

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Casparis Ziegleri De Episcopis eorumq[ue] juribus,
privilegiis, & vivendi ratione, Liber Commentarius**

Ziegler, Kaspar

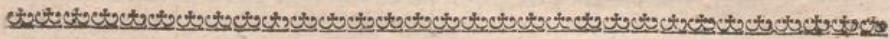
Norimbergæ, 1686

Liber I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61543](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61543)

CASPARIS ZIEGLERI
 DE
 EPISCOPIS
 TRACTATUS
 LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

De Vocabulo Episcopi ejusq; cognatis.

I.

Episopi vocabulum non nudius tertius demum inventum aut receptum est, neque cum Ecclesiâ primùm cœpit, sed jam inde ab antiquissimis temporibus inter Græcos pariter atque Latinos scriptores usitatum fuit. Ipsi aliquando Gentilium Dii Ἐπίσκοποι dicti fuerunt, apud Plutarchum in Camil. θεοὶ χρησίων Ἐπίσκοποι ἢ πονηρῶν ἔργων. Inspectores bonorum & malorum operum. Et apud Homerum Iliad. X. Hector pacta convenita Achilli in memoriam revocans, θεοὶ, inquit, μάρτυροι ἔσονται ἢ Ἐπίσκοποι ἀρμονιάων, testes erunt & custodes pactorum. Sic & apud Herodianum lib. 7. cap. 10. legitur, Gordiano Imperatore extincto, Senatam populumq; Romanum in templo Capitolini Jovis convenisse, ibi clausis foribus solos ὡς περ ὑπὸ μάρτυρι τῷ Διὶ ἢ σιωπῶν, Ἐπισκόπων τε τῶν πραγμάτων, quasi teste & concessore atq; ad eum rerum omnium inspectore Deo, consultaturos. Eodem modo & in eadem significatione etiam hominibus tribuitur, quibus cura & administratio alicujus rei commissa est. Plutarchus in vitâ Periclis refert, quod omnibus ejus operibus præfuerit Phidias: πάντων Ἐπίσκοπος ἦν αὐτοῦ Φειδίας. Et apud Athenienses Magistratus, qui in civitates subiectas mittebantur, Episcopi dicebantur. Notat id Scholiastes Aristophanis in avibus, pag. 590. Οἱ παρ' Ἀθηναίων εἰς τὰς ἐπηχέρας πόλεις Ἐπισκέψασθαι τὰ πρὸς ἐκείνοις πεμπόμενοι Ἐπίσκοποι ἢ Φύλακες ἐκαλεῖτο· ὡς οἱ Λάκωνες ἀρμοστὲς ἐλεγον. Propter similem curam Plutarchus in Vitâ Numæ Pontificem Maximum

A

apud

apud Romanos dicit esse τῶν ἱερῶν παρθένων Ἐπίσκοπον, sacrarum virginum, quæ Vestales vulgo nuncupabantur, inspectorem & magistrum.

II. In eodem significato etiam apud Latinos id occurrit vocabulum. Sic enim legitur apud Ciceronem lib. 7. epist. 11. ad Attic. Vult etiam me Pompejus esse, quem tota hæc Campana & maritima ora habeat Ἐπίσκοπον, ad quem delectus summa negotii referatur. Et apud Arcadium Ictum, l. 18. §. 7. ff. de muner. Item Episcopi, qui præsumunt panem & ceteris venalibus rebus, quæ civitatum populis ad quotidianum victum usui sunt, personalibus muneribus funguntur. Utroque loco inspectio, cura atque sollicitudo & administratio aliqua innuitur. Nec verò mirum videri potest cuiquam, vocabulum hoc purè græcum apud Romanos, linguæ suæ aliquando tenacissimos, receptum fuisse. Nam, ut Suetonius testatur, antiquissimi Doctorum Poætæ & Oratores semigræci erant. Et gloriatur Ennius, se pavisse Romanos græcâ linguâ, qui assueti græcis literis etiam in Urbe non minus græcâ quàm latinâ linguâ negotia sua expediebant. Idque usu adeò promiscuo, ut Cato in Senatu exclamaverit, se non posse pati græcanicam Urbem. Et ut Valerius Maximus autor est, l. 2. c. 1. etiam ætate Ciceronis usus Græcæ linguæ in Senatu Romano adeò frequens fuit, ut græcis actionibus aures Curia exsurdarentur, atque Molonem Rhetorem, qui studia Ciceronis auxerat, in Senatu sine interprete audiverint. Vid. Elbert. Leonin. emendat. lib. 2. c. 4. Nec verò dubium est, significantius aliquando per vocabula græca exprimi mentem loquentis, qualicumque aliàs idiomate is usus fuerit, quod Grammaticorum filiis illustrandum relinquo.

III. Nec tamen de munere semper aut officio publico accipiendum est istud, quoties occurrit, vocabulum. Apud Athenienses enim Ἐπίσκοποι τῆς χώρης dicebantur adolescentes, qui ex ephebis excefferant, quando peregrinationibus vacabant. Nam priusquam ipsi τῶν λήξεων ἤρχον, i. e. rei hæreditariæ & bonorum suorum possessionem occupare poterant, per biennium tenebantur vicinas regiones circuire, à decimo octavo scilicet ætatis anno ad vigesimum usque. Isti inde appellabantur περιπατοί, i. e. circumitantes, ἐφοδοί, ob viam & peregrinationem, in quâ versabantur: Ἐπίσκοποι τῆς χώρης regionis inspectores, non veluti magistratus, sed ut cum ingrueret necessitas, essent regionum, viarum & locorum periti. De quâ re videri poterit Guil. Postellus de magistratib. Atheniens. c. 18. Ut plurimum autem Episcopi dicebantur, quibus non solum oculis lustrandi potestas, sed etiam providentia & administratio aliqua mandata erat, quibusque officium hoc incumberebat, ut si defectum aliquem observarent, supplere eum, emendare, corrigere & modis omnibus reficere ne desisterent. Est enim Ἐπίσκοπεῖν, sive Ἐπίσκοπεῖν idem quod attentè inspicere, curiosè observare, & cum sollicitudine aliquâ rem speculari: aliquando idem quod invisere & visitare,

fitare,

fitare, quomodo Medici apud Galenum pasim dicuntur ægrotos *ἰατροσκοπεῖν*, quia scil. & ipsi curiosè atque attentè ægrotorum constitutiones & symptomata observare debent: quandoque idem, quòd recensere & lustrare, uti ita vocabulum hoc in versione suâ adhibuerunt LXX. interpretes, *Num. II, 26. & 33. c. III, 15. Judic. XX, 15. & c. XXI, 9.* Atque hinc Episcopus speculatorem significat, inspectorem, visitatorem, sive, ut hodiè loqui solemus, Superintendentem. Conf. Lud. de la Cerda *advers. sacr. p. 105. n. 16.*

IV. In omnibus his significatibus Ecclesia sibi proprium hoc fecit vocabulum, applicans id illis, qui curam animarum gerunt, & populum Christianum tum in fidei dogmatibus erudiunt, tum etiam vitæ & morum regulis instruunt. Debent enim, qui officium tale sustinent, attentè & curiosè observare & cum sollicitudine aliquâ pervestigare Ecclesiam suam, eamque iteratis vicibus visitare, recensere itidem & lustrare eandem, quam creberrimè, & omnibus modis cavere, ne quisquam ex eâ pereat. Hoc scil. est, quod ait Isidorus ap. Gratianum *c. clericos. dist. 21. Episcopi græcè, latine speculatores interpretantur. Nam speculator est prepositus in Ecclesiâ, idè dictus, quod speculetur & prospiciat populorum infra se positorum mores & vitam.* In eandem sententiam facit *c. qui episcopatum. 8. q. 1.* Nec dubito, nomen hoc in significato generali tributum fuisse & tribui potuisse omnibus illis, qui qualemcumq; *ἰατροσκοπήν* in Ecclesiâ habuerunt. Neque enim alii fuerunt olim sub initium nascentis Ecclesiæ, qui presbyteri, alii, qui Episcopi dicebantur, uti in sequentibus plenius exposituri sumus. Sed cum ad unum mox devolveretur potior & præcipua cura, factum inde, ut restringeretur deinceps usus vocabuli, & nomen istud non alii, quàm soli illi, qui primus in ordine esset, in quâvis Ecclesiâ tribueretur. Et tum presbyteri nomen Episcopi nomini proximum factum est, uti ita dicitur in *l. 5. Cod. Theod. de heret.* Nam & Episcopus primus presbyter B. Augustino *quest. 10.* vicissim presbyter secundi ordinis sacerdos dicitur Apollinari Sidonio *lib. 4. epist. 25.* Nec uniformiter tamen semper istud officium sese habuit, sed quo plura indies *ἀξιώματα* vel sumpserunt sibi Episcopi, vel ab Ecclesiâ non invitâ acceperunt, eo latius deinceps patuit *ἰατροσκοπή* & ei juncta dignitas, ut contineri tandem nullis vinculis potuerit immensâ Episcoporum *ἀλαζονεία.*

V. Sortiti inde fuerunt Episcopi varia nomina alia, quibus officium eorum exprimebatur, quorum tamen aliqua, perinde ut Episcopi vocabulum, cum reliquis presbyteris erant communia. Tale est vocabulum Sacerdotis, quod etiam inter gentiles usu frequens erat, ita ut sacris præfecti & Flamines & Sacerdotes promiscuè & sine distinctione dicerentur. In genere autem Sacerdos dicitur ille, qui sacris DEI vacat, *l. 32. §. 4. ff. de recept.* In quo significato veris quoq; DEI ministris tribui id nomen optimo

jure potest, non tantum in Ecclesiâ Israeliticâ, sed etiam Christianâ. Verum si cum Scripturâ sacrâ loqui volumus, necesse est, ut alium planè statuamus in novo Testamento Sacerdotem, alium in veteri. Sacerdotis nempe propriè ita dicti officium versatur circa sacrificium. Sacrificium autem propriè dicitur, quando animal vivum exanimatur & occiditur, & quidem ad honorem DEO exhibendum. Sacerdotium igitur erit officium divinitus institutum ad peragenda & celebranda ejusmodi sacrificia. Et Sacerdos, persona, quæ animal vivum ad honorem DEO exhibendum mactat. Vid. Joh. Rainold in *colloq. cum Hart. cap. 8. sect. 4.* Et tales quidem in Veteri Testamento fuerunt Sacerdotes, cum in confesso sit, externum eos & corporale sacrificium DEO obtulisse.

VI. Cùm verò post sacrificium à Christo in cruce peractum omnis sacrificiorum usus, olim admodum frequens, prorsus desierit, quod tamen præcipuum Sacerdotum, etiam inter gentiles, fuit munus & officium, non ineptè disquiritur, utrum, qui inter Christianos sacris DEI vacant, Sacerdotes dici commodè possint & debeant, adeoque num in novo Testamento Sacerdotes propriè dicti habeantur? Et sanè observatum fuit jam diu, quòd ab eo loquendi genere & Christus ipse & Apostoli semper abstinerint. Mart. Chemnit. in *exam. Concil. Trid. p. 2. tit. de missâ p. m. 342.* Quin & hoc observatum fuit, etiam in primitivâ post Apostolos Ecclesiâ rariorem ejus vocabuli fuisse usum. Nic. Vedel. *exerc. 3. ad Ignat. epist. p. 156.* Accedit, quòd in Novo Testamento Christiani omnes promiscuè Sacerdotes dicantur, *1. Petr. II, 5. Apoc. I, 6. c. V, 10. c. XX, 6.* ut adeò frustra id vocabulum in N. T. ad solum statum Ecclesiasticum restringatur, & propriè dicti Sacerdotes statuatur. Obtinuit tamen & consuetudine receptum est, ut ministri Ecclesiæ Christianæ non solum in generali illâ significatione, quæ omnibus Christianis convenit, sed etiam speciali quodam respectu, quat. scil. prædicatione verbi & Evangelii sacrificant, precesque offerunt & alias officii sui partes expediunt, in eamque rem peculiariter sese DEO consecrant, Sacerdotes dicantur. Vid. Gerhard. in *Loc. de minister. §. 14.* Joh. Georg. Dorscheus *mysar. miss. p. 320.* Meisner. *p. 2. philos. sobr. c. 1. q. 20. p. 269. seq. Fabor de obligat. success. in offic. c. 6. n. 1.*

VII. In hoc significatu Episcopis etiam tribuitur hoc nomen, uti passim id in constitutionibus Imperatorum occurrit, quemadmodum videre licet in *l. 10. l. 14. l. 18. l. 31. l. 33. l. 42. l. 43. l. 44. C. de Episc. & Cler. l. 13. l. 34. C. de Episc. aud. Conf. Anton. Contius in l. 7. C. de Episc. & Cler. Dionys. Gothofred. in l. 14. C. eod. Jac. Cujac. *ibid.* Ad eundem modum Cyprianus Carthaginienfis Episcopus jam seculo III. Episcopos Romanos, Corneliū, Lucium & Stephanum, quorum *ἀδελφοί* fuit, appellat Collegas & Confacerdotes, *lib. 1. epist. 1. §. 4. & lib. 3. epist. 1.* Idem in *dict. epist. 4. Basilidem & Martialem, illum Astarucæ, hunc Emeritæ in Hispaniâ Episcopos**

scopos rectè ab Episcopatibus remotos dicit, tum quia in ordinatione Sacerdotum non nisi immaculati eligendi, tum quia plebs à Sacerdotis peccatoris contagio tuta esse non possit. In eodem significato etiam sacerdotium usurpatur pro Episcopatu in *l. 14. §. 19. C. de Episc. & Cler.* Sed semper hic meminisse oportet, Christi instituto & naturæ novi Testamenti non convenire, ut, qui dicuntur ita sacerdotes, veteris Testamenti Sacerdotibus per omnia æquiparari debeant. Sufficit scilicet aliqualem in quibusdam partibus in utrisque observari conformitatem. Officii nempe sacerdotalis tres erant principales partes in lege Mosis, nempe docere, orare & offerre, seu sacrificare. Nam docebant populum doctrinam à DEO traditam, *Levit. X, 9. 10. Malach. II, 7.* Itaque Sacerdotes erant ceu custodes & interpretes doctrinæ de DEO & in primis promissionum de venturo Messia. Deinde orabant, nimirum pro Ecclesiâ & pro se, & populo benedicebant, & benè precabantur solemnibus benedictione, *Num. VI, 23. Psal. CXVIII, 26.* Tandem offerebant & sacrificabant pro peccatis tam suis, quam populi. Priores duæ partes etiam novi Testamenti sacerdotibus conveniunt; Sed tertia planè cessavit, cum nullum in Ecclesiâ Christianâ reliquum sit sacerdotium tale, quod puro homini tribuatur, eò quod sit Christi solius. Itaque omne, quod à Patribus quibusdam in novo testamento dicitur offerri sacrificium, non nisi metaphoricum est, & sacerdotes ipsi metaphoricè ita dicuntur.

VIII. Cæterum non satis consideratè agunt, qui verba Scriptorum Ecclesiasticorum, de uno Sacerdote in Ecclesia, Pontifici Romano applicant. Scripserat Cyprianus *epist. 55.* non aliunde obortas esse hærefes, aut nata schismata, quàm inde, *quod Sacerdoti DEI non obtemperatur, nec unus in Ecclesiâ ad tempus sacerdos & ad tempus judex vice Christi cogitatur.* Hæc verba Cardinalis Baronius *ad annum Christi 34. n. 203.* accipit de Pontifice Romano, ita ut excludere videatur reliquos Episcopos, adeoque Romanum solum in Ecclesiâ præsidere vult vice Christi. Rectius verò Nicolaus Rigaltius locum illum Cypriani de uniuscujusque particularis Ecclesiæ Episcopo interpretatur, qui sit Ecclesiæ suæ sacerdos ad tempus & ad tempus judex vice Christi. *Hæc enim sunt, (inquit idem Cyprianus epist. 65.) initia hereticorum, & ortus atque conatus schismaticorum malè cogitantium, ut sibi placeant, ut præpositum (hoc est, Episcopum) superbo tumore contemnunt.*

IX. Quandoquidem verò non Episcopi tantum, sed etiam presbyteri promiscuè Sacerdotes dicebantur, uti ex *l. 16. l. 19. l. 44. C. de Episc. & Cler. §. 1. §. 2. C. de heret.* ostendit Cujacius *ad l. 14. C. de Episc.* quibus addi possunt textus in *l. 53. vers. sciente tuâ excellentiâ. C. eod. §. 4. C. de Episc. aud.* factum inde, ut si de Episcopis sermo esset, aliquando is sacerdos summus, & Episcopatus Sacerdotium summum diceretur. Occurrit hoc in *can. 6. Concilii Agathensis, quem adducit Gratianus c. Pontifices. 12. q. 3.*

ubi Episcopatus vocatur summum sacerdotium, & omnes Pontifices summi sacerdotes. Sic & Fabianus Papa c. *Deus ergo*. 3. q. 1. de omnibus Episcopis promiscuè loquens omnes pariformiter summo sacerdotio fungi ait. Eodem modo etiam Anacletus c. *accusatio*. 2. q. 7. per summos sacerdotes, quorum ibi facit mentionem, intelligere se ait Episcopos. Et Innocentius I. c. *miserum dist.* 61. miserum esse ait eum fieri magistrum, qui nunquam fuit discipulus, eumque summum sacerdotem fieri, qui in nullo gradu unquam obsecutus fuit Sacerdoti. Eundem loquendi modum plurimi etiam inter veteres Ecclesiæ Doctores retinent. Tertullianus de *bapt.* c. 17. *Dandi quidem baptismi habet jus summus sacerdos, qui est Episcopus.* Hieronymus contra *Lucif. Ecclesiæ salus in summi sacerdotis dignitate pendet.* Ubi Marian. Vict. intelligit Episcopum. Ambrosius de *sacram.* lib. 3. c. 1. *Licet enim & presbyteri fecerint, tamen exordium ministerii à summo est sacerdote.* Et *epist.* 5. *Annunciaſti diem affore, quo suscepisti gubernacula summi sacerdotii.* Similia plura observare licet in scriptis Gaudentii Brixienſis, Eusebii Emisēni, Paulini, Eucherii, Apollinaris Sidonii, Zosimi, Basilii Ancyranī, Hildeberti Cenomanensis & aliorum. Conf. Joh. Savaro ad Apollin. Sidon. l. 4. ep. 11. & *epist.* 25. Dan. Chamier *panſtrat. Cath.* tom. 2. lib. 10. c. 9. Carol. Molinæus ad *S Ct. Franciæ contra abus. pap.* n. 13. Cur autem Episcopi dicantur summi sacerdotes, rationem reddit Augustinus in *quest.* 10. ex utroque mixt. Quid, inquit, est Episcopus, nisi primus presbyter, h. e. summus sacerdos? denique non aliter quam presbyteros hic vocat & consacerdotes suos. Et hæctenus quidem de vocabulo & nomine Sacerdotis.

X. Dicebantur verò Episcopi haud rarò Pontifices. Quod vocabulum diversam continet interpretandi rationem, uti notat Varro de *Lingua Latinâ* lib. 4. his verbis: Pontifices, ut *Q. Scævola Pont. Max.* dicebat, à posse & facere. Pontifices, ego à ponte arbitror: nam ab iis Sublicius factus est primus. Varronis hanc sententiam à pluribus comprobari, fatetur Cardinalis Baronius in *martyrol.* d. 9. April. Ipse verò Scævola potius assentitur derivationi, quam tamen duobus modis accipi posse ait, vel quod facere idem sit, quod sacrificare, vel quod inde jus & facultas quædam amplissima faciendi & statuendi significetur; ex quo non gentilium tantum Pontificum, sed Christianorum etiam exsuperantem potestatem pluribus laudat verbis. In eandem ferè sententiam descendit post alios Oswaldus Hilliger in *Donell. enucleat.* lib. 23. c. 2. lit. X. At verò haud paulo aliter Scævola istam derivationem explicat Desiderius Heraldus lib. 1. *digress.* 20. & quidem ex verbis Plutarchi in Numâ, quæ ita reddidit ex Græco: *Alii dicunt Pontifices ita appellatos, ut impossibilia exciperentur,* (Græcè legitur: τῶν ἀδυνατῶν, quod emendat Heraldus & reponit, τῶν ἀδυνάτων) tanquam Legislator sacra, quæ possint fieri, & quomodo possent, sacerdotibus indixerit, crimini autem aut vitio vorti noluerit, si quæ vi majore impediti forent. Atque hinc putat Heraldus natas fuisse
cauti-

cautiones, quibus tibi in rebus omnibus ad religionem pertinentibus prospexerunt Pontifices. Quicquid hujus sit, vocabulum hoc ferè proprium semper fuit illis, qui curam religionis & sacrorum gerunt, atq; hinc etiam in Ecclesiâ Christianâ Episcopis tribui coepit. Ex quo Episcopatum etiam Pontificatum ac Pontificium, & omne id, quod ad hunc pertinebat, pontificale dixerunt veteres Christiani. Casp. Barth. lib. 45. adversar. c. 19. Et quia, ut dixi, ex posse & facere Pontificis vocabulum compositum creditur, inde potestatem & facultatem aliquid faciendi competentem aut concessam, pontificium dixere. Vid. Hieron. Bignon. ad Marculfi form. l. 2. c. 5.

XI. Nec Pontifices tantum dicti fuerunt, qui reliquis sacerdotibus præfecti fuerant, sed etiam summi Pontifices. Plurima in eam rem collegit testimonia Cardinalis Baronius in martyrol. d. l. quibus addi potest ex epistolâ Aviti Episcopi Viennensis ad provinciæ suæ Episcopos, quâ eos invitat, ut ad synodum veniant Epaonensem: *Duos presbyteros magnæ ac probabilis vitæ, mandati instructione firmatos, fratribus pro se presentare procuret. Sed tales dignetur eligere, quos Episcoporum concilia non minus scientia quàm reverentia jure faciat interesse, cum quibus deleat summos Pontifices (h. e. Episcopos) conferre sermonem, quos ad definitiones pro Episcopo suo sancendas subscribendasq; cum fuerit solertia eligi, sit autoritas legi &c.* Add. Goldast. Repl. pro Imper. c. 28. p. 294.

XII. Nomen hoc Pontificis maximi apud Romanos primùm adhuc gentiles, sub ipsis Urbis initiis, coepit, tantaq; ejus dignitatis omnibus temporibus habita fuit ratio, ut non vilibus hominibus, sed principibus civitatis conferretur. Gestumq; eum honorem à Dictatoribus, Magistris equitum, Consulibus, Consularibus, Censoribus, Prætoribus, Tribunis plebis, Senatoribus, cæterisq; magistratibus, ut & ab Auguribus decemviris & quindecimviris, Sacerdotibusq; præcipuis aliis, historiæ veteres docent. Rationem reddit Cicero principio orat. pro domo ad pontifices: *Nihil præclarior, quàm quod vos eosdem & religionibus deorum immortalium, & summæ Reip. præesse voluerunt, ut amplissimi & clarissimi cives Remp. benè gerendo, religiones sapienter interpretando Remp. conservarent &c.*

XIII. Cum verò usitatissimum ita esset inter paganos, ut Sacerdotium summum, summumq; in regimine imperium conjungerentur, & Principes simul sacerdotes essent, factum inde, ut Pontificis Maximi apud Romanos dignitas, quæ maxima semper fuit, etiam dignitati Imperatoris in Julio Cæsare primùm, & omnibus deinde successoribus gentilium religioni addictis, velut maximum imperii firmamentum, conjuncta esset. Divinitatis scil. quædam opinio Principibus affingenda erat, ut metu numinis subditi in officio contineri possent. Neq; enim immeritò Plato religionem propugnaculum potestatis ac legum & honestæ disciplinæ vinculum vocat. Ex quâ eadem ratione id commenti genus apud quamplurimas gentes à
Legis-

Legislatoribus adhibitum fuit, ut leges à deo aliquo sibi traditas simulant, sive quod admirandum prorsus & divinum esse judicarent commentum illud, quod in commodum societatis humanæ exiret: sive quod vulgus ad majestatem & potentiam illorum, qui leges invenisse dicerentur, respectans, dicto magis audiens fore existimarent. Diodor. Sicul. *bibl. hist. lib. 1. c. 94.* Quamdiu igitur tecta fraus erat, deorum metus animos, quamvis falsa & inani, superstitione obstrictos tenebat, & huic rei valde proficuum erat imperio junctum sacerdotium. Et hinc factum, ut Pontificatum maximum susciperent, Pontificesq; maximi dicerentur Imperatores à Julio Cæsare ad Constantinum Magnum usque plerique omnes, ita tamen, ut si duo vel tres essent simul Imperatores, illorum unus tantum Pontifex maximus, reliqui Pontifices tantum sine Maximi titulo, seu majores tantum, dicerentur, quod ex Divorum fratrum Caracallæ & Getæ, item Diocletiani & Maximiani, aliorumque nummis observatum scribit Jac. Gutherius *de vet. jur. Pontif. lib. 1. c. 15.* Quò & facit locus Dionis Casii *lib. 53. in Augusto.*

XIV. Utrum autem etiam Christiani Imperatores, Constantinus scil. ipse, ejusque successores aliquot, Pontifices Maximi dicti fuerint, multis adhuc argumentis inter eruditos disceptatur. Cardinalis Cæsar Baronius *in martyrol. ad d. 22. Augusti*, id aliquando negavit; sed per *de vires* *Φροσίδες* mutavit sententiam, & in *annalib. ad ann. 312. n. 94.* planè contrarium statuit; atque ex his deinceps commentarium suum ad martyrologium per iteratam editionem emendavit. Vicissim verò mutatam hanc Baronii sententiam destinatà operâ refutavit Jacobus Gothofredus Jctus, *in speciali ad Andream Rivetum epistolâ, de interdictâ Christianorum cum gentilibus communionem, deq. Pontificatu maximo, num Christiani Imperatores eum aliquando gesserint.* Ubi ex professo negativam tuetur sententiam, & singula Baronii argumenta eruditè examinat. Sed Baronii partes non multo post suscepit Johannes Seldenus *de Synedriis vet. Ebraor. lib. 1. c. 10.* ubi dictam Gothofredi epistolam, quæ tum temporis sub J. Pacidii nomine edita erat, refellere conatur, non inscriptiones tantum, sed Zosimi etiam auctoritatem, quibus maximè nititur affirmantium sententia, acriter propugnans. Idemque ante eum præstitit Johannes Morinus *de Ecclesiâ liberatâ part. 2. c. 14.* & post eum destinatà operâ Joh. Andreas Bosius *in erudita exercitatione de Pontificatu Maximo Imperatorum Romanorum.* Pari modo Hugo Grotius *in Commentario de Imperio summarum potestatum circa sacra cap. 2. num. 7.* aliquot argumentis defendit, multos post Constantinum Imperatores Christianos nuncupatos fuisse ex veteri more Pontifices Maximos; sed in breviculis ad libellum istum *notis marginalibus* Grotium sæpiusculè reprehendit David Blondellus.

XV. Tanta cum inter eruditos hæc de re etiamnum agitetur pugna, tantisque difficultatibus cum controversia ista obsita sit, oppidò periculo-

sum

sum erit, alterutri parti suam addicere sententiam. Nec tamen dissimulo, verisimiliorem mihi videri doctrinam eorum, qui statuunt, nec Constantini posterorum quenquam, nec ipsum Constantinum, postquam Christo nomen dedit, nomen & dignitatem Pontificis maximi retinuisse, tum quod præter Zosimum neque inter gentiles scriptores, neque inter Christianos quisquam ejus rei mentionem faciat, Zosimi autem, in quem unum omnis resolvitur historiæ fides, tanta non sit autoritas, ut cum eo velis in tenebris micare, tum verò, quia nec inscriptiones, quæ adducuntur, fidem faciunt de nomine isto ab ipsis Imperatoribus usurpato, sed imposito & adscripto ab aliis vel superstitiosè vel asentatoriè, aliquæ etiam ex primævâ suâ origine Imperatorem noviter superadditum mentiantur, quod egregiè docet Jacobus Gothofredus *d. l. tum denique, quia Sozomenus lib. 5. cap. 1.* in Juliano Apostatâ id ceu novum, & à Christianâ fide alienum notat, quod cum antea Christianus fuisse videretur, repente mutatâ religione semetipse Pontificem maximum appellaverit; nihil certè id curaturus, si idem sibi nomen retinissent Imperatores anteriores.

XVI. Occasione ejus, quod de Pontificatu Imperatorio dixi, quodq; Pontificis nomen Episcopis Christianis tributum asserui, opportunè incidit dictum Constantini Magni apud descriptorem vitæ ejus *lib. 4. cap. 24.* quod variè ad cujusq; institutum explicatur. Verba ex versione Henrici Valefii hæc sunt: *Quocirca non absurdè cum Episcopus aliquando convivio exciperet, se quoq; Episcopum esse dixit, his ferè verbis usus nobis presentibus: Vos quidem, inquit, in iis, quæ intra Ecclesiam sunt, Episcopi estis: Ego verò in iis, quæ extra geruntur, Episcopus à DEO sum constitutus &c.* Plurimi dictum istud referunt ad potestatem Ecclesiasticam externam Principibus propriam. Dux enim communiter statuuntur Pontificatûs partes, altera jurisdictio sacra cum imperio, altera sacra in cultu numinis functio. Hæc Collegio Sacerdotum ab Imperatoribus ut plurimum relicta erat, sic tamen ut suo nihilominus arbitrio eam temperarent. Illa autem cum Imperatoriâ Majestate ita conjuncta erat, ut extra eam nulli alii competeret. Istam potestatis læcræ distinctionem etiam in Ecclesiâ receptam concedimus quidem, sed ab Constantino subintellectam, vix admittunt verba græca, quæ hæc sunt: *Ἔμεῖς μὲν τῶν εἰσῶ τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ τῶν ἐκτὸς τῶν θεῶν καὶ ἡγεμέδον τῶν ἐπίσκοπων ἀνείην.* de quibus mox dicam plenius.

XVII. Haud paulo aliter ea explicat Johannes Seldenus *de Synedr. lib. 1. c. 10.* putans, Constantinum locutione istâ usum, postquam Christo nomen dederat, in deliberationibus de dignitate illâ Pontificatûs maximi retinendâ, non sine allusione ad illud Pauli *1. Cor. V, 12. Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis? Nam eos, qui foris sunt, DEUS judicabit.* At verò de istiusmodi Constantini deliberationibus nullibi quicquam apparet. Neque à Seldeno explicatur, quâ ratione, quod DEO adscribit Paulus, sibi tri-

buere potuerit Constantinus. Neque enim ex eo, quod iudex eorum, qui extra, seu DEUS, sit etiam eorum iudex, qui intra, & quod horum iudicium Ecclesiis à DEO sit permissum, sequitur, etiam Constantino idem, quod DEO, competere iudicium, uti inferre videtur Seldenus, & quod propter istud iudicium dici debeat Episcopus *τῶν ἐκτὸς*. Iudicium enim, quod in foro externo Principibus in subditos competit, multum differt à iudicio divino in eos, qui extra Ecclesiam sunt, exercendo.

XVIII. Quod si igitur verba græca supra adducta, prout jacent, penitius attendantur, nemini potest esse obscurum, ad personas ea, non ad res, esse referenda, ita ut significetur, Episcopos eorum curam gerere, qui Ecclesiæ adscripti fidem Christianam profiterentur; se verò gentilium, qui essent extra Ecclesiam, saluti consulere, sacrificiis paganorum vetitis, Dominici diei cultu & feriatiōne præcepta, etiam ipsis gentilibus. Et hanc explicationem, quam Petrus de Marca *de concordia sacerdot. & imp. lib. 2. c. 10. n. 7.* & ante eum brevioribus verbis Jacobus Guthierus *lib. 1. de off. dom. Aug. cap. 39.* referunt, comprobant Eusebii, seu quicumq; librorum de vitâ Constantini autor est, verba sequentia: *Itaq; consilia capiens dictis congruentia, omnes Imperio suo subiectos Episcopali sollicitudine gubernabat; & quibuscunq; modis poterat, ut veram pietatem consecrarentur, incitabat.*

XIX. Sed redeundum ex diverticulo in viam. Dixi, Episcopos sæpenumerò Pontifices, & summos quidem atque maximos dictos fuisse, inque eam rem præter alia, quæ ex Baronii collectione discere licet, adduxi Alcimi Aviti Episcopi Viennensis testimonium. Suppetunt aurem adhuc multò plura. Sic enim Apollinaris Sidonius, *in concione, quæ subijuncta est epist. 9. lib. 7.* Agræcium Episcopum Senensem Pontificatû maximo dignissimum Papam, & *lib. 8. epist. 14.* Principium Svesfionensem & fratrem ejus Remigium Rhenensem Episcopos, pontificatu maximo fungi & *d. l. 8. epist. 15.* Anianum Episcopum Aurelianensem Pontificem maximum dixit. Sic Moguntinum Episcopum apud Witekindum appellari Pontificem Maximum observat Caspar Barthius *lib. 45. adversar. cap. 19.* Sic & Adaldagum Pontificem Maximum Bremensem appellat Saxo Grammaticus *lib. 2.* Sic & Episcopi provinciæ Arelatensis Ravennium concordantibus omnium votis ad summum Pontificium proVectum esse, nunciant Leoni Papæ II. in literis, quas refert Baronius *ad ann. 450. n. 52.* Pari modo Karolus Magnus *Imp. lib. 7. capitul. c. 128. & 129.* summos pontifices pro cathedralibus, ut ipse explicat, Episcopis dixit. Ita & Johannes Episcopus Constantiensis dicitur ab Autwingo Lectore S. Galli apud Goldastum *antiq. Alamannicar. tom. 3. p. 7.* Nec verò opus est pluribus testimoniis, cum neque illi, qui titulum hunc Episcopo Romano proprium esse volunt, negare id queant. Præter Baronium enim, cujus auctoritatem supra adduxi, quique idem id repetit *ad ann. 397. n. 50.* dissimulare id nequeunt H. Spondanus Apamiensis

ad

ad ann. 216. n. 3. & Franciscus Longus à Coriolano in summ. Concil. ad can. 26. Concilii Carthag. III. Et ne quis amplius dubitet, subjiciam, quæ sibi contigisse scribit Petrus Ravennas Jctus in Dictis suis notabilibus: *Semel*, inquit, *reprehensus fui à quodam, qui se tenebat sapientem & doctum in jure, quod appellarlem Episcopum summum Pontificem. Ira invasit me, & dixi: Et ego etiam sum Jurista, habemus jura, in quibus Episcopi appellantur summi Pontifices in c. si officia, c. qui Ecclesiasticis dist. 59. c. si Episcopus dist. 18. Fuit necesse, quod deveniremus ad libros. Volebat tamen pertinaciter suum errorem defendere, nec potuit.* Verba hæc refert Bartholomeus Schobinger ad Joachimi Vadiani antiq. apud Goldast. tom. 3. rer. Alamann. pag. 93.

XX. Observant autem, qui rerum origines inquirunt, ante finem quarti à Christo nato seculi nullum adhuc Episcoporum Pontificem dictum. Etsi enim Leonis, Pontiani, Damasi epistolæ antiquiorem ejus nominis usum subinnuant, spurias tamen eas & noviori tempore confictas, inter eruditos nunc ferè omnium est consensus. Antiquissimi, apud quos nomen istud hoc significatu occurrit, sunt Zosimus Papa epist. 1. § 5. & Paulinus Nolanus in epist. ad Romanianum. Uterque autem sub initium seculi quinti floruit. Ab isto igitur tempore invaluisse videtur, ut hoc nomen tribueretur Episcopis, qui possessionem ejus, ut vacuam, & ab aliis sibi primum sub ministratam occuparunt, eò scil. quod Imperatores titulum istum jam ante repudiasent, & collegium Pontificum per Christianæ fidei professionem prorsus sublatum esset. Id enim quamdiu salvum fuit, puduit credo Episcopos eo insigniri, sive ne Principes offenderent, quorum is honor proprius erat, sive quod Ethnici nominis communionem vitarent. Vid. Joh. Andr. Bosius Affinis & Amicus olim summè colendus in exercitat. Histor. de Pontifice Max. Rom. cap. 1. n. 8. ubi eruditè ostendit, ferè demum, & seculo decimo ferè exacto titulum hunc solis Episcopis Romanis quasi proprium cessisse, ante istud tempus autem etiam aliis Episcopis adhuc tributum fuisse.

XXI. Properandum est ad alia Episcoporum cognomenta, cum multo plura adhuc supersint. Inter ea vulgare aliquando fuit nomen *Papæ*, quod communiter omnibus Episcopis tributum legitur. Apud Gratianum c. absit dist. 50. refertur fragmentum epistolæ, quam Clerus Romanus misit Papæ Cypriano. Quo loci valdè ridendam se præbet glossa, dum nullum omninò inter Pontifices Romanos Cyprianum inveniens, & denuò tamen sub ead. dist. c. de eo, ejusdem Papæ Cypriani mentionem observans in hæc verba temerè prorumpit: *Sed fortè hic & ibi est mendosa litera.* Ac si præter Episcopum Romanum nemo unquam Papa dictus fuisset. Vulgare fuit, uti dixi, jam tum ætate Cypriani istud nomen. Sic enim etiam Galerius præfectus Cyprianum in quæstionem de fide Christianâ adductum interrogat hoc modo: *Tu es, quem Christiani suum Papam nominant?* uti refert Pon-

tius Cypriani Diaconus in eius passione. Et apud Tertullianum Cypriano adhuc antiquiorem, de Episcopo in lib. de pudicit. hæc leguntur: *Bonus pastor & benedictus Papa concionaris &c.* Invaluit id nomen seculis sequentibus perquam copiose. Extant epistolæ duæ Venantii Fortunati ad Euphronium Episcopum Turonensem, cui successit Gregorius Turonensis, quarum prior ita inscribitur: *Domino sancto & meritis Apostolico, domino & dulci patri Euphronio Pape, Fortunatus.* Ita Clodoveus Rex Franciæ in epist. ad Synodum Aurelianensem hunc addit epilogum: *Orate pro me, domini sancti & Apostolicæ sede Pape dignissimi.* Tom. 2. Concil. p. 309. Sic & ex Apollinaris Sidonii epistolis constat, quod passim omnes Galliæ Episcopos Papas appellaverit. Adderem plura, nisi id notum esset, & innumeris exemplis comprobari posse dixisset Baronius in *martyrol. d. 10. Januar.*

XXII. Quod verò ex Walafridi Strabonis de reb. Eccles. libro porro notat Baronius d. l. clericos aliquando Papas dici solitos fuisse, & addit, postea nomen illud cœpisse esse peculiare Episcoporum, ut iidem Papæ dicerentur, in eo videtur inversum planè constituere ordinem. Walafridus Strabo enim, cujus testimonium adducit, claruit tempore Ludoivei Pii Imp. & obiisse dicitur anno Domini D CCC XLIX. At verò illi omnes, quos Episcopis id nomen tribuere dixi, tempore fuerunt anteriores, ut adeò rectius statuatur, Episcopis primum inditum hoc nomen, postea verò, & fortè vix ante seculum nonum, etiam ad reliquos clericos translatum fuisse. Exemplum suggerit Alexii Comneni novella Constitutio I. quæ extat in iure Græco-Rom. lib. 2. ubi præscribitur modus, quantum propter ordinationes accipere liceat Episcopo. *Cujusq;*, inquit, *regionis Episcopus septem duntaxat aureos nummos accipiet: unum quando simplicem papam sive lectorem facit, ὅτε ποιῆ τῶν λιτῶν παπῶν, ἢ τοι ἀναγνώσῃν.* Refert eam Constitutionem Theodorus Balsamon ad Photii *nomocan. tit. 1. cap. 34.* Per simplicem autem Clericum sive λιτὸν παπῶν Franciscus Bosquetus ad Innocentii III. epist. 60. lib. 3. intelligit primum in Ecclesiâ tonsum, eoque refert, quod Græci *παπαλιθρον* coronam Clericalem appellant, atque hinc porro juniorum Clericorum seu paparam beneficia papatus dici putat ab Innocentio.

XXIII. Videtur tamen nomen istud reliquis Clericis tributum fuisse tum demum, cum nullus amplius inter Episcopos ejus esset usus. Quo autem tempore Episcopi ita vocari desierint, non una omnium est sententia, uti videre licet apud Hieronymum Bignonium ad *Marculsi form. mox ab initio.* Nobis nunc ea cura non sedet, cum non lege aliquâ, sed desuetudine tantum, cujus plerumq; nullum constat initium, nomen istud abolitum fuerit. Postquam autem Gregorius VII. Pontifex, Hildebrandus aliàs dictus, monarchiam Ecclesiasticam adornare atque instruere summo anniteretur studio, inter capitula sive canones, quos DICTATUS appellavit, hanc veluti legem imposuit, ut nemo posthac, præter ipsum Pontificem

Roma.

Romanum, nomine isto uteretur amplius, sive, uti explicat Baronius ex schedis Vaticanis d. l. ut *Papæ nomen unicum esset in universo Orbe Christiano, nec liceret alicui se ipsum, vel alium eo nomine appellare.* Dictatus isti leguntur inter epistolas Gregorii lib. 2. post epist. 55. apud Severin. Binium tom. 3. Concil. pag. 1196. & capitulum quidem, quod huc pertinet, obscurioribus illic verbis conceptum est, hoc contextu: *Quod unicum est nomen in mundo.* Sed ea ipsam illam, quam dixi, nec aliam patiuntur interpretationem, eamque comprobant Ecclesiæ Latinæ Doctores plerique omnes. Nec obtinere tamen potuit Gregorius VII, quod voluit. Nam & Græci Patriarchæ hodieque se Papas scribunt. Idq; testantur literæ Joachimi Patriarchæ Alexandrini, anno superioris seculi LXI. ad Albertum Comitem à Lewenstein scriptæ, apud Chytræum de statu Ecclesiarum in Græciâ, in quibus hæc habentur verba: *Ὁμολογῶ ἐγὼ Ἰωακείμ, Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας &c.* Testor ego Joachim, Papa & Patriarcha magne Urbis Alexandria. Quin & post Gregorium VII. Urbanus II. Episcopus Romanus Anselmum Cantuariensem Archiepiscopum in Concilio Barenfi anno M XCVII. habito, Papæ nomine dignatus est. *Includamus, inquit, hunc in Orbe nostro, quasi alterius Orbis Papam.* Quod non tantum in Wilhelmi Malmesburiensis lib. 1. de gest. Pont. Angl. legitur, sed etiam in MS. Gervasii Doroberniensis Monachi libro apud Joh. Selden. *Comment. in Eutychii Origin. Alexandrin. pag. 140.* & refert Franciscus Godwinus de præsul. Angl. in vit. Anselmi pag. 91. Conf. eruditè hæc de re differentem Stephanum Baluzium not. ad Lup. Ferrar. p. 418.

XXIV. Cæterum de Patriarchâ Alexandrino memorabile est, quod refert Eutychius, quâ ratione primum nomen Papæ ei tributum fuerit. Contigisse id ait tempore Heraclæ Patriarchæ, qui primus ita dictus est. Verba ejus sunt: *Cum verò homines audierant, Episcopos vocitare Patriarcham Abba seu Patrem, inter se dixere, nos Episcopum quemlibet Abba seu Patrem appellamus, & appellant Episcopi Patriarcham Abba. Unde sanè oportet, ut vocemus nos patriarcham papam, id est, avum, cum sit Pater Patrum. Ita à tempore Heraclæ Patriarcha Alexandrinus dictus est Papa, id est, avus &c.* Hæc si vera sunt, falsum esse oportet, quod refert Nicephorus Callistus lib. 14. *hisor.* dum ait, Cœlestinum Romanum Pontificem concessisse ex privilegio Cyrillo Episcopo Alexandrino à se constituto Legato in Concilio Oecumenico Ephesino, ut Papa diceretur, ac uteretur mitrâ. Ab Heracla enim ad Cyrillum usque decem intermedii numerantur Patriarchæ Alexandrini, quibus omnibus, perinde ut Episcopis aliis, nomen istud tributum fuisse, verisimile est. Quanquam enim, eodem Eutychio referente, Alexander Patriarcha, qui septimus fuit post Heraclam, petiisset ab Episcopis & presbyteris suis, ne Patriarcha Alexandrinus Papa vocitaretur; rectè tamen observat Seldenus d. l. obtinere eum id non potuisse. Non ipsum enim tantum,

tum, sed & Successorem ejus Athanasium passim adhuc appellatos fuisse Papas. Ex Eutychio autem hoc discimus inter alia, papæ nomen apud Alexandrinos & in Ægypto avum denotasse, cum apud alios patrem significaverit.

XXV. Unde verò & quale istud vocabulum sit, diversæ sunt autorum sententiæ, quas plerasque recenset, & velut in tabellâ exhibet Johannes Corasius *lib. 5. miscell. c. 15*. Alii ex duarum dictionum syllabis initialibus coaluisse putant, ut idem sit PAPA, quod pater patrum. Sed ea derivatio non placet Baronio *ad martyrol. Rom. d. l.* quod synodalis epistola ex concilio provinciali Epiri scripta ad Hormisdam Pontificem Romanum in scriptione utrumque nomen, Patris patrum, & papæ, jungat. Longius eunt, qui à papillâ mammarum apice, unde lac extrahitur, Papæ nomen deductum putant. Nec minus illi, qui à pappo carduorum flore, qui marcescens in lanuginem abit, & ita per aërem sese diffundens citissime evanescit, originem vocabuli petunt. Utrique per allusionem & similitudinem aliquam, quod intendunt, explicant. Perridiculè verò Christophorus Landinus ad Dantis Aligeri Comœdiam *de inferno cant. 7.* Papam propter admirationem ita dici, existimat, eumque veluti rem admirandam proponit, argumentum petens ab interjectione. *Pape*, inquit, *est interjectio admirantis, cio è è voce, che dimostra maravigliarsi, onde il sommo Pontefice, come cosa maravigliossima trà Christiani è chiamato Papa*, hoc est, est vox, quæ notat affectum hominis admirantis, unde summus Pontifex, veluti summè admiranda res inter Christianos dictus est Papa. Et quis verò non miretur, Christi discipulum & vicarium ad istud culmen & fastigium ascendisse? Plures aliorum ineptias addere nolo.

XXVI. Optima mihi videtur sententia eorum, qui à pueris & infantibus nomen istud profectum arbitrantur. Πᾶς enim infantili allocutione pater nuncupatur, & per anadiplasiatum πᾶππῆς. Sicuti μάμᾶ dicitur mater, unde & Mammia. Hinc παπῶδες aut παπῆδες est infantium more blandeque patrem appellare. Lud. Cœl. Rhodigin. *l. 6. lect. antiq. c. 43.* Videntur infantes cum animi sensa exprimere nullo adhuc modo possint, *pa* & *ma* syllabis iteratis parentes suos præ cæteris sibi cognitos honorare, & sibi familiares reddere velle, cumque verba tentare adhuc nequeant, & nec dimidiata quidem, optimè secum agi putant, si ad voces istas suas omnium primas, aures præbuerint parentes, seque istis compellari patiantur. Blanda hæc sermonis & vocularum ab inope linguâ tentamenta atque initia occasionem dederunt, ut qui patrum loco essent, infantium more Papæ blandiusculè appellarentur. Apud Græcos πᾶππῆς patrem, πᾶπῶς autem avum designat. Utrumque vocabulum ab isto infantum palpo originem ducit, nec interest, utro compelles Episcopum. In Ægypto tamen, uti dixi,

dixi, avi potius quam patris nomine honoratus fuit patriarcha. Episcopi autem communiter patres dici solebant, uti videre licet ex *c. quorum, dist. 68.* & ex *Marculfi lib. 1. form. 25.*

XXVII. Ea, quæ diximus, confirmantur auctoritate Eustathii notissimi in *Homerum Commentatoris*, cujus verba in *Iliados 5.* hæc sunt: *κατὰ βρέφους παροφώνησιν, ἢ καὶ ἀναδιπλασιασμόν λέγουσιν Πάπας ἢ Παπίας.* Puerili loquelâ & geminatâ syllabâ dicimus *Papas, Πάπας ἢ Παπίας.* Pater enim etiam *Παπίας* dicitur apud Aristophanem in *vespis.* Et ab hoc inter privatos vocabuli usu etiam in aulâ Constantinopolitanâ erat, qui dicebatur ὁ μέγας Παπίας, apud *Codin. Curopalat. de offic. Constantinop. cap. 2. n. 22.* ubi optimè notat *Jacobus Goarus*, quòd *Παπίας* ille fuerit fidus & senior aulæ minister, cujus custodia palatium commissum, cujusq; integritati claves noctu traditæ fuerint asservandæ. Ex Clero autem utrum allectus ille semper fuerit, ipse subdubitat *Goarus.* Videant alii, quibus ea res curæ cordique est. Nobis ad præsens nostrum negotium nihil facit.

XXVIII. Pergimus ad alia Episcoporum cognomina, ex quibus valde illustre fuit illud, quòd *Apostoli* aliquando dicti fuerint. Etsi enim rarius fortè occurrat talis ejus vocabuli applicatio, ideò sc. quia Episcopi Apostolorum nomine se vocari rem suo merito majorem censebant, uti loquitur *Rabanus Maurus in epist. ad Tit. cap. 1.* in epistolis tamen *Cypriani* non unis vicibus ita usurpari, certum est, quia omnes Episcopos decet pro corpore totius Ecclesiæ, cujus per varias quasque provincias membra digesta sunt excubare, uti loquitur ipse *Cyprianus epist. 30.* Alii Episcopos vocabant, non Apostolos, sed molliore inflexione *Apostolicos*, eò scil. quod in locum Apostolorum illi successerunt, uti optimè declarat, & ex variis Scriptorum locis comprobatur *Hieronymus Bignonius ad Marculfi form. lib. 1. c. 2.* Hinc igitur Apostolatus ab nonnullis auctoribus pro Episcopatu ponitur. Sic enim *Sidonius lib. 6. epist. 4.* *Lupum* Episcopum *Tricasinum* alloquitur: *Præter officium, quod incomparabiliter eminenti Apostolatui tuo debetur &c.* Et *lib. eod. epist. 7.* *Fontejum* Episcopum *Vasionensem*: *Ego quoq; ad Apostolatûs tui notitiam pleniorum cum prerogativâ domestica familiaritatis accedo.* Consimili modo *Sedes Apostolica* pro quâvis Ecclesiâ Episcopali sumpta fuit, uti constat ejusdem *Sidonii testimonio lib. 6. epist. 1.* *Conf. Isaac Casaubon. exercitat. 14. n. 4.*

XXIX. Sequentibus temporibus paulatim titulus ille ademptus Episcopis simplicibus peculiaris factus est metropolitanorum. Talem enim intellectum vult *Albinus Alcuinus lib. de divinis offic. c. 36.* quando ait: *Cum Episcopus civitatis fuerit defunctus, eligitur alius à Clero seu populo, fitq; decretum ab illis: Veniant ad Apostolicum (h. e. metropolitanum) cum suo electo deferente secum suggestionem, h. e. rogatorias literas, ut eis consecret Episcopum.*

Hujus

Hujus moris initia referenda esse putat Petrus de Marca *lib. 6. de concord. sacerdot. & imp. c. 3. n. 3.* ad tempora Gregorii Turonensis.

XXX. Tandem verò ipsis etiam Metropolitanis adeptus est iste titulus, totaq; hujus nominis dignitas in Episcopum Romanum transfusa, ut jam ab aliquot seculis solus ille dicatur Apostolicus. Andr. Quercetan. *in not. ad vit. Odilonis Abbat. Cluniac. p. 71.* Hinc igitur suum ille officium appellat officium Apostolatus, *in proem. ad Clementinas, & c. porro dist. 63.* & quæ ad illum deferuntur, ad Apostolatus sui auditum pervenire dicit. *c. 2. Extrav. Job. XXII. de concess. præbend. & familiari stylo Curia Romanæ literæ, decreta, mandata & præcepta ejus Apostolica dicuntur c. 1. X. de rescript. c. nulli dist. 19.* & quicquid demum quocunque modo eum aut ejus facta concernit, id Apostolicum vocatur. E. g. Apostolica bulla, Apostolicum sigillum, nuncius Apostolicus, Apostolicum palatium, Camera Apostolica, Cancellaria Apostolica, Apostolicus legatus, indulgentia Apostolica, Apostolica autoritas, Apostolica dispensatio, Notarius & Protonotarius Apostolicus, & plura alia, quæ passim occurrunt.

XXXI. Si jam quæras, quo jure id nomen soli sibi tribuat Episcopus Romanus, vereor ego, ne à pristinâ Episcoporum nomenclaturâ multum ille aut ejus affectu deflectant. Docuit olim Thomas Stapletonus *principior. doct. l. 6. c. 7. § 15.* defunctis Apostolis desuisse Apostolatum, & principium hoc ponit, Apostolatus nullam esse successionem. Idque Romæ etiam comprobatum est, uti patet ex annotat. in Cyprianum editum Romæ 1563. Improperie igitur & ὁμωνύμως Episcopi olim dicti fuerunt Apostoli, quod successores Apostolorum cum essent, sedes suas Apostolicis præditi virtutibus regebant, uti loquitur Julianus Pomerius *lib. 1. de vit. contemplativ. c. 25.* Num verò iisdem virtutibus ornatos quoque invenimus Pontifices Romanos? non sanè, non certè eos, quos describit Gilbertus Genebrardus *lib. 4. Chronogr. his verbis: Per annos ferè CL. Pontifices circiter quinquaginta, à Jobanne scil. VIII, qui Nicolao I. & Hadriano II. sanctis pontificibus successit, ad Leonem IX. usq; à virtute majorum prorsus defecerunt, apotactici apostatice potius, quam APOSTOLICI - - Et tanto Pontificum numero quinq; modò & satis tenuiter laudantur Martinus II. Agapetus II. Johannes XVII. Sergius IV. Gregorius VI. Ita scil. etiam laudat Franciscus Guicciardinus *hist. Ital. lib. 16. Leonem X. & commendat eum, ut principem optimum, sed addit: Non loquor de bonitate APOSTOLICA, quoniam corrupto hoc seculo Papparum probata est bonitas, quando aliorum hominum non superat malignitatem.* Audaçter nimis & aperte vocabuli istius usum perstringit Georgius Wizelius *in viâ Regiâ,* dum ait: *Est multo indignissimum, eam vocem APOSTOLICUM & APOSTOLICÆ in Curia omnibus diplomatis assui solitam, perq; hanc audaciam adeoq; apertam blasphemiam sacrilegos obtinere ab omnibus omnia, renitentibus, reclamantibus Petro & Paulo, nisi forte illic alius Petrus & Paulus regnet, quos nescit Ecclesia**

sia Christi. Nihilominus tamen Bellarminus Cardinalis, qui & ipse in Chronologia *ad ann. 1029.* agnoscit, Pontifices Romanos à pietate veterum degenerasse, non veretur contra Stapletonum asserere, Papam aliquo modo in Apostolatu succedere, videlicet in totius mundi curâ. *lib. 4. controu. q. 5.* Episcopi illi, qui Apostoli olim dicti fuerunt, Apostolis quidem se successisse, persuasum habuerunt, in Apostolatu autem se successisse nunquam crediderunt. Quæ sit nota & proprius character Apostoli, exponit I. Casaubonus *diç. exercit. 14. n. 4.* plurimisq; autoritatibus & exemplis illustrat David Blondellus *apol. de episc. & presbyt. sect. 2. pag. 85.* Nihil tale competere Pontifici Romano certum est, quippe qui & doctrinam Apostolicam & vitæ genus Apostolicum prorsus deseruit. Totius mundi aut etiam universalis Ecclesiæ cura non aliter competit Pontifici Romano, ac Episcopo alii cuicumque.

XXXII. Ex dictis patet, titulos istos, de quibus hætenus egimus, Pontificis maximi, Papæ, Apostolici, olim communes pluribus, solis tandem Episcopis Romanis sive per usurpationem, sive per liberalem aliorum concessionem & convenientiam cessisse. Nec patientur illi hodiè Episcopos vocari *monarchas*, aut regimen eorum *monarchiam*, quod nec aversatus est olim, nec abstinuit ipse Hilarius Papa hunc in modum scribens *epist. 7. ad Leontium Episcopum.* *Miramur fraternitatem tuam ita Legis Catholicae immemorem esse, ut quæq; iniqua & contra Patrum nostrorum statuta in provinciâ, quæ ad MONARCHIAM tuam pertinet, si ipse aut non vis, aut non potes, etiam nec nos silentii tui taciturnitate permittas corrigere &c.* Episcopi scilicet diocæsibus suis ita præerant olim, ut monarchæ, habebant, uti loquitur Cyprianus in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum, rationem actûs sui Domino reddituri. Sicuti enim in Orbe universa plurima dantur imperia monarchica & plurimi principes summam potestatem obtinentes: ita in Ecclesiâ universâ plurimi constituti erant regentes, plurimi monarchæ, in hoc tamen à monarchis secularibus differentes, quod hi *αυτοκρατορες* essent, illi verò caput spirituale, Christum nempe, haberent, cujus ductum sequerentur. Caput hoc si excipias, nemo quisquam Episcoporum & nec metropolitanus quidem in comprovincialium suorum Ecclesiis quicquam potestatis habebat, uti constat tum ex aliorum testimoniis, tum imprimis ex Ivonis Carnotensis *epistolâ 83.* Quod si verò hodiè quis Episcopum monarcham diceret, in eum sine dubio graviter animadverteret Curia Romana.

XXXIII. Minus invidendum est nomen *Magistri*, quod itidem Episcopis aliquando tributum legitur. Occurrit istud apud Salvianum Massiliensem *epist. 8.* scriptâ ad Eucherium Lugdunensem Episcopum: *Et quia jam dispensatione divina atq; iudicio etiam magistri Ecclesiæ esse cœperunt* (Salonium intelligit & Veranum Episcopos, filios Eucherii, quorum Salvianus,

C

teste

teste Gennadio, magister fuit) donet hoc benignissima Dei pietas, ut doctrina illorum fructus sit Ecclesiarum & tuus. Quò pertinet, quod dicitur c. 1. dist. 48. & c. 4. dist. 61. miserum esse, fieri magistrum, qui nunquam fuit discipulus, h. e. ut qui heri erat catechumenus, hodiè fiat Episcopus. Est autem Magister, cui præcipua rerum cura incumbit, & qui magis, quam cæteri, diligentiam & sollicitudinem rebus, quibus præest, debet. Quin etiam ipsi magistratus per derivationem à magistris cognominantur. l. 57. ff. de V. S. Imò verò ipsi etiam quandoq; magistri dicuntur. Sic enim conjunguntur & pro iisdem habentur iudices & magistri apud Agobardum Archiepiscopum Lugdun. lib. de divinis sententiis. Et ex historiâ officiorum domus Augustæ liquet, plurimos magistri titulo ornatos fuisse, magistrum nimirum officiorum, magistrum militum, magistrum scriniorum, magistrum census, magistrum admisionum, magistrum epistolarum, magistrum libellorum, & plures alios. Et quia adeo magistri vocabulum non dignitatis tantum nomen est, sed eum etiam designat, qui cujuslibet disciplinæ præceptor est, ut ait Paulus d. l. 57. ff. de V. S. utroq; modo de Episcopo id accipi, dubium non est, non quidem, quod magistratus instar καὶ κυβερνήτην τῶν κληρῶν debeat, sed quòd debeat esse τὸ πρὸ τῆ ποιμνίας, & ut in suâ dignitate sanctitatem colat, atque animum ostendat divinis virtutibus præditum, suumq; gregem sermone & exemplo doceat.

XXXIV. Apud Philostorgium in historiâ Ecclesiasticâ pro Episcopo sæpè occurrit vocabulum Ephori. Sic enim de Synodo Nicænâ refert lib. 1. n. 9. ad eam Arianorum Ephorum catervam traductam fuisse. Et lib. 3. n. 4. ubi Legationem Constantii ad Homeritas describit, ait, Theophilum Indum, istius Legationis caput, Ephori dignitatem ab homodoxis accepisse. Clarius id patet ex lib. 9. n. 8. ubi de Eudoxio Episcopo Constantinopolitano verba faciens ait: Post hæc Nicæam profectus Episcopum ibi ordinaturus, mortuus enim fuerat Eugenius ejus Ephorus, antequam finem negotio imponeret, vitam amisit &c. Nempe Ephorus idem prorsus significat, quod inspector, Superintendens, Præfectus, adeoque proprium & genuinum est Episcopi synonymum. Tales inspectores apud Lacedæmonios erant illi specialiter ita dicti Ephori, de quibus Pausanias refert lib. 3. quòd gravioribus præfecti fuerint negociis. Atque illi eò tandem processerunt insolentiæ, ut non modo magistratus comprimerent & in disquisitionem vocarent, ac de vendendis emendisq; rebus cognoscerent, sed Regi, quid factò opus erat, præscriberent, quibusq; annis copiæ educendæ forent, quoque tempore equitatus aut gravis armatura & peditum acies promovendæ, enunciarent. Adeoque omnium rerum gerendarum censores erant. Vid. Alexand. ab Alexandro genial. dier. lib. 6. cap. 24. quem, si legeris, haud dissimilem tecum reputabis hodiernorum in Ecclesiâ Latinâ Ephorum seu Episcoporum πλῆθος. Conf. Aristoteles lib. 2. polit. cap. 9. Cornel. Nepos in vit. Pausania.

XXXV.

XXXV. De *Præfulis* vocabulo, cujus frequens admodum in epistolis Pontificum, quando de Episcopo sermo est, occurrit usus, prolixi nunc esse nolumus. Sufficit nosse, vocem eam à Christianis non esse inventam, sed à *πίσι ἑξώθεν* acceptam. *Præful* enim erat princeps Saliorum, sive Sacerdotum in Martis honorem constitutorum, quibus inde nomen, quia ancilia per Urbem gestantes salire solebant. Varro *lib. 4. de L. L. Andr. Dom. Flocc. de potest. Rom. lib. 1. c. 7.* Pompon. Læt. *de magistr. Rom. lib. 2. c. 8.* Hadrian. Turneb. *lib. 13. animadv. c. 8.* Atque hoc etiam Laurentius Valla observavit *lib. 5. elegant. cap. 65.* Est ergò vox ista derivata à *præfiliendo*, quòd tripudium auspicaretur, sive primus esset inter saltatores, non quòd *præsit*, aut à *præ&* solum, uti alii opinantur. Vid. Gerhardus Joh. Vosius *in etymolog. Ling. Lat.* Quemadmodum igitur apud Romanos gentiles *Præful* primus erat inter Salios: ita etiam in Ecclesiâ Christianâ deinceps, qui primus erat inter presbyteros, *præful* dicebatur. Solebant enim gentiliùm vocabula apud Christianos sæpenumero in meliorem usum transformari.

XXXVI. Sunt & alia Episcoporum cognomina, sed ea pleraq; cum reliquis presbyteris communia, nec proinde multum ad institutum nostrum facientia. Talia sunt, quando dicuntur *πιμῆνες, ἱερεῖς, πρεσβυτέρους, πρεσβυτέρους, ἀρχόντες, νυμφίαι, νυμφαγωγὸν τῶν ψυχῶν, καὶ πρεσβυτέρους, κεφαλὴν χειρὸς πληρώματων*, *pastores, sacerdotes, præcellentes, prepositi, præfeti, reitores, sponsi, animarum ad sponsum deductores, & desponsatores, Christi complementi caput* &c. Vid. David. Blondell. *apol. de episc. & presbyt. sect. 2. p. 64.* Inter ista verò maximè familiaria sunt Græcis, quando de Episcopis loquuntur, vocabula *πρεσβυτέρων & πρεσβύτων*. Unde & Latinis dicuntur *Præfidentes, Præfides, Præstitites, Antistites*. Vel quòd *præfideant & antistitent* gregi suo, unde & *Pastores* dicuntur, vel quòd primi sint in ordine clericali, & reliquis adeò *præfideant*. Quod si jam alia etiam Episcoporum epitheta, quibus vel officia vel qualitates eorum exprimuntur, speciatim explicanda essent, laborem aggredieremur & supervacaneum & inutilem planè. Quot enim sunt necessitates hominum, tot ferè nomina attributa inveniuntur Episcopis, nimià quandoq; cum aslentatione, & vanitate insigni. Exemplum exhibet Joh. Limæus *in addit. ad jur. publ. lib. 4. c. 6. tom. 4. pag. 426.*

XXXVII. Obiter noto, Episcopi nomen sæpe tribui Abbatibus, & inter se nomina ea commutari, quoties de collegio canonicorum regularium sermo est. Abbatis enim nomen convenit tam *præpositis* Canonicorum regularium, quàm monachorum, ut monasterii nomen æquè pertineat ad Canonicos regulares atque ad monachos. Anton. Dadin. *Alteferra ad c. 21. X. de rescript.* Clerici namque regulares monachis esse perquam fimiles, nec nisi quoad habitum differre, tradit Franciscus Florens *ad c. 9. X. de vit.*

Et honest. Cler. Idcirco, qui eis præest, modo Abbas dicitur, modo Episcopus. Et sic in c. 9. X. de judic. Abbas Dulmenfis in Angliâ dicitur Episcopus. Ecclesia enim cathedralis erat monasterium, cujus Canonici erant regulares Ordinis S. Benedicti, uti constat ex c. 1. Extravag. comm. de offic. jud. ord.

XXXVIII. Denique & hoc notandum, ab Episcopo dici *episcopium*, quod pro domo Episcopi usurpatum legitur in Concilio Meldensic. 26. Suggestendum est etiam & ex divino mandato intimandum Regiæ dignitati, ut episcopium, quod domus Episcopi appellatur, qualiscumq; sit in oculis Domini Episcopus, ipse tamen a Rege Regum Rex constitutus pro sanctitate ordinis Episcopalis -- venerabiliter ac reverenter introeat, & secundum sanctam prædecessorum consuetudinem, quando orationis & debite susceptionis gratia in transitu convenienti civitatem ingressus fuerit, habitaculis Episcopalibus reverenter inhabitet. Et post pauca: Sed & immunitates præcedentium Imperatorum ac Regum ab hujusmodi longiori & diuturnâ conversatione & commoratione Regum & quorumcumq; potentium ac secularium personarum in Episcopio prohibent. Istud Episcopium sive domum Episcopi Ecclesiæ vicinam esse debere, constitutum fuit in Concilio Carthaginensi IV. c. 14. Ut Episcopus non longè ab Ecclesiâ hospitium habeat. Hospitium dicitur, secundum consuetudinem istius temporis, quod incidit in annum Christi CCCXCVIII. cum sequioribus seculis amplissima peristylia, Regum palatia & laxitate & dignitate æquantia, recipiendisq; Regibus idonea Episcopi inhabitaverint.

CAP. II.

De Episcopalis officii institutione.

I.

Episcopi vocabulum idem omninò denotare dixi, quod Superintendentis aut Inspectoris. Et hæc interpretatio jam satis declarat Episcopi officium, in quo istud consistat. Quia enim Ecclesiæ is inspector esse debet, consequens hinc est, ad ipsius curam pertinere totius Ecclesiæ salutem & incolumitatem. Quæ ipsa aliter obtineri non potest, nisi per media à DEO ordinata & Episcopali officio injuncta. Debet igitur Episcopus prædicare verbum DEI, errantes docere, peccantes corripere, segnes hortari, anxios consolari, infirmos erigere, contradicentibus resistere, falsam doctrinam taxare, & damnare, vitia morum arguere, sacramenta divinitus instituta dispensare, peccata remittere & retinere, esse exemplar gregis, orare pro Ecclesiâ, & privatim, & publicas preces Ecclesiæ præire, pauperum curam agere, contumaces publicè excommunicare & vicissim
refi-

resipiscentes recipere, & Ecclesiæ reconciliare, instituere ministros Ecclesiæ juxta Pauli præscriptum, constituere cum consensu Ecclesiæ ritus & ceremonias, quæ non pugnent cum verbo DEI, nec onerent conscientias, sed faciant ad ordinem, gravitatem, decorum, tranquillitatem, ædificationem &c. Quæ omnia aut maximam eorum partem commodius alibi explicabimus.

II. Unde verò originem hujus potestatis arcessemus? Natura enim omnes homines fecit pares, neque cuiquam præcipui quid dedit, quod potestatem talem ex nativitate connatam argueret. Neesse igitur est, ut aliunde impetretur. De *ἐξουσία* nobis sermo est & potestate morali, non de physica, quæ *δύναμις* aliàs dici solet. Potest enim aliquis tali ingenio & prudentiâ instructus esse, ut & docere commodè populum & alios actus ad officium Episcopale spectantes expedire optimè queat; id ei tamen propter *ἐξουσίαν* deficientem non licet. Nec ergò statuere licet, singulis Ecclesiæ membris illam potestatem competere, cum utique certo tantum hominum ordini data sit, & illis solis, qui per vocationem & ordinationem ab reliquo coetu quasi separati sunt. Atque ista separatio omninò necessaria est ex præcepto divino, quod extat *Act. XIII, 2. Ἀφορίσθη δὲ μοι. Separate mihi Barnabam & Saulum ad opus, ad quos eos advocavi.* Separatio igitur illa per vocationem fieri solet, & deinceps per superadditam ordinationem, quæ tamen, ut vocatio, æquè necessaria non est.

III. Etsi autem separatio talis propter præceptum divinum omitti nullo modo possit, separatio tamen ipsa causa efficiens non est potestatis spiritualis, quam Episcopi vocati & ordinati consequuntur. Imò verò, etsi quis ab Apostolo Episcopus constitutus fuerit, potestatem tamen illam non accipit ab Apostolo. Et ut maximè concedamus, conferri & augeri in ordinatione dona ordinando necessaria, quatenus piæ preces presbyterii & Ecclesiæ impetrant augentq; dona, quibus eget ordinatus ad officii partes rectè & cum fructu obeundas, nondum tamen inde conficitur, ab ordinatione illa potestatem Episcopalem, quæ, uti in sequentibus audiemus, tota spiritualis est, proficisci. Spiritualis autem & supernaturalis cum sit, ab hominibus illam donari, aut conferri impossibile est, cum in spiritualibus nihil omninò præstare queat homo, nec ea in suâ habeat potestate. Restat igitur, ut statuamus, à DEO solo eam immediatè conferri, sive jam immediatè quis ab ipso DEO etiam vocatus fuerit, sive mediatè ab Ecclesiâ. Deus enim immediatè semper, sicut Apostolis, ita etiam Episcopis per Apostolos misit, aut ab Ecclesiâ vocatis, Apostolicam & Episcopalem tradidit & adhuc tradit potestatem. Apostoli & Ecclesia ministros quidem eligit & destinat officio suo, potestatem tamen illam nec Apostoli tribuerunt olim, nec Ecclesia adhuc confert, sed DEUS, qui ordinariè his assistit electionibus & separationibus. Positâ igitur externâ illâ Ecclesiæ vocatione,

statim vocatis ordinariè confertur à DEO tota & integra potestas Episcopalis. Vid. Marcus Anton. de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 2. c. 5.*

IV. In hunc sensum loquitur Paulus *Ephes. IV, 11. Is* (Christus) *dedit alios quidem Apostolos: alios verò Prophetas: alios autem Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores.* Quatuor hic memorantur genera eorum, quorum commune officium fuit, homines à tenebris ad lucem convertere, & Christo Domino Ecclesiam sive cœtum fidelium colligere. Nimirum Servator noster initio sui in his terris ministerii duodecim sibi speciatim adscivit comites, hosque ad prædicandum Evangelium & doctrinam cœlestem variis miraculis confirmandam primos ablegavit. Atque his nomen *Apostolorum ἐξουσίως* in S. Literis attributum est. Deinde Ecclesiæ dati sunt *Prophete*, qui vel revelationes habebant de futuris, vel linguas & scripturas interpretabantur. Tertio loco referuntur *Evangeliste*, quos Apostoli adsciscebant, ut unà cum ipsis aut eorum jussu obirent provincias, & ad Ecclesias condendas suam conferrent operam, atque acceptam à Christo disciplinam nationibus communicarent. Præter istos erant *Pastores*, qui ad certam aliquam Ecclesiam erant destinati, ut ibi Evangelium docerent, & Sacramenta administrarent. Tandem in sacro isto cœtu referuntur *Doctores*, quibus certæ alicujus Ecclesiæ cura præcipua non erat demandata, nihilominus tamen doctrinam verbi proponebant & interpretabantur, ad modum catechistarum rudimenta Christianæ fidei proponentium. Et de his omnibus dicitur, quòd dati sint à Christo, h. e. quòd potestatem suam divinitus concessam habeant.

V. Consimili modo idem Paulus convocatos Ecclesiæ Ephesinæ presbyteros hunc in modum alloquitur *Act. XX, 28. Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos &c.* Isti verò presbyteri non erant, ut Apostoli, immediatè vocati, sed vel à Paulo vel à Timotheo constituti, & tamen à Spiritu S. eos positos dicit Paulus ipse. Sive ergò immediatè quis vocatus fuerit, sive mediatè, soli DEO acceptam referendam habet suam potestatem & ἐξουσίαν Ecclesiasticam. Immediata namque & mediata vocatio non differunt causà efficiente, cum utraque sit à DEO, sed tantùm modo. Illa siquidem fit per ipsum DEUM, hæc autem per Ecclesiam à DEO. Et propterea verisimum est, à Christo per spiritum suum omnem Ecclesiasticam potestatem in promissione clavium inclusam & Apostolis omnibus & eorum successoribus omnibus tradi. Quò pertinet formula ab Episcopis olim in literis suis usitata, qua se Episcopos DEI GRATIA scribebant, uti ex quamplurimis Petri Blesensis epistolis patet.

VI. Vulgare aliàs tum inter Theologos tum inter Canonistas est pronunciatum, Episcopos esse successores Apostolorum, sive Episcopos in Ecclesia locum tenere Apostolorum. Sæpè igitur illi, ut capite antecedente dixi, Apostolorum nomine veniunt. Vicissim verò etiam Apostoli dicti sæpius-

ſæpiuſculè ſunt Epifcopi, eò quod Epifcopale munus Apoſtoliſ ſuo modo competiſſe dici poteſt. Fuit enim, uti Petrus explicat *Act. 1, 20*. Apoſtoli Judæ functio *Ἐπίσκοπος*. Et Paulum Apoſtolum paſſim Epifcopum vocat Hilarius. Sic & Cyprianus ait *lib. 3. epiſt. 9. Meminiſſe autem diaconi debent, quoniam Apoſtoloſ i. e. epifcopoſ & preſbyteroſ Dominuſ elegit: diaconoſ autem poſt aſcenſum Domini in cælum Apoſtoli ſibi conſtituerunt epifcopatûſ ſui & Eccleſiæ miniſtroſ*, apud Gratian. *c. Dominuſ, diſt. 93*. Pari modo Epiphaniuſ *heret. 27*. Romæ Petrum & Paulum primòſ fuiſſe ait & Apoſtoloſ & Epifcopoſ. Et Jacobum Domini fratrem Hieroſolymitanæ Eccleſiæ Epifcopum à Collegiſ ordinatum conſtanter aſſerunt Doctoreſ veteres.

VII. At verò probè hic obſervandum eſt, Apoſtolorum & primariorum & primarijſ ſuccenturiatorum duplicem fuiſſe poteſtatem, ordinariam unam, quæ Epifcopaliſ dici poteſt; extraordinariam alteram, in quâ eſt *ἐξουσίαν* Apoſtoli muruſ conſiſtit. Illiuſ functioniſ ſunt Evangelium prædicare, ſacramenta adminiſtrare, omnia ad *ἐνταξίαν* & *ἐνοχημοσύνην* ſpectantia diſponere, Chriſti gregem regere & paſcere, fidei controverſiaſ ex verbo DEI decidere & definire, juridiſtionem Eccleſiaſticaſ exercere, & ejuſmodi alia. Hujus verò munia ſunt, Eccleſiaſ ubiq; terrarum fundare, fundataſ in fallibili ſpirituſ ductu paſcere, fidei canonem conſignare, miraculiſ doctriſnam traditam confirmare &c. Hæc diſtinctione obſervatâ facile nunc licet diſcernere, quæ Apoſtolorum functioneſ ad Epifcopoſ pertineant, & in quibuſ facta ſit iſta ſucceſſio. Nimirum Apoſtoliſ, in quantum ipſi erant Epifcopi, ſuccedunt Epifcopiſ, non in quantum erant Apoſtoli: hoc eſt, ſuccedunt eiſ in totâ regiminiſ Eccleſiaſticaſ miniſteriali poteſtate ordinariâ; non tamen in eo, ut ſint teſteſ vitæ, doctriſnæ, & reſurrectioniſ Jeſu Chriſti Domini noſtri & quidem teſteſ oculati, quod requiſitum exigit Petruſ *Act. 1, 21. 22*. neq; in eo, quod à Chriſto Domino immediatè electi & miſi ſunt, neq; in multuſ gratiis & prærogatiſviſ, ut in copiâ ſpirituſ, in doctriſnæ in fallibilitate, in conformitate in gratiâ, in plenitudine ſcientiæ, in dono linguarum & miraculorum &c. In hiſ enim Apoſtolorum propriiſ axiomatibuſ nulla datur in Eccleſiâ ſucceſſio ordinaria. In reliquâ autem poteſtate & officio ita ſucceſſerunt Epifcopi, ut nihilominuſ præſcriptaſ ab Apoſtoliſ regulas obſervare teneantur. Succeſſerunt ſcil. in locum aut vicem Apoſtolorum, ſed non in id, quod formaliter Apoſtoloſ faciebat. Vid. Marc. Ant. de Dominiſ *de Rep. Eccleſ. lib. 2. c. 2. n. 1. ſeqq.*

IX. Eleganter Claudiuſ Eſpencæuſ Theologuſ Pariſienſiſ in *1. Tim. 1. verſ. 1. Differt Apoſtoloſ ab Epifcopo, quod ille immediatè a Chriſto vocatur, certò habet ſpirituſ S. ubiq; & in omnibuſ Eccleſiſ docet, juxta illud Pauli 2. Cor. 11. S. licitudo omnium Eccleſiarum. Unde & Chryſoſtomuſ editioniſ ſecunde in *Matthæum homil. 19. Apoſtoloſ vocat omnium Eccleſiarum Doctoreſ. Hic, ſcil.**

Epi-

Episcopus, per homines vocatur, certo loco præest, Spiritum S. non continuò nec necessariò habet, dictatam ab Apostolis doctrinam accipere debet, non etiam novum doctrinæ genus invehere. Quo etiam modo in populo Israel Prophetae Sacerdotibus antecellebant. Theodoretus ad caput hujus epist. 3. Qui nunc, ait, vocantur Episcopi, Apostolos olim nominabant, sic enim Apostoli erant Philippensium Epaphroditus, Cretensium Titus, Asianorum Timotheus, & Antiochenis ab Hierosolymis scripserunt Apostoli & Presbyteri, Act. XV. Procedente autem tempore Apostolatus nomine iis, qui veri erant Apostoli relicto, Episcopatus appellationem iis, qui olim Apostoli appellabantur, imposuerunt &c.

IX. Erant scilicet Apostoli ab ipso Domino nullo cujusquam interventu vocati, & ad omnes gentes legati: claram veritatis lucem habebant & præsentem atque singularem Spiritus S. vim, quæ non solum variante loquelâ & diversis linguis τὰ μεγάλα ἔθει ἐνunciabant, ægros sanabant, miracula edebant, res penitus abditas & occultas penetrabant atque interpretabantur, sed etiam ministerio suo à DEO impetrabant, ut hæc eadem dona per manuum impositionem conferrentur aliis, qui ad perfectionem Apostolicam quam proximè accederent. His novis & admirandis Spiritus S. dotibus in principio nascentis Ecclesiæ opus fuit, ad eos, qui nihil dum de Christo audierant, convertendos, & fideles, quibus inter adversitates multæ & maximæ tentationes oboriri quotidie solebant, in fide confirmandos, tum etiam, ut idonei Pastores Ecclesiis à se fundatis præfici possent. Ecclesiis autem semel fundatis & in fide Christianâ probè jam informatis, nihil horum amplius necessarium erat. Ministerium Catholicum, quod Apostolorum erat, cessabat, postquam singulis Ecclesiis dati fuerant Episcopi. Miracula jam ante facta & in memoriam ac posteritatem prominentia sufficiens erat testimonium doctrinæ cœlestis, & perpetuum. Donum linguarum, donum sanationum, donum prophetiæ, atque universim omnes gratiæ gratis datæ, quas vocant, abundè jam sese exseruerant, & metuendum erat, ne continuâ multiplicatione vilescerent. Illæ verò partes Apostolici muneris, quæ versantur in docendo, baptizando, cœnâ Domini administrandâ, potestate clavium, imponendis denique manibus ad Pastores & presbyteros ordinandos, manserunt in Ecclesiâ, neque cessare unquam poterunt, siquidem Ecclesiâ subsistere debeat. Thom. Bilsón. de perpet. Eccles. Christi gubernat. cap. 9.

X. Stante hæc explicatione possumus quidem in Apostolorum personis τὸ Apostolicum, & τὸ Episcopale discernere, sed ita, ut eadem non separemus ab invicem, sed utraque eis, ut Apostolis, vindicemus. Vulgari enim significatione Episcopus eum denotat, cujus curæ & fidei particularis aliqua Ecclesiâ committitur, quales extiterunt Ephesini & Philippenses Episcopi, Act. XX, 28. Philipp. I, 1. & illi quos Christus angelos appellat Ecclesiarum Apocal. I, 20. Sed Apostolus ad annunciandum omnibus gentibus,

bus, orbisque terræ nationibus Evangelium mittebatur. Quod si igitur Apostolus tale aliquod munus, quod Episcoporum nunc est, sustinebat aut expediebat, non faciebat id, ut Episcopus illius loci, sed ut Apostolus; Et Episcopalia illa munera in Apostolico continebantur. Poterat igitur Apostolus sine præjudicio Apostolatûs sui aliquam particularem Ecclesiam regere & in eâ residere, vel ad tempus, quod pleriq; Apostoli fuerunt, vel toto vitæ tempore, quod Jacobum Hierosolymis fecisse volunt historiæ, tota tamen, ista residentia, quam vocant, intelligenda est cum autoritate & plenitudine Apostolicâ. Vid. Andr. Rivet. in *Cathol. Orthodox. quæst.* 22. Joh. Rainold. in *colloq. cum Hart. cap. 6. sect. 3.*

XI. Patet hinc, quomodo intelligi debeat, quod vulgò dici solet, Episcopos esse Apostolorum successores. Hoc tamen in utrisq; manet firmum & immotum, quòd potestas eorum, quâ Ecclesiam Christi regunt, & salutem ejus procurant, immediatè eis ab ipso DEO conferatur. Nec alius hodiè est potestatis istius autor. Quamvis enim particularis cujusq; Ecclesiæ cætus, vel cui jus patronatûs ex consuetudine receptâ competit, applicet individuum aliquod à se electum officio divinitus instituto; nequam tamen propterea confert potestatem istam, ac si ipse potestatem istam penes se haberet, & in gremio suo possideret. Nec enim unquam potestas illa communicata est universitati isti, nec propterea dici potest, quòd in universitate istâ radicaliter hæreat; sed applicat tantum per personam officio & potestati illi jam ante existenti, & à DEO promissæ. Inde ministri novi Testamenti, Ministri Spiritûs dicuntur 2. *Cor. III, 6.* quia Spiritus S. est ministerii autor & conservator, instruens ministros donis necessariis. Nec enim potest ex humanis viribus potestas talis supernaturalis, & quæ tendit ad finem supernaturalem derivari.

XII. Hic verò valdè nobis adverfantur Canonistæ communiter omnes, quibus grave est à nobis audire, & eandem fuisse Apostolorum omnium prærogativam, & potestatem Episcopis non minus immediatè à DEO hodiè conferri, atque olim collata fuit Apostolis. Nec tamen unum & idem sentiunt omnes. De Apostolis docet Didacus Covarruvias *ad c. peccatum de reg. jur. in 6. part. 2. §. 9. n. 5.* potestatem à Christo Jesu quoad spiritualia datam fuisse Petro ut Principi, & cæteris Apostolis, immediatè quidem, sed tamen subordinatam dispositioni Petri Apostolorum principis, atque ita aliorum Apostolorum potestatem hac ex parte dici derivatam fuisse à Petro, eoque mediatore datam à Christo Jesu. Deinde addit, fatendum esse, Apostolos ipsos à Christo Jesu creatos fuisse Episcopos immediatè cum jurisdictionis & ordinis potestate. At verò diversum hic sentit Augustinus Barbola *de offic. & potestate Episcopi part. 1. tit. 1. cap. 1. n. 18.* his verbis: *Licet omnes Apostolos fecerit pares respectu consecrationis & ordinis, non tamen eos æquales fecit respectu jurisdictionis: in illâ enim Petrus præfuit omnibus.* Mox

D

verò

Vero quasi oblitus eorum, quæ dixerat sub num. 31. hæc ponit verba: *Fatendum est, omnes Apostolos immediate habuisse à Christo Domino potestatem, quæ quidem licet ex ipsâ Christi institutione esset Petri ut capitis & Ordinarii eorum etiam Principis & Pastoris dispositioni subordinata, ad hoc, ut Concilium convocaret, & alia obiret Præsidentis officia, tamen huiusmodi potestas sic ad Petrum subordinata Apostolis à Christo Domino concessa in nihil secundum se erat potestati ejusdem Petri inequalis, sed potius absq; ullâ limitatione equalis in totum Orbem & ad omnes actus, quos Petrus agere poterat, idq; non solum quoad ordinem & dignitatem consecrationis, ut supra dicebamus, sed etiam quoad jurisdictionem & potestatem administrandi, cum ejus etiam functiones sint de essentiâ muneris Apostolici &c.* In sequentibus tamen hanc statuit differentiam, quod Apostolorum reliquorum jurisdictionis personalis fuerit, & per eorum obitum extincta sit; Petri autem jurisdictionis perpetuò superesse & manere in successoribus debuerit.

XIII. Eandem ferè sententiam proponit & tuetur Theophilus Raynandus Jesuita in libro de coron. aur. sup. mitr. Pontif. pag. 6. his verbis: *Omnes Apostolos fuisse dignitate pares, & jus præsidium per totum Orbem tenuisse affirmant Patres. Displicet autem nonnullis, qui volunt, Apostolos reliquos accepisse jurisdictionem à S. Petro. Hoc puto falsum, lubensq; agnosco, omnes Apostolos jurisdictionem à Christo immediate accepisse. Et tamen addo, S. Petrum speciali modo claves accepisse, & prærogativâ jurisdictionis esse potitum. Poterat aliis præcipere, & eos, si res ferret, huc aut illuc mittere. Idem omnium curam habebat. Solus poterat universale concilium indicere. Solus poterat de universali ordine aliquid statuere, & leges universales sciscere, aliorum verò Apostolorum leges mutare aut revocare. Et quod caput est, ejus solius potestas universalis erat ordinaria, cæterorum autem non nisi delegata & cum ipsis extinguenda. Ita ut sicut potestas Vicarii generalis idem cum Episcopo tribunal sortiti, tametsi amplitudine extensivâ, sive quoad objecta & loca potest esse par auctoritati Episcopali, salvâ subjectione ad Episcopum: ita Apostoli omnes, tametsi Petro æquales honore, quoad amplitudinem extensivam & fontem jurisdictionis personalis universalis, tamen in eâ ipsâ equali auctoritate Petro suberant, non quidem, ut ejus Vicarii (nam in hoc deficit analogia) sed quatenus ei subordinati, prout capiti supremo Ecclesie, ipsorumq; etiam Apostolorum. Et pag. 33. hanc facit inter Apostolos & Apostolicas potestates distinctionem: Potestas Apostolica in solo S. Petro fuit ordinaria, & cum jure transmissionis ad Successores; in reliquis autem Apostolis potestas Apostolica & universalis, etiamsi non fuit delegata, quia non manaverat ab ordinario Pastore S. Petro, sed Christo, fuit tamen tantum personalis & absq; jure transfusionis ad posteros.*

XIV. Sixtus Senensis lib. 6. bibl. annot. 269. sub aliis verborum involucris distinctionem concipit. Cum enim primatui Episcopi Romani obstare videret plurima Hieronymi testimonia, hæc ratione nodum solvisse se putat.

putat. Sciendum est, inquit, triplicem in Petro fuisse potestatem, nimirum Ordinis, Apostolatus, ac Regni. Si Apostolatum spectemus, hoc est, docendi officium, & Evangelicæ prædicationis curam, rectè dixit Hieronymus in comm. ad Gal. Paulum non esse Petro inferiorem, quia Paulus ad Evangelicum munus non à Petro, sed à Deo, aequè ut Petrus, electus est, ut ipse evangelizaret in gentibus, sicut ille in Judæis. At si potestatem inspicimus, quæ in Ordinis Sacramento confertur, scitè in Jovinianum pronunciavit Hieronymus, omnes Apostolos ex æquo claves accepisse, & Ecclesiæ fundamenta solidasse. Verissimè etiam ad Evagrium scripsit, omnes Episcopos pares esse, quia omnes Apostoli in eodem Sacerdotii ordine, & in eadem Sacramenti præstantiâ pares erant: & omnes Episcopi eorum successores, sive Eugubii, sive Tanis, sive cujuslibet vilioris oppiduli æquales sunt Romane Urbis Episcopo, Sacramenti scilicet ordine, & spirituali ejusdem ordinis potestate. Demum si de potestate Regni, deq; illâ primariâ super omnes Episcopos & Ecclesias autoritate sit sermo, optimè contra Jovinianum, & contra Luciferianos, & alibi scripsit Hieronymus, unum Petrum inter duodecim Apostolos electum & caput omnium constitutum, ut ejus supremâ autoritate & eminentiori præceteris potestate, contentiones Ecclesiæ dirimantur, & omnis schismatum occasio tollatur.

XV. Alii aliter sententiam suam exponunt. Universi autem & singuli id agunt & intendunt maximè, ut monarchiæ & primatui Pontificis Romane ne detrahant, neve detrimentum patiatur Respublica Romanorum, ut nunc est, Ecclesiastica. Postquam enim placuit Episcopi Romani potestatem *ἐξαιρεω* facere, ejusq; Episcopatum in universas totius Orbis terrarum Ecclesias extendere, inter ipsos etiam Apostolos subjectionem & imperium statuere oportuit, ne si paritas inter eos concederetur, nulla Pontifici Romano maneret prærogativa. At verò nulla unquam inter Apostolos tanta fuit inæqualitas, quanta hodiè in Ecclesiâ Latina fingitur. Ordinem fuisse inter eos, apud omnes antiquos in confesso est. Sed ex ordine & *ἐπισημία* non licet illicò principatum aut monarchiam inferre. Observarunt etiam patres nonnulli differentias aliquas, quibus Apostoli ut cunque inæquales dici possent; non tamen illas ex parte potestatis & jurisdictionis, sed ex quibusdam personalibus prærogativis & virtutibus, absq; ullâ inter ipsos verâ & propriâ subjectione, uti latius explicat Marcus Antonius de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 1. c. 5. n. 7.* Dicendum eâ de re prolixius erit tùm, quando de primatu Episcopi Romani nobis agendum fuerit.

XVI. Is idem Pontificis Romani principatus, quem statuunt, facit, ut positâ inter Apostolos subjectione, & unius imperio, uti ex eorum sententiâ exposui, etiam inter successores Apostolorum, quos Episcopos esse dixi, quoad collationem potestatis, infigne asseratur discrimen. Quâ de re Didaci Covarruviz *d. l.* verba hæc sunt: *Observandum, sic datam fuisse immediatè à Christo Jesu summam potestatem Petro, ut & ab ipso Redemptore nostro Petri Successoribus immediatè eadem potestas & idem primatus datus esse ex Ca-*

ibolica doctrinâ constet. Ipsis verò Apostolis sic data fuit à Christo Jesu potestas ordinis ac jurisdictionis ipsi Petro Principi summo subdita, ut in Episcopos Apostolorum Successores jurisdictionis potestas minimè transmissa ex immediatâ Christi concessionem censeatur, sed ea à summo Pontifice, Christi Vicario, derivata ex ejus concessionem ipsis Episcopis competat, ac tandem Romano Pontifici subdita sit. -- Ex Christi institutione ab ipsis Vicario summo Pontifice Episcopi immediate instituuntur cum potestate jurisdictionis, quæ ab ipso Pontifice, ut fonte in ipsos derivatur & emanat.

XVII. Haud paulo clariùs ista edisserit Augustinus Barbosa d. l. dum in hunc modum philosophatur: *Inter Romanum Pontificem & ceteros Episcopos hoc differt, quod jurisdictio Romani Pontificis in totam Ecclesiam est jure divino à Christo Domino instituta, & ab eo immediate accepta, ceterorum verò Episcoporum omnium jurisdictio est quidem à Christo Domino instituta, sed à Romano Pontifice tanquam Christi Vicario, & summo ac primo totius Ecclesie Pastore suscepta, & ab eo veluti è fonte Christi præcepto in illos derivata.* -- Ratio autem, cur jurisdictio cujuslibet Romani Pontificis dicatur accepta proximè à Christo & non jurisdictio alterius alicujus Episcopi, illa est, quia, cum Rom. Pontifex eligitur, ei jurisdictionem Electores non dant, quia nemo dat, quod non habet; sed dat ei immediate Christus Dominus, suppositâ eâ conditione electionis legitime, cum electio tantùm sit veluti conditio, sine quâ Romanus Pontifex à DEO jurisdictionem non acciperet; Sed cum aliquis Episcopus eligitur & confirmatur à Romano Pontifice vel ab alio auctoritate ipsis, electio & confirmatio non est veluti conditio, sine qua Episcopus jurisdictionem à DEO non acciperet, sed est id, per quod Romanus Pontifex dat ei jurisdictionem in ea provincia, cui præficit. At verò hoc est in quæstione, cur electio Episcopi non æquè sit veluti conditio, prout est electio Pontificis Romani, ut DEUS immediate det jurisdictionem. Et ergò principium petit Barbosa, nec differentiam satis congruè exponit, cur diversum obtineat in successoribus Episcopi Romani, quod non obtineat in successoribus aliorum Episcoporum. Sed audiamus eum porrò: *Quamvis igitur Episcopalis dignitas, ejusq; jurisdictio ut ordinaria & ex officio considerata, saltem in generali, sit instituta à Christo Domino ad effectum, ut Petrus & Successores Ecclesiam ejus per Episcopos ordinarent, -- tamen si Episcopalis jurisdictio, sicut etiam munus ipsum Episcopale, sumatur in particulari, prout scil. in hoc vel illo subjecto, respectu horum vel illorum subditorum collocatur, non est de jure divino, nec ab eo habet certos jurisdictionis gradus, qui augeri vel minui nequeat, sed totum pendet à summo Pontifice, per quem idem munus immediate habetur in particulari, & à quo ipsis jurisdictio immediate conceditur & derivatur.*

XVIII. Theophili Raynandi verba supra adduximus. Is verò adhuc longius procedit, & Pontifici suo non in Episcopos tantùm universos & singulos Apostolorum ceterorum successores, sed in ipsos etiam Apostolos Petri collegas, potestatem tribuit. Sic enim loquitur pag. 8. *Pontifices, qui*

qui S. Petro successerunt, idem jus habuerunt in reliquos Apostolos (quamdiu aliqui eorum fuerunt superstites) quod S. Petrus habuit. Et porro: Omnes S. Petri Successores par cum eo jus habuerunt in decreta ab Apostolis edita. Unde poterant & etiamnum possunt, si res ferat, mutare & abrogare eorum decreta. Ut videmus fecisse S. Victorem Papam, qui preceptum Iohannis Evangelistæ circa celebrationem paschatis abrogavit. Quin imò, quia potestas posteriorum Pontificum, in qua succedunt S. Petro, manavit à Christo, nec est subordinata potestati S. Petri, sed par & equalis, eque potuerunt, ac etiamnum possunt S. Petri decreta mutare, ac ceterorum Apostolorum &c. Euge! quàm bellè nunc se habet monarchia Ecclesiastica, dum non Episcopis tantum, sed ipsis etiam Apostolis, imò verò ipso etiam Petro superiorem habere licet Pontificem Romanum. Dicendum ea de re erit infra prolixius.

XIX. Ut telam inceptam pertexam, operæ pretium erit ex Petri Suavis *hist. lib. 7.* hic recensere, quàm diversè de institutione Episcoporum & origine potestatis Episcopalis disceptatum fuerit in Concilio Tridentino. Ansam dederat Iohannes Fonseca, Theologus Archiepiscopi Granaensis, qui longius excurrans, hanc materiam ex professo tractaverat, asserens, Episcopos à Christo institutos. Neq; verò rectè consequi à Christo institutos non esse, nec ab ipso auctoritatem habere, propterea quod confirmantur aut creantur à Papà, siquidem & Papam à Cardinalibus creari, & tamen auctoritatem habere à Christo. Et presbyteros creari ab Episcopo Ordinatore, verum auctoritatem recipere à DEO. Similiter Episcopos à Papa accipere diocesim, auctoritatem verò à Christo. Hunc excipiens, frementibus licet & indignantibus nonnullis, F. Antonius de Grosseio Dominicanus constanter assererat, necessariò declarandum esse, Episcopos officii sui functionem ab hominibus non habere. Nam si ita esset, mercenarios fore, quorum oves non sunt propriæ; tùm, ubi ei, à quo hæc cura demandata, satisfactum fuerit, nihil ipsis ultra cogitandum. Atque D. Paulum demonstrare, obligationem regendi populum Christianum esse divinam & à Spiritu S. impositam. - - Esse Papam caput Ecclesiæ ministeriale, quo mediante Christus principale caput operatur, & cui opus adscribendum, dicendumq; cum S. Paulo, Spiritum S. gregi pascendo præponere. Nunquam opus adscribi instrumento, aut ministro, sed semper agenti principali, - - nec aliter Christo soli adscribendam institutionem pastorum & doctorum, qui sunt Episcopi, quàm ipsorum Apostolorum & Evangelistarum.

XX. Hæc quidem non malè omnia, non tamen ad palatum eorum, qui summo opere intendebant, ut monarchiam papalem stabilirent. Illi igitur, ut contrariam sententiam defenderent, aliis, quorum dicendi partes adhuc reliquæ erant, stimulum & quasi quasdam verborum faces admovebant. Quod igitur deinceps factum sit, his verbis refert Suavis: Proximo die duo Theologi contendebant, Episcoporum auctoritatem certam quidem, sed si qua, atur, quo jure, id verò & difficile ad decidendum, & si quando deter-

minabitur, nullo usui futurum, adeoq; relinquendum. Alii duo tenebant, jūris esse pontificii. F. Simon Florentinus Theologus Seripandi disseruit secundum opinionem Cajetani & Catharini ad hanc formulam; Episcopatum esse de jure divino institutum à Christo ad regimen Ecclesie. Ab ipso omnes Apostolos institutos Episcopos; sed illam institutionem fuisse personalem, & cum eorum quolibet interituram. Unum ex iis constitutum, qui in perpetuum duraturus esset in Ecclesia, qui fuit Petrus. - - Proinde cum queritur, an aliquis sit Episcopus jure divino? respondendum, quod sic, nempe unicuique successor ille Petri. De cetero Episcopatum esse de jure divino, ita ut ne in ipsius Papæ potestate sit efficere, ut non sint Episcopi in Ecclesia; at singulos quosq; Episcopos esse de jure Pontificio. Unde fit, ut ipse eos possit creare, transferre, ipsorumq; dioceses restringere, aut extendere, majorem aut minorem ipsis auctoritatem conferre, suspendere etiam aut derivare; quam potestatem in eo, quod est de jure divino, non habet. Siquidem non potest à Sacerdote auferre auctoritatem consecrandi, propterea quod eam habet à Christo; at ab Episcopo omnem jurisdictionem potest auferre, haud aliam ob causam, quam, quia eam ab ipsomet habet. Si quis aliter dixerit, non posse defendi, Ecclesie regimen esse perfectissimum, id est, Monarchicum &c.

XXI. Univerſa tamen ista argumenta tantæ valoris non erant, ut persuaderi possent *οἱ ἐξ ἐναντίας*. Sed cum in congregatione Prælatorum idem argumentum tractaretur, graviter & enucleatè priorem opinionem propugnavit Archiepiscopus Granatensis, hancq; dixit Ecclesie Catholicæ constantem esse sententiam, ordines dari per manum ministrorum, at potestatem conferri à DEO. Et quanquam Jesuitarum Generalis Lainezius prolixâ admodum oratione in contrarium disseruisset, induci tamen haudquaquam poterat Granatensis, & nec reliqui Hispani, imò nec Galli quidem, qui fervente eâ quæstione supervenerant, ut sententiam mutarent. Nec ulla sanè tantâ cum contentione, tantoq; cum tumultu & per tot diffisiones atque comperendinationes agitata fuit controversia, atque ipsa hæc, quæ est de institutione Episcoporum. Rationem exponit ipse Suavis, dum ait: *Vix dum finita erat secunda congregatio, cum ex sententiis pronuntiatis & rationibus adhibitis facile licet serò Legati animadvertent, quanti momenti res esset, quidq; ex eâ consequeretur. Inde enim colligebant, claves non fuisse soli Petro datas, & Concilium esse supra Papam; fiebantq; Episcopi æquales Pontifici, cui nihil relinquebatur, nisi quædam præ aliis prærogativa. Dignitatem Cardinalitiam Episcopis superiorem tolli necesse erat, & relinquebantur puri presbyteri aut diaconi. Tum autem ex ea determinatione necessario consequeretur ad residentiam obligatio; jam actum erat de curiâ; præventionibus & reservationibus valedicebatur; beneficiorum quoq; collatio traheretur ad Episcopos &c.*

XXII. Sic igitur cedere oportuit veritatem monarchiæ papali noviter fabricatæ, quæ aliàs salva esse non potuerat. Cumq; metuendum sibi vide-

videret Pontifex, ne per pluralitatem suffragiorum autoritate suâ excideret, quotidie propemodum novum aliquem ex Italis suis prælatum ad concilium ablegavit, ut qui suas partes tuebantur, reliquos numero vincerent. De tali enim procedendi modo aperte conqueritur Claudius Espencæus digress. 1. ad cap. 1. epist. ad Tit. dum ait: *Factum est posterioribus seculis, ut quod merito in Concilio Basileensi Ludovicus Arelatensis querebatur, in Conciliis id demum fiat & necessario fiat, quod nationi placeat Italica, ut que sola Episcoporum, qui & ipsi soli vocem illic decisivam habent, numero nationes alias æquet, aut superet, sicut scripsit libro primo de gestis ejus Concilii Aeneas Sylvius nondum Pius. Hæc illa est Helena, quæ nuper Tridenti obtinuit. Quales autem fuerint Episcopi illi subsidiarii, non patitur nos ignorare Isidorus Clarius & ipse Italus Abbas Benedictinus orat. 9. in Luc. dum ait: Circumspicite Christianum Orbem, Italiam ipsam, in qua degimus, contemplamini, si quatuor in tanto ambitu sunt Episcopi, qui integre fungantur officio suo.*

XXIII. Ut maximè verò Pontifex Romanus per emissarios suos omnem moverat lapidem, ut in partes suas traheret dissentientes, ne utquam tamen obturari ora potuerunt Hispanis & Gallis, quo minus fundamenta sua identidem repeterent, & de divinâ suâ vocatione ad nauseam reliquorum verba facerent. Non pigebit legere hoc loco elegantem discursum, quem in eodem Concilio eruditè proposuit Jacobus Gilbertus de Nogueas Episcopus Alliphensis. *De institutione Episcoporum differenti, inquit, non posse stabiliore loco fundamentum collocari, quam in verbis S. Pauli ad Ephesios bene pensitatis & intellectis. Siquidem quemadmodum verissimum esset, Christum absoluto imperio Ecclesiam rexisse, dum in carne viveret, ita falsissimum illud post ascensionem in cælum illud regimen projecisse, quin imò nunc id vel maxime exercere. - - Huc accedere etiam operam Spiritûs S. adeo ut à Christo tanquam capite etiamnum non solum gratiarum interior influxus veniat, verum etiam exterius quoddam adminiculum, tamen si nobis invisibile, attamen ejusmodi, quod subministrat occasiones & fidelibus salvandis & propulsandis mundi tentationibus. Sed præter hæc omnia membra quedam Ecclesie in Apostolos, pastores &c. distinxisse ad fideles ab erroribus defendendos & in unitatem fidei & cognitionis DEI dirigendos. His dedisse donum pio huic officio exercendo necessarium, potestatem ut appellant jurisdictionis: que in omnibus æqualis non est, verum quanta in quolibet est, ipsi eam Christus immediatè largitur. Nihil esse D. Paulo magis contrarium, quam si dicatur uni soli data, qui eam aliis communicet à libitum. Id quidem verum, non esse in omnibus æqualem, sed secundum divinam distributionem: que ad unitatem Ecclesie conservandam ordinavit, inquit Cyprianus, ut in Petro & Successoribus suis esset suprema. Non quod ea sit absoluta, & uti jactatur proverbio voluntas sit pro ratione, sed, ut D. Paulus ait, in edificationem Ecclesie tantum, & non in destructionem. Ideo non sese extendere ad abrogandas Leges & canones ab Ecclesia constitutos, pro administrationis suæ fundamento.*

XXIV. Ni-

XXIV. Nihil potuisset ad rem præsentem dici commodius, nisi quòd monarchiam Ecclesiasticam noluerit prorsus everſam, quanquam eam valde restringat, & certis limitibus circumſcribat. Apertius autem & ſignificantius, niſi fallor, hujus monarchiæ qualitatem deſcripſit Archiepiſcopus Granatenſis, quando dixit: *Ego Granatæ Epicoſpus ſum, & Papa ejuſdem civitatis eſt Archiepiſcopus, innuens Papam Eccleſiarum particularium inſpectionem habere, ſicut Archiepiſcopus in Eccleſias ſuorum ſuffraganeorum.* Et binc verò diſputari cœpiſ, utrum rectè dicatur, Papam habere omnem Chriſti autoritatem, quippe quam nequeum reſtrictionibus admittere volebant Galli, hanc tantùm propoſitionem comprobantes: *Papam habere autoritatem parem S. Petro.* At iſ modus admodum ſuſpectus erat Pontificiſ, quaſi id ageretur, ut vita & actiones Petri Pontifici pro exemplo eſſent; quo factò Sedis Apoſtolicæ poteſtatem ad nihilum redigi affirmabant, quam illi aded̄ abſolutam & incircumſcriptam profitebantur, ut pro temporum occaſionibus, omnibus emergentibus regulam dare poſſet, etiam contra ea, quæ ab omnibus antecęſſoribus, imò ab ipſo D. Petro aſtitata.

XXV. Exitus tandem hîc fuit, quod propter diſſenſum Patrum prorsus omiſſa ſit iſtius controverſiæ deciſio, factà à Cardinale Morono promiſſione, ut quandocunq; poteſtas Papæ ſecundum Formulam Concilii Florentini declararetur, etiam tum declarari debeat inſtitutio Epicoſporum de jure divino. Et hâc ratione nullo decreto publico, ſed ſolò Pontificiſ Romani placito, & privatâ Doctorum ſententiâ nititur ſamoſa iſta de Romani Pontificiſ in omnes Epicoſpos tranſuſâ poteſtate doctrina. Nec alios niſi privatiſ Doctores adducere poſſunt ejuſ ſententiæ deſenſores. Paulus Laymannus *Theol. moral. lib. 1. tr. 4. cap. 7. §. 2.* Joh. Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. c. 30.* Paul. Piaſec. *in prax. Epicoſ. part. 2. c. 1.* Theoph. Raynandus *de coron. aur. Pontif. pag. 386.* Sedeorum tota probatio ex principiis minime conceſſis petitur, & præcipuè ſupponit, non aliam Eccleſiæ convenire regiminis formam, præter monarchicam, eum tamen neque ex inſtituto DEI, neque moraliter neceſſarium ſit, ut omnes per univerſum Orbem Doctores ſubjiciantur poteſtati uniuſ ſui ordinis.

XXVI. Laudanda eſt *παρρησία* Franciſci à Viçtoria, qui in *relect. 2. ſect. 2. n. 27. 28. 29.* iſtas in publicum exhibuit propoſitiones: *Prima:* Quilibet Apoſtolorum potuit relinquere Succeſſorem, licet non univerſalem, ſaltem in quacunq; provinciâ voluiſſet, qui eſſet verus Epicoſpus illius provinciæ, etiam inconſulto Petro. *Secunda:* Non ſolùm Apoſtoli hoc potuerunt, ſed ſimiliter quilibet ſucceſſorum potuit relinquere ſibi ſucceſſorem. *Tertia:* Quilibet Epicoſpus in ſuâ provinciâ potuit condere legem, ut preſbyteri eligerent Epicoſpum, vel aliam formam inſtitutionis dare, etiam inconſultâ ſede Petri. Hæc Viçtoria, quem ſplendorem inſtituti Dominicaniani, decus & ornamentum Theologiæ & exemplar antiquæ religionis vocat Alphonſus Gaſſias *comm. de doctis Hiſp. Viris.* Sed addit tamen Viçtoria

etoria hanc limitationem: nisi à sede Petri aliter provideatur. Quâ ipsâ haud parùm enervat suas istas propositiones, cum ita in arbitrio Pontificis Romani sit, utrum validam esse velit electionis formam ab alio Episcopo præscriptam. Credo ego, limitationem istam ut *πεφυλακτικὸν βοήθημα* additam fuisse, ne in indices expurgatorios conjicerentur propositiones Sedi Romanæ non usquequaque placituræ.

XXVII. Dum ita in partes abeunt tum Canonistæ, tum Theologi inter pontificios, parum aberit, quin tota illa controversia ab eis inter quæstiones probabiles referatur, quarum ea est natura, ut liceat uni parti quæstionis opinativè assentiri, & nihilominus alteram contradicentem probabilem judicare. Nec obstat, ab alterutrâ parte plures numero stare Doctores, & hinc opinionem eorum probabiliorē videri, & magis communem. Rectè enim in tali casu respondet Martinus ab Azpilcueta Navarrus in *enchirid. cap. 27. n. 289.* *Non videtur una opinio appellanda communis ad effectum præjudicandi alteri, eo solo, quod plures eam sequantur, tanquam oves aliæ alias, quæ præcedunt, sine judicio sequentes, velut aves, quæ unam volantem aliæ omnes sequuntur, (tale quid in hæc, de quâ nunc agimus, controversiâ contigisse, unusquisque qui ejus originem & progressum, imprimis ex actis Concilii Tridentini, expendet, perspectum habebit) Communiorem enim ad hoc existimarem illam, quam sex vel septem auctores Classici rem ex professo tractantes assererent, quàm probatam à quinquaginta solâ ferè autoritate aliorum ductis. Opinio enim communis non ex numero opinantium, sed ex pondere auctoritatis fit. Quin & arbitror, utramq; ad hoc posse dici communem, quando utraq; habet octo vel decem assertores graves, & cum judicio eam deligentes.*

XXVIII. Extra verò auctoritates, si qua colliguntur argumenta, tam infirma ea sunt & imbecillia, ut planè nihil faciant ad probandum thema propositum. Videbimus ea, quando de primatu Pontificis Romani agendum erit. Interim teneamus, vocationis mediatæ, quâ quis ab Ecclesiâ vocatur ad docendum non minùs, atque vocationis immediatæ, principem causam esse DEUM, qui hunc vocandi ordinem Ecclesiæ præscripsit, & sic Episcopalem etiam potestatem à DEO immediatè conferri. Radix enim & fons potestatis Ecclesiasticæ, sive ordinis ea dicatur, sive jurisdictionis qui influat in omnes pastores universæ Ecclesiæ non est in ullo mortalium. Subordinatio est inter eos, nulla generatio, aut essentialis productio. Optimè hic confert potestatem Ecclesiasticam & Regiam Petrus de Marca *lib. 2. de concord. sacerdot. & imp. c. 2. n. 2.* quando imperium omne DEO adscribens adversus dissentientes hunc in modum verba facit: *Nolo ire per omnium veterum scripta, ut rem apud illos certissimam probationibus inde haustis evincam adversus eas opiniones, quæ in Aristotelis officinâ constata, magno studio etiam à Christianis arrepta sunt, ut maximum discrimen ex eo capite constitueretur inter potestatem Ecclesiasticam & Regiam, cum illa ab ipso Christo per munus*
E
ordina-

ordinationis conferatur Episcopis, qui antea suffragiis Cleri & populi sunt electi; hæc autem à populis per suffragia in Principem electum transcribi dicatur. Par enim utrobique ex hoc capite reverentia debetur, etsi spiritualis in se dignitate præcollat, & ejus origo conceptis verbis in Evangelio à Christo sancita sit, quia perinde in Reges singulos ac in Episcopos hæc autoritas à DEO immediatè derivatur.

XXIX. Memorabile est, quod in actis Concilii Lateranensis sub Leone X. anno 1516. habiti refertur apud Severinum Binium tom. IV. Concil. pag. 629. Cùm enim in sessione undecimâ recitata esset schedula continens privilegia religiosorum, & quæsi essent patres congregati, num placeret ea, & numquid mutari deberet, Vincentius Episcopus Signinus, pro verbis illis, quæ in eâ continebantur, quod Episcopi assumpti fuerint à Pontifice, reponi debere monuit, quod assumpti fuerint à Christo. Et eo tempore tamen nec Lutherus adhuc cognitus erat, neque Romæ aliud quidquam agebatur, nisi ut Hieromonarchia, quæ ad ἀρχὴν pervenerat, in eo statu conservaretur, ut mirum sit profecto, hanc dicendi libertatem in Episcopo toleratam fuisse. Sed enim tum temporis nondum divinare quisquam potuit, quantum damni ex formulis ejusmodi non benè observatis Romanæ curiæ metuendum esset, quippe quod ipsis aliquando impofuit Legatis in Concilio Tridentino.

XXX. Ut tractatum hunc de institutione Episcoporum absolvam tandem, video adhuc sollicitos esse nonnullos de modo, & tempore, quo Apostoli primùm Episcopi fuerint constituti. Quam in rem juvat adscribere verba Guilielmi Beveregii ex annotat. in can. 1. Apost. quæ hæc sunt: In Ecclesiâ ab ipso denominatâ Christus ipse primus, & quamdiu inter vivos numeratus est, solus fuit Episcopus. Apostoli autem, quos elegerat, Christo adhuc supersite, nondum Episcopi erant, nec Episcopalibus fungebantur officiis. Nondum enim quempiam ordinabant, nec Ecclesiasticam exercebant autoritatem & jurisdictionem: hæc præfeto sive Episcopo suo nostroq; Christo peragenda relinquebant, dum ipsi interim baptizando & evangelium prædicando operam darent, quæ sunt propria presbyterorum munia. Christus autem mortuus & suscitatus & ad cælum jam adscensus, ut loci sui conservatores post se relinqueret, Apostolos suos in Episcopos promovebat. Primæ hujus Episcopalis consecrationis traditur Job. XX, 21. 22. ubi Apostolis in unum congregatis dicit eis Jesus: Sicut misit me Pater &c. Antehac fateor Dominus Apostolos suos ordinat, sed ad Evangelium tantummodo prædicandum, illudq; miraculis confirmandum. Marc. III, 13. 14. Matth. X, 1. Nunc autem primò post resurrectionem dicit iis: ut Pater me misit, sic & ego mitto vos; nunc primùm in eos sufflat, dicens: Ἀέθετε πνεύμα ἀγίου. Unde clarissimè elucescit, per hanc secundam ultimamq; ordinationem, ut plurimè celebratam ceremoniis, Apostolos ad majorem quam antea gradum proventus esse: imò quidem ad eundem, quantum ad ordinandi & Ecclesiasticam disciplinam exercendi facultatem,

tatem, ad quem ipse Christus à Patre consecratus est. Prima igitur ordinationis virtute evangelium prædicabant, hæc autem ultimâ Episcopi jam creati, Christiq; absentis vices in terris supplentes, & ipsi alios procrearunt. Episcopi autem ab Apostolis ordinati eandem ab iis Episcopalem accipiebant auctoritatem, quam ipsi à Christo: siquidem Spiritus in eos à Christo sufflatus per manuum eorum impositionem in alios quoq; diffusus est. Et sic perpetuâ successione Episcopi ritè ordinati, quantum ad Episcopalem attinet dignitatem, ipsius Christi in terris locum tenent, & presbyteri Apostolorum, ut Christo adhuc supersite, constituti sunt. Hæc Beveregius, suamq; hanc sententiam de Episcoporum origine ac institutione, ut verissimam sic & antiquissimam profitetur, fulcitq; aliquot Ignatii testimoniis.

XXXI. Accuratam ejus discussionem Theologis relinquo. Ego, quid mihi de eâ videatur, præfiscini adjiciam. Primum describit Episcopum ex eo, quod potestatem ordinandi & jurisdictionis habeat, propria verò presbyterorum munia dicit consistere in baptizando & evangelium prædicando. At hæc sequioris ævi distinctio est, nec in primitivâ Ecclesiâ tale inter Episcopos & presbyteros discrimen cognitum fuit, uti deinceps ostendam. Christus fuit & adhuc est *Ἡγεμὼν τῶν ψυχῶν*, uti vocatur 1. Petr. II, 25. sed in significato eminente & officium Episcopale, ut hodiè in Ecclesiâ est, longè transcendente. Deinde non satis consideratè dicit Beveregius, Apostolos in Episcopos esse promotos, ac si gradus Episcopalis excederet & superior esset gradu Apostolico. Imò verò nemo Apostolorum propriè Episcopus dici potuit, quanquam munia Episcopalia in Apostolatu contenta fuerint, si quidem ea ex posteriorum temporum determinatione æstimes, quâ Episcopalia primum dici cœperunt. Tertio neque id videtur satis accuratè dictum, Apostolos per secundam demum ordinationem Episcopos constitutos esse. Sanè Apostoli jam ante primitias Spiritus acceperant. Cum verò nova donorum Spiritus S. incrementa eis dare vellet Salvator, novum aliquod symbolum, flatum sc. oris, adhibuit, in majorem fidem, & ut de symbolo isto certiores redderentur, quod cum eo, in eo, & per istud uberiora Spiritus S. dona collata sibi fuerint. Neque enim simul & semel omnia ista spiritualia dona Apostolis communicata sunt, sed successivè, antequam sufficientissima illa & plenissima in festo Pentecostes conferrentur. Quin imò uberrimis istis donis etiam postea quædam fuisse superaddita non obscure colligitur ex Act. XV, 28. Nec verò potestas ordinandi & jurisdictionem exercendi tanti momenti fuit, ut ad eam extraordinariis Spiritus S. donis opus esset, cum ea ad potestatem absolvendi à peccatis potius collata dicantur. Et omninò videtur excellentior potestas clavium data Apostolis, quàm vel Ecclesiæ deinceps, vel sacerdotibus in Ecclesiâ circa res divinas ministrantibus. Quarto illud etiam offendit, quod ait, Episcopos ab Apostolis ordinatos ab illis Episcopalem habere auctorita-

toritatem, Apostolos autem à Christo. Ex antecedentibus enim satis intelligitur, utrisq; & Apostolis & Episcopis potestatem immediatè à Christo conferri. Deniq; non satis tuto ad Ignatii Epistolas provocat Beveregius, etsi protestetur, non ex supposititiis & falsò ei adscriptis, sed indubitatis & summæ fidei epistolis testimonia se petere velle. Non enim summæ, sed sublestæ prorsus, imò nullius fidei istas esse epistolas, solidè ostendit Johannes Dallæus *speciali tractatu de scriptis Dionysii Areopagite & Ignatii Antiocheni.*

XXXII. Verum est per missionem à Christo factam, & solennem ejus promulgationem, atque additum afflatum excellentius quid accessisse Apostolorum personis, ut peccata dimittere possent. Tantæ enim rei pares futuri non erant, nisi instructi peculiari gratiâ & virtute Spiritus Sancti. Spiritum itaq; sanctum illis impertit Christus adhibito signo, quo certiores illos de adventu Spiritus faceret, eoq; convenienti Spiritui, & ejus à Patre ac Filio processioni. Ut enim ipsa persona vocabulo Spiritus, ita processio vocabulo spirationis declarari consuevit, quibus respondet hæc ipsa ceremonia à Servatore adhibita. Cùm autem jam ante haberent donum Spiritus, per quod fideles constituerentur, & dæmonia ejicere atque infirmitates curare possent, nunc porrò per afflatum istum accipiunt donum, per quod idonei reddantur ad ministerium obeundum & discernendum, quibus remittenda peccata vel retinenda, accepturi die Pentecostes sub visibili quoque specie uberius donum, quo linguis uterentur & miraculis, quibus tum opus erat, doctrinam Evangelii confirmarent & propagarent. Potius igitur est, ut per missionem istam & ceremonias additas Apostolos factos fuisse dicamus, quàm Episcopos, cùm ipsa illa missio Apostolatium propriè denotet, atque Apostoli hinc etiam missi dicantur, etsi negandum non sit, etiam Episcopos certo modo missos dici. Apostolis enim omnibus hæc tradita fuit potestas, ut possent & ipsi mittere in Ecclesiasticum ministerium alios, sicut ipsi mittebantur à Christo, & sicut Christus ipse missus fuerat à Patre, & ut ipsi etiam ab eis missi cum simili facultate alios mittendi mitterentur, & sic deinceps usque ad consummationem seculi, ut in Ecclesia Christi nunquam deessent ministri legitimi.

CAP. III.

De differentiâ, quæ est inter Episcopos & presbyteros.

I.

Presbyteri vocabulum ex Judaismi veteris usu in Christianismum receptum esse, nec ætatem semper, sed aliquando etiam dignitatem propter prudentiam alicui collatam denotare, prolixè admodum probat Johan-

Johannes Seldenus *comm. in Eurychii origines Alexandr. num. 20. § de Synedr. vet. Hebr. lib. 1. cap. 14.* Utique enim in ipsis nascentis Ecclesiæ Christianæ principiis nomen istud vel officii vel dignitatis aut honoris fuisse apparet ex epist. ad Tit. I, 5. ubi Paulus ait: *Hujus rei gratiâ reliqui te Creta, ut ea, quæ desunt, corrigas & constituas per civitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi.* Et ex hoc rectè Iliodorus apud Gratianum *c. clericos dist. 21.* Presbyter, inquit, *græcè latinè Senior interpretatur, non modò pro ætate vel extremâ senectute, sed propter honorem & dignitatem, quam acceperunt, presbyteri nominantur.* Unde & in jure Feudali, qui feuda concedunt, modo domini vocantur, modo Seniores, non ratione ætatis, quoniam & minores domini esse possunt, atque Seniores, sed propter fidem & servitia ipsis debita, & propter jura sibi reservata. Sunt enim hæc vocabula juris, quibus non persona, sed jus demonstratur, quemadmodum paterfamilias dicitur ille, qui sui juris est, et si filium non habeat. Herm. Vultej. *de feud. lib. 1. cap. 3. in fin.* Cumque ita diversimodè vocabulum presbyteri sumi soleat, non malè ad hæc summa capita significatûs ejus redigit Hugo Grotius *de imp. summ. pot. circa sacr. cap. 11. n. 14.* ut per illud denotetur vel ætas, vel Magistratus, vel Sacerdotium.

II. Sed in Sacerdotio, qui ita dicitur, usu Ecclesiæ recepto ille tantum intelligitur, qui infra Episcopum est, qui que proinde in secundo sacerdotio esse dicitur Optato Milevitano *lib. 1. advers. Parmen.* *Quid commemorem laicos, qui tunc in Ecclesiâ nullâ fuerant dignitate suffulti? quid ministros plurimos? quid diaconos in tertio? quid presbyteros in secundo sacerdotio constitutos?* Et sic etiam secundi Sacerdotes vocantur in constitutione Theodosii & Valentiniiani, quam refert Jacobus Sirmondus ad Apollinar. Sidon. *lib. 4. epist. 11.* sed quam suppositam vocat Jacobus Gothofredus *ad l. 6. Cod. Theodos. de heret.* in hoc tamen optimè convenientem cum dictâ *lege 4.* ubi Gratianus Imp. presbyterorum vocabulum proximum facit Episcoporum nomini. Et sic nimirum usitatum per multa admodum sæcula fuit in Ecclesiâ, ut ab Episcopis presbyteri proximi essent. Quorum utrorumque originem his verbis explicat Anacletus Pontifex Romanus *epist. 3.* *Scitis à Domino Apostolos esse electos & constitutos, & postea per diversas provincias ad prædicandum dispersos. Cum verò messis cœpisset crescere, videns paucos esse operarios, ad eorum adjumentum septuaginta duos eligi præcepit discipulos. Episcopi verò Domini Apostolorum: presbyteri quoque septuaginta duorum discipulorum locum tenent. Episcopi autem non in castellis aut modicis civitatibus debent constitui, sed presbyteri per castella & modicas civitates atque villas debent ab Episcopis ordinari & poni, singuli tamen per singulos titulos suos. -- Amplius quàm isti duo ordines Sacerdotum nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt, &c.* Quæ ipsa verba recitat Ivo Carnotensis in decreto *part. 5. c. 58.* nonnulla etiam Gratianus *c. Episcopi dist. 80.* Et fateor, si germana ea essent, & ipsius Anacleti, multum illis ex antiquitate accederet autoritatis, quod Anacletus Papa in-

eunte seculo secundo sub imperio Trajani sedem Romanam occupasse fertur. Sed ipsam totam epistolam supposititiam esse, & ab improbo impostore confictam eruditè ostendit David Blondellus in Pseudofidoro pag. 136. seq. & comparationem Episcoporum cum Apostolis, presbyterorum itidem cum discipulis recentius inventum esse, docet idem Blondellus apol. de Episc. & presb. sect. 3. n. 9.

III. Quandoquidem verò negari nequit, discrimen istud inter Episcopum & presbyterum antiquissimum esse, & per multas hominum ætates in Ecclesiâ obtinuisse, disquiri jam diu inter Doctores cœpit, quo jure illud introductum fuerit, divino, an humano? Sanè, qui successiones Episcoporum in quatuor summis totius orbis Ecclesiis, prout eos ab Apostolorum ætate ad sua usq; tempora recenset Eusebius in hist. Eccles. apud se oculis & animo iustraverit, simulq; pensitaverit, Apostolos ipsos, quorum Episcopi illi successores fuerunt, à Christo ipso institutos fuisse, inclinare huc mentem facile poterit, institutionem Episcoporum ex jure divino provenire. Et confirmabitur is in opinione hac suâ, si quod capite antecedente diximus, ulterius consideraverit, Episcopos potestatem suam ab ipso DEO immediate habere. Quibus positis, oppidò facilis ei videbitur decisio non aliunde discrimen istud inter Episcopum & presbyterum originem suam habere, quàm ex jure divino & ab ipso Christo, cum præsertim in Ecclesiis illis primariis, Hierosolymitanâ puta, Romanâ, Antiochenâ & Alexandrinâ, nec minus, quæ quinta fuit, Constantinopolitanâ, non potuerint ab uno & solo illo Episcopo, qui quo vis tempore fuit, sacra peragi, sed necesse fuerit etiam presbyteros adhiberi, qui locii essent laborum, ita tamen, ut regimen & Episcopatus penes eum, qui præffet, subsisteret.

IV. Sed in hoc negotio necesse est, ut separemus ea, aut distingua-
mus saltem, quæ aliàs confusionem parere possent. Non enim ex eo, quod potestatem Episcopalem à DEO immediate conferri dixi, inferri debet, potestatem illam intelligi debere, ut est distincta à potestate presbyteriali ex arbitrio Ecclesiæ. Illa enim differentia specifica & proportio differentia inter ordinem Episcopalem, presbyterii & Diaconorum, cum quoad officii determinationem, tum quoad præcedentiam dignitatis, qualis hodiè obtinet, nequaquam juris divini est, sed humani tantum. Nec species illæ hodiernarum differentiarum, uti à Canonistis referuntur, & successu temporis stabilitæ sunt, ullo idoneo argumento referri possunt ad Apostolorum aut universalis Ecclesiæ statuta. Hülsemann in breviar. cap. 19. in supplem. n. ult. Non igitur hic disputandum, an Episcopi presbyteris de facto ut loquuntur sint superiores, sed an jure: nec quæstio de jure humano & positivo, sed divino instituitur, utrum ex divinâ nascentis Ecclesiæ disciplinâ, sepositâ omni morum legumve ab humano arbitrio convenientium ratione, Episcopalis sive ordo, sive dignitas, sive gradus, presbyteriali superior
aut

aut ab eo diversus, an verò neutiquam dispar seu idem prorsus sit habendus.

V. Nec facit ad rem, quod officia ministrorum Ecclesiæ ex ipsâ institutione Christi juxta diversas qualitates objecti, distincta sint. Id enim certum est, singulos nec debere nec posse circa omnia objecta officii Ecclesiastici ex æquo versari, quod maximè ostendit Paulus *1. Cor. XII per tot.* Et possumus adeò distinctionem honoris & dignitatis facere inter ministros, secundum objecti determinationem, circa quod quisque versatur, & secundum utilitatem publicam, quam quisque confert propius aut remotius ad conservationem corporis mystici, ita ut fundamentum diversi istius honoris quærendum sit in diversitate objectorum, circa quæ non omnes versantur æqualiter, nec eodem modo. Absolutè tamen & generaliter de omnibus Ecclesiastici ministerii gradibus, in specie de Episcopatu & presbyterio dici nequit, quod eorum institutio & distinctio ab institutione divinâ dependeat, siquidem gradus illi non sunt certo distincto & necessario numero antehac vel à DEO præscripti, vel ab Apostolis introducti, sed Ecclesiæ libertati relictæ. Gerhard. *loc. de ministr. Eccles. n. 206.* Et quanquam negari nequeat, propter *ἐνωσίαν* & ad concordiam in Ecclesiâ conservandam admodum utile esse, ut gradus eorum, qui in verbo & doctrinâ laborant, distinguantur, nondum tamen inde conficitur, gradum hunc & istum distinctè ita ab invicem consideratum, Episcoporum scil. & presbyterorum esse de jure divino.

VI. Cùm autem id, quod divini juris est, non nisi ex Scripturâ sacrâ & verbo divino revelato, demonstrari queat, necesse est, ut si discrimen Episcopi & presbyteri juris divini esse statuatur, ipsum etiam ex Scripturâ sacrâ probetur. At verò tantum abest, ut ejus rei aliquod vestigium in sacris literis inveniatur, ut potius diversa omnia in illis appareant. Videmus enim, eosdem qui presbyteri constituendi vel constituti erant, eadem operâ Episcopos constitutos & titulo Episcoporum insignitos atque per requisita Episcoporum propria definitos fuisse, *Act. XX. Tit. 1, 5, 7.* Illic enim presbyteris, quos Epheso evocari curaverat Apostolus, dicit: Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos, regere Ecclesiam DEI. Hic verò jubet Titum oppidatim presbyteros constituere idoneos, qui scilicet sint inculpati, tanquam dispensatores DEI, non præfracti &c. subiectâ hâc ratione, quod tales esse oporteat Episcopos.

VII. Deinde constat idem ex communi jure, usu, & effectu *τῆς χειροθεσίας*, quâ presbyteri Episcopos constituerunt. Sic enim scribit Apostolus Timotheo suo: *Ne neglexeris donum, quod in te est, quod datum est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii, 1. Tim. IV, 14.* Certum est, presbyterium hoc, quod manus imposuit Timotheo, fuisse Collegium sacerdotum, in quo erant Episcopi & presbyteri, titulo & jurisdictione in hoc actu

non

non distincti, sed in *ἡγεμονία* eâdem potestate concurrentes. Τὸ μὲν enim in textu græco significat comitem, uti rectè explicat Claudius Espencæus ad *b. l.* sive causam sociam plurium presbyterorum. Multum hic se torquet Henricus Hammondus *dissert. 4. adv. Blondell.* ut alium vocabulo presbyterii à proprio affingat significatum, & sensum textui inferat planè diversum, provocans ad patres, quibus non usquequaque certum fuerit, utrum ordinatus fuerit Timotheus in loco presbyterii, an verò ab ordine presbyterii, an assistente ordine presbyterii. His enim significatibus vocem istam explicari posse contendit. Multus etiam est Johannes Seldenus *de Synedr. vet. Ebræor. lib. 1. c. 14.* ubi cum prolixè admodum ex quamplurimorum exemplarium collatione, utrum presbyterii an verò presbyteri legendum sit, differuisset, tandem ad eruendum sensum concludit, non esse absonum, vocem ibi illam de ipsâ dignitate seu officio presbyterii, non de presbyterorum cœtu aliquo capere, quasi dictum fuisset, quæ tibi data est per prophetiam cum manuum impositione, quâ creatus es presbyter, perinde ac si quis diceret, per impositionem manuum Doctoratus. Quem eundem sensum Anshelmus quoque Cantuariensis, Thomas Aquinas, & alii inde enucleaverunt. Alii per presbyterium Episcoporum ordinem intelligunt, atque ut opinioni suæ ne quid inde detrahatur, omnes Episcopos quidem presbyteros, non verò presbyteros Episcopos esse contendunt. Quæ omnia à simplici verborum significato nos haudquaquam seducunt, cum sint præsertim inter *τὰς ἐξ ἐναντίας* nonnulli, qui presbyterorum & Episcoporum nomina in primitivâ Ecclesiâ communia esse fateantur, ipsas tamen eorum potestates distinctas fuisse mordicus defendant. Præterquam autem, quod hâc ratione petatur τὸ ἐν ἀρχῇ, etiam alienum videtur ab officio accurati Doctoris, de rebus & potestatibus eo in loco, ubi eas distingui vel maximè refert, communia & indistincta vocabula usurpare.

II X. Confirmatur nostra sententia porrò ex defectu distinctionis, qui in quibusdam Scripturæ locis apparet. Dum enim Apostolus ordines Ecclesiasticos distinguit, Episcoporum solum & diaconorum mentionem facit, *1. Timoth. III, 2. 12.* ubi cum per diaconos Oeconomos Ecclesiæ & rationum profectos intelligat, necesse est, ut alterâ Episcoporum notione omnes eos, qui in verbo laborant, comprehendat; secus omisi vel exclusi forent presbyteri & sacerdotes Ecclesiæ. Pari modo idem Apostolus in salutatione suâ Philippensibus destinatâ Episcoporum tantum & diaconorum meminit, certissimo argumento, inter Episcopos & presbyteros nullum eo tempore discrimen fuisse, cum ex principiis adversariorum constet, nunquam in uno cœtu plures fuisse Episcopos. Quæ hic magno conatu objiciunt Bellarminus *lib. 1. de cler. c. 15.* & Hammondus *dissert. 4. de jur. Episc. c. 10.* eruditè admodum & enucleatè refutat Joh. Georg. Dorſcheus in *exercitat. ad diatypof. Concil. Nicani de cœnâ sect. 1. §. 13. 14.* quod annotasse sufficiat,

ciat, ne ὡς τὰ ἐσταυρωμένα πηδῶν, & falcem in alienam messem immittere dicamur. Plana & perspicua est sententia Chrylostomi ad istum Pauli locum hunc in modum commentantis: *Quid hoc est? an unius Urbis plures Episcopi? Minimè, sed presbyteros vocavit Episcopos. Hactenus enim utriusq; nomina communia eadem Sc.* Et hæc eadem Scripturæ Sacræ argumenta suo adhuc tempore, circa annum Christi M CCC XXIV. proposuit Marcellus Patavinus in defens. pac. cap. 14

IX. Vetustiores si confulas Ecclesiæ Doctores, non alia eorum fuit sententia, nec alia Scripturæ interpretatio. In iure Canonico celebre est fragmentum ex Hieronymi epist. ad Evagrium episcopum, quod refertur c. legimus dist. 93. his verbis: *Legimus in Esaia: Fatuus fatua loquitur. Audio quendam in tantam erupisse vecordiam, ut diaconos presbyteris, id est, Episcopis anteferet. Nam cum Apostolus perspicue doceat, eosdem esse presbyteros, quos Episcopos, quid patitur mensarum & viduarum minister, ut supra eos tumidos se efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisq; conficitur? Queris auctoritatem? Audi testimonium. Paulus & Timotheus servi Christi Jesu omnibus sanctis, qui sunt Philippis cum Episcopis & diaconis. Vis & aliud exemplum? in actis Apostolorum ad unius Ecclesiæ Sacerdotes ita Paulus loquitur: *Attendite vobis Sc.* Ac ne quis contentiose in unâ Ecclesiâ plures Episcopos fuisse contendat, audiat & aliud testimonium, in quo manifestissime comprobatur, eundem esse Episcopum atq; presbyterum: *Propter hoc reliqui te in Cretâ, Sc. & ad Timotheum: Noli negligere gratiam Sc.* Sed & Petrus in primâ epistolâ, *Presbyteros, inquit, qui in vobis sunt, precor ego compresbyter Sc.* Quod quidem græcè significantius dicitur, Ἡγουμένους, id est, Superintendentes, unde & nomen Episcopi tractum est. Parva tibi videntur tantorum virorum testimonia? Clangat tuba Evangelica, filius tonitruï, quem Jesus plurimum amavit, qui de pectore Salvatoris doctrinarum fluentia potavit: *Presbyter electe Domine, & filiis ejus, quos ego in veritate diligo. Et in aliâ epistolâ: Presbyter Cajo charissimo, quem ego in veritate diligo. Quod autem postea unus electus est, qui cæteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisq; ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet. Nam & Alexandria à Marco Evangelista usq; ad Heraclam & Dionysium episcopos presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum episcopum nominabant: quomodo si exercitus sibi Imperatorem faciat, aut diaconi eligant de se, quem industrium voverint, & archidiaconum nuncupent. Quid enim facit exceptâ ordinatione Episcopus, quod presbyter non faciat? - - Presbyter & Episcopus aliud ætatis, aliud dignitatis est nomen. Unde & ad Titum & ad Timotheum de ordinatione Episcopi & diaconi dicitur: de presbyteris omnino reticetur, quia in Episcopo & presbyter continetur. Notanda imprimis est occasio hujus dissertationis, quam ita instituit Hieronymus. Erat scil. Romæ quidam Falcidius, uti eum prodit autor quæstionum utriusq; testamenti Ambrosio adscriptarum, q. 101. qui duce stultitiâ & civitatis Romanæ jactan-**

tiâ Levitas Sacerdotibus & diaconos presbyteris coæquare contendit. Hunc perstringit Hieronymus in verbis adductis, & diaconos presbyteris æquiparari posse negat, ideò, quod presbyteri ex institutione primâ nihil omninò differrent ab Episcopis, quos tamen se superiores esse diaconi agnoscerent. Nervus scilicet argumenti in eo consistit, quod diaconi concedebant & lubentes agnoscebant, se Episcopis inferiores esse. Posito hoc principio subsumit Hieronymus: Atqui secundum phrasin Scripturæ nihil omninò differt presbyter ab Episcopo, quod adductis Scripturæ testimoniis probat. Et hinc infert, Ergo Diaconi itidem presbyteris se inferiores agnoscere debent. Ne quid autem haberent diaconi, quod ex Episcoporum *ἡγεμονίᾳ* tum usitatâ regerere possent, longius digreditur Hieronymus, & dignitatem istam Episcopis ab Ecclesiâ sequioribus temporibus collatam & concessam ostendit.

X. Similia sunt, quæ ex ejusdem Hieronymi commentariò in *epist. ad Tit.* recenset idem Gratianus c. *olim dist. 95.* quæ paulo latius ex ipso illo commentariò adscribere haud pigebit. Idem, inquit, est presbyter, qui & Episcopus, & antequam diaboli instinctu, studia in religione fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pauli; ego Apollo, ego autem Cepha, communi presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur. Postquam verò unusquisque eos, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi; in toto Orbe decretum est, ut unus de presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, & schismatum semina tollerentur. Putet aliquis, non Scripturarum, sed nostram esse sententiam, Episcopum & presbyterum unum esse, & aliud etatis, aliud esse nomen officii; relegat Apostoli ad Philippenses verba dicentis: Paulus & Timotheus &c. Philippi una est Urbs Macedonia, & certè in unâ civitate plures, ut nuncupantur, Episcopi esse non poterant. Sed quia eosdem Episcopos illo tempore quos & presbyteros appellabant, propterea indifferenter de Episcopis quasi de presbyteris est locutus. Adhuc hoc alicui videatur ambiguum, nisi altero testimonio comprobetur. In actibus Apostolorum scriptum est, quod cum venisset Apostolus Miletum, miserit Ephesum & vocaverit presbyteros Ecclesiæ ejusdem, quibus postea inter cætera sit locutus: Attendite vobis &c. Et hoc diligentius observate, quomodo unius civitatis Ephesi presbyteros vocans postea eosdem Episcopos dixerit. - - Hæc propterea, ut ostenderemus apud veteres eosdem fuisse presbyteros, quos & Episcopos, paulatim verò (ut dissensionum plantaria evellerentur) ad unum omnem sollicitudinem esse delatam. Sicut ergò presbyteri sciunt, se ex Ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi prepositus fuerit, esse subjectos: ita Episcopi noverint, se magis consuetudine, quàm dispositionis Dominicæ veritate presbyteris esse majores, & in commune debere Ecclesiæ regere &c.

XI. Hanc Hieronymi sententiam multis aliis aliorum Patrum dictis illustravit, & per modum apologiæ eruditissimo opere defendit David Blondellus, quem etiam ex professo scriptis hæc de re dissertationibus infectur

tur

tur Henricus Hammondus, persuadere tamen haud quicquam potuit illis, qui Hieronymi sententiam, ejusq; cum Scripturâ Sacrà consonantiam attentius considerant. Agnoscit verò Alphonsus à Castro Regis Hispaniarum Concionator in voce *Episcopus*, Hieronymum sentire, non esse ex necessitate legis, quod Episcopus solus per manûs impositionem Spiritum S. conferat, sed hoc esse ex Ecclesiæ institutione ad honorem Sacerdotii. Idem agnoscit Sixtus Senensis *bibl. lib. 6. annot. 324.* dicta Hieronymi palam arguere, eum Sacerdotes Episcopis facere pares. Cordatè admodum Dominicus Soto in *4. d. 24. q. 2. a. 2.* *Ut ingenuè fatear*, inquit, *arbitror, Hieronymum in eâ fuisse opinionem, quod primitivè de jure divino nullum erat discrimen.* Agit nempe Magister sententiarum sub dictâ *dist. 24.* de his Ecclesiæ gradibus, & inter alia hæc ponit verba: *Cum omnes spirituales sint & sacri, excellenter tamen canones duos tantum sacros ordines appellari censent, Diaconatûs scil. & presbyteratûs, quia hos solos primitiva Ecclesia legitur habuisse, & de his solum præceptum Apostoli habemus &c.* Huic sententiæ multum favent verba Hieronymi, de quibus id quod recensui, judicium fert Soto. Et testatur Michael Medina *l. 1. de sacror. hom. orig. c. 5.* non solum Hieronymum ita sensisse, sed etiam Ambrosium, Augustinum, Sedulium, Primasium, Chrysostomum, Theodoretum, Oecumenium & Theophylactum. Eam verò Medinæ sententiam valdè inconsideratam vocat Cardinalis Bellarminus *de cler. c. 15.* & subjungit: *Quâ fronte sanctos patres adversus hæreticos adferemus, si eam sententiam ab Ecclesiâ damnatam dixerimus, quam omnes ferè patres tum Græci, tum Latini docuerunt.*

XII. Simul verò ex Hieronymi dictis addiscimus, quâ ratione Episcopi superiorem gradum occupaverint. Id quod plenius explicat Johannes Chrysostomus, quando rationem redditurus, cur Apostolus *1. Tim. III.* ab Episcopis illicò ad diaconos transeat, omisso intermedio ordine presbyterorum, cum tamen ejus intentio sit informare sacros ordines de partibus officii cujusq;, & sic de officio presbyterorum nulla planè describat monita, his verbis commentatur: *Postquam de Episcopis disseruit, eorumq; officium peculiari charactere definivit, dicens, quidnam eos habere, à quibus item abstinere oporteat, omisso presbyterorum ordine, ad Diaconorum officia transit. Cur hoc quaeso? Quia non multum interest, òτι ε̄ πολὺ τὸ μέσον, (inter ordinem scil. Episcoporum & presbyterorum.) Nam & presbyteri assumpti sunt ad docendum populum, & ad præfecturam Ecclesiæ. Ideoq; quæ de Episcoporum ordine dixit, etiam presbyterorum ordini congruunt. Solâ enim ordinatione supra eos adscenderunt, & hoc solo presbyteris superiores esse videntur. Τὴν γὰρ χειροτονίαν μόνην αὐτῶν ἀναβέβηκασι, καὶ τῆτο μόνον δοκῶσι πλεονεκτεῖν τὰς πρεσβυτέρους.* Modestè ait, non multum interesse, atque sic aliqualem admittit differentiam, quæ qualis fuerit, nunc videbimus.

XIII. Præsupponendum scilicet est, ministros verbi divini in unâ particulari Ecclesiâ unum quoddam corpus atque unum collegium constituere. Est enim collegium sive corpus societas quædam hominum ita contracta, ut ex pluribus personis veluti una persona & unum corpus fiat, pertinetq; ad tertium genus corporum, quod refert Pomponius in *l. 30. ff. de usucap.* Quomodo igitur de Christianis in genere loquitur Tertullianus in *apolog. cap. 39. Corpus sumus de conscientia religionis & disciplina unitate, & spei scdere*: Sic etiam de speciali eorum collegio, qui sacris Christianorum peragendis destinantur dici poterit, quod unum aliquod corpus conficiant. Idque corpus sive collegium vocari solet ministerium, quod divino cultui ministeria religionis impendant, uti dicitur in *l. 2. C. Th. de Episc.* Et huc faciunt verba Bellarmini *l. 1. de Cler. cap. 11. Episcopus & presbyter quantum ad sacrificium idem omninò ministerium exhibent, proinde unum ordinem non duos faciunt.*

XIV. Quemadmodum igitur in omni Collegio, qualescunq; id sit, ratio naturalis dicitur, ut inter Collegas sit aliquis ordo standi, sedendi, sententias ferendi: ita etiam Collegium hoc sacrum ejusmodi ordinem ut servet necesse est. Consultum etiam, imò verò necessarium est, ut in omni collegio aliquis habeat *πρωτοπραξίαν & πρωτοκλισίαν*, sive *πρωγεσισίαν* jure sive ex singulari suo merito, qui consulendo, monendo, hortando, proponendo reliquis præeat, suffragia in causis dubiis colligat, autoritate suâ universam actionem moderetur, & id quod ex pluralitate votorum decernitur prudenter exequatur. Atque id similiter, ut in quovis Ecclesiastico collegio observetur, sana jubet ratio. Et hinc, qui presbyterorum conventui præfideret, seligebatur olim maximè venerabilis. Quâ ratione etiam in Conciliis aliquando, quæ ex Episcopis & presbyteris congregabantur, præses erat ille, qui ætate aut industriâ atque donis divinitus concessis præstantior erat. Sic enim de Palmâ Episcopo Amastridis refert Eusebius *lib. 5. c. 23.* quod ille in Concilio Episcoporum Ponti præses fuerit. Ubi rectè Henricus Valefius in *not. In Ecclesiasticis*, inquit, *Conciliis diversa fuit sedendi ratio pro diversis temporibus ac locis. Simplicissima quidem & rationi maximè consentanea sessionis fuit ratio, ut antiquissimus Episcopus cæteris præfideret. Postea Episcopis primariarum Urbium seu metropoleon id honoris concessum.* Idem igitur, quod in collegiis & conventibus Episcoporum & presbyterorum totius provinciæ observatum fuit, etiam in presbyterorum Collegiis particularibus obtinuit, cum nec aliter *ἑνταξία* stare potuerit.

XV. Illa autem unius in Collegio presbyterorum eminentia antiquissimis & primis illis nascentis Ecclesiæ temporibus erat *ἡ πρώτη, ἀλλὰ πρῶτος τῶν δεξιῶν*, ut Chryostomus loquitur, *comm. in cap. 1. Act. & oppidò parum differre faciebat ab reliquis presbyteris, ut adeo rectè dixerit idem in verbis supra adductis: Οὐ πολὺ τὸ μέσον.* Et hinc igitur non malè autor quæ-

quæstionum veteris & novi testamenti, q. 101. Quid est Episcopus, nisi primus presbyter, b. e. summus sacerdos? Quanquam enim presbyterorum illa Collegia unum aliquem suorum, ut caput haberent, & singuli ex isto corpore honorem hunc ei deferrent, ut primas ubique partes relinquerent, æqualiter tamen adhuc inter omnes Ecclesiæ cura divisa manebat, sive ut Hieronymus loquitur, communi presbyterorum consilio Ecclesiæ gubernabantur, nondum omnis Ecclesiæ cura aut omnis sollicitudo ad unum delata erat. Primus qui est inter pares, nullam illi *ἐξουσίαν* habet in reliquos, nec reliqui propterea ei subiecti sunt. Inter plures namque necesse est, ut ordo servetur, & ut uni alicui prærogativa aliqua concedatur, cum fieri vix possit, ut sine directione promptè & sine confusione aliquid expediri queat.

XVI. Illi tamen unius eminentiæ, quam nil nisi *πρωτοσύνην ἢ προνομίαν* initio fuisse diximus, annexum observamus mox alium honorem, & potestatem quandam exortem. Quæ quidem sub teneris Christiani nominis initiis, cum Ecclesia inter persecuciones in summo flore esset, & maxima quotidie incrementa caperet, nihil omnino utilitatis præstare, & neque ad tuendam neque ad ordinandam salutem Christianæ Reip. qualis tunc temporis erat, conferre quicquam poterat, quod nimirum quisque τῶν ἐν κανόνι ἐξεταζομένων, ut in Concilio Nicæno *can. 16.* dicuntur, sine alterius monitione, quæ sui muneris erant, sponte & animo promptissimo expediret, quodq; omnium illorum tunc esset una voluntas, una sententia, unus affectus, ut disfidii & dissensionum semina haud facile succrescere inter eos possent. Postquam autem *οἱ ἐν κλήρῳ* à priscâ illâ morum sanctimoniâ desciscerent, & in contentiones multaq; alia vitia deflecterent, non posse aliter ea coerceri creditum fuit, nisi per potestatem *ἀναγκαστικὴν τῇ πρωτοσυσία* superadditam, ita ut in unâ particulari Ecclesiâ deinceps inter ministros Ecclesiæ imperium esset aliquod & subiectio. Et hoc scil. est, quod dicit Hieronymus *ad Evagrium*: Quod postea unus electus sit, qui cæteris præponeretur, in schismatibus remedium factum est, ne unusquisq; ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet.

XVII. Natæ inde sunt apud S. Patres formulæ loquendi, quibus ab unâ parte Episcopi dicebantur *ἐξουσίαν ἔχειν, ἄρχειν*, ex alterâ presbyteri & reliqui, qui in Clero erant, *ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν εἶναι, ὑποτάσσεται, ὑποκεισθαι, ὑποθῆσιν ὡς καὶ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ γυμνάζειν*, & id genus alia. Neque improbanda est illa *ὑποταγή*, quam ipsimet in nostris Ecclesiis sancte tuemur, dum tamen nec Episcopi suam *ἐξουσίαν* ultra positos terminos extendant, majoremq; sibi, ut fieri sæpe solet, arrogant auctoritatem. Bonus scil. Ecclesiæ Ordo postulat, ut omnes alicujus dioceseos presbyteri, aliiq; qui in Clero censentur, sub obedientia sui Episcopi degant: & ipse ita subit

regulis Ecclesiasticis, ut nemini injuriam facere possit, etiam si maximè velit. Cui rei satis Patrum canonibus cautum est, Regumq; qui susceperunt Evangelium legibus. Quæ ubi vigent, nulla Episcoporum tyrannis metuenda est. Contra leges usurpata potestas tyrannis est. Hadrian. Saravia de imper. aut. & Christian. obed. lib. 1. c. 39.

XVIII. Verum enim verò, ut omnis potestatis, quantacunq; ea sit, difficilis planè est moderatio, & in isto genere multa ambitiosius fieri solent: ita hujus quoque Episcopalis potestatis insignis abusus mox invaluit, ut temperandæ illi nullæ prorsus sufficerent leges, nulli canones, nulla aliorum Episcoporum monita. De Episcopis Alexandrinis id notat Socrates lib. 7. hist. Eccles. c. 7. ubi, postquam de Cyrillo verba fecisset, quod majore cum potestate, quàm Theophilus antecessor, ad Episcopatum accesserit, subjungit: *Ex eo enim tempore Episcopi Alexandrini sacerdotalem gradum atque ordinem supergressi, principatum quendam obtinere, & cuncta pro imperio agere cœperunt.* Paria refert de Episcopis Romanis c. 11. *Invidia istos quoque attrivit: cum Episcopatus Romanus perinde atq; Alexandrinus ultra sacerdotiî fines progressus jam olim in dominationem degenerasset.* Et factum hinc adeò, ut quod in schismatis remedium introductum dixit Hieronymus, plurimis deinceps schismatibus ansam dederit, maximasq; contentiones & lites excitaverit, quas multo cum senio legere licet in historiis Ecclesiasticis.

XIX. Successu temporis, quo magis magisq; suam ampliarent potestatem Episcopi, singularia planè & peculiaria officia sacra sibi solis adscripserunt, & talia quidem sæpè, quæ ex proprio suo cerebro fingebant, ut saltem multiplicarentur jura & reservata Episcopalia, & fortunis suis nova quotidie accederent incrementa. Inter epistolas Damasi Pontificiis Romani, quæ quinta est, & de Chorepiscopis agit, sequentia recenset, ut Chorepiscopis & presbyteris prohibita, atque solis Episcopis reservata: *Quod verò eis non liceat sacerdotes consecrare, nec diaconos aut subdiaconos, nec virgines, nec altare erigere, nec ungere aut sacrare, nec Ecclesias dedicare, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare, nec publicè quidem in missâ quenquam pœnitentem reconciliare, nec formatas epistolas mittere, nec populum benedicere, nec ante Episcopum in baptisterio aut in sacrario introire, nec presente Episcopo infantem tingere aut signare, nec pœnitentem sine præceptione Episcopi sui reconciliare, nec eo presente, nisi illo jubente, Sacramentum corporis & sanguinis Christi conficere, nec eo coram posito populum docere aut salutare, nec plebem exhortari.* Quæ omnia solis Pontificibus deberi tam ex superioribus, quàm ex aliis patrum constitutis, aut sacris canonibus edocti estis &c. Verba hæc, si verè sunt Damasi, jam seculo IV. ista omnia solius Episcopi axiomata fuisse certum est. At verò in verecundo impostori larvam hic detrahit David Blondellus in Pseudo-Isidoro pag. 541. eumq; secutus Johannes Dallæus de confirmat. lib. 2. c. 22. epistolam hanc apocrypham in seculum nonum

nonum rejicientes. Interim verò inde hoc discitur, tractu temporum multa sibi *πρεσβεία* constituisse Episcopos, vel ignota olim, vel cum presbyteris communia. De quibus alias commodior erit dicendi locus.

XX. Sanè ætate Chrysoſtomi præter ordinationem nihil præcipuum habuisse videntur Episcopi. Sic enim se habent ejus verba loco supra citato: *Τὴν γὰρ χειροτονίαν μόνην αὐτῶν ἀναβέβηκασι, καὶ τὸ μόνον δοῦσι πλεονεκτεῖν τῶς πρεσβυτέρω.* Solà enim impositione manuum ascenderunt Episcopi supra presbyteros, & hoc solum lucri videntur præripuisse presbyteris. Bis utitur vocabulo *solus*, quod est exclusivum, Aug. Barbola in dict. *solus*, ut scil. removeret omnes alios actus sacros, quos proinde cum presbyteris communes relinquit. Consentit Hieronymus d. l. quando ait: *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod presbyter non faciat?* SOLA ordinatione EXCIPITUR; cætera omnia presbyter perinde ut Episcopus facere dicitur. Ineptè glossa ad c. *legimus dist. 93.* in ordinatione, inquit, *cætera intelliguntur, quæ non sunt, nisi ab Episcopis*, & provocat ad c. *quamvis dist. 68.* ubi referuntur verba Leonis I. Pontificis Romani ex epistolâ 88. sed quam itidem confictam esse ostendunt Blondellus in *Pseudo-Isidor. p. 568.* & Dallæus de *confirmat. lib. 3. cap. 3.* Agit ex professo Hieronymus de Episcopi & presbyteri officiis, & quantum illa distent à se invicem; aut inter se convenient, quidq; præcipui habeat Episcopus accuratè inquirat, & nihil invenire potuit amplius, quo excelleret ille, præter ordinationem.

XXI. Sed ipsa etiã potestas ordinandi soli Episcopo non competeret, nisi lege humanâ atque Ecclesiasticâ ita constitutum esset. Quin, si attentius verba Chrysoſtomi expendantur, satis perspicue ea docent, non aliter Episcopos ab initio hoc jus impetrasse aut acquisivisse, quam per occupationem aut usurpationem. Non ait, datam illis aut concessam vel à Christo, vel ab Ecclesiâ hanc ordinandi potestatem & hanc prærogativam, sed proprium Episcoporum factum causam esse ait istius præeminentiæ: *ἀναβέβηκασι*, i. e. ascenderunt, sive transgressi sunt conditionem presbyterorum, quos per *ἀνάβασιν* illam deprefferunt & inferiores reddiderunt. *ἀναβάνειν* enim significat ascendere, in altum se extollere, ad superiora tendere, emergere. *ἀνα* quippe hic idem est, quod *ἀνω* sursum, ut Lexicographi docent. Similiter & verba, quæ sequuntur, *καὶ τὸ μόνον δοῦσι πλεονεκτεῖν τῶς πρεσβυτέρω*, & hoc unum videntur sibi lucrifecisse præ presbyteris, satis ostendunt, de facto hanc potestatem Episcopos sibi primum tribuisse. *Πλεονεκτεῖν* enim cum accusativo significat fraudare, circumvenire, vi agere, rapaciter agere, aliena eripere, extorquere, præripere alicui commodum. Et in passivo *πλεονεκτεῖσθαι* est propriè in sortitione, vel distributione ab alio potiores partes sibi vindicante & suam conditionem meliorem faciente justâ parte & portione privari, minoremq; sortiri. Unde pro-

pro fraudari & circumveniri ponitur, & pro quomodocunq; alterius potioris ad verfarîi avaritiâ vel ambitione damnus accipere. Differunt scilicet apud Græcos *πλεονεκτείν τινα*, & *πλεονεκτείν τινος*. Qui ex alicujus injuria aut ad alicujus injuriam *πλέον έχει*, tùm *πλεονεκτείν εκάινον* dicitur. At si simpliciter sine cujusquam damno aut detrimento superior sim illo aliqua re bonâ, potiorq; mea sit conditio, tùm *πλεονεκτείν εκείνς* dicor. Et propterea, qui aliquem circumvenit, ut ei sua auferat, *πλεονεκτείν εκάινον*, non *εκείνς*. Salmaf. *de scæn. trapezit. p. 168*. Hoc igitur sensu, secundum verba Chrysostomi, Episcopi circumvenerunt & defraudarunt presbyteros potestate ordinandi, eamque illis abstulerunt, & cum injuriâ illorum sibi propriam fecerunt. Neque excusari potuisset ista Episcoporum arrogantia, nisi accessissent Leges Ecclesiasticæ usurpationem istam confirmantes.

XXII. Duo hinc, uti dixi, sufficienter probare licet, primò, ætate eâ, (vixit autem Chrysostomus & Hieronymus finiente seculo quarto post natum Christum,) exceptâ solâ ordinatione potestatem Episcopi & presbyteri fuisse eandem, nec plus potuisse Episcopum, quod non æquè potuerit presbyter. Deinde, illam etiam ordinandi potestatem titulo non satis bono ad Episcopos solos pervenisse, sed in eâ presbyteros ab Episcopis circumventos atque defraudatos fuisse. Nec tamen propterea improbo constitutiones, quæ deinceps promulgatæ fuerunt, Ecclesiasticas, postquam observatum fuit, cedere istam *ὕπεροχλήν* atque *ἐξουσίαν* Episcoporum, si canonicè & prudenter exerceatur, in Ecclesiæ salutem haud contemnendam. Sed quod ita per Ecclesiasticas constitutiones firmatum est, ejus Origo ex jure divino frustra petitur. Nimirum, quæ ad ordinem externum decorum & disciplinam faciunt, illa Christus caput suæ Ecclesiæ distinctè & specialiter non præscripsit, sed ejus prudentiæ commisit. Generali tantum monito, quid in hisce fieri vellet, significavit, nimirum, ut omnia fiant *κατὰ τὸ ἐν ἐννοχρημοσύλω*. Licuit igitur Ecclesiæ quædam munia Episcopo seorsim conferre. Verùm ut id faceret, speciale mandatum Christi aut Apostolorum non habuit. Atque adeò si Ecclesiæ, quod antea probaverat, omittat postea, aut sanctione aliâ permutet, novâ scilicet emergente causâ, contra divinam institutionem id fieri dicendum non est.

XXIII. Ex his verò, quæ diximus, manifestum est, non facere nos cum illis, qui in Britannia hodie Episcoporum statum abrogatum cupiunt, & Ecclesiasticam *ὕπεροχλήν* prorsus averfantur, atque omnis inter ministros differentiæ ocores existunt. Eorum originem his verbis describit Johannes Lætus in *compend. hist. univ. civ. & Eccles. p. 616*. Colmannus, Buttonus, Halinghamus, Bensonus, & alii, qui plus ceteris in religione ac puritate sinceri aut esse sibi persuadebant, aut videri volebant, receptam in Anglicanâ Ecclesiâ disciplina, liturgiam & Episcoporum auctoritatem in questionem revocare cœperunt,

runt, cum parum illam à Romanâ in speciem abesse dicerent, & omnes ejus ritus ad præscriptum Genevensis Ecclesiæ conformari cuperent, qui quanquam Regine jussu mox in custodiam dati sunt, non paucos adstipulatores habuerunt: ita ut Puritanorum bis initiis nomen exoriretur, in Scotiâ hodiè obtineat, nec paucos in Angliâ sectatores habeat. Verba hæc pleraq; sunt Guilielmi Camdeni ad ann. c15 15 LXXVIII. ex quo ista desumpsit Lætus. Quod autem de Genevensium Ecclesiâ ait, in eo perstringit Theodori Beza Puritanorum Patriarchæ institutum & opinionem, qui Episcopi vel Superintendentis gradum non permanentem & fixum, sed mobilem & temporaneum, atq; sic ejus officium annuum esse voluit. Cæteroque nullum omninò gradum inter ministros admittens, quod nec dissimulat Camdenus, in anno c15 15 XXXIIX. Genevam enormis hujus puritatis scaturiginem fuisse docens. Refutavit hanc & alias Bezae sententias Hadrianus Saravia, & nuperrimè Matthæus Scrivenerus in apol. pro Eccl. Angl. tum & alii plures, sed qui plerumq; in alteram partem nimium deflectunt. Longius adhuc excurrunt Puritani in Angliâ, statuentes, totum Episcopi sive Superintendentis officium cum actione definire. Electum scil. hodiè à presbyteris Seniore ordinare posse alium Ecclesiæ ministrum, sed hoc officio defunctum ab hac ἐξουσία sua excidere, nec ordinare posse plures, integrumq; adeò esse collegio presbyterorum ad instantem similem ordinationem eligere præsentem alium, qui craftino die idem officium suscipiat & expleat. A quibus omnibus magno discrimine nos abesse, tum ex iis, quæ supra diximus, tum imprimis ex praxi nostrarum Ecclesiarum, abundè constat.

XXIV. Cæterum, quo tempore primùm ἀνάστασις ista Episcoporum facta sit, non est, ut specificè definiamus. Nec verò, ut rectè notat David Blondellus in apolog. pag. 3. putandum est, simultaneo quodam actu in toto orbe institutum fuisse, ut unus de presbyteris electus superponeretur, sed probabile est, jus istud per consuetudinem paulatim invaluisse. Nec dubium mihi est, pleraq; alia Episcoporum jura, quibus illi eminent hodiè, non collata aut usurpata fuisse simul & eodem tempore, sed sensim & tractu temporis vel concessa ab Ecclesia non invitâ, vel occupata & erepta ei fuisse. Quod autem Blondellus putat porrò, ante annum centesimum & quadagesimum nullas tales probationes existere, quibus Episcopis potestatem ordinandi cessasse, firmari queat, quodq; adeò initium schismatis inter Corinthios orti, (ex quo prærogativam Episcoporum natam dixerat Hieronymus) ad istum annum Christi referat, id falsè perstringit Matthæus Scrivenerus in apol. pag. 55. Sed nos litem istam non faciemus nostram. Sufficit ostendisse, ex sententia Patrum ὑπεροχὴν istam Episcoporum juri divino adscribi non posse. Neq; exigi à nobis debet, ut quod consuetudine invaluisse diximus, fixum aliquod initium habuisse asseramus, aut definitivè id constituamus. *Consuetudinis*, inquit Franciscus Connanus lib. 1. comm. cap. 10. n. 5. & prin-

& principium nescitur ut plurimum & autor certus nullus citari potest, sed imprudens sese nobis insinuat, voluntatesq; nostras obscure primum, tum etiam apertè ipsa sibi conciliat, postremò tantum acquirit autoritatis & gratia, ut regnet & dominetur lege potentius, &c.

CAP. IV.

De Distinctione Diœceseon & Provinciarum,
& ex hac natâ Distinctione Episcoporum.

I.

Jus Canonicum c. 1. dist. 99. ex Anacleti Pontificis Romani epist. 2. hæc notavit verba: *Provinciae multo ante Christi adventum tempore divisa sunt maxima ex parte, & postea ab Apostolis & B. Clemente prædecessore nostro ipsa divisio est renovata in capite omnium Provinciarum. Ubi dudum primates erant legis seculi ac prima judiciaria potestas: Ad quos qui per reliquas civitates commorabantur, quando eis necesse erat, qui ad aulam Imperatorum vel Regum confugere non poterant, vel quibus permissum non erat: Confugebant pro oppressio-nibus eorum, vel injustitiis suis, ipsosq; appellabant, quoties opus erat, sicut in lege eorum scriptum erat. Ipsi quoq; in civitatibus vel locis nostros Patriarchas vel primates, qui unam formam tenent, licet diversa sint nomina, leges Divina & Ec-clesiastica poni & esse jusserunt: ad quos Episcopi, si necesse fuerit, confugerent eosq; appellarent: & ipsi nomine primatum fruerentur. Reliquæ verò Metro-politane civitates, quæ minores judices habebant, licet majores comitibus essent, haberent Metropolitanos suos, qui prædictis justè obedirent primatibus, sicut in legi-bus seculi ordinatum erat: qui non primatum, sed aut Metropolitanorum aut Ar-chiepiscoporum nomine fruerentur. In margine notavit Antonius Contius in Metropoli Biturigum Professor, hanc epistolam non esse Anacleti, seq; id jam in præfatione monuisse. At præfatio illa nullibi apparet, & nec edita quidem, sed à Censoribus suppressa est, uti manifestum ejus rei indicium facit Johannes Rainoldus in Colloq. cum Hart. cap. 8. sect. 3. Nec tamen propterea quisquam credet censoribus, epistolam istam esse genuinam, & ab Ana-cleto conscriptam. Quin operam hanc præclarè deinceps & eruditè præstitit David Blondellus in Pseudo Isidoro, & cum eo plurimi alii viri cordati atq; eruditi, qui non Anacleti tantum illam epistolam, sed integram farraginem Decretalium, quam compilavit Isidorus Mercator, ad Sombros & ad quicquid amicitur ineptis chartis ut adulterinam & supposititiam amandarunt.*

II. Quod ait Pseudo-Anacletus, provincias multo ante Christi ad-ventum tempore divisas esse maximâ ex parte, & postea ab Apostolis & Cle-

Clemente divisionem istam esse renovatam, id non satis cohæret. Divisiones quidem varias & ante Christi adventum alias, alias post nativitatem ejus factas fuisse, nota res est. Divisionem autem eam, quæ ante Christi adventum obtinuit, ab Apostolis renovatam esse, frustra omnino asseritur. Unde enim id probabitur? Et cur verò postquam Augustus Imperator novam Imperii formam introduxit, Apostoli aliam ab ea sequi debuissent? Cur veterem & antiquitatem divisionem, rejectâ noviore & usitatâ, revocare fatius putassent? Imò verò in usu semper hoc habuit Ecclesia, ut divisionem civilis Imperii, quoad fieri posset, sequeretur. Quocirca, si qua civitas celebrior esset, & ex Imperio civili propter præfectos in ea constitutos majus aliquod incrementum haberet, etiam Episcopos ejus civitatis majore auctoritate præ cæteris polluisse certum est. Nec potuisset sanè Constantinopolitanus Episcopus ad fastigium istud ascendere, nisi sedes Imperatoris in civitatem istam translata fuisset. Et sic factum quidem fuit, ut qui in Metropoli alicujus Provinciæ habitaret Episcopus, cæteris ejusdem Provinciæ antecederet, Metropolis tamen non alia intelligeretur, quam quæ in civili regimine constituta esset. Quod nec ipse Pseudo-Anacletus negare potest, ut adeò frustra dicatur, ab Apostolis renovatam fuisse divisionem Provinciarum ante Christi adventum factam.

III. Crasius adhuc philosophatur Pseudo-Clemens, cujus mentionem fecit Anacletus, quod ab Apostolis & Clemente renovatio Provinciarum facta fuerit. Is enim *epist. 1.* quam ad Jacobum fratrem Domini scriptum mentitur, ultima Petri Apostoli verba commemorans, sive potius ex cerebro suo fingens, hunc in modum disserit: *In illis civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos Archisclamines eorum ac primi legis Doctores erant, Episcoporum primates poni, vel Patriarchas, qui reliquorum Episcoporum judicia & majora (quoties necesse foret) negotia in fide agerent & secundum DEI voluntatem, sicut constituerunt Apostoli, ita ut ne quis injuste periclitaretur desinirent. In illis autem civitatibus, in quibus dudum apud prædictos erant Archisclamines, quos tamen minores tenebant, quam memoratos Primates, Archiepiscopos institui præcepit, qui non tamen primatum sed Archiepiscoporum fruerentur nomine. Episcoporum quoque judicia (ut superius memoratum est) & majora Ecclesiarum negotia, si ipsi reclamaverint, aut aliquem timorem, aut istos vel alios suspectos habuerint, ad jam dictos Primates vel Patriarchas, ne aliquis nocenter periret, transferri perdocuit. In singulis verò reliquis civitatibus singulos, & non binos, vel ternos, aut plures Episcopos constitui præcepit, qui non primatum aut Archiepiscoporum aut Metropolitanorum nomine, quia matres civitatum non tenent, sed Episcoporum tantum vocabulo potirentur, &c.* Hæc Pseudo-Clementis verba imposuerunt multis, ut similia alibi observata scriberent, qualia permulta de Britannis suis refert Jacobus Usserius Archiepiscopus Armachanus *de Britannicar. Eccles. antiq. cap. 5.* Similia invenies apud Gratianum *in pr. dist. 21.* Andr.

Dominic. Flocc. sive L. Feneltell. de potestat. Rom. lib. 1. c. 5. Polydor. Virgil. de inventor. rer. lib. 4. c. 12. aliosq; plures. Sed optimè dudum notavit Joh. Juellus Episcopus Sarisburiensis in defens. apol. pro Eccles. Anglic. part. 2. c. 4. divis. 2. Omnia ista, quæ de flaminum principatu afferuntur, mera esse lo-
mnia, insipida Anacleti & Clementis fabula quâdam fundata. Neq; vel no-
mina ista imaginaria Archiflaminum ac protoflaminum apud idoneum ali-
quem Scriptorem veterem reperiri, vel universalem ejusmodi aliquam, quæ
ad eos pertineret potestatem.

IV. Prolixius fabulam istam explodit Franciscus Godwinus Episco-
pus Landavenfis de convers. Britann. cap. 3. cujus aliqua verba hic adscribere
operæ erit precium: Nihil est absurdius, quàm somnium illud de Archiepiscopo-
rum & Episcoporum sedibus ad Archiflaminum & flaminum, (si diis placet,) Eth-
nicorum numerum aptandis. Commentum, pace dixerim doctissimorum Virorum,
qui hoc aut tradiderunt aut crediderunt, planè putidissimum & plusquam puerile.
-- -- Hoc etenim fidenter affirmarim, mortaliū neminem ostendere posse inter an-
tiquos & verè Romanos Scriptores quempiam, qui de protoflamine aut archiflamine
quam faciat mentionem. Si hoc satis non est, evolvat cui placet quantivis pretii
librum illum inscriptionum antiquarum orbis Romani à Grutero editum. Flamines
& Flaminicæ occurrent ubiq;. Protoflaminis verò aut Archiflaminis ne umbra qui-
dem aut vestigium comparebit. -- -- Clarius est, quàm ut possit negari, rarò usu
venisse, ut non una & eadem civitas plurima haberet Sacerdotum Collegia & sic
plures flamines. -- Urbs una Romana non tantùm Dialem habuit, sed pro Romu-
lo, Quirinalem, pro Marte Martialem, & ne singulos enumerem, singulis diis sin-
gulos flamines attributos. Et ne aliquis omnino numerus eorum iniri possit, Impe-
ratoribus quoq; suis defunctis, & in numerum Divorum pro more relatis, templa, sa-
cra, sacerdotes, deniq; etiam Flamines constituiebant; Augusto Augustalem, Vespasi-
ano Flavialem, Antonino Titialem, & sic de cæteris, donec adeò crescente divo-
rum numero, ut universa civitas tot templorum capax brevino videretur futura,
hæc ratio tandem inventa est, modum huic rei statuendi. -- -- Fieri quomodo po-
test, ut inter illorum Flamines & nostros Episcopos aliqua existat proportionis ra-
tio, cum illi in unaquaq; civitate, ne dicam oppido, plurimos haberent Flamines, nos
verò aliquot Comitibus non rarò unum duntaxat præfecerimus Episcopum. Hæc
Godwinus. Sed videri tamen hic poterunt, quæ pro defensione Pseudo-
Clementis & Pseudo-Anacleti ex antiquis inscriptionibus collegit Petrus
de Marca dissertat. de primat. num. 5 & seqq.

V. Plura addere non libet, præsertim cum fontes, ex quibus fabula
ista ortum habuit, planè impuri sint, & mendacissimi impostoris putidum
δοκίμια, Pseudo-Clementis scil. epistola. Fingitur scil. Clemens scribe-
re ad Jacobum fratrem Domini, & significare illi mortem Petri Apostoli,
cum tamen constet, Jacobum obiisse multò ante Petrum. Bellarmin. de scri-
ptor. Eccles. sub Clement. Nicol. Vedel. ad Ignat. epist. part. 2. pag. 15. Unde ipsi-

ipsimet Pontificiæ Monarchiæ Architecti sæpè fidem ei & autoritatem derogant. Johannes de Turrecremata presbyter Cardinalis eam prorsus rejicit, uti refert Sixtus Senensis *lib. 2. verb. Clemens*. Et quanquam pro ejus fide ad sudorem usq; laborasset Franciscus Turrianus Jesuita, persuadere tamen Cardinali Baronio haudquaquam potuit, verùm id solummodo consecutus est, ut Baronius eam causam à se amolitus totam in illius humeros rejecerit: *Cujus fidei sint, inquit, ac firmitatis, non laboro, consule Turrianum, ad ann. 102. n. 6. & sub n. 7.* addit in margine: NON INNITENDUM APOCRYPHIS, tacitè innuens, Epistolas illas Clementis, quæ circumferuntur vulgò, sublestæ omninò fidei esse. Turriani autem insulas defensionis ita dejecit & confutavit David Blondellus in *Pseudo-Isidoro*, ut nullo in precio haberi queant, neq; Lectori fucum amplius faciant. Addi poterit Andr. Rivet. in *Critic. sacr. lib. 1. cap. 8.*

VI. Ut de Distinctione Episcoporum, quæ in Ecclesiâ ubiq; terrarum invaluit, exactior habeatur notitia, probè tenendum est, initio nascentis Ecclesiæ nullam talem distinctionem in usu fuisse. Dum enim, uti capite antecedente exposui, nullum inter Episcopos & presbyteros observatum fuit discrimen, quomodo Episcopi inter se differre potuissent? Quod si igitur Episcopus cum Episcopo, sive primus inter ministros unius particularis Ecclesiæ cum alio quòvis primo alterius Ecclesiæ conferri debeat, nulla nisi personalis sese exeret differentia, h. e. talis, quæ existit inter personam & personam, quod alia sit persona hujus, alia alterius Ecclesiæ, quoad cætera verò prorsus convenient, & in paritate officii exæquati omninò fuerint. Nec desunt testimonia Veterum, quibus adstruitur, episcopum nulli alii Episcopo subjectum esse, nec habere superiorem, nisi DEUM. Apud Ignatium in *epist. ad Smyrnens.* hæc leguntur verba: *Nemo potior est DEO, neque similis ei: neque Episcopo in Ecclesiâ honorabilior, ἢ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν Ἐπισκόπος ἢ μᾶλλον, h. e. non est quid majus.* Et porrò: *Laici Diaconis subditi sint, diaconi presbytero, presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, sicut ipse Patri.* Et in *epist. ad Philadelph.* Presbyteri & diaconi atque omnis Clerus simul cum omni populo obediant Episcopo, Episcopus verò Christo, sicut Christus Patri. Non adducere hæc Ignatii testimonia, cum de ejus epistolis diu jam dubitaverint eruditi, nisi essent, qui earundem autoritatem acriter propugnent, & sine corruptelis ad nos pervenisse existiment.

VII. Ejusmodi *νοθεύσεως* vitio non laborant verba Cypriani Carthaginiensis Episcopi, quibus anno CCLVIII. in Concilio à se habito ita allocutus est Patres & coepiscopos congregatos: *Supereſt, ut de hæc ipsâ re, quid singuli sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro licentiâ libertatis &*

potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare. Sed expectemus universi iudicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & preponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione & de actu nostro judicandi. Dubium non est, sugillari in his verbis Stephanum Pontificem Romanum, uti agnoscit Severinus Binius in not. tom. I. Concil. p. 203. & Cardinalis Baronius ad ann. 258. n. 42. quanquam Pamelius ea de Collegis Cypriani interpretetur, neque ad primatum Pontificis Romani torqueri posse contendat. Probè autem notentur formulæ loquendi, quibus utitur Cyprianus. Ait, omnem Episcopum pro licentiâ libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium habere: nullum judicari ab alio posse: nullum posse alterum judicare: solum Christum habere potestatem de actu Episcoporum judicandi, & universos Episcopos debere iudicium Domini expectare. Quæ omnia tantam inter Episcopos subinnuunt paritatem, ut nulli imperio aut subiectioni locus sit, sed omnes ex æquo, quisq; tamen in suâ Ecclesiâ, præfint.

VIII. In eandem sententiam differit Hieronymus ad Evagrium apud Gratian. c. legimus dist. 93. Nec altera Romanæ Urbis Ecclesia, altera totius Orbis existimanda est. Et Gallia, & Britannia, & Africa, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbaræ nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si auctoritas queritur, Orbis major est Urbe. Ubiq; fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandria, sive Thebis, sive Guarmatia, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Ceterum omnes Apostolorum Successores sunt. &c. Verba satis perspicua sunt, quibus Episcoporum æqualitatem describit. Exempla adducit amplissimarum tum & in tenui fortunâ constitutarum Urbium, nihil inde auctoritatis accedere ait earum Episcopis, utrosq; esse ejusdem meriti & ejusdem Sacerdotii, & ejusdem etiam potentia, cum inter Episcopos nullus sublimior sit, nullus inferior. Et concludit inde, nec Romanæ quidem Urbis Episcopum præcipui quid habere, nec debere proinde diacos ejus Urbis supra conditionem suam intumescere, quod perstringere sibi proposuerat Hieronymus.

IX. Negari tamen nequit, jam inde ab antiquissimis temporibus sedes aliquas Episcopales, & qui eas tenerent, Episcopos præ cæteris eminuisse, & in omni specie honoris priores potioresq; habitos fuisse. Inter presbyteros dixi cap. anteced. eminere & emergere cœpisse illum, qui ordine primus esset vel ætate vel industriâ, cum sine tali ordine nullum Collegium subsistere facillè queat. Idem contigit inter Episcopos unius provinciæ, ut cum plures essent, ipsi quoque, dum unum corpus constituunt, aliquem servarent ordinem, ex aliis tamen & diversis fundamentis; cum & rariores conventus habere soleant, & causæ, quæ in conciliis istiusmodi tractantur, haud

haud vulgarem disceptationem exigant & plerumq; majoris momenti sint, atque illæ, quæ inter presbyteros expediuntur. Nec verò putandum est, eminentiori illi Episcopo universa ista axiomata, quæ recenferi magno numero hodiè solent, à primis ejusmodi dignitatis initiis competiisse; Sed processu temporum & paulatim ea ad istam ἀκμὴν, in quâ hodiè conspiciuntur, pervenit, uti contingere plerumq; solet, si quid consuetudine invalescit. Ita enim putamus, auctoritatem prærogativæ istius consuetudini suos debere natales, eamque sensim productam, ac legibus Ecclesiasticis tandem confirmatam atque auctam fuisse.

X. Cùm verò præcipuum hoc sit consuetudinis requisitum, ut sit rationabilis, uti loquuntur Canonistæ per c. fin. X. de consuetud. non certè caruit consuetudo hæc, quâ hierarchia deinceps succrevit, suo fundamento. Nempe ita observari cœpit in regimine Ecclesiastico, ut majorem auctoritatem præ reliquis omnibus haberent Ecclesiæ illæ, quas Apostoli ipsi, & Apostolici Viri, sive discipuli Apostolorum fundaverant. Quod si aliqua controversia oborta fuisset vel circa fidem, vel circa disciplinam, solebant Doctores sæpe numero provocare ad doctrinam in illis Ecclesiis traditam & excultam, & ad mores earum usitatos, ut ostenderent scil. doctrinam suam & disciplinam esse verè Apostolicam & ab Apostolis traditam, eò quod crederentur istæ Ecclesiæ Apostolorum vocem adhuc retinere, cùm & scriptas ab eis epistolas, doctrinam hanc continentem, & propriis Apostolorum manibus exaratas sanctè custodirent & conservarent. Sic igitur fiebat, ut etiam Episcopi istarum Ecclesiarum præ cæteris magnam haberent auctoritatem in causâ fidei asserendâ, & inde *προερχὴν* aliquam tractu temporis consequerentur. Idque naturalis videtur suadere ratio, ut, quæ veluti per traducem propagatæ erant Ecclesiæ, non possent doctrinam ex revelatione ad se devolutam ut certam & incorruptam asserere, nisi eam origini convenientem ostenderent. Quemadmodum in judiciis, si qua circa exempla producta nascitur dubietas, semper recurritur ad exemplar sive originale, uti vocatur, ut de conformitate constet. Et hinc ipsæ illæ ab Apostolis fundatæ Ecclesiæ originales & matrices vocari solent.

XI. Elegantia sunt verba Augustini, quibus Cresconium Grammaticum lib. 2. redarguit: *Vos itaq; secundum vestrum errorem vel potius furorem accusare cogimini, non solum Cæcilianum & Ordinatos ejus, verum etiam illas Ecclesias, quas in Scripturis Apostolicis & Canonicis pariter legimus, non solum Romanorum, quò ex Africa ordinare paucis vestris soletis Episcopum, verum etiam Corinthiorum, Galatarum, Ephesiorum, Thessalonicensium, Philippensum, ad quas apertissime scribit Apostolus Paulus: Hierosolymitanam, quam primus Apostolus Jacobus episcopatu suo rexit: Antiochensem, ubi primò appellati sunt discipuli Christiani, Smyrnensem, Thyatirensensem, Sardensem, Pergamensem, Philadelphensem, Laodicensem, ad quas est apocalypsis Apostoli Johannis: tot alias Eccle.*

Ecclesias, Ponti, Cappadocia, Asia, Bithynia, ad quas scribit Apostolus Petrus, & quicquid aliis se Paulus ab Hierusalem ad Illyricum Evangelio replevisse testatur, ut taceam de aliis tam latis atque universis terrarum partibus, in quas ex his Apostolicis laboribus & plantationibus porrecta crevit & crescit Ecclesia. Istas certe Ecclesias, quas ex literis divinis atque Canonicis nominavi, tam longè ab Africa constitutas tanquam perierint ex peccatis Africorum, accusare cogimini, nec corrigitis errorem, qui vos ad tantum scelus nefaria dissensione compellit. Hoc agit Augustinus, ut ostendat, Donatistas, dum Cæcilianum Carthaginensium Episcopum accusant, discedere ab omnibus Ecclesiis Apostolicis doctrinæ & disciplinæ Apostolicæ custodibus, & quæ epistolas Apostolicas ut *ἡ ἀρχαία πίστις* sanctè conservarent, nec proinde excusare errorem suum posse.

XII. Ut clarius eluceat, sententiam nostram de matricibus Ecclesiarum, & primigeniâ harum ad illas relatione multum valuisse olim in controversiis fidel, non omittenda sunt verba Irenæi Doctoris Augustino multo antiquioris ex lib. 3. adv. hæres. c. 4. quæ hæc sunt: Quid enim & si quibus de aliquâ modicâ questione disceptatio esset, nonne oporteret in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conversati sunt, & ab eis de presenti questione sumere, quod certum & reliquidum est. Et cap. 3. Sed quoniam valde longum est, in hoc tali volumine omnium Ecclesiarum enumerare successiones, maxime & antiquissime & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis, Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ eam, quam habet ab Apostolis traditionem & annunciatam hominibus fidem per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, confundimus omnes, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cecitatem & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt.

XIII. In eandem sententiam pluribus verbis differit Tertullianus, Irenæo ferè coætaneus, cujus nonnulla ex libro de præscriptionibus hic annotare non pigebit. Sic autem ille cap. 20. Apostoli primò per Judæam contestatâ fide in Jesum Christum & Ecclesiis institutis debinc in Orbem profecti eandem doctrinam ejusdem fidei nationibus promulgaverunt, & proinde Ecclesias apud unamquamq; civitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & semina doctrine ceteræ exinde Ecclesiæ mutuatæ sunt & quotidie mutantur &c. Et paulo post: Quid autem prædicaverint (Apostoli) id est, quid illis Christus revelaverit, & hæc præscribam, non aliter probari debere, nisi per easdem Ecclesias, quas ipsi Apostoli condiderunt, ipsi eis prædicando tam vivâ, quod ajunt, voce, quam per epistolas postea. Si hæc ita sunt, constat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis Apostolicis, matricibus, & originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, id sine dubio tenentem, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à DEO suscepit &c. Idem cap. 36. postquam hæreticorum cavillationes confutasset, Ecclesias aliquot Apostolicas commemorat his verbis: Age jam qui
voles

voles curiositatem melius exercere in negotio salutis tuae, percurrere Ecclesias Apostolicas, apud quas ipse adhuc Cathedra Apostolorum suis locis praesidentur, apud quas ipse authentice literae eorum recitantur, sonantes vocem & representantes faciem uniuscujusque. Proxime est tibi Achaia, habes Corinthum: si non longè est à Macedonia, habes Philippos, habes Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum: Si autem Italiae adjaces, habes Romam, unde nobis quoque auctoritas praesto est.

XIV. Quod de matricibus Ecclesiis ait Tertullianus, conformitatem in fide cum illis esse tenendam, satis patet, non alias ibi intelligi, quam quas ipsi fundarunt Apostoli, cum sequioribus temporibus matrices Ecclesiae etiam dicantur omnes cathedrales, sive Episcopales, uti probatur ex c. videntes 12. q. 1. & c. non habenti 12. q. 2. Et hic ferè seculo Irenæi & Tertulliani erat modus procedendi cum hæreticis, multumque valebat tum temporis argumentum, si doceri poterat, Ecclesias illas, quas Apostoli instituerant, in eadem fidei professione consentire, eademque doctrinam tenere atque proponere. Negotium scilicet sanctis Patribus erat cum illis, qui, cum ex Scripturis arguebantur, in accusationem vertebantur Scripturarum, non esse eas tantæ auctoritatis, quia variè essent dictæ, & quia non possit ex his inveniri veritas, nonnulli etiam non recipiebant integras vel mirè intorquebant. Dicebant præterea, non per literas traditam doctrinam, sed per vivam vocem. Cum his talibus quid fecissent exercitatisimi Scripturarum? præsertim adversus illas hæreses, quæ Scripturas vel prorsus non recipiebant, vel si quas recipiebant, non integras, quas ipsas tamen adjectionibus & detractionibus ad dispositionem instituti sui intervertebant, uti loquitur Tertullianus. Talibus ergo, qui traditionibus innitebantur falsis, veris traditionibus occurrendum fuit, quæ tempore illo, quo adhuc in vivis reperiebantur Apostolorum discipuli, facilis via fuit; præsertim Ecclesiis vigentibus, quæ ab Apostolis fuerant institutæ, & apud quas recens erat memoria, & praxis adhuc invariata eorum, quæ ab ipsis Apostolis acceperant. Quæ quidem procedendi methodus hodiè frustra urgetur, cum qui hodiè vivimus homines ab illo Tertulliani ævo & Apostolorum temporibus nimium quantum absumus, ut ista sinceræ & non fucatæ traditionis *νεκρία* haberi amplius non possint. Sed ne extra oleas evagemur, eum tantum in finem Tertulliani, Irenæi & Augustini verba adducta à nobis sunt, ut inde constet, quanto in honore primis istis seculis Ecclesiæ ab Apostolis & Apostolicis Viris fundatæ, quique in illis cathedram tenuerunt, Episcopi habiti fuerint.

XV. Et hinc scilicet optimâ ratione deducitur origo consuetudinis, quæ præ cæteris *επιτοχών* consecuti fuerunt nonnulli Episcopi. Quæ quidem ipsa tenuè admodum habuit initium, & ex intentione Doctorum eo tempore viventium planè incapax fuit tantæ eminentiæ, quanta deinde affe-

ctari cœpit, & hodiè in immensum aucta est. Imò verò ex illis principiis surrexit tandem monarchia illa Ecclesiastica, ad quam ipsa Romani imperii majestas tam reverenter olim ab omnibus gentibus habita, paulatim elanguit. Contigit scilicet hic idem, quod sæpè aliàs contigisse in Rebus publicis observavit Aristoteles *lib. 5. polit. c. 3.* ut ex re minima per inadvertentiam, quod *διὰ τὸ μικρὸν* & *ἀπὸ τοῦ μικροῦ* vocat, maximarum rerum momenta oriantur & exundent. Nec enim ex minimis istis causarum initiis prævideri aut concipi semper insperatus ille, qui aliquando sequitur, eventus potest. Ut gutta paulatim cavat lapidem, nec cavari videmus hunc, sed cavatum esse: Ut arbores non videmus crescere, sed crevisse: ita levium hujusmodi incommoda non animadvertimus, nisi cum emergere. Nec obvertere mihi poteris, τὸ μικρὸν istud in eminentiâ Ecclesiarum Apostolicarum consistens, omni vitio caruisse, & utiliter admodum adversus hæreticos à sanctis Patribus usurpatum fuisse, nec dici adeò posse, orta exinde fuisse & in Ecclesiam redundasse damna aliqua & incommoda. Verum enim id esset, nisi pravus ille effectus sequeretur præter intentionem ob aliud interveniens, ita ut τὸ μικρὸν istud per se quidem bonum sit, sed bonitatem illam non transfundat in ordine ad effectum per accidens. Non animadvertèrunt majores nostri, cum nunc ædiculam, nunc agellum, nunc pagum, nunc aliud quippiam cœnobii & religioni donarunt, quanta exinde mala ad posteritatem obventura essent, quorum insanabilem perniciem pleraq; omnia hodiè experiuntur regna. Et quis verò reprehendere tum ausus fuisset singulares illas liberalitatum & donationum formas? Quis putasset ex bonitate causæ perversos istos atq; inauspicatos secuturos effectus? Sed redimus ad id, unde digressi sumus. Diximus autem, ex consuetudine primùm natam fuisse hierarchiam Ecclesiasticam.

XVI. Vir summus & in rebus Ecclesiasticis versatissimus Petrus de Marca nostram hanc non omninò improbat sententiam, sed agnoscit, summam apud veteres habitam fuisse rationem earum Ecclesiarum, quæ ab ipsis Apostolis institutæ sincerius fidei traditiones conservasse censebantur. Agnoscit etiam, consuetudini in hac quæstione multum tribui debere. Sed neq; in hac consuetudine, neq; in privilegio illo Ecclesiarum Apostolicarum subsistere se velle profitetur, sed ab ipsis Apostolis Ecclesiarum per provincias divisionem fluxisse contendit. Sententiam suam *lib. 6. de concord. sacerdot. & imp. cap. 1.* his verbis exponit: *Observatum id ab Apostolis in infantia Ecclesie, qui sapienter in Ecclesia retinuerunt civilem imperii Romani dispositionem, in quo DEI religio facilius suscepta est, quam apud gentes barbaras: adeò ut cum imperii corpus in provincias tributum esset, Orbem quoq; ipsi Ecclesiasticum in provincias partiti sint. Rursum cum in imperio provincie contributæ essent cuidam civitati primaria, quæ Metropolis dicebatur, apud quam magistratus subjectorum causas judicabant, & quò propterea populi frequentius conveniebant,*

bant, quod singulari quodam jure ceteræ civitates à matrice penderent; Apostoli itidem Episcopos in civitatibus constituerunt, eo videlicet ordine, ut penderent ab Episcopo in metropoli sive Urbe primariâ collocato. Hæc est mea sententia circa constitutionem metropoleon, quam cum alii Petro & Ecclesiæ Romanæ acceptam referri debere censeant, alii ex jure divino descendisse, quidam tamen ad vetustam Ecclesiæ consuetudinem referunt. Temperamenti loco esse potest vera sententia; nimirum, consilium illud generale distribuendi Episcopatus in provincias & metropoles ex traditione Apostolicâ esse, cujus clara documenta extant in Sacrà Scripturâ; sed executionem & in tot provincias sectionem, ex consuetudine Ecclesiasticâ fluxisse. Acquievisset sine dubio illustrissimus vir in consuetudine hâc, & nobiscum eandem sententiam tenuisset, nisi Romanæ Ecclesiæ primatum planè exortem pro virili defendere juramento se obstrinxisset. Hanc provinciam dum sustinet, ad ipsa Apostolorum tempora referre hierarchiæ institutionem oportuit, ne, si moribus eam invaluisse concederet, Romanæ sedis eminentiæ aliquid detraheretur. Sed nec de consilio illo generali quod de distribuendis Episcopatibus ab Apostolis promanasse dicit, nullibi quicquam apparet, nisi in fictis illis & supposititiis primorum pontificum decretalibus. Imò verò non consilium tantum, sed ipsam etiam ejus executionem Marcia in sequentibus verbis tribuit Apostolis, quando in duobus sese occupari, eaq; probare velle promittit, primum: Apostolos Orbem Ecclesiasticum in provincias distribuisse ad exemplum dispositionis civilis, quæ per illas tempestates viguit in Imperio. Alterum: Apostolos cum Ecclesias distribuerent in provincias, in animo habuisse, ut in iis corpus Episcoporum statueretur sub præsentia Episcopi metropoleos. At verò, quod pace tanti Viri dixerim, utrumq; hoc falso isto nititur principio, illicò ab initio talem, qualis nunc est, constitutam fuisse hierarchiam. Hinc adeò inquirere oportuit, numquid in Scripturâ Sacrà inveniri possit, quod hypothese illi adaptari quocumq; modo queat. Videamus, ut institutum hoc suum prosequatur Vir excellentissimus.

XVII. Primum luculenter probari dicit auctoritate Sanctorum Petri & Pauli: quorum primus, cum destinatus fuisset ad erudiendos Judeos, jamq; in Judæa evangelium prædicasset, curam suam convertit ad Judeos tum primæ dispersionis, tum secundæ. --- Abiit itaq; Alexandriam, quæ Ægypti metropolis erat, & in quâ habitabant Judei secundæ dispersionis, institutoq; illic Episcopo Marco Evangelista, Antiochiam profectus est, atq; hinc Babylonem, ubi degebat hereditarius Patriarcha Judeorum primæ dispersionis. Eâ in urbe constitutus scripsit epistolam primam Canonicam. --- Constat eam esse datam ad novos Christianos dispersionis provinciarum Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bityniæ & Asiæ, id est, Christianos totidem provinciarum Imperii Romani. Patet igitur, Principem Apostolorum Christianos per provincias compellasse; atq; id eò magis placet, quod distributio illa in his regionibus perseveraverit primis Ecclesiæ seculis.

culis. Quippe semper habuimus provinciam Bithyniam, in qua Nicomedia metropolis; provinciam Cappadociam, cujus metropolis erat Casarea, &c. Ego verò ex verbis Petri nihil aliud colligo, præterquam Ecclesias, quod in provinciis Romani Imperii constituerit, & quod ad Ecclesias in illis institutas literas dederit. Quod verò ipse provincias ita instituerit, nec vola nec vestigium apparet. Ecclesia est & fuit semper in Republica, neq; denominari aut circumscribi aliter potest, nisi ex loco, cui illa quasi affixa est, neq; visibilis esse potest aliter, (de tali enim nunc agimus,) nisi intra fines cujusq; provinciæ, cujusq; civitatis, cujusq; pagi & vici. Ecclesiam, quæ Parisiis est, non alio nomine compellabis, nisi Parisiensem. Sic & quæ Lugduni est, Lugdunensis, quæ Arelati est, Arelatensis, quæ Rhotomagi est, Rhotomagensis audiet. Et hæc nomina illis inhærent, quamprimùm fundamenta Christianæ fidei illic posita fuerunt, etsi de regimine aliquo eminentiore nulla adhuc cogitatio suscipi potuerit. Non ideo Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Bithyniæ & Asiæ nomina recenset Petrus, quod ipse provincias ita dividerit, sed quod in provinciis illis essent Ecclesiæ à se institutæ, nec aliis nominibus compellari illæ potuerint. Orbis Ecclesiasticus, quem vocat Marca ad institutum sequioris Ecclesiæ pertinet, quæ monarchiam fabricavit, & paritatem Episcoporum sustulit. Nec arbitror, Regi Galliæ divisiones provinciarum Romani Imperii ex eâ ratione adscribi posse, quia in illis passim suos habeat Legatos, aut Residentes, uti vocant. Non aliter autem se habent *ἁγροὶ* Ecclesiarum ab Apostolis constituti.

XVIII. Pergimus ad alterum, cujus probationem suscepit Vir illustris, nimirum Apostolos, quàm Ecclesias distribuerent in provincias, in animo habuisse, ut in iis corpus Episcoporum statueretur sub præfidentia Episcopi Metropoleos. Evidens, inquit, ejus rei argumentum extat in epistola Pauli ad Titum, ubi scribit, se illum reliquisse Cretæ, ut constitueret presbyteros per civitates. Ecce Metropolitanæ institutionem. Atq; is quidem habet auctoritatem ordinandi presbyteros, id est, Episcopos, juxta interpretationem ipsiusmet Pauli in versiculo sequente, S. Hieronymi, S. Johannis Chrysostomi & aliorum veterum; ita tamen ut eos ordinet in unâquâq; urbe, *καὶ πόλιν*. Ecce integrum consilium politiæ Ecclesiasticæ. Episcopi in urbibus provinciæ; qui ab uno quodam Episcopo ordinantur, quamvis curi consortio suorum Collegarum, per impositionem manuum presbyterii. Universi quidem Episcopi manibus imponunt Episcopo; sed uni tantum competit jus vim tribuendi ordinationi, veluti Tito apud Cretam, & ad exemplum illius, unicuiq; Metropolitanæ in suâ provinciâ. Creta porrò provincia erat Imperii Romani; cujus metropolis erat Gortyna, quæ prærogativam illam semper in Ecclesia servavit. Sed vereor ego, ut ne ad sui magis, quàm Apostolici temporis Episcopos respexerit Marca. Ab Apostolis Christianæ fidei propagatoribus constitui utiq; debuerunt, qui curas habe-

haberent animarum, & Ecclesias jam fundatas in verâ fide conservarent, ex illis etiam alias novas, quasi colonias, producerent, & sic regnum Christi dilatarent. Et hoc voluit Paulus, ut Titus, quem in hunc finem in Cretâ reliquerat, expediret. Nec tamen illi, qui ita à Tito instituebantur, presbyteri, tales erant, quales nunc sunt nostri Episcopi, nec ipse Titus in simili schemate Metropolitanus: Et quia Creta insula centum oppida olim habuit, *ἑκατόμηποις*, inde dicta, quis crederet, in unaquâq; Urbe talem Episcopum constitutum fuisse à Tito, qui *κτ' ἄλλω* presbyteros constituere iussus fuerat? Quis crederet insulam istam in longitudine milliaria Germanica septuaginta, in latitudine quindecim non excedentem, centum Episcopatus habuisse? cui nostro tempore octo sufficientes fuerunt. Et sic igitur presbyteri illi, qui *κτ' ἄλλω* à Tito constituti fuerunt, rectè quidem Episcopi dici potuerunt, sed eo significato, quem exposui capite antecedente. Imò verò illi sive Episcopi, sive presbyteri, pares omninò erant Tito, neq; is ullam potestatem superiorem aut prærogativam habebat, nisi quod ab Apostolo ordinatus esset, & hoc respectu *προεξουσίας* mereret, quæ omnium *πρωτοχειροτονησάντων* communis erat honor. Nec probari potest, Titum fuisse certæ alicujus Sedis Episcopum perpetuum & ordinarium, certoq; loco quasi affixum, & certâ diœcesi constrictum, habentem sub se Episcopos, presbyteros, diaconos, præsertim cum frequentibus itineribus & peregrinationibus occupatus fuerit. Vid. Hulseman. *manual. contr. Hager. disp. 12. p. 505.*

XIX. Manet igitur, quod supra dixi, parum proficere eos, qui originem hierarchiæ, qualis nunc est, aliunde quàm ex consuetudine paulatim invalescente arcessunt. Quia enim præsumebatur olim, doctrinam Apostolicam in illis Ecclesiis, quæ ab Apostolis ipsis fundatæ erant, fidelissimè omnium conservari, & propterea in causâ fidei ad illos jure optimo provocari posse, inde etiam Sedes Episcopales Apostolicæ, quæ hisce Ecclesiis annexæ erant, sive ipsi Episcopi, qui hisce Ecclesiis præsidebant, præ cæteris conspicui & magnæ autoritatis erant, quod hi, ut *σύλοι* Ecclesiarum Apostolicarum, sanctissimorum suorum decessorum vestigiis insistere & sanctæ fidei mysteria illibata servare crederentur. Et sanè magna orthodoxæ doctrinæ confirmatio accedebat, si quis assertioni suæ ex Scripturis probatæ ostenderet etiam illos ad stipulari, qui Apostolicas Cathedras tenebant. Hanc conformitatem præcipitante jam seculo IV. proposuit Theodosius M. in celebri illo edicto, *l. r. C. de summ. Trin.* quo populos sibi subditos ad Catholicam fidem ab Arrianorum sectâ revocat. *Cunctos populos, inquit, quos clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam divinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis, religio usq; adhuc ab ipso insinuata declarat, quamq; Pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandria Episcopum*

scopum Virum Apostolicæ sanctitatis: hoc est, ut secundum Apostolicam disciplinam, Evangelicamq; doctrinam Patris & Filii & Spiritûs S. unam deitatem sub pari majestate & sub piâ Trinitate credamus &c. Romanam & Alexandrinam & Ἰερουσαλιμικὴς proponit Ecclesias, quas sequi debeant subditi, quod utraq; tum valde celebris & in verâ fide perseverans esset. Et ne quis putet, solam eorum autoritatem argumentum veræ doctrinæ præbuisse. ipse Imperator simul exponit & præscribit regulam & normam Catholicæ fidei, quam ab utrisq; Episcopis sanctè custoditam asserit. Nec enim opus fuisset tali declaratione, si Theodosius velut Regulam unicam & canonem, Ecclesiam Romanam eiq; consentientem Alexandrinam proponere voluisset, uti rectè observat Jacobus Gothofredus *ad l. 2. C. Th. de fid. cathol.*

XX. Tanto igitur in honore cum passim haberentur Ecclesiæ Apostolicæ, mirum non est, simili prærogativâ claruisse earum præsides aut Antistites. Eminere tamen cœperunt etiam alii, qui non erant sedium Apostolicarum episcopi. Et inter ipsas etiam sedes Apostolicas aliæ aliis celebriores erant, quibus scil. aliunde aliqua eminentiæ & prærogativæ ratio accedebat. Nempe usu ita obtinebat, ut sedis Episcopalis autoritas inter alia æstimaretur ex autoritate & splendore urbis, in quâ illa continebatur. Quæ enim sedes in primariâ alicujus provinciæ Urbe sive metropoli erat, ea præ cæteris conspicua erat & ipsa, reliquisq; honoratior habebatur. Et sic etiam, qui illas sedes obtinebant, inter Episcopos suæ provinciæ erant primarii. Et hoc itidem consuetudine primùm invaluisse videtur. Secuta tamen est seculo IV. Lex Ecclesiastica in Concilio Antiocheno conscripta, quæ etiam rationem exponit istius *ἡγεσθῆς*. Verba Canonis noni sic habent: *Episcopos qui sunt in unaquâq; provinciâ scire oportet, Episcopum, qui metropoli præest, curam & sollicitudinem totius provinciæ suscipere: eò quod in metropolim undequaq; concurrunt omnes, qui habent negocia. Unde placuit, eum quoq; honore præcedere: reliquos autem Episcopos nihil magni momenti sine ipso agere.* &c. Sic enim per naturam quasi, & humanarum rerum rationem obtinuit, ut in quâvis provinciâ maximæ, majores, & minores inveniantur civitates. Ætate Antonini Pii Imperatoris, uti legitur in *l. 6. §. 2. ff. de excus. tut.* maximæ civitates dicebantur illæ, in quibus non tantum erat forum causarum, sed etiam quibus suberant multæ aliæ civitates, merum licet imperium habentes. Majores merum quidem habebant imperium, non tamen sub se alias habebant civitates. Minores sive parvæ jurisdictionis tantum aliquam speciem habebant, quæ dabatur defensoribus civitatum. Vid. Card. Tuschus *lit. C. concl. 280. n. 17.* Nic. Losæ *de jur. univerf. part. 1. c. 2. n. 20.*

XXI. Quia autem Ecclesia hæc in parte æmula fuit regiminis civilis atq; secularis, operæ precium erit de hujus constitutione paucissimis dispicere, & quasi in compendio nonnulla, quæ huc facere possunt, annota-

re: Nec tamen necesse erit, vel antiquiores, vel recentiores Augusti & Hadriani divisiones recensere, quod eo tempore vel infans admodum Ecclesia Christiana fuerit, vel misera atq; afflicta ab illis, qui rerum potiebantur, & summis magistratibus præerant. Potius est, ut Constantini hic sequamur institutum & provinciarum partitionem, uti illa refertur à Zosimo *lib. 2. c. 33.* Etenim cum anteriores principes totam Orbis Romani administrationem uni primùm, deinde duobus præfectis prætorio credidissent, ille unum hunc magistratum in quatuor imperia sive administrationes discerpfit, totidemq; præfectos prætorio instituit, quorum unicuiq; certam assignavit portionem. Primus dicebatur præfectus prætorio Orientis, cui Constantinus totam Ægyptum cum Libyæ pentapoli, & Orientem ad Mesopotamiam usq;, & præterea Cilicos, Cappadoces Armenios, oramq; maritimam totam, à Pamphylia Trapezuntem usq; & usq; ad Castella propter Phasidem sita tradidit. Eidem & Thraciam commisit & Mysiam, Hæmi ac Rhodopes ac Doberi oppidi finibus circumscriptam. Præterea Cyprum adiecit & Cyclades insulas; Lemno & Imbro & Samothraciâ exceptis. Secundus dicebatur præfectus prætorio Illyrici, & huic regendos tradiderat Constantinus Macedones, & Thessalos & Cretenfes & Græciam & circumjacentes Insulas, & Epirum utramq;, præter has & Illyrios & Dacas, & Triballos & Pannonios ad Valeriam usq; & Mysiam superiorem. Tertio, qui præfectus Italiæ dicebatur, rotam Italiam & Siciliam & circumjacentes Insulas, & Sardiniam & Corsicam & Africam à Syrtibus Cyrenen usq;. Quarto, præfecto scil. Galliarum, transalpinos Celtas & Hispanos cum insulâ Britannicâ commisit.

XXII. Hæc ratione duo in Oriente constituti erant præfecti prætorio, & duo in Occidente. Portiones cuiq; assignatæ tractus dicebantur, uti patet ex *l. 13. C. de fund. patrimon. lib. XI.* Unusquisq; tractus plures continēbat dioceses, & unaquæq; diocesis plures provincias. Zosimus dioceses à provinciis non distinxit. Et hunc constat ratio differentia, quâ à Zosimi enarratione abit notitia Imperii. In hac namq; Præfecto Prætorio orientis quinq; dioceses subjectæ leguntur: Oriens, Ægyptus, Asiana, Pontica & Thracia. In Oriente quindecim continebantur provinciæ: Palæstina, Phœnice, Syria, Cilicia, Cyprus, Arabia, Isauria, Palæstina salutaris, Palæstina secunda, Phœnice Libani, Euphratensis, Syria salutaris, Osdroëna, Mesopotamia, Cilicia secunda. In Ægypto sex numerabantur provinciæ: Libya superior, Libya inferior, Thebais, Ægyptus, Arcadica, Augustanica. Ad Asianam diocesis decem referebantur provinciæ: Pamphilia, Hellepontus, Lydia, Pisidia, Lycaonia, Phrygia Pacatiana, Phrygia salutaris, Lycia, Caria, Insulæ. Pontica diocesis itidem decem habebat provinciæ: Galatiam scil., Bithyniam, Honoriadem, Cappadociam primam, Cappadociam secundam, Pontum Polemoni acum, Hellenopontum,

pontum. Armeniam primam, Armeniam secundam & Galatiam salutarem. Thracia sex provinciis constabat, quæ erant Europa, Thracia, Hæmimontus, Rhodope, Mœsia secunda, Scythia. Atque hinc constat, unicum illam diœcesin, quæ sub regimine præfecti prætorio orientis erat, quadraginta septem provincias comprehendisse, quæ singulæ vel à Comite Orientis, vel à præfecto Augustali, vel à Proconsule, vel à Vicariis regebantur, ut à magistratibus minoribus & præfecto prætorio subordinatis.

XXIII. Eodem modo imperium occidentale septem comprehendebat diœceses, unaquæque rursus aliquot provincias. Præfecto namque prætorio Galliarum subiecta erat Diœcesis Gallicana, quæ ex septendecim provinciis Galliarum constabat: Diœcesis Britanniarum ex quinque provinciis: Diœcesis Hispaniarum ex septem provinciis. Ita ut totus iste tractus constaret ex 29. provinciis. Sub præfecto prætorio Italiæ erat diœcesis Africana sex continens provincias: diœcesis Italica septem provincias: diœcesis Romana decem provincias comprehendens. Tandem præfectus prætorio Illyrici septendecim provincias regebat. Omnium & singularum istarum provinciarum nomina hic exprimere, non patitur institutum. Et disci illa poterunt ex notitiâ Imperii, quæ passim prostat. Singulæ istæ provinciæ suas habebant metropoles, quas vel frequentia populi, vel præfectorum potestas, vel iudiciorum ordo commendabat. Ita in Bithyniâ e. g. eminebat Nicomedia, in Ponto Amasea, in Galatiâ Ancyra, in Achajâ Corinthus, in Macedoniâ Thessalonica. Sed & inter metropoles ipsas erant, quæ præ cæteris in totâ diœcesi exercebant, quibusque propterea primæ tribuebantur partes. Ita e. g. in Ægypto lex erant provinciæ, & in illis eminebat Alexandria: in undecim Orientis provinciis Antiochia: in decem Ponti provinciis Cæsarea Cappadociæ: in decem Asianæ provinciis Ephesus: in sex Thraciæ provinciis Heraclea Europæ, quondam Byzantium. Eodem modo in diœcesi Italicâ exercebat Mediolanum: & in Illyrico Orientali, cuius undecim erant provinciæ, Thessalonica, & in sex provinciis Illyrici Occidentalis Sirmium præcipuæ erant civitates.

XXIV. Ex hac celebritate civitatum nata est autoritas & *προεδρία* Episcoporum in istis civitatibus residentium. In provinciis primus & præcipuus erat ille, qui in metropoli sedem suam habebat, Metropolitanus proinde dictus. Et hoc est, quod dicitur in *can. 9.* Concilii Antiocheni, Episcopum, qui metropoli præest, honore præcedere debere, *τῆ πρῆ προηγίον αὐτῶν*. In diœcesibus primus erat, qui in cuiusque diœceseos civitate nobilissimâ sedem fixerat. Et isti tales aliquando exarchi diœceseos, aliquando patriarchæ dicebantur. Diœceses in utroque imperio erant undecim, sex in Occidente, & quinque in Oriente. Earum totidem erant Rectores Ecclesiastici, quorum auctoritas præcipuè in convocandis totius diœceseos Synodis spectabatur, quibus & præsidebant; eaque concilia generalia quandoque etiam

etiam universalia dicebantur, ex universâ nempe diœcesi congregata. In Ægypto sex erant provinciæ, & ejus diœceseos Exarchus erat Episcopus Alexandrinus, qui & patriarcha dicebatur, atq; is convocabat Synodum diœceseos Ægyptiacæ, id est, Synodum sui patriarchatus, omnes scilicet provinciarum diœceseos suæ Metropolitanos & Episcopos. Patriarcha Antiochenus convocabat diœcesin Orientalem, h. e. Episcopos ex undecim provinciis in Oriente. Episcopus Cæsareæ Cappadociæ, quæ caput erat universæ diœceseos Ponticæ, Synodum ejus diœceseos congregabat. Asiana diœcesis decem habebat provincias, quarum prima Ephesum metropolin continebat. Ephesinus ergo Metropolita Exarchus dicebatur diœceseos Asianæ, Synodoq; generali ejus diœceseos præsidebat. Thracica sex habebat provincias, prima erat Europa, Metropolis ejus Heraclea; Heracleæ ergo Episcopus Exarchus diœceseos Thracicæ dicebatur, & in synodo istius diœceseos primas tenebat.

XXV. Ne verò quisquam decipiatur promiscuo, qui irrepsit, vocabulorum usu, explicanda hic nobis erit æquivocatio, cui subjacent voces, diœcesis & Exarchus. Diœcesis jam inde à Constantini M. temporibus junctam plurimum inter se provinciarum administrationem denotavit. Et describitur à Theodoro Balsamone *ad can. 9. Concil. Calchedonens.* quod sit *ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχει ἐν αὐτῇ*, quod multas sub se habeat provincias. Sic enim distinguitur diœcesis à provinciâ in *l. 9. C. Theodos. de legat. & decret. l. 14. C. de fund. patrimon. lib. XI.* eaq; significatio valde usitata est tum in Conciliorum actis, tum apud veteres Ecclesiæ Doctores. Aliquando tamen Diœcesis vox pro provinciâ usurpata est. Hoc enim in significato occurrit apud Hincmarum, quando epistolæ suæ 9. inscriptionem facit: *Dilectis fratribus & venerabilibus Episcopis Remorum diœceseos.* Qui tamen alibi in *epist. ad episcopos de jure metropolitanorum cap. 4.* diœceseos vocabulo in ampliore & jam explicato significato utitur, dum ait: *Sancta Romana Ecclesia plures metropolitanos in speciali suâ diœcesi habet. Similiter & Alexandrina Ecclesia in suâ diœcesi: Sed & Antiochena sedes nonnullos metropolitanos in suâ diœcesi habet.* Nonnunquam etiam pro Episcopatu tantum seu territorio Episcopi sumitur, idq; hodiè malo more fieri dicit Paulus Dumay *ad Innocentii III. epist. 86. lib. 15.* Ut plurimum enim hodiè ita usurpatur. Imò verò parochiam tantum sæpè denotat, sed admodum restrictè & per abusum. Vid. Jac. Sirmond. *ad Apollinar. Sidon. lib. 9. epist. 16.* Christoph. Justell. *ad cod. canon. Eccles. African. can. 56. & ad cod. can. Eccles. univ. can. 165.* Jacob. Gothofred. *ad l. 9. C. Th. de leg. & decret. Petr. de Marca de concord. sacerdot. & imp. lib. 6. c. 16. n. 2.* Propriè autem territorium illud vel regio universalis, quæ sub Episcopo civitatis erat, *ἐνορία* dicebatur & *παρομία*: Provincia verò, quæ sub Metropolitano, *ἐπαρχία* dicebatur: Complexio tandem plurimum provinciarum sub Patriarchâ, *διοίκησις*.

XXVI. Pari modo etiam Exarchi vocabulum diversimodè usurpatur. Ἐξάρχης in genere significat Ducem, autorem aut principem alicujus rei conficiendæ vel constituendæ. In jure Ecclesiastico duplices inveniuntur exarchi, qui per adjectionem vocabuli à se invicem distingui solent, dum alii exarchi ἑπιπαρχίας dicuntur, alii exarchi ἑποικησίας. Priores illi Metropolitanas denotant, qui provinciæ præsent. Ita enim vocabulum id explicat Synodus Sardicensis *can. 6. διὰ χαρισμάτων ἑξάρχης ἑπιπαρχίας, λέγει δὲ ἑποικίαν ἑπιμετροπόλεως*. Posteriores patriarchæ dicebantur aliquando, aliquando etiam Primates. Hinc adeò cum in Concilio Calchedonenfi *can. 9.* constitutum esset, ut si cum provinciæ Metropolitanus Episcopus vel Clericus controversiam habeat, diocesis exarchum is adeat, rectè interpretatur Aristenus, dioceseos exarchum sive Patriarcham, cui subest provinciæ illius metropolitanus. Malè autem Balsamon: *Provincia exarchus est, ut mihi quidem videtur, non uniuscujusq; provinciæ Metropolitanus, sed Metropolitanus totius diocesis*. Ac si Metropolitanus aliquis præter Patriarcham toti diocesi præesset. Diffidenter admodum & dubiè Zonaras: *Exarchorum porò diocesanorum nomine nonnulli Patriarchas, alii Metropolitanos intelligi volunt*. Optimè Justinianus in *novell. 123. c. 22.* dum Calchedonensem istum canonem lege publicâ confirmat, exarchum, dioceseos illius Patriarcham vocat. Nec aliter Dionysius Exiguus, Justiniano coætanæus, qui exarchum dioceseos, primatem dioceseos vocat, eum nimirum, qui primam & præcipuam dioceseos sedem tenet, & cui tota diocesis quoad regimen Ecclesiasticum subjecta est.

XXVII. Ex illis, quæ à nobis dicta hæctenus sunt, satis intelligi potest, quâ ratione Hierarchia Ecclesiastica invaluerit. Initio quidem Christianismi tota Ecclesiarum gubernatio Aristocratica ferè erat, cum communi consilio presbyterii regerentur. Postea vero, cum schismata subinde nascerentur, ut illis obviam iretur, ad monarchicum regimen sensim inclinare cœperunt, inspectionis præcipuâ curâ ad Episcopum delata, cui omnes reliqui Ecclesiæ ministri, tum & reliqua membra haud gravatim parebant. Episcopi ipsi, quorum Ecclesiæ in eadem erant provinciâ, propter mutuam, quod inter se habebant commercium, Synodis regebantur, & quò facillior esset regiminis ratio, quod in provinciis singulis Metropoli multum tribueretur, illi Episcopo, qui in metropoli sedem suam habebat, plurimum deferrebat. Tandem propter ampliorem communionem, quæ inter omnes provincias unius dioceseos & præfectura intercesserat, illius civitatis Episcopus, in quâ Præfectus residebat, consuetudine supereminentiam quandam & singularem prærogativam obtinuit. Ejusmodi præfecturæ erant Romæ in civitate Imperiali: Alexandria, quæ regebat Ægyptum, Libyam & Pentapolin: & Antiochiæ, quæ complectebatur Syriam, aliasq; Orientis provincias. Haud aliter servatum in minoribus præfecturis,

Eturis, quas eparchias vocatas dixi. In illis enim, qui metropolitica[m] tenebat sedem, cæteris auctoritate potior erat, majoriq; honore dignus habebatur.

XXVIII. Et hoc est, quod dixi, populi frequentiam & civitatum opportunitatem atq; commoditatem effecisse, ut in Ecclesiâ ratio haberetur dignitatis, quam civitas in provinciâ aut diœcesi obtinebat, respectu imperii civilis. Ut maximè enim Ecclesia civitati alicui plus deberet, vel propter originem, vel propter incrementa Christianæ fidei, quibus ea præ cæteris excelebat, detrahare tamen illa alteri, quæ propter imperium aut in imperio præstantior erat, omninò noluit. Hierosolymorum Urbs electum erat Dei habitaculum, quo se habitaturum promiserat, *1. Reg. VIII, 2. 2. Chron. VI, 6.* Ex eo loco juxta vaticinium Christi prodierat Evangelium *Luc. XXIV, 47.* & in eo Christus Evangelium prædicaverat, ut merito metropolis fidei dici potuerit. Et eam ob causam speciali honore dignus habebatur ejus Urbis Episcopus; nihilominus tamen τὸ κτῆρ^{ος} metropolitico non acceperat, sed saluum illud mansit Episcopo civitatis Cæsareæ Palestinæ ex constitutione Concilii Nicæni *can. 7.* eò quod jam inde à temporibus Vespasiani Cæsarea provinciæ illius caput atq; metropolis esset, cujus proinde Episcopo subjectus esse jubebatur Episcopus Æliensis sive Hierosolymitanus.

XXIX. Nec tamen asserere velim, semper & ubiq; civitatem honore civili decoratam pari privilegio in Ecclesiastico regimine gavisam fuisse, præsertim si mutatio aliqua incidisset, & Imperatoribus alia provinciarum divisio placuisset. Illustre eâ de re exemplum in actis Concilii Chalcedonensis occurrit, quod summatim & quasi in compendio refert Cardinalis Baronius *ad ann. Christi CCCCLI. n. 96. seqq.* & Severinus Binius *in not. ad Concil. Chalcedon. pag. 183.* Phœnicia scil. secundum dispositionem Ecclesiasticam civili æmulam ex Tyro civitate regebatur, quæ erat provinciæ metropolis. Theodosius Imperator Phœniciam istam in duas provincias diviserat, & Berythum Secundæ metropolin constituerat. Orta hinc controversia inter Photium Tyri & Eustathium Berythi Episcopos, dum Eustathius Episcoporum quorundam ordinationem & administrationem Ecclesiarum quarundam sibi vindicabat, eò quod novæ metropoli civitates Byblon, Botys, Tripolis, Orthofias, Arias & Antaradon à Theodosio subjectæ essent. Restitit Photius, sed in Synodo Constantinopolitanâ damnatus cedere jure suo coactus fuit. Chalcedone ergò cum in Concilio majore numero congregati essent Episcopi, controversiam eam resuscitavit Photius, & causâ de integro actâ, pronuntiârunt judices, secundum canones Concilii Nicæni Photium totius Tyriorum metropolis omnem potestatem ordinandi in universis civitatibus Phœnicie provinciæ habere, Eustathium verò à sacro pragmatico typo nihil amplius sibi vindicare debere,

quàm reliquos ejusdem provinciæ Episcopos. Et hæc controversia materiam substravit canoni duodecimo ejusdem Concilii, qui ita se habet, ex versione Dionysii Exigui: *Pervenit ad nos, quod quidam præter Ecclesiastica statuta facientes, convolarunt ad potestates, & per pragmaticam formam in duo unam provinciam dividerunt, ita ut ex hoc facto duo Metropolitanæ esse videantur in una provinciâ. Statuit ergo sancta Synodus de reliquo nihil ab Episcopis tale tentari, alioqui, qui hoc admisit fuerit, amissione gradus proprii subjacebit. Quæcumq; verò civitates literis imperialibus Metropolitanæ nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodo perfruantur, & qui Ecclesiam ejus gubernat Episcopus: salvis scilicet veræ Metropolitanæ privilegiis suis.* Partem hujus canonis refert Gratianus *dist. 101.* Et exinde discimus, Rempubliam quidem Ecclesiasticam formatam ab initio fuisse ad normam Reip. civilis, sed non utramq; æquè mutatam fuisse; nihilominus tamen in Ecclesiâ quoq; Episcopum digniore loco habitum; qui præesset civitati noviter ab Imperatoribus inter metropoles connumeratæ: Hinc enim confirmatur assertio supra tradita, dignitatem Urbium dignitatem contulisse Episcopis, ut maximè non idem dignitatis genus semper collatum fuerit.

XXX. Ex adducto Concilii Chalcedonensis canone hoc insuper observo, non improbari institutum Imperatorum provincias dividendum, sed improbari conatum & ausum Episcoporum ejusmodi divisionem svadentium eamq; ambitiosè perentium: Credebatur enim Eustathius, ut dignitatem Ecclesiæ suæ & Urbi conciliaret, divisionem provinciæ à Theodosio petiisse atque impetrasse. Unde & Eustathius, ut se excusaret, reposuit, non à se invasa jura Tyriæ Ecclesiæ, sed factum esse lege Imperatoris, consuetudinisq; esse, Imperatores metropoles facere. Nec tamen, si attentius consideretur, ratio decidendi, quâ moti Patres Chalcedonenses pro Photio sententiam dixerunt, videtur satis accommodata: Provocant nempe ad canonem quartum Concilii Nicæni, quo jubetur uniuscujusq; provinciæ esse debere unum metropolitanum Episcopum: At verò hoc non erat in quæstione; & manebat utiq; uniuscujusq; provinciæ unus tantum Episcopus metropolitanus, divisâ jam provinciâ. Non enim negari potest, post divisionem factam, utramq; portionem, quæ pars antea fuit totius, non partem amplius esse, sed ex se totum & integrum constituere, & singularem nunc esse provinciam. Quidni igitur unaquæq; earum provinciarum peculiarem suam habere potuit Metropolitanam: Et hæc quidem pro suâ defensione allegare optimo jure poterat Eustathius, nihilominus tamen in alia omnia discessit Synodus, neque voluit Tyri Episcopo quicquam decedere. Et sic etiam ante Concilium istud generaliter definiit Innocentius I. Pontifex Romanus in *epist. 18. ad Alexandrum Episcopum Antiochenum*: *Quod sciscitatis, utrum divisis imperiali judicio provinciis, ut duæ Metropoles fiant, sic duo Metropolitanæ Episcopi debeant nominari: non verè visum est,*

ad

ad nobilitatem necessitatum mundanarum DEI Ecclesiam commutari, honoresq; aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator. Ergo secundum pristinum provinciarum morem, Metropolitanos Episcopos convenit nominari. Vera ejus rei causa mihi videtur ista, quod jam eo tempore dignitas Episcopalis paupertatem ferre haud poterat, & sic augeri potius voverint Episcopi facultates & redditus suos, quam imminui.

XXXI. Notat autem Zonarus ad dictum canonem Calchedonensem, ejus auctoritatem obsolevisse; nec defuisse Imperatores, quorum edictis Episcopales Ecclesiae ad Metropolitanum fastigium culmen evectae essent. Eandem sententiam tenet & haud paulo latius exponit Balsamon. Nec videntur mihi Patres Calchedonenses ita statuisse, nisi libera eis ab ipso Imperatore Marciano, quem imploraverat Photius, relicta fuisset potestas, qualem non habuit Synodus anterior Constantinopoli habita. Quæsi enim iudices ab Eustathio, num secundum canones Ecclesiasticos, an vero secundum leges Imperatoris causa dirimenda esset? responderunt: *Sacratissimo Domino Orbis placuit, non juxta sacras Imperatoris literas & pragmaticos typos, res sanctissimorum Episcoporum procedere, sed secundum canones à sanctis Patribus datos.* Quod igitur deinceps pronunciavit synodus, id fecit ex potestate sibi concessa & ab Imperatore liberaliter collata, partemq; istam majestatis, in res & negotia Ecclesiastica sibi competentem interim suspendente. Nolim tamen propterea Episcopatum institutionem Regibus & Principibus adimere, quum in eâ potestatis Ecclesiasticæ parte quam maxime sese exferere queat jus patronatus Regum, & Principi incumbat, externam in Ecclesiâ disciplinam potestate suâ *νεποθεν* ordinare & instruere. Sanè Zenonis Imperatoris ex Isauriâ redeuntis prima hæc fuit cura, ut rescinderet ea, quæ à Basiliense per Concilium Calchedonensis damnationem fuerant decreta. *His, inquit, l. 16. C. de SS. Eccles. quæ contra Ecclesias --- nec non & reverendissimos earum Antistites, seu de jure Sacerdotalium creationum, seu de expulsionem cujusquam Episcopi à quolibet his temporibus facta, seu de prerogativa in Episcoporum concilio vel extra concilium ante alios residendi, vel de privilegio metropolitano vel patriarchico sub iisdem impiis temporibus penitus antiquandis: ut cassatis & rescisis, quæ per hujusmodi sceleratas jussiones aut pragmaticas sanctiones, aut constitutiones impias, sive formas subsecuta sunt, quæ à divæ recordationis retro principibus ante nostrum imperium, & deinceps à nostrâ mansuetudine indulta vel constituta sunt, super sanctis Ecclesiis, & martyris, & religiosi Episcopis, & clericis aut monachis inviolata servantur. Sacrosantam quoq; hujus religiosissime civitatis Ecclesiam & matrem nostræ pietatis & Christianorum orthodoxæ religionis omnium, & ejusdem regis Urbis sanctissimam sedem privilegia, & honores omnes, super Episcoporum creationibus, & jure ante alios residendi, & cetera omnia, quæ ante nostrum Imperium vel nobis imperantibus habuisse dignoscitur, habere in perpetuum firmiter, regia Urbis intuitu judi-*

canus & sancimus. Uti ex verbis patet, aulus fuerat Basiliscus jura Metropolitanæ & Patriarchicæ evertere, novamq; Ecclesiæ faciem introducere, atq; id emendare suâ hâc constitutione voluit Zeno rerum potitus, suarum esse partium arbitratus, ut de metropolitanarum finibus atq; privilegiis decerneret ipse.

XXXII. Longius adhuc progressus est Valentinianus III. Imperator, qui Ravennatem Ecclesiam in Archiepiscopalem ac totius Æmiliæ metropolitanam evexit, si vera & genuina est ejus constitutio, quam ex Hieronymi Rubei commentariis recenset, sed atro carbone notat Cardinalis Baronius ad ann. Christi CCCCXXXII. n. 92. ut genuinam tamen defendit Marcus Antonius de Dominis de Rep. Eccles. lib. 6. n. 5. n. 136. Res ea altioris est indaginis & Criticum acumen desiderat, quod ab aliis expectare malo, præsertim cum aliâ adhuc suppetant certioris fidei argumenta. Eâdem enim potestate etiam Justinianus Imperator Novell. 11. Justinianam primam patriam suam tanto honore affecit, ut Ecclesiam ejus non metropolitanam tantum, sed Archiepiscopalem etiam declaraverit, eiq; subjecerit septem provincias. Verba ejus constitutionis nonnulla operæ pretium erit hic adnotare: *Multis, inquit, & variis modis nostram patriam augere cupientes, in quâ primò DEUS præstitit nobis ad hunc mundum, quem ipse condidit, venire, & circa sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare, ut primæ Justinianæ patrie nostræ pro tempore sacrosanctus Antistes, non solum metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat: Scætera provincia sub ejus sint auctoritate, id est, tam ipsa mediterranea Dacia, quàm Dacia Ripensis, nec non Mysia secunda, Dardania & Prevalitana provincia, & secunda Macedonia, & pars secunde etiam Pannoniæ, quæ in Bacensi est civitate.* Deinde refert, ut ipsam præfecturam, quæ antea in Thessalonicâ Urbe posita fuerat, in Justinianeam primam transposuerit. *Et idè, inquit porro, tua beatitudo & omnes præfate primæ Justinianæ sacrosancti antistites, archiepiscopi habeant prærogativam, & omnem licentiam, suam auctoritatem eis impertiri, & eos ordinare, & in omnibus superscriptis provinciis primam habere dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium, à tuâ sede creentur, & solum Archiepiscopum habeant, nullâ communionem ad eum Thessalonicensi episcopo servanda. Sc: Solum Imperator Archiepiscopalem istam sedem erexit, suamq; per totam novellam unicè profitetur auctoritatem, nullâ factâ mentione Pontificis Romani, nullâ ad ejus consensum interpositâ provocatione. Eandem dignitatem cum repetitâ constitutione confirmasset Justinianus in Novell. 131. c. 3. ait quidem, debere novum Archiepiscopum in subjectis sibi provinciis locum tenere Apostolicæ Sedis Romanæ, secundum ea, quæ definita sunt à sanctissimo Papâ Vigilio; Sed verba ea satis clarè ostendunt, Papam Vigilium augmentum aliquod dignitati isti addidisse, & Archiepiscopo novo à Justiniano jam constituto vices suas delegasse per illas provincias, quæ in patri-*

patriarchatu Occidentis sitæ erant. Et sic igitur voluit Imperator eum
 τὸ πρῶτον ἐπέχειν τῆς Ἀποστολικῆς Ρώμης θρόνον, καὶ τὰ ἐξελθόντα ἀπὸ τῆς ἀγίας
 Πάπας Βιγαλίς.

XXXIII. Similiter in jure Græco Romano *lib. 2.* adducitur Alexii
 Comneni Imperatoris Græci constitutio, quæ sibi episcopatus in metro-
 poles erigendi jus prolixè afferuit. Occasio ejus fuit, quod defunctis
 Basilæi, Madytorumq; Metropolitanis, in eas Ecclesias Heracleensis
 & Ancyranus Episcopi, ille quidem in Ecclesiam Madytorum, hic
 in Basylæi Ecclesiam jus Metropolitanicum sibi vindicarent. *Cumq; dicti
 Metropolitanis (sic habent verba) canone duodecimo Synodi Chalcedonen-
 sis usi essent, quo decernitur, ut salva sint veteri metropoli jura, quæ in Eccle-
 siam majori ornatam honore habet, promulgata est Imperatoria sententia, præsen-
 te Synodo, communiq; tunc suffragio decernente, ut Imperatori permiffum sit præ-
 fidentia thronum Ecclesiis largiri, & tam episcopatus quàm archiepiscopatus in
 metropoles erigere: quæq; pertineant ad electiones in his faciendas, cæteraq; re-
 ctè constituenda pro libitu suo disponere, citra ullum canonis illius impedimentum,
 qui decernit, ut salva sint metropoli jura sua, quæ in episcopatum honore autem
 jam pridem habet. &c.* Verba hæc, uti inscriptio habet, sunt ex scriptis Bal-
 samonis, & constitutionem Imperatoris, quam prolixam admodum dicit,
 quasi in compendium contrahit.

XXXIV. Etsi autem jure suo sibi vindicaverint hanc potestatem Im-
 peratores, ipsa tamen institutio Archiepiscoporum & Patriarcharum mo-
 ribus & consuetudine primum invaluit. Idq; uti de omni ferè jure Eccle-
 siastico statuere haud veretur Franciscus Bosquetus *ad Innocentii III. epist.
 136. lib. 1.* ita circa jus metropolitanicum & patriarchium præcipuè obtinuis-
 se confidentur asserit. Et huic assertioni efficaciter asfistit *διαβόητος* ca-
 non VI. Concilii Nicæni, qui ut Episcopo Alexandrino, perinde ut Episco-
 po Romano, jura patriarchica vindicet, utrinq; ad mores & jus consuetudi-
 narium provocat, eosq; adhuc obtinere debere præscribit. Nec enim ante
 hanc Concilii Nicæni definitionem Lex aliqua Ecclesiastica, circa hoc ne-
 gocium extitit, ut rectè hinc asserat Bosquetus, quod jus hoc mos primum
 induxerit, constitutio confirmaverit. Ex quo sequitur, ante quartum secu-
 lum Christianum metropolitanorum jura consuetudine tantum & tacito
 populi suffragio innixa fuisse. Quo autem tempore, quo anno, quibus con-
 sulibus ea primum cœperint, ut determinemus, nemo à nobis exiget. Len-
 ta sunt consuetudinis initia, nec observatur ea prius; quàm per aliquot
 actus invaluit. Quod autem ante Nicænum Oecumenicum concilium
 consuetudine obtinuerat, id deinceps in ipso Concilio ecclesiastica sanctio-
 ne est stabilitum.

XXXV. Sanctioni huic Melitii cujusdam Episcopi in Ægypto te-
 merariam invasionem occasionem præbuisse, historix Ecclesiasticæ Scri-
 ptiores

ptores produnt. Turbarat ille jura Alexandrini Metropolitanus, quæ hic in ordinandis Episcopis per tres provincias, Ægyptum, Libyam, & Pentapolin jam à multis annis exercuerat. Ita enim refert Sozomenus *lib. 1. c. 24.* eum, dum Petrus Episcopus Alexandriae, qui postea martyrium consummavit, ob scævientem tunc persecutionem fugisset, ordinationes ad illum pertinentes sibi vindicasse. In indiculo, quem Alexander successor Petri post Synodum Nicænam ab eo exegisse dicitur, quiq; extat apud Athanasium *apolog. 2. adversus Arianos*, octo & viginti recensentur Episcopi à Melitio ordinati. Eorum omnium ordinatio ad Alexandrinum Episcopum ex vetere consuetudine pertinebat, & Melitius injustè usurpaverat. Decrevit igitur Synodus, ut Melitius ipse in Urbe Lyco degeret, solo Episcopi nomine contentus: nec deinceps sive in Urbe, sive in vico ordinationem ullam faceret. Hi verò, qui ab illo priùs ordinati fuissent, communionem quidem ac ministerium suum retinerent, reliquis tamen Clericis per singulas Ecclesias ac parœcias constitutis, honore inferiores essent. Ita tamen, ut in locum morientium per ordinem succederent, dummodo plebis suffragio judicarentur idonei, Episcopo Alexandriae electionem eorum nihilominus confirmante. Vid. Sozom. *d. 1. Socrates lib. 1. cap. 9.*

XXXVI. Hæc fuit occasio canonis Nicæni, in quo quidem neq; Melitii, neq; *καθησείας* ab eo exercitæ ulla fit mentio expressa; Dum tamen Alexandrino Episcopo vetera sua jura confirmantur, ut nimirum per tres provincias Episcopos ordinare pergeret, eo ipso Melitii petulantia tacitè retunditur. Non autem Alexandrini tantum, sed reliquorum etiam Episcoporum, qui metropolitanas sedes tenebant, & patriarchica jura exercebant, privilegia simul confirmantur. Nimirum quemadmodum cujuscunq; dicti occasio sæpè est specialis, ipsum verò dictum inde natum & prolatum generale: ita etiam in legibus ferendis fit, ut occasio illarum specialis planè sit, ipsæ verò generales esse intelligantur, & ad omnes similes casus quandocunq; emergentes applicari debeant. Sed ne quis cavilleretur deinceps, difertè hoc suum decretum ad reliquos etiam metropolitanos extendunt Patres Nicæni. Similiter, inquit, *Ἐν Ἀντιοχίᾳ Ἐν ἄλλῃσιν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις* *privilegia servantur Ecclesiis.* Et addunt: *Illud omninò manifestum est, quòd si quis præter sententiam Metropolitanus factus sit Episcopus, hunc magna Synodus statuit, non oportere esse Episcopum.* Nobis verò in præsentem hoc tantum notatu dignum videtur, quod Nicæni patres jus istud metropolitanicum non aliunde, nisi ex consuetudine natum profiteantur: *Τὰ δεχόμεθα ἐν καθεσείᾳ*, ajunt: Antiqui mores obtineant, qui sunt in Ægypto, Libyâ, & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, *ἐπιδη δὲ τῶ ἐν τῇ Πάμῃ Ἀποστόλων τὸ συνέχουσιν*, quoniam illa est Romano etiam Episcopo consuetudo.

XXXVII. Ut in compendium contrahamus, quæ prolixè hæcenus diximus, facillè hinc patet, non substituisse ministros Ecclesiæ in primis illis ἱερατικῶν κατὰ λόγους gradibus, quos ipsos etiam consuetudine invaluisse ostendi, sed inter ipsos etiam Episcopos novas introduxisse differentias. Qui primus & summus gradus erat Sacerdotum, is ultimus & infimus fiebat Episcoporum. Primus presbyter dicebatur Episcopus: primus Episcopus metropolita: primus metropolita patriarcha. Ut primum Episcopus inter Sacerdotes tenebat, sic inter Episcopos metropolitani, inter metropolitanos patriarcha. Episcopus dicebatur primi ordinis presbyter & primus Sacerdos; reliqui presbyteri, secundi ordinis Sacerdotes: ita & Metropolitanus primæ sedis Episcopus, & primus Episcopus, reliqui comprovinciales Episcopi dicebantur secundæ sedis Episcopi. Atq; sic etiam subjectionis ordo observabatur, ut presbyter subesset Episcopo, Episcopus Metropolitano, Metropolitanus Patriarchæ, totidemq; in iudiciis Ecclesiasticis formabantur instantiæ, ut si in Episcopi iudicio gravatus quis fuisset, ad Metropolitanum & ab hoc ad Patriarcham provocare posset.

XXXVIII. Hinc adeo tres habemus ordines Episcoporum. Primi simplices sunt, & nomen retinent, & præsumunt presbyteris. Secundi dicuntur Metropolitanus & aliquando Archiepiscopus, & præsumunt provinciæ, in quâ plures sunt Episcopi. Tertii dicuntur Patriarchæ, qui integræ dicecesi ex pluribus provinciis constanti præfecti sunt. Sed quid est, quod ait Isidorus apud Gratianum *c. clericos dist. 21. Ordo Episcoporum quadripartitus est: id est in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, atq; Episcopis*, atque Archiepiscopum deinceps describit, quod sit summus Episcoporum, quodq; præsideat tam Metropolitanis, quàm cæteris Episcopis? Hunc nodum ut solvat Petrus de Marca *dissertat. de primatib. n. 48.* respondet, Isidorum loqui juxta disciplinam seculi sui. Vixit autem ille seculo Christiano septimo. Sed jam ante, uti supra memoravi, ab Justiniano Imperatore insigni dignitate auctus fuit Episcopus Justinianæ primæ, dum in Archiepiscopum promotus & supra sex Metropolitanos evectus fuit. Hoc enim exemplo Archiepiscoporum ordo Metropolitanorum ordine superior factus est. At si dicendum, quod res est, videntur tales Archiepiscopi in Patriarcharum ordinem ascendisse, nec aliud, nisi nominis discrimen inter eos fuisse.

CAP. V.
De Patriarchis in genere.

I.

Patriarcha novum quidem & græcum est vocabulum. Et est is, qui patrum, hoc est, pontificum princeps & primus est, inquit Joh. Alenstaig in *Lexic. Theol.* Id vero adeo novum esse nequit, quod à Scripto-

K

ribus

ribus Novi Testamenti usurpatum fuit. Ita enim vocatur David, *Act. II, 29.* ita etiam filii Jacobi *Act. VII, 8. § 9.* ita Abrahamus, *Hebr. VII, 4.* Utitur eo etiam Tertullianus *lib. 2. c. 12. ad nation.* dum gentilium fabulas & *Ἰεσοφίας* perstringens, Saturnum, Patriarcham deorum vocat. Item quando *lib. adversus Hermog. c. 8. § lib. de anima c. 3.* Philosophos Patriarchas hæreticorum appellat. Ipsa verò etiam derivatio vocabuli non satis commoda videtur, quanquam ei Syrorum & Arabum interpretatio adsistat, uti eam refert Johannes Seldenus *comment. in Eutychii orig. Eccles. Alexandr. pag. 13.* Non enim *πατριάρχης* istud vocabulum descendit, sed *πατριάρχης*. *πατριάρχη* autem ut & *πατριάρχης* universam gentem aliquam sive regionem ac plurimum sub uno capite ac Rectore provinciarum complexionem significat apud Græcos. Quemadmodum & alias integra aliqua familia *πατριάρχης* nomine venit, cujus respectu generis autores, à quibus unaquæque familia nomen acceperat, apud Judæos *πατριάρχης* dicti fuerunt, uti notat Henricus Valefius *ad Euseb. lib. 1. c. 7.*

II. Communis verò eruditorum hodiè sententia est, nomen istud in Ecclesiâ Christianâ inolevisse demum circa initia seculi quinti, & ex Synagogâ Judaicâ suos primùm retulisse natales. Habuerunt enim Judæi dispersi celebrioribus in locis suos veluti principes atque præfectos, quos Patriarchas vocarunt, ut Alexandriæ, itemq; apud Babylonios & Tiberiadenfes, qui vicissim suos habebant Assesores, quos Apostolos dicebant. Talis Judæorum Patriarchæ meminit Hadrianus Imperator *in epistola ad Severianum Consulem* apud Vopiscum *in Saturnino*: Creberrima ejus mentio occurrit in Codice Theodosiano, ut *l. 10. de jurisdic. l. 1. 2. 8. 11. 13. 14. 15. 17. 22. § l. fin. de judæis, Cælic. § Samar.* Meminerunt etiam Origenes, Epiphanius, & plures alii. Ex quorum omnium collatis sententiis discere licet, magno in honore eos apud ipsos Christianos Imperatores habitos, tum & illustres, spectabiles atque clarissimos sæpè dictos fuisse. Eorum arbitrio Synagogæ paruisse, constitutosq; ab his primates legis Judaicæ, h. e. Archisynagogos & presbyteros, cæterosq; qui in ejus religionis Sacramento versabantur. Aurum coronarium insuper per Apostolos suos exegisse, & dignitatem eam hereditario jure ad posteros transmisisse. De quibus omnibus eruditè differenter videri possunt Jacobus Gothofredus *ad d. l. 1. C. Th. de Juda.* Johannes Seldenus *comment. ad Eutychii orig. Eccles. Alexandr. p. 9. seqq.* Franciscus de Amaya *ad l. un. C. de aur. coronar. lib. X.* Isaac, Casaubon. *exercit. 14. adv. Baron. n. 2.* Dionys. Petav. *ad Epiphan. pag. 55.*

III. Desierunt isti Judæorum Patriarchæ post annum Christi CCCCXV. uti ex *l. 22. § l. ult. C. Th. eod.* colligit Jacobus Gothofredus, sive quod extincta esset stirps Patriarchalis, sive quod Patriarcharum & in primis Gamalielis improbitas tanta fuerit, ut tolerari amplius ab Imperatoribus haud posset. Et ab eo tempore nomen hoc Christianorum Archiepisco-

episcopis communicari cœpit, & quidem Orientalibus primùm, quibus nota erat Patriarcharum apud Judæos dignitas, cùm Occidentales Judæi nullos tales habuerint Patriarchas, uti optimè observat, & textum in l. 16. c. Justin. de jud. ex Codice Theodosiano emendat Petrus de Marca de concord. Sacerd. & imp. lib. 1. c. 3. n. 5. eumq; secutus Jacobus Gothofredus add. l. 1. & l. ult. C. Th. eod. Neq; audio, si quis Anacleti Pontificis Romani epistolas Patriarcharum Christianorum mentionem facientes mihi obvertat, quia, ut supra dixi, nulla planè earum, utpote supposititiarum & ab impurissimo mangone confictarum, potest esse autoritas. Seculo adhuc tertio nulli, nisi inter hæreticos, fuerunt Patriarchæ, uti patet ex verbis Hieronymi epist. 54. Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent, apud eos (Montanistas nempe) Episcopus tertius est: Habent enim primos de Pepuza Phrygia Patriarchas, secundos, quos appellant Cenones, atq; ita in tertium, id est, penè-ultimum locum Episcopi devolvuntur, quasi inde ambitiosior religio fiat, si quod apud nos primum est, apud illos novissimum sit.

IV. Primus inter Ecclesiæ Doctores, Christianorum Patriarcharum mentionem facit Socrates bist. Eccles. lib. 5. cap. 8. sed, ut videtur, in significato planè alio & diverso. Vixit autem is seculo quinto, circa annum CCCXXL. Ejus verba hæc sunt: Sed & Patriarchas constituerunt (loquitur de Concilio Constantinopolitano I. Oecumenico secundo celebrato anno CCCLXXXI.) provinciarum divisione factâ, ita ut nullus Episcopus ultra propriam diœcesin alienas Ecclesias invaderet. Id enim antea propter persecutiones promiscuè factum fuerat. Et Nestarius quidem regiam Urbem & Thracie provincias sortitus est, Helladius verò, qui Casarea Cappadociae post Basilium erat Episcopus, Pontica diœceseos Patriarchatum obtinuit, & unâ cum illo Basilii frater Gregorius, Episcopus Nyssæ, quæ & ipsa Urbs est Cappadociae, & Otrejus, Episcopus Melitine in Armeniâ. Asiana autem diœceseos Patriarchatum sortitur Amphilocheus Iconii & Optimus Antiochia Pisidia Episcopus. Egypti Ecclesiarum administratio Timotheo Alexandria Episcopo attributa est. Orientis autem Ecclesiarum regimen & curam Episcopis illius regionis commiserunt, Pelagio scil. Laodiceæ & Diodoro Tarsi Episcopo, servatâ tamen honoris prærogativâ Antiocheni Ecclesiæ, quam quidem prærogativam Melitio tunc præsentî tribuerunt. Acta hujus Concilii desiderantur, nec præter canones quicquam ferè superest. In secundo autem canone, quem hic intendit Socrates, sed nec in reliquis, ulla fit mentio Patriarcharum, ut credibile sit, Socratem ex fux ætatis disciplinâ verba adhibuisse. Nec profectò tales intellexit Patriarchas, quales communiter per vocabulum istud concipi solent, quorum scil. unus tantùm in unaquâq; diœcesi regimen Ecclesiasticum tenet & gubernat. Quia enim plures in unâ diœcesi conjungit, v. g. in Ponticâ diœcesi Helladium & Gregorium; in Asianâ Amphilocheum & Optimum; satis inde apparet, non de veris atque Ordinariis Patriarchis eum locutum

fuisse, in eo scilicet sensu, quo paulo post Socratem, Patriarcharum nomen apud Scriptores Ecclesiasticos invaluit. Et oppidò hinc decipiuntur illi, qui crassum hunc Socrati errorem impingunt, ac si Patriarchatus à Synodo Constantinopolitanâ institutos esse scripserit, & quidem ita, ut in Ponticâ diœcesi tres Patriarchæ, in Asianâ duo, in Oriente itidem tres regimini Ecclesiastico præesse debeant. Id quod non ipsi tantùm Synodo planè adversum, sed etiam à mente Socratis alienissimum esse, rectè censet Jacobus Gothofredus *ad l. 3. C. Th. de fid. cathol.* Disimulari tamen interim nequit, malè confundi à Socrate sententiam dicti canonis secundi Synodalis cum lege Theodosii jam dictâ. Alius est Concilii, alius Imperatoris scopus. Dicto enim canone limites diœceseon à Synodo Nicænâ præscriptos servari debere decernitur; Sed in constitutione Imperatoriâ designantur Episcopi, quibus cum ad evitandas hæreses communionis vinculum constringi debeat, quanquam ipsum hoc etiam jam ante à Concilio, sed alio tempore, & aliis verbis definitum fuerit.

V. Sed ne quid iniqui de Socrate statuamus, præstat ejus sententiam ex ipsâ Theodosii Constitutione, ad quam provocat, tum & ex Sozomeni *lib. 7. c. 9.* verbis interpretari. Nempe, propositum fuerat & Synodo, & Theodosio lege publicâ synodale decretum confirmanti Macedonianam & reliquas hæreses profligare. Id ut obtinerent, statuerunt, Episcopos istis hæresibus addictos dejici sede & expelli debere, nec alios posthac eligendos esse, nisi qui fidem Nicænam amplecterentur, quique undecim illis Episcopis, quos recenset Theodosius, communionem juncti essent. Episcopi namque illi ideò designabantur, quia ut ait Sozomenus *d. l.* egregia de illis constabat fama, quod Ecclesias suas sanctissimè gubernarent, & religiosè præessent. Adeoque id datum est non præcipuè sedium dignitati, sed personarum gravitati, ut ab iis Episcopis, qui integræ vitæ & orthodoxæ religionis essent, tanquam à quibusdam capitibus, communionis jura manerent per unamquamque diœcesin. Petr. de Marca *de concord. Sacerd. & imp. lib. 1. c. 3. n. 9.* Patriarchiæ igitur istæ, quæ temporariæ erant, & personales, κατὰ προσωπικῶς accipiendæ sunt non de jure aliquo & dignitate aut privilegio Episcopalibus sedibus attributo, sed de jure & consortio communionis Ecclesiasticæ, quæ retineri debuit cum selectis illis à Synodo Episcopis, ut scilicet illis solis communicaretur, qui communionem juncti essent. Nectario quoad Constantinopolin, & cæteris Episcopis, quoad Ægyptum, Orientem, Asianam, Ponticam & Thracicam. Idcirco enim nomen cujusque Episcopi exprimitur, ut consortium hoc in religione personale esse intelligatur, neve quis, quod personæ tribuitur, ad sedem applicet, aut per eam continuari hoc vinculum debere contendat.

VI. Non pigebit ipsam hîc legere constitutionem, uti habetur in Codice Theodosiano *l. 3. de fid. cathol.* Verba hæc sunt: *Episcopis tradi omnes Ecclesias*

Ecclesias mox iubemus, qui unius majestatis atq; virtutis Patrem, & Filium & Spiritum S. consistunt, ejusdem gloriæ, claritatis unius, nihil dissonum profandâ divisione facientes, sed Trinitatis ordinem, personarum assertionem, & divinitatis unitatem. Quos constabit communione Nestarii Episcopi Constantinopolitane Ecclesiæ, Timothei nec non intra Ægyptum Alexandrinæ Urbis Episcopo esse sociatos. Quos etiam in Orientis partibus Pelagio Episcopo Laodicensi, & Diodoro Episcopo Tarsensi: in Asiâ nec non Pro-Consulari, atq; Asianâ Diœcesi, Amphiloquio Episcopo Iconiensi, & Optimo Episcopo Antiocheno: in Ponticâ Diœcesi Helladio Episcopo Casariensi, & Otrejo Meliteno, & Gregorio Episcopo Nysseno: In Thraciâ (hoc verbum suppleri debere notat Marca & Gothofredus dd. ll.) Terentio Episcopo Scythiæ, Martyrio (ita legendum pro Marmario) Episcopo Marciopolitano communicare constitit. Hos ad obtinendas Catholicas Ecclesias ex communione & consortio probabilium (h. e. de quibus constat, quod probam & orthodoxam religionem sequantur) Sacerdotum oportebit admitti. Omnes autem qui ab eorum, quos commemoratio specialis expressit, fidei communione dissentiant, ut manifestos hereticos ab Ecclesiis expelli, neq; his penitus posthac obtinendarum Ecclesiarum Pontificium facultatemq; permitti, ut verè ac Nicenæ fidei sacerdotia casta permaneant: nec post evidentem præcepti nostri formam malignæ locus detur astutia. Perspicuè hinc patet, patriarchiam istam, quam vocat Socrates, non perpetuam, neq; ad sedes Episcopales alligatam, sed personarum contemplatione propter emendatam vitæ & fidei rationem, quam sequerentur, in exemplum propositam fuisse, quod religiosè suis Ecclesiis præessent, ut ex habitâ cum illis communione reliqui Episcopi dignosci possent. Guilielmus tamen Beveregius ad can. 2. concilii CP. in secundi nihilominus propriè acceptum vult vocabulum πατριαρχίας, dicitq; duo in verbis Socratis contineri capita: in priori de constitutione patriarcharum in isto concilio factâ agi; in posteriori autem de Episcopis illis, quibuscum debeat esse communio. Neq; enim existimandum est, inquit, eos quos nominat à Concilio constitutos esse, cum plerosq; eorum si non omnes, dempto Nestario, ante celebratum hoc concilium locis ibi memoratis profuisse constet; ac propterea hæc verba ad constitutionem patriarcharum nullo modo referantur, neq; ii omnes inter patriarchas, quos tunc temporis constitutos asserit, recensentur. Sc: Reddit enim verò hæc interpretatio Socratem utcumq; excusatum, aut potius reddere saltem conatur, eam tamen ferre non videntur ipsa Socratis verba. Postquam enim dixisset, constitutos fuisse in isto Concilio patriarchas, provinciarum divisione factâ, immediâtè subnectit: Καὶ κληροῦται Νεὐτάρῃ μὲν τὴν μεγалоπολιν &c. Et porro: Καὶ Ὀτρεῖο ὁ τ' ἐν Ἀρμενίᾳ μελιτηνῆς τὴν Πατριαρχίαν ἐκκληρώσαστο &c: Hæc & reliqua, quæ sequuntur, verba satis ostendunt, explicare voluisse Socratem, quâ ratione divisio provinciarum facta fuerit, & quæ cuiq; portio cesserit. Id enim in-

nuunt verba κληρέσι : ἐκκληρώσατο : λαγχάνεσιν : προσνεμήθη : ἐπέθεσαν. Quibus nequaquam opus fuisset, si cum Theodosio solum commemorare Episcopos voluisset Socrates, quorum communionem amplecti quisq; debeat. Atq; hinc certum est, quod ante dixi, confundi à Socrate sententiam canonis CPni cum lege Theodosiana.

VII. Post Socratis ætatem certiora occurrunt monumenta, quod Patriarchæ nomen adaptari cœperit Episcopis illis, qui integras diœceses regebant, & auctoritatis principatum in illis tenebant. In Concilio enim Chalcedonensi Leo Episcopus Romanus sæpè Patriarcha appellatur. In actione tertiâ aliquot inveniuntur libelli à Theodoro, Ischyrione, Athanasio & Sophronio confecti, quorum inscriptio hæc est: *Sanctissimo & Beatissimo universali Archiepiscopo & Patriarche magne Romæ Leoni &c.* Ipsi etiam iudices Cognitores patriarcharum nomine exarchos diœceseon compellant. Ab eo tempore usus vocabuli in hoc significato ita placuit posteritati, ut eo nihil frequentius in scriptis Ecclesiasticis, Justiniani imprimis ævo, occurrat. Vid. Jac. Sirmond. *adventorie part. 2. c. 3. p. 76.* Eâ ipsâ tamen ætate alius in Oriente, alius in Occidente hujus vocis videtur in valuisse usus. In Oriente enim illi ferè patriarchæ dicebantur, qui integræ diœcesi & pluribus metropolitanis præfecti erant. At in Occidente dicebatur etiam Archiepiscopus quandoq; Patriarcha. Ita Episcopus Aquilejensis Patriarchæ nomen sustinebat, etsi nulli ei subditi essent metropolitani. Ita autem dicebatur propterea, quod Reges Gothorum Italici Regni Episcopos patriarcharum nomine condecorarent, uti testatur Epistola Athalarici Regis ad Johannem Papam apud Baronium *ad ann. DXXXII. n. 36.* Et hic ipse titulus post sectionem Episcopatus Aquilejensis etiam Gradenfi Episcopo adhæsit, uti patet ex *epist. 2. Leonis IX.* Sed & Lugdunensis Episcopus in Concilio Matisconensi II. apud Gregorium Turonensem *lib. 5. c. 20.* Patriarcha appellatur. Vid. Baron. *ad Ann. DLXX. n. 10.*

IIIX. Perpetuò tamen & jure profus singulari inter Patriarchas omnes, quotquot eo nomine insigniti fuerunt, in Ecclesiâ eminuerunt & quasi proprium id nomen sibi fecerunt, celebriorum quarundam sedium Episcopi. Dixi in capite antecedente, ex celebritate Urbium aut civitatum jus quoddam eximium accessisse civitatum istarum Episcopis. Inter civitates omnes, ex quibus imperium Romanum constabat, maximè conspicuæ erant tres potissimùm. Roma Orbis domina, Alexandria Ægyptiaci Regni princeps, & Antiochia Regina Orientis. Eas inter se comparaverat Geta, cum fratre Antonino Caracallâ imperium divisurus, atq; ideò sedem sibi elegerat Antiochiam vel Alexandriam, quod Urbes istas magnitudine haud longè infra Romam existimaret, apud Herodian. *lib. 4. c. 3.* Alexandriam Urbem *pulchram* item *auream* vocat Athenæus: *magnam*, Concilium Chalcedonense: Eunapius, *alterum quendam orbem terrarum.*

Ejus

Ejus amœnitatem & amplitudinem describit Achilles Tatius de *Clitoph.* & *Leucipp. amor. lib. 5. in pr.* cujus hæc inter alia præcipuè notanda veniunt verba: *Urbis amplitudo cum pulchritudine & magnitudo cum multitudine habitatorum ita certabat, ut neutra alteri cederet. Nam & illa continente major, & hæc innumerabilis erat. Porro intuenti mihi civitas amplior apparebat, quam ut habitatoribus compleri posset: populus autem tam numerosus videbatur, ut aliquâne Vrbe contineri valeret, dubitare cogerer.* Eandem cum prolixius descripsisset Diodorus Siculus *lib. 17. bibl. hist. c. 52.* de multitudine incolarum refert, eo tempore, quo in Ægyptum ipse appulerit, ultra CCC. millia liberorum capita in illa degentium numerata fuisse. Sic & Antiochiam, decoram civitatem vocat Theodosius Imp. in *l. 159. C. Theod. de decurion.* eaq; duplici elogio, *μεγάλης ἔξ καλῆς* insignita fuit apud Philostratum *in vit. Apollonii cap. 12.* constititq; ex quatuor contiguis Urbibus, quarum quælibet proprio muro cinctâ, omnes tamèn simul communibus mœnibus claustræ fuerunt. Ammianus Marcellinus eam Orientis pulchrum apicem, Hieronymus *epist. 16. ad Pammach.* totius Orientis metropolin appellat.

IX. Tam celebres & copiosæ cùm istæ fuerint civitates, mirum non est, earum Episcopos præcæteris eminuisse, & singularibus planè privilegiis atq; prærogativis potiores fuisse. Id enim jam sæpè dixi, ex celebritate Urbium præcipui quid accessisse earum Episcopis. Cùm igitur sub initiis Christiani nominis in toto Orbe terrarum maximè conspicuæ essent tres istæ civitates, Roma, Alexandria, & Antiochia, maximusq; ex variis gentibus in illis hominum confluxus & concursus quotidie fieret, hoc inde Ecclesia lucri reportavit, ut Episcopi istarum Urbium & ipsi conspicui magis atq; præ reliquis honorati existerent. Idq; moribus primùm & consuetudine invaluit, donec per Ecclesiasticum decretum in Concilio Nicæno eâ de re sanctio facta est, ut tres isti Episcopi secundum antiquos mores privilegia sua integra & inviolata retineant. Eaq; prima in jure Ecclesiastico circa istas prærogativas occurrit constitutio. Ex isto tamèn canone, qui sextus est, patet, tres illos Antistites Episcoporum tantùm, mox etiam Metropolitanorum nomine insigniri. Idem illi in Concilio Constantinopolitano Exarchi diœceseon, & tandem in Concilio Calchedonensi Patriarchæ dicti fuerunt. Hic enim fuit progressus istorum nominum, & hæc eorum *ἀνελάθη.*

X. Rectè enim adversus Henricum Valesium thesin suam supponit & sustinet Guilielmus Beveregius *ad can. 6. Concil. Nicæni*, in hoc canone nihil adhuc tùm contineri de jure Patriarchico, quale postea concessum fuit, aut moribus primùm invaluit, sed patribus Nicænis unicum hoc propositum & animo conceptum fuisse, ut Episcopis illis confirmarent jura Metropolitana, quæ jam ex consuetudine recepta haberent. Rectè verò etiam hoc

hoc afferit porro, canonem hunc viam patefecisse, & occasionem dedisse, ut Episcopales illæ sedes paulatim in Patriarchales evectæ fuerint. Illustraverat eorum gloriam & honorem, quod in tam frequenti totius Catholicæ Ecclesiæ Concilio, tam honorifica eorum mentio specialiter facta fuerat, quodq; tam magnifico decreto sedes eorum cohonestarentur. Hinc adeo in omni loco, inq; omni specie honoris priores potioresq; habiti reliquis metropolitanis omnibus palmam præripuerunt, qui etiam haud gravatim eos tam illustribus honoribus auctos venerabantur, sibiq; præferri haud indignè ferebant. Et ex hoc cultu gravissima tandem illa exorta est auctoritas, quæ in universâ Ecclesiâ non *πρεσβυτερίας* tantum, sed *ἐξουσίας* etiam ratione dignitates reliquas omnes superavit, & paucissimis in toto terrarum Orbe contigit, uti mox dicam.

XI. Apud Græcos frequenti in usu est *ἐξάρχης* vocabulum, quod ducem vel principem alicujus rei conficiendæ aut constituendæ significat. Quomodo, qui coryphæus, sive præfultor in choreâ est, is græcis etiam *ἐξάρχης* dicebatur; unde *ἐξάρχειν*, est canendi vel saltandi facere principium, & aliis incentivum dare. If. *Causabon. exerc. 15. n. 12.* De officiis & dignitatibus Ecclesiasticis id sæpè usurpatur, sed diversimode, pro diversitate vocum, quibus jungitur. *Ἐξάρχης* enim *ἑπαρχίας* Metropolitanus est, qui integram regit provinciam & universos in eâ Episcopos. Occurrit istud vocabulum, atq; ita explicatur in *can. 6. Concilii Sardicenis*, ubi dicitur, Episcopum absentem moneri debere *διὰ γραμμάτων ἐξάρχης ἑπαρχίας*, λέγω δὴ τῶν ἑπισκόπων τῆς μητροπόλεως. Per literas exarchi provinciæ, hoc est, Episcopi Metropolitanæ. *Ἐξάρχης* autem *διοικήσεως*, à Latinis etiam exarchus dioceseos dictus, cum Patriarchâ coincidit, eandemq; dignitatem sustinet, & metropolitanus superior est. Hinc enim in Concilio Calchedonenfi statutum est, *c. 9. ut si cum provincia metropolitanæ Episcopus vel Clericus controversiam habuerit, Dioceseos exarchum adeat.* Quæ verba in confirmatione suâ ita reddit Justinianus *Novell. 123. c. 2.* *Ὁ τῆς διοικήσεως ἐκείνης μακαριώτατος πατριάρχης τὸ πρῶγμα κρινέτω.* Dioceseos illius Patriarcha causam judicet. Patriarcham pro exarcho dioceseos substituens. Quâ ratione verba canonis etiam explicat Alexius Aristenus, *ὅτι τῶν ἐξάρχων τῆς διοικήσεως, ἢ τοῦ Πατριάρχου, ὃν ἐν πελάγει οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἐκείνων μητροπολίται,* apud dioceseos exarchum sive Patriarcham, cui subsunt provinciarum illarum Metropolitanæ, litigare debet. Vid. *Christoph. Justell. ad Cod. Can. Eccles. African. p. 52. 53.*

XII. In hunc censum venerunt olim etiam illi, qui in dioceseos Asiæ, Ponticæ & Thracicæ primi & præcipui erant Episcopi, Ephesinus scilicet Cæsariensis, & Heracleota, qui propterea Exarchi dioceseos dicebantur. Asiæ namq; dioceseos undecim habebat provincias. Earum prima &

præ-

præcipua erat Asia ipsa, & in eâ metropolis Ephesus. Metropolitanus igitur Ephesus Exarchus erat diœceseos. In Ponticâ itidem undecim erant provinciæ, aut secundum alios decem. Eminerat in illis Cæsarea civitas Cappodociæ, quæ præcipua erat provincia. Et sic Episcopus Cæsariensis Exarchus erat diœceseos. Sic & Thracia sex habebat provincias. Prima fuit Europa: Metropolis ejus Heraclea. Heracleæ ergo Episcopus, Exarchus diœceseos Thracicæ dictus fuit. Præter istas tres diœceses in imperio Orientali duæ adhuc erant, de quibus supra dixi, Oriens scil. & Ægyptus. Ægyptiacæ diœcesi unus præerat Episcopus Alexandrinus. In Orientali vero sive Orientis diœcesi unus Antiochenus. Tot igitur, hoc est, quinque in Orientis Imperio fuerunt Exarchi. Et non duo tantum hi ultimi, sed priores etiam illi tres dicti fuerunt Patriarchæ, erantq; omnes *ἀρχιεπίσκοποι*, & suæ quisq; diœceseos primates. Sed tres illi Patriarcharum & nomine & gradu exciderunt, postquam Patriarchæ Constantinopolitano subiecti fuerunt, quod à Concilio Chalcedonensi factum, alio tempore ostendam. Sunt verò qui putant, neque in statu quidem Patriarchico tribus illis Exarchis alia *δικαία πατριαρχικὰ* competiisse, nisi quod à comprovincialibus Episcopis ordinarentur, nulliq; Patriarchæ subiecti essent; in reliquos verò metropolitans nihil quicquam jurisdictionis habuisse, & sic inter ipsos Exarchos discrimen haud exiguum fuisse. Ego nunc litem hanc non facio meam. Videri potest Jacobus Gothofredus *ad l. 3. C. Theodos. de fid. cathol.* Autor Eucharistici *de Eccles. suburbicar. part. 2. c. 2.*

XIII. Propter istam subjectionem, quam ex Concilii Decreto incurrisse dixi Exarchos diœceseon Asianæ, Ponticæ & Thracicæ, inter Patriarchas illi deinceps connumerati amplius neutiquam sunt, sed pro Metropolitanis tantum habiti, ita tamen, ut Exarchi diœceseon nihilominus adhuc dicerentur, non quod totam regerent diœcesim, aut totius diœcesis, cujus Exarchi vocabantur, metropolitans sub se haberent, sed quod inter metropolitans universæ diœcesis principem locum obtinerent, & primi præcipuiq; primates & exarchi essent, *πρωτόθρονοι* inde dicti. Reliqui verò, qui ita eminuerunt, Episcopi, Romanus, Alexandrinus, & Antiochenus non retinuerunt tantum dignitatem suam, sed & auxerunt, & nova quotidie incrementa addiderunt. Tribus illis adnumeratus fuit in Concilio Chalcedonensi Episcopus Hierosolymitanus, qui quidem tempore Concilii Nicæni metropolitans tantum erat, nec verus quidem & propriè dictus, sed nomine & honore tantum talis, quippe qui subiectus manebat Episcopo Cæsariensi veteri illius provinciæ metropolitæ. Sed postquam illi in Concilio Chalcedonensi tres Palæstinæ subicerentur, ipse quoq; Patriarchæ nomine insigniri cœpit. Tandem etiam Constantinopolitana Sedes in *πατριαρχικὴν* erecta est, tribus antea nominatis diœcesibus Asianâ, Ponticâ

& Thracicâ ei subjectis, quod itidem factum in Concilio Calchedonenfi, vti suo loco latius erit dicendum.

XIV. Sic igitur quinque habemus Sedes Patriarchales & totidem Patriarchas, tanto in honore olim penes Ecclesiam & Rempublicam constitutos. Inter quos ipse etiam Episcopus Romanus refertur ab Isidoro apud Gratianum *c. clericos dist. 21.* secus atque volunt hodiè nonnulli, qui Pontificis Romani dignitatem planè ex sortem esse, & Patriarchalem superare, nec Patriarcham dici debere contendunt. De ordine verò & *sedes*, quam inter se servare debeant, hæc apud Gratianum *c. renovantes dist. 22.* ex Synodi VI. Constantinopolitanæ decretis, leguntur verba: *Renovantes sancti Constantinopolitani decreta Concilii, petimus, ut Constantinopolitana sedes similia privilegia, quæ inferior Roma habet, accipiat, non tamen in Ecclesiasticis rebus magnificetur ut illa; sed hæc secunda post illam existens priusquam Alexandrina sedes numeretur, deinde Antiochena, & post eam Hierosolymitana.* Ita legitur in antiquioribus editionibus, ad quas rectè notat Antonius Contius, Gratianum vel falsasse canonem, vel in falsum librum falsamq; translationem incidisse. Primum quod inferiorem Romam vocet, cum seniore scribere debuerit. Deinde quod negativè legat ea verba, *non tamen in Ecclesiasticis rebus magnificetur ut illa*, cum affirmativè scribere debuerit, uti ex antiquo Hilarii Pictaviensis exemplari græco comprobatur. Contio adstipulatur Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis *de emendat. Gratiani lib. 1. dial. 9.* Et puduit hujus corruptionis Censores Gregorianos, qui textum ita emendarunt, ut sententiam planè contrariam contineat, hoc modo: *Similia privilegia, quæ superior Roma habet, accipiat, nec non in Ecclesiasticis rebus magnificetur, ut illa.*

XV. Rectè autem de ordine Patriarcharum subjungit Gratianus: *Hinc datur intelligi, quod Alexandrina Ecclesia de secundâ facta sit tertia, & Antiochena de tertiâ sit quarta, nisi forte quis duas contendat esse secundas, ut Constantinopolitanam & Alexandrinam parem suæ dignitatis velit locum obtinere.* Repetitus est is ordo in Synodo Constantinopolitanâ IV. quam Græci octavam Oecumenicam dicunt, *can. 21.* eumque Gratianus *d. l.* his verbis recenset: *Definimus neminem proors mundi potentum quenquam eorum, qui patriarchalibus præsunt sedibus in honorare aut movere à proprio throno tentare: præcipuè quidem sanctissimum Papam Senioris Romæ: deinceps Constantinopoleos Patriarcham: deinde verò Alexandria & Antiochie ac Hierosolymitanorum.* Et hic ordo seculis deinceps sequentibus accuratè observatus fuit, uti patet *ex c. 23. X. de privileg. & novellâ Justiniani 131. c. 2.* nisi quod Gelasius Papa decreta Conciliorum Constantinopolitanæ I. & Calchedonenfis parum attendens, Sedem Alexandrinam immediatè subjunxerit Romanæ. Id quod factum putat Didacus Covarruvias *lib. 4. var. resol. c. 14. n. 13.* ex eo, quod Gela-

Gelafius Leonis I. vestigia secutus, admittere noluerit istam Patriarchæ Constantinopolitani à Conciliis decretam *ισοτιμία*.

XVI. Quæ diximus hæctenus, abundè ostendunt, quâ ratione ad culmen istud honoris & potestatis Ecclesiasticæ ascenderint Patriarchæ, quibusq; modis *εξουσίαν* suam obtinuerint. De singulis dicemus mox plenius. Canonistæ autem hic longè aliam comminiscuntur prælationis rationem, ad Petri Apostoli destinationem præcipuè respicientes, atq; inde dignitatem Ecclesiarum æstimantes. Audiamus ipsa eorum verba, ne quid temerè nobis excidat. Sic enim Augustinus Barbosa *de offic. & pot. Episcopi part. 1. tit. 3. c. 1. n. 3. seqq.* Alii melius considerant, tres tantum Ecclesias Patriarchales à principio fuisse, quas beatus Petrus instituit, scilicet Romanam, Alexandrinam & Antiochenam. Romanam, quia ad eam jubente Domino ex Antiochiâ cathedram suam transtulit Petrus, tum quia Petri & Pauli glorioso martyrio coronata est: Alexandrinam, quia B. Petri nomine à Marco Evangelista ejus discipulo consecrata est: Antiochenam, quia prima fuit B. Petri sedes, & ideo ejus nomine eam celebrat Ecclesia, ibidemq; primum Christianorum nomen accepit initium. --- Postmodum idem honor Imperatorum precibus Constantinopolitanæ Ecclesie à summis Pontificibus datus est, ut scil. post Romanum Pontificem primatus honorem haberet. Deinde quia moribus & antiqua traditione Episcopo Hierosolymitano, quamvis Casaræ Archiepiscopo suffraganeus esset, honos deferabatur, ut sederet statim post Patriarchas etiam supra suum Archiepiscopum, hujusmodi honorem servandum illi esse statuit Nicæna Synodus. In ulteriori explicatione conjungit argumentum à celebritate Urbium & Imperio Civili in illis exercito, cum aliàs non satis accomodata videretur ratio superius adducta, cur Alexandrina sedes præstantior esse deberet Antiochenâ. Fatendum, inquit, B. Petrum in illis tribus civitatibus potius quàm aliis totius Orbis Patriarchales Ecclesias erigendo ad locorum amplitudinem & dignitatem respexisse, ut scil. in eis locis, in quibus erant gentilium primates, primi essent legis Evangelicæ prælati. --- Ex quibus jam facillè constat, jure optimo Ecclesiam Romanam obtinere primatum, tum propter auctoritatem Petri, tum quia Roma Regia est Imperatorum Sedes. --- Constat etiam ratio, quare Alexandrina Ecclesia præcedat Antiochenam. Quamvis enim Antiochena erecta fuerit à Petro ante Alexandrinam, quæ ejus nomine à Marco fuit instituta; quia tamen præfectum Alexandrina, quæ Augustalis dicebatur, ab Augusto suo nomine insignita, magnificentia præ cæteris ab eodem fuit nobilitata, meritò superior erat præfecturâ Syriæ, ad quam Antiochia pertinebat. Sc. Barbosam refert & sequitur, ut solet, Nicolaus Rodriguez Fermosin. ad tit. de offic. Archipresbyt. q. 2. n. 50, seqq.

XVII. Johannes Azorius *institut. moral. part. 2. lib. 3. c. 36. ἀμφοτέρω*, & relatistantum sententiis, nihil omninò definit ipse, nisi quod ultimæ

magis accedere videatur. Quintò, inquit, queritur, quòd causa fuerit, cur post Romanum Pontificem primum tres, deinde quatuor Ecclesie patriarchalem honorem potissimum adeptæ sint? Pleriq; arbitrantur, primum tres tantum Ecclesias fuisse patriarchali dignitate præditas, Romanam, Alexandrinam & Antiochenam; has verò tres eam dignitatem adeptas fuisse ob honorem, primatum & dignitatem Petri principis Apostolorum, qui primum sedit Antiochia & deinde Roma, & Antiochia successit Euodius, cui successit Ignatius, & Alexandriam misit Marcum Evangelistam, cui successit Annianus. Aliis verò hoc non ita certum esse videtur. Cur enim, inquiunt, plures Ecclesie eadem autoritate & honore patriarchali donatæ non sunt, cum Petrus in plures Ecclesias discipulos miserit, quibus præfuisse perhibentur? --- Cur item Alexandrina Antiochenam præcessit, cum Antiochena Ecclesia ipse Petrus præfuerit, Alexandrina verò Marcus? Cur itidem postea Constantinopolitana & Hierosolymitana, in quibus Petrus non sedit, nec aliquis ex eius discipulis, patriarchalem honorem natæ fuerit? Unde colligunt, quatuor illas Ecclesias id honoris & dignitatis obtinuisse ob Urbium ipsarum amplitudinem, dignitatem, & majestatem. Alexandria enim Romanorum Principum & Imperatorum auctoritate maximum jus obtinuerat in tota Ægypto, Libya & Pentapoli, ut patet ex officio præfæcti Augustalis l. i. ff. de offic. præf. Augustal. Antiochia post Græcorum Imperium in Oriente auctoritate præstabat. Constantinopolis Græcorum Imperatorum curiâ, majestate, & dignitate pollebat. Hierosolyma verò datus est patriarchalis honor eò, quòd fuerit Christi Domini præsentia, sermone, doctrinâ, gestisq; rebus cohonestata & illustrata. Imperatorum verò Græcorum importuno studio & Urbis Constantinopolitanæ Patriarchæ ambitu & fastu factum est, ut Constantinopolitanus Patriarcha, Alexandrino, & Antiocheno, & Hierosolymitano præcederet.

XIIII. Haud paulo clarius mentem & sententiam suam exponit Theophilus Raynandus lib. de coron. Pontif. pag. 28. seq. Vera ratio, inquit, cur tres illæ Urbes, Romana, Alexandrina & Antiochena, solæ habitæ sint patriarchales, ducenda est ex eo, quòd S. Petrus illarum fuisset particularis Episcopus. In tractatu contra Græcos edito à Stevartio additur quarta, nempe Sedes Casareæ Palestinæ, cui Episcopus Hierosolymitanus, quantumvis eum S. Jacobus tenuisset, fuit subiectus, cujus subiectionis idonea ratio subministrari videretur ex eâ S. Petri sessione Casareæ, si veritate niteretur. Revera tamen ea quarta S. Petri sedes omnibus retrò antiquis incomperta fuit, ut & quarta illa Sedes patriarchalis. Deinde tamen ob reverentiam Domini per Concilium Nicænum adjuncta est patriarchalis sedes Eliæ, id est, Hierosolymitana. Non fuit tamen hic patriarchatus, quales ceteri, sed titulo tenus, & absq; jurisdictione, imò superstitie subiectione ad Casariensem metropolin. Tandem annumerata etiam est sedibus patriarchalibus Constantinopolitana ex favore principum, qui secundum deniq; locum, ei Ecclesie, inducta in ordine posteriorum sedium patriarchalium magna varietate, in totius Orientis exitium extorserunt. Unde liquet, patriarchatum

tum illum, post alios jure locatum, fuisse planè dignitatem absq; sede. --- quia scil. S. Petrus nunquam fuerat Urbis illius Episcopus particularis, quæ est characteristica sedis verè Patriarchalis, sedem cum dignitate & externo titulo habentis. Postea tamen laxato semel rigore vocis, abusio inducta est, quâ quilibet primates dicti sunt Patriarchæ.

XIX. Idem Raynandus de Romanâ, Alexandrinâ & Antiochenâ, earumq; inter se principatu differens, pag. 21. hunc in modum statuit. Quamquam Petrus etiam fuerit Episcopus Alexandrinus & Antiochenus, ipsi tamen ut Pastori universali successit non Alexandrinus Episcopus, sed solus Romanus. Sicut enim S. Petrus non ex suo mero arbitrio, sed ex Christi imperio, sedem Pontificiam Romæ constituit: ita inde avellere eam postea non potuit, ut neq; id possint ejus successores, quicquid visum sit Soto & Mendoza &c. Paulò ante pag. 18. dixerat: Non enim, qui Pontificatum Romanum verè inivit, etiam si aliò se transferat, sedem idcirco mutat, sed alibi degens sedem Romanam æquè habet. Et pag. 22. ostendit, Petrum per septennium aut paulo plus sedisse Antiochiæ, Alexandriæ autem Episcopatum tenuisse ad mortem usq;. Et pag. 26 ait: Et propterea Ecclesia Antiochena, in quâ S. Petrus aliquando personaliter sedit, posthabita est Alexandrinæ, in quâ S. Petrus forsitan nunquam personaliter sedit, quia Alexandrinam Petrus semper retinuit sibi, & quandum vixit, fuit ejus particularis Episcopus, Antiochenam verò post septennium dimisit, successore sibi in eâ Euodio &c.

XX. Plura aliorum dicta non addam, cum pleriq; omnes in eo consentiant, ex Petri Apostoli instituto sedes Patriarchales suam habuisse originem. Quod si jam probationes exegeris, & fundamenta assertionis requisiveris, recurrent illi ad autoritatem Anacleti, Innocentii I., Nicolai I. Gregorii Magni & aliorum Pontificum Romanorum, hoc est, ad testimonia domestica, eaq; interdum non satis candida, nec ad probandum argumentum, cui infervire debent, idonea. Certum tamen est, S. Petrum non solas tres istas Ecclesias, Romanam scil. Alexandrinam & Antiochenam, sed multo plures sive suâ operâ sive per discipulos constituisse atq; fundasse. Et cur non reliquæ illæ eâdem patriarchali dignitate gaudeant, siquidem ad hanc obtinendam sufficiat Petrum autorem habere? Cur Alexandrina præfertur Antiochenæ, cum hanc ipse Petrus, illam verò discipulus ejus Marcus fundaverit? Quantum enim discipulis suis præstant Apostoli, tantum etiam prævalere debent Ecclesiæ ab ipsis his fundatæ. Cur deniq; Hierosolymitana Ecclesia, quæ fons & origo videtur totius Christianismi, ex quâ Petrus ipse & reliqui omnes Apostoli exierunt, & in quâ initium docendi & prædicandi fecerunt, in quâ deniq; Jacobus Apostolus resedit, cur inquam illa ab initio Christianæ religionis non habita fuit pro patriarchali? Et unde probabunt igitur, S. Petrum ex mero beneplacito & solo suo arbitrato sic statuisse atq; decrevisse, tres istas supra nominatas Ecclesias & non

alias debere esse patriarchales. Istas difficultates cum viderent nonnulli, in subsidium vocarunt celebritatem Urbium, & ex dignitate atq; eminentiâ earum simul dignitatem Episcopalem æstimarunt. Non malè quidem, nisi quod ad Petri institutum, omne adhuc momentum causæ referant, qui tamen de *πατριαρχεια* instituendâ forte ne cogitavit quidem.

XXI. Patres Calchedonenses sedem Constantinopolitanam Patriarchalibus connumeraturi, non aliam reddunt instituti sui rationem, nisi quod Romana olim Ecclesia simile privilegium obtinuerit propter imperium civitati illi annexum. Etenim *sedis senioris Romæ* (sunt verba canonis 28. sive. 206. in *Cod. Can. Eccles. univ.*) quod *Urbs illa imperaret, Patres jure privilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti centum quinquaginta DEO amantissimi Episcopi, aqua privilegia tribuerunt, sanctissime sedi novæ Romæ, re-ctè judicantes, urbem quæ & imperio & Senatu honorata sit, & equalibus privilegiis cum seniore regiâ Româ fruatur, etiam in rebus Ecclesiasticis non secus ac illa extolli ac magnificeri, secundam post illam existentem.* Sufficiens visâ hæc fuit ratio Patribus Calchedonensibus, cur in patriarchalem dignitatem evehenda esset Sedes Constantinopolitana, sumpto exemplo ab Ecclesiâ Romanâ, quæ ideò tanta olim obtinisset privilegia, quod Urbs illa caput & sedes imperii esset. Nunc verò cum Constantinopolin imperium translatum esset, eodem jure ejus etiam Ecclesiam censeret & iisdem privilegiis ornari debere. Hæc scil. prima & præcipua ratio fuit, cur Alexandrina etiam & Antiochena Ecclesiæ primatum adeptæ fuerunt, quod scil. in istarum civitatum curiis negocia publica totius diœceseos agitantur, & ex concursu hominum quotidie illic commorantium, famâ & celebritate Urbes ipsæ reliquas universas & singulas superarent, & quod ita seculari potentiâ atq; dignitate emerent.

XXII. Nec tamen conficiendum inde est, propter quamvis aut cujusvis Urbis celebritatem, patriarchalem illic Ecclesiam illic constitui debere. Multum hic valet consuetudo, multum etiam intentio & animus imperantium, multum insuper Patrum in conciliis congregatorum decreta. Nec alligata est *πατριαρχεια* splendori Urbis, quanquam ex eo augeatur auctoritas, si concurrant utrinq; sibiq; invicem lumen aliquod impertiant. Digna sunt verba Marci Antonii de Dominis, quæ hic legantur, ex *lib. 3. de Rep. Eccles. cap. 10 n. 20.* Non eo ipso, inquit, quo *civitas aliqua prius exigua, minusq; nobilis ad magnam evebitur secularem dignitatem, Curia præsertim Regali in eâ, tanquam primariâ & ordinariâ sedente, statim illius civitatis Episcopus fit Primas, aut Metropolitanus, aut Patriarcha. Potest tamen hæc nova evectio secularis esse causa sufficiens, ut Ecclesia in Synodis, maximè generalibus, sedem illam ornet privilegio primatûs: & id Constantinopolitanæ contigit Ecclesiæ. Nos tamen contendimus, tunc quando primum divisis provinciis, primates sunt instituti, dignitatem banc in eos Episcopos esse conjectam, qui in civitatibus essent*

essent seculari potentia insignibus. Itaque si Constantinopolis fuisset civitas imperialis, qualis fuit tempore Concilii primi Constantinopolitani, procul dubio ante Concilium Nicenum, aut etiam ejusdem Concilii tempore, non minus quam Romana, ex sola etiam consuetudine fuisset Patriarchalis Ecclesia Constantinopolitana. Verum tamen est, Ecclesie morem esse, si qua Civitas semel cepit habere Episcopum metropolitanum, quo tempore ipsa Civitas esset suae provinciae, sive Regionis sive Regni Metropolis, si postea Curia secularis mutetur, non statim primatus Ecclesiastici jus mutari. Cum tamen interim moneam, auctoritate etiam Principum, hoc ipsum aut mutari interdum solitum fuisse, aut de novo institui.

XXIII. His ita sufficienter expositis, videbimus nunc quasi in compendio jura Patriarcharum, quibus illi praeter ceteris Episcopis inclaruerint. Ea potissimum quatuor esse ait Guilielmus Beveregius ad can. 6. Concilii Niceni n. 3. & recenset hoc ordine. Primum est, quod non unam tantum provinciam subjectam habeat Patriarcha, sed integram dioeceseon ex pluribus provinciis constantem, qui propterea etiam exarchus dioeceseos appellari quandoque solet, uti supra dixi. Hac ratione, ut Episcopus Constantinopolitanus verus Patriarcha dici posset, in Concilio Calchedonenfi subjectae ipsi fuerunt non una tantum, sed integrae tres dioeceseos, Asiana, Pontica & Thracica, cum antea nihil tale habuisset. Secundum jus patriarchicum consistit in ordinatione Metropolitanorum suae dioeceseos. Idque non omisit Concilium Calchedonense, sed exsertis verbis concessit Episcopo Constantinopolitano can. 28. Ut *in Pontica & Asiana & Thracica dioeceseos metropolitani soli, praeterea & qui sunt in barbarico, Episcopi praedictarum dioeceseon ordinentur a praedicto sanctissimo throno sanctissima Constantinopolitana Ecclesia. Nimirum unoquoque metropolita earum ipsarum dioeceseon, una cum Episcopis provinciae ordinante provinciae Episcopos, ut divinis canonibus promulgatum est. Metropolitas vero earum dioeceseon ordinari a Constantinopolitano Archiepiscopo electionibus convenientibus secundum morem factis, & ad eum perlati.* Tertium jus Patriarchale est, quod Patriarcha potestatem habeat celebrandi concilium sive synodum dioeceseos, & ad eam convocandi Metropolitanos suos. Talium Conciliorum meminit Justinianus Novell. 123, c. 10. & novell. 137. c. 4. actumque de illis in Concilio Constantinopolitano IV. quo in primis cautum fuit, ne patriarchales Synodi a provincialibus, quas Metropolitanus convocare solebant, ulla ratione impedirentur, utque quod speciale magis est, cedat generali. Quartum jus Patriarchicum in eo consistere dicitur, quod in omnibus causis ecclesiasticis Patriarchae summum & ultimum habeant iudicium. Sic enim legitur apud Justinianum, Novell. 123. c. 22. Si & a Clero, aut alio quocumque, aditio contra Episcopum fiat propter quamlibet causam, apud sanctissimum ejus metropolitam secundum sacras regulas & nostras leges causa iudicetur; & si quis iudicatis contradixerit, ad beatissimum Archiepiscopum & Patriarcham dioeceseos illius referatur causa, &

ille secundum canones *Sedes huic præbeat sinem. Si vero contra metropolitanam talis aditio fiat ab Episcopo, aut clero, aut aliâ quâcunq; personâ, diœceseos illius beatissimus Patriarcha simili modo causam judicet.*

XXIV. Et hæc essentialia ferè, uti vocat Bèveregius, & propria sunt Patriarcharum jura; Alia adhuc addit Antonius Dadinus Alteserra *ad c. 23. §. de privileg.* sed quæ pleraq; externa magis sunt, nonnulla etiam cum aliis communia. Quod enim *tertio* loco ponit privilegium, provocationem scil. à Metropolitano ad Patriarcham omisso Primæte, in eo verba Concilii Calchedonensis malè applicat, cum nulla omninò in *can. 9. §. 17.* ejus concilii statuatur appellatio per saltum, nec alius sit illic loci Primas diœceseos, à Patriarchâ, ad quem utpote superiorem omninò provocatio fieri debet à Metropolitano, judice scil. prioris & proximæ instantiæ. *Quarto* loco refert Alteserra, Patriarcham suscipere posse alienos clericos sine consensu proprii Episcopi, idq; ex Balsamonis commentario *ad can. 17.* Synodi quiniæ sextæ probari putat. At verò Balsamon *d. l.* Constantinopolitano tantum & Carthaginensi Episcopo id tribuit, nec tanti illud est, ut patriarchale jus inde constituatur. *Quintum* jus Patriarchicum Alteserræ dicitur, quod pauperibus Laicis & Episcopis, qui sedes suas clade barbaricâ amiserunt, portiones seu *αἰδελφῶτα* à Patriarcha locupletioribus in monasteriis assignari queant. At neque hoc quidem singulare quid est, nisi id æstimetur ex eo, quod potestas illa in totam diœcesin sese extendat. Alias enim quivis Episcopus in suo districtu pauperum curam habere eisq; prospicere debet. Et in benè constitutis monasteriis & certus est locus, qui infirmatorium dicitur, & certus frater præpositus, infirmarius dictus, curam infirmorum gerens, & eleemosyna fratri custodienda traditur, qui omnes redditus & proventus in usum pauperum & peregrinorum fideliter convertat, uti legitur in statutis monasterii Cluniacensis. *Sextum* est, quod suspensus à collatione beneficiorum ideò, quod indignis ea contulerit, non relaxari queat à suspensione, nisi per Patriarcham ex constitutione Innocentii III. *in c. 29. §. de præbend.* Sed hoc reservatum est, & quidem recentius, quo veri Patriarchæ nunquam usi fuerunt olim. *Septimum* ei est, quod Patriarchæ habeant jus pallii, & *Octavum*, quod habeant jus crucis præferendæ per universam diœcesin. De quo utraque cum communia sint Archiepiscopis, infra commodior erit dicendi locus.

XXV. Qui jus Patriarchicum summam & quasi in tabellâ proponunt, duas ejus constituunt partes, *τὴν πρεσβυτερίαν* & *τὴν πρεσβυτερίαν*. *Προσβυτερίαν* verò duo vicissim summa faciunt capita, Metropolitanorum *χειροτονίαν*, & Synodorum provincialium *ἀναφορὰν*, aut etiam *ἐκκλησίαν* in Synodo patriarchali dijudicandam. Atque adeo, quod primo loco ex Beveregii sententiâ adduximus, integræ scil. diœceseos ex pluribus provinciis constantis subjectionem, id non tam jus innuit, quàm materiam, in quâ jus exer-

exerceri debeat. Tam necessarium tamen id est, ut Patriarcha verè & propriè dici nequeat, qui non integram sub se habeat dioccesin. Jura illa apud Græcos *πρεσβεία* dicebantur, sive, uti in Concilio Ephesino *can. ult.* explicantur, *ἡ δίκαια ἐξαρχῆς ἀνωθεν καὶ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἐστὶν*, jura, quæ jam inde ab initio habet Ecclesia secundum antiquam consuetudinem. Privilegia vertit Dionysius Exiguus in *can. 6. Concilii Niceni*. Sed observandum est, duplicia referri in Scriptis Ecclesiasticis *πρεσβεία*, alia enim dicuntur *πρεσβεία τῆς μητῆς*, alia *πρεσβεία τῆς ἐξουσίας*, aut etiam *πρεσβεία* simpliciter. Et hæc distinctio non tantum inter Patriarchas, sed etiam inter metropolitanos locum invenit. Fuerunt equidem inter Patriarchas nonnulli, qui sola *πρεσβεία τῆς μητῆς* habebant, & prærogativam honoris, ut primi scilicet præcipuiq; essent totius dioceseos metropolitæ, eamque dignitatem propterea consequerentur, quod primarias totius dioceseos provincias regerent. Tales erant Asianæ, Ponticæ & Thracicæ dioceseon Præfules, qui superiores quidem erant reliquis suis metropolitanis, sed solâ *μητῆ*, *ἐξουσία* verò in eos nullam habebant, etiam priusquam subjicerentur sedi Constantinopolitanæ & cum adhuc nomen Patriarcharum sustinerent.

XXVI. Sequioribus temporibus ad alios insuper *δικαία* ejusmodi patriarchalia ex benignitate Imperatorum pervenerunt. De Justiniano refert Nicephorus *lib. 17. c. 28.* quod patriæ suæ Achrido præcipuum honorem habens, Archiepiscopali eam dignitate decoraverit, Ecclesiamq; ibi liberam, quæ ipsa sibi caput esset, cum plenâ potestate constituerit, & primam Justinianam mutato nomine vocaverit. Operæ erit præcium ipsum hic audire Justinianum, *ἡ πρεσβεία non μητῆς tantum, sed ἐξουσίας etiam novo Archiepiscopo impertientem, & axiomata patriarchalia largisimè concedentem.* Sic autem ille in *Novell. 11.* *Multis & variis modis nostram patriam augere cupientes, in quâ primò DEUS præstitit nobis ad hunc mundum, quem ipse condidit venire, & circa sacerdotalem censuram eam volumus maximis incrementis ampliare, ut primæ Justinianæ patriæ nostræ pro tempore sacrosanctus Antistes, non solum metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat: & ceteræ provincia sub ejus sint autoritate, id est, tam ipsa mediterranea Dacia, quam Dacia Ripensis, nec non Mysia secunda, Dardania & Prævalitana provincia & secunda Macedonia, & pars secunde etiam Pannoniæ, quæ in Bacensi est civitate. Cum enim in antiquis temporibus Sirmii præfectura fuerit constituta, ibiq; omne fuerit Illyrici fastigium tam in civilibus, quam in episcopalibus causis, postea autem Attilianis temporibus eisdem locis devastatis Apenninus præfectus prætorio de Sirmiana civitate in Thessalonicam profugus venerat, tunc ipsam præfecturam & sacerdotalis honor secutus est, & Thessalonicensis Episcopus non suâ auctoritate, sed sub umbrâ præfecturæ meruit aliquam prærogativam.* Cum igitur in presenti,

M

DEO

DEO auctore, ita nostra Resp. aucta est, --- necessarium duximus ipsam gloriosissimam praefecturam, qua in Pannonia erat, in nostra felicissimâ patriâ collocare. --- Et ideo tua beatitudo, & omnes praesate primae Justinianae sacrosancti Antistites Archiepiscopi habeant praerogativam & omnem licentiam, suam auctoritatem eis impertiri, & eos ordinare, & in omnibus suprascriptis provinciis primam habere dignitatem, summum sacerdotium, summum fastigium, a tuâ sede creentur, & solum Archiepiscopum habeant, nullâ communione ad eum Thessalonicensi Episcopo servandâ. Sed tu ipse, & omnes primae Justinianae Antistites sive ejus iudices & disceptatores, quicquid oriatur inter eos discrimen, ipsi hoc dirimant, & finem eis imponant, & eos ordinent: & nec ad alium quendam eatur, sed suum agnoscant Archiepiscopum omnes praedictae provinciae, & ejus sentiant creationem, & vel per se, vel per suam auctoritatem vel clericos mittendos habeat omnempotestatem, omnemq; sacerdotalem censuram & creationis licentiam &c.

XXVII. Scripta est ista novella ab Imperatore ad Catellianum primum Archiepiscopum à se creatum. Ex quâ oppidò notandum est, habuisse Imperatorem respectum ad regimen civile, & congruum ipsi visum fuisse, Ecclesiam etiam inde aliquam acquirere auctoritatem. Ait, Sirmii primum omne Illyrici fastigium tam in civilibus quàm in episcopalibus causis constituisse. Post excidium Sirmii, quod Attilianis temporibus contigit, Apennium praefectum praetorio Illyrici, sive is vicarius fuerit, è Sirmio Thessalonicam fugisse, eoque tunc commigrasse dignitatem praefecturae. Et ex hac Vicarii jurisdictione in Pannonias, quae posthac Thessalonicae exercenda erat haud parum amplificatam fuisse Urbis & Ecclesiae Thessalonicensis dignitatem. Translatâ praefecturâ in patriam Justiniani, quam Justinianam primam vocavit, etiam honores Ecclesiastici ut Episcopo loci illius conferrentur, suâ hâc constitutione disposuit. Reprehendit Justinianum Franciscus Bosquetus *ad Innocent. III. epist. pag. 176. & 177.* quod Thessalonicensem Episcopum non suâ auctoritate, sed sub umbrâ praefecturae ex Sirmio civitate accedentis, aliquam meruisse praerogativam scripserit. Et certum est praefectum praetorio Illyrici jam ante sedem suam habuisse Thessalonicam, uti patet ex Theodoreti *lib. 4. c. 17.* Praefectura autem Illyrici olim constabat ex Pannoniis, utroq; Norico, Dalmatiâ, Daciis, Moesiâ, Dardaniâ, Macedoniâ, Achajâ, Thessaliâ, utraque Epiro & Cretâ, teste Zosimo *lib. 2.* Tum temporis Sirmium, Pannoniae secundae civitas, caput erat Illyrici, & praefecturae Illyricianae Sedes, quod non ex allegatâ tantum Justiniani novellâ, sed etiam ex Ammiani *lib. 15.* constat. Postea verò divisum fuit Illyricum in duas partes; altera quidem, quae utramque Macedoniam, Thessaliam, utramq; Epirum, Achaiam, & dioecesein Daciae continebat, Orientis imperio adjuncta erat sub dispositione Praefecti praetorio Illyrici, qui Thessalonicam sedem suam habebat; altera autem Pannonias, utrumq; Noricum & caeteras provincias comprehendens Occidentis impe-

impe-

imperio relinquebatur, sub regimine Præfecti prætorio Italiæ & Vicario Sirmii. Quando ergo Justinianus ait, per translationem præfecturæ Sirmienfis aliquam Urbi & Ecclesiæ Theſſalonicenſi acceſſiſſe dignitatem, non intelligendum id eſt generaliter de præfecturâ Illyrici, ac ſi tunc primum in eâ civitate ſedem fixerit, ſed de jurisdictione Vicarii Sirmienſis, qui Occidentale Illyricum regebat, quod poſt vaſtationem Attilianam ea deinceps Theſſalonicæ, non Sirmii, exercita fuerit.

XXIIX. Hæc ratione Justinianus, dum patriam ſuam Achridum ſcil. quam Juſtinianam primam vocavit, illuſtriorẽ reddere cuperet, compactis in unam diceceſin aliquot provinciis & ex Epifcopi Theſſalonicenſis inſpectione revulſis, ſummum ſacerdotii ſaſtigiũ illic inſtituit, ita ut civitatis ejus Epifcopus deinceps Archiepiſcopi nomine veniret, re ipſa Patriarcha eſſet, & earum provinciarum metropolitanis daret jura, atque ipſe à Synodo ſua ordinaretur. Utrum autem dictus etiam aliquando fuerit Patriarcha, nunc adeo ſolliciti non ſumus. Certè, poſtquam Bulgari iſtas provincias invaſiſſent, atque illi Nicolaum I. Pontificem Rom. conſuluiſſent, utrum liceret ſibi Patriarcham conſtituere, noluit is prorsus denegare petiitum, ſed ulteriori deliberationi reſervat: *Requiſiſtis, inquit, ſi liceat in vobis Patriarcham ordinari, ſed de hoc nihil deſinitivè reſpondere poſſumus, priusquam legati noſtri, quos vobiscum mittimus, reverſi fuerint, & nobis, quæ inter vos multitudo ſit, & unanimitas Chriſtianorum pronuncient.* In reſponſ. ad Conſult. Bulgaror. c. 72. Sed & poſt Nicolaum I. Innocentius III. non dubitavit ad inſtantiam principis Calojohannis Baſilium Trinovitanum Epifcopum, cum eum Bulgariæ & Blachiæ primatem conſtitueret, Patriarcham vocare. Diploma reſertur in geſtis Innocentii III. quæ ex Bibliothecâ Collegii Fuxenſis edidit Franciſcus Boſquetus, ubi pag. 60. hæc habentur verba: *Te quoq; in regno Bulgarorum & Blancorum Primatem ſtatuiſſimus, & Eccleſiæ Trinovitane præſenti privilegio autoritatem concedimus Primatiæ, ſtatuentes ut tu & ſucceſſores tui, qui tibi in Apoſtolice ſedis devotione ſucceſſerint, cæteros Metropolitanos Bulgariæ & Blachiæ præcellatis ratione primatiæ, & ipſi tibi & eis juxta formam Canonicam reverentiam Primati debitam exhibeant, & honorem. Fraternitatem tuam ſcire volentes, quod apud nos hæc duo nomina, Primas & Patriarcha, penè penitus idem ſonant, cum patriarcha & primates teneant unam formam, licet eorum nomina ſint diverſa &c.* Non invidet ergo Innocentius Bulgarorum Archiepiſcopo nomen Patriarchæ, cum utique jura patriarchica ille revera conſecutus ſit, modeſtè tamen & ſubobſcurè ſvadere videtur, ut primatis potius nomen acceptet, quod nihil omininò differat primas à Patriarchâ.

XXIX. Nihil omninò facit ad illuſtrationem Conſtitutionis Juſtinianæ ſupra adductæ, quod putant aliqui, effectum ejus in Synodo Trullanâ ſe exſcruiſſe, dum Juſtinianæ primæ Archiepiſcopus decretis Synodi illius

in ordine Patriarcharum subscripserit. Subscriptio namq; hunc in modum concepta est: *Ἰωάννης ἀνάξιτος Ἐπίσκοπος τῆς νέας Ἰερουσαλῆμ ὁρίσας ὑπέγραψα*. Ex quâ patet, Johannem istum non Justinianæ primæ, sed Justinianopolis fuisse Episcopum. Justinianopolis autem antea Constantia dicta Cypri fuit metropolis. Nec negari tamen interim potest, ipsum etiam jam olim *ἀντικέφαλον* fuisse, confirmatumq; id privilegium in Concilio Ephesino *can. ult.* cum potestatem ordinandi de factò sibi vindicasset Patriarcha Antiochenus, Postmodum verò in Synodo quinisexta sive Trullanâ dictò Episcopo Johanni, qui Saracenis Cyprum occupantibus cum plerisq; suis Episcopis & plurimâ fidelium turbâ in Hellespontum profugerat, in duobus prospectum fuit, *per can. 39.* Primum, ut Constantia Cypri, sive Justinianopolis privilegia sua in Concilio Ephesino confirmata, salva haberet, h. e. ut non subjecta esset Patriarchæ Antiocheno. Deinde, ut is ipse Johannes, quia Episcopos & Sacerdotes æquæ ac Laicos suos secum habebat, non tantum eadem privilegia etiam in Hellesponti provincia in suos exercere posset, sed etiam, ut ipsa Hellespontiorum provincia & Cyziceus quoq; Episcopus Provinciæ illius Metropolitanus, qui Constantinopolitano aliâs Episcopo subjectus erat, ei deinceps subesset. Absurdum scilicet visum fuerat Patribus in Synodo congregatis, ut Episcopus *ἀντικέφαλος*, dum hospes esset in alienâ provinciâ, nec Ecclesiæ aut diocesi suæ propter barbarorum incurfiones præesse posset, Ecclesiasticâ hâc suâ potestate privaretur, & alteri metropolitanò se inferiori subjiceretur. Sed optimè addit Aristenus *ad dict. can.* Postquam *Cyprus gentiliùm manibus liberata fuit, quæ in Hellesponto erant Metropoles, ad thronum Constantinopolitanum redierunt.* Ex quo rectè statuunt Doctores, aut personale fuisse ultimum hoc privilegium, solum Johanni indultum, aut temporale saltem, quoad sc. Cypria provincia à Barbaris occupata & detenta fuit.

XXX. Sed redeo ad Justinianum, qui dum ampliandî nominis sui cupidus, plurimas civitates eo insignivit, etiam Carthaginem Africæ Justinianam dici voluit. Quantas ille curas habuerit recuperatâ à Vandalis Africâ, in restituendo ejus regimine civili, videri potest ex ejus constitutionibus, quæ leguntur *t. t. Cod. de offic. pref. prat. Africa.* Non minores verò eundem habuisse circa Ecclesias restituendas, docet *Novella 38. § 131. c. 4.* Episcopum Carthaginis ad tantam dignitatem evehit, ut cum tota diocesis civilis ex ejus dispositione sub præfecto Prætorio septem contineret provincias, totidem etiam Episcopo Karthaginis propter Ecclesiasticum regimen subjectæ essent. Hinc adeò Episcopus ille *dict. novell. 38.* dicitur, separatus sanctissimus Sacerdos Carthaginis Justinianæ, qui venerando Concilio totius Africæ sanctissimis Ecclesiis præesse dignoscitur. Et *dist. novell. 131. c. 4.* ait Imperator: *Simili quoq; modo jus Pontificis, quod Epi-*

Episcopo Justinianæ Carthaginiæ Africanæ civitatis dedimus, ex quo DEUS hanc nobis restituit, servari jubemus. Jus Pontificis, ait, τὸ δίκαιον τὸ δεχέμεν, à quo in verbis sequentibus jus metropoliticum δίκαιον μητροπολιτικὸν distinguit, ut majus quoddam & præstantius atq; eminentius jus Carthaginensi Episcopo tributum innueret. Est enim δεχέμεν, summum sacerdotium, quemadmodum δεχέμεν primus & summus Sacerdos. Ex quo fluit, Carthaginensem Episcopum patriarchica habuisse axiomata & Patriarcham hinc dici jure potuisse.

XXXI. Eundem cum Patriarchis gradum tenuerunt, qui sub postremis Græciæ Imperatoribus Catholici dicti fuerunt, eò quod eorum potestas non unâ provinciâ coercita esset, sed per plures, atq; sic per integram diœcesin se extenderet. De Armenis sive Armeniis id testatur Jacobus à Virriaco *hystor. Oriënt. c. 79.* *Habent autem prædicti Armeni proprium primatem, quem Catholicon appellant, cui cum summo honore & reverentiâ omnes à minimo usq; ad maximum tanquam alteri Papæ obediunt.* &c. Amplissimam ei subesse diœcesin, patet ex eo, quod scribit Otho Frisingensis *l. 7. c. 32.* eum Catholicum dici, milleq; Episcopis & ampliùs præfectum esse. Cæterum duo fuerunt ejusmodi Catholicorum genera. Alii ἀνοικίφαλοι erant, nulli Patriarchæ subjecti, sed ipsi revera Patriarchæ, quales fuere Seleuciæ, Armeniæ, Iberiæ, Bulgariæ Catholici. De Seleuciæ Catholico Concilii Nicæni canon Arabicus, 33. ex versione Francisci Turriani ita se habet: *Honoretur quoq; similiter sedes Seleuciæ, quæ est ex civitatibus Orientalibus, qui debeat etiam appellari nomine Catholici, & possit is ordinare Archiepiscopos, sicut faciunt patriarchæ.* Et canon. 34. *Si acciderit, ut necesse sit convenire Episcopos Græciæ, & fuerit præsens prælatus Seleuciæ, --- oportet honorare eum multum & magni facere, atq; extollere supra omnes Episcopos Græciæ. Siquidem ipse tenet locum Patriarchæ in Oriente. & sedes ejus in Concilio debet esse sexta post Episcopum Hierosolymitanum.* De Armeniâ hæc leguntur in veteri notitiâ Græcâ Episcopatum, temporibus Photii descriptâ: *Scire oportet hanc provinciam esse sui juris, minimeq; subditam Apostolicæ sedi, sed honorari tamen intuitu sancti Gregorii Armenia Episcopi & præesse ducentis Urbibus & castris.*

XXXII. Alii verò dicti Catholici Patriarchis subjecti erant, & nihil sine eorum consensu gerere, nec metropolitanorum ordinationes ullas facere poterant. Et propterea non Patriarchæ, sed veri erant metropolitani. Tales erant sub Patriarchâ Antiocheno Catholicus Persidis & catholicus Babylonæ: & sub Alexandrino Catholicus Æthiopiæ. De Catholico Persidis ita se habet ex Arabico canon Nicænus 35. *Non permittit magna Synodus, ut congregentur in provinciâ Persidis ad disponendum aliquid ad ordinem Ecclesiæ pertinens sine consensu & auctoritate Patriarchæ Antiocheni; quia quamvis prælatus Persidis sit loco Patriarchæ, & non querat aliud, præterquam quietem*

Et tranquillitatem ipsorum Persarum, tamen non licet immittere se ad constituendum ordinem Ecclesie, sed potius in omnibus sint Metropolitanis patriarcha obediens. Canon sequens 36. agit de Catholico Æthiopiæ: Ut non possint Æthiopes creare, nec eligere patriarcham; quin potius eorum prælatus sub potestate ejus sit, qui tenet sedem Alexandriae. Sit tamen apud eos loco Patriarchæ, & appelletur Catholicus; non tamen jus habeat constituendi Archiepiscopos, ut habet Patriarcha, siquidem non habet Patriarchæ honorem & potestatem. Sc: De Catholicis ejusmodi Episcopis videri possunt Petrus de Marca de primatib. pag. 120. Guilielm. Bevereg. ad paraphrasin Arab. Concilii Ephejini pag. 216, Francisc. Bosquet. ad Innocent. III. epist. pag. 64.

XXXIII. Ut tractationem de patriarchis in genere tandem absolvamus, omittendum non est axioma istud, quod externo eorum splendori adaptant Canonistæ. Volunt nempe, Patriarchas Regibus aliisque principibus superiorem non habentibus pares esse, ideo scilicet quod multarum provinciarum regimen sustineant, Barth. Chafaneus in catal. glor. mund. part. 4. consid. 9. Sebast. Medices de legib. & statut. part. 1. q. 12. n. 9. traditq; post Speculatorem Lancellottus Gonradus in templ. omn. jud. lib. 2. c. 3. in f. Primatem seu Patriarcham, qui tribus Archiepiscopis præest, exprimere Regem, cui tres Duces subiecti sunt. Et quia tum ex decretis Conciliorum, tum & constitutionibus Imperatorum paria utriq; Romano & Constantinopolitano Episcopis, privilegia concessa observant, inde conficiunt, ratione hujus papalis similitudinis patriarchis etiam Romani Pontificis insigniis & ornamentis, veste scilicet rufâ, & equo albo phalerato, simul atq; freno & calcaribus deauratis uti liberè licere. Augustin. Barbosa de offic. & pot. Episc. part. 1. tit. 3. c. 1. n. 31. 32. Nicol. Rodringuez. Fermo. de offic. archiepisc. quest. 2. n. 35. 36.

XXXIV. Dum verò ita docent Canonistæ, non attendunt, repugnare id non Christi tantum intentioni, & Scripturæ sacræ, sed propriis etiam hypothefibus. Christus ipse, à quo omnis potestas ecclesiastica fluxit, & cujus vita exemplar est Ecclesie, quæ talis est, propositum, negavit regnum suum esse de hoc mundo, hoc est, ejus naturæ, cujus sunt cætera regna, addens, alioquin futurum fuisse, ut more aliorum Regum operâ militum uteretur Job, XVIII, 36. Et alibi ab hoc imperantium ordine prorsus separatos esse cupit discipulos suos. dicens: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: Vos autem non sic. Luc. XXII, 25. Ad quid ergo comparatio patriarcharum instituitur cum Regibus & principibus? ad quid eis phalerati equi, frenum & calcaria inaurata conceduntur? Deinde verò, dum ajunt Canonistæ, Patriarchas Regibus aliisque principibus superiorem non habentibus æquiparari, propria cædunt vineta. Hoc ipso enim largiuntur, Patriarchas superiorem non habere. At verò, quando de Pontifice suo Romano verba faciunt, ab eo solo omnem Patriarchalem

chalem dignitatem primò & immediatè proficisci, & in eo omnes thesauros dignitatum Ecclesiasticarum reconditos esse statuunt. Et sicigitur solus Romanus Episcopus principi superiorem non habenti par erit; reliqui Patriarchæ, dum dependentem habent auctoritatem, ad istud fastigium non pertingunt.

CAP. VI.

De Primatu Episcopi Romani.

I.

IN capite antecedente dixi, ab initio tres tantùm in univèrsâ Ecclesiâ fuisse patriarchas, Romanum scil. Alexandrinum, & Antiochenum, accessisse deinceps ex Conciliorum decretis alios duos, Constantinopolitanum & Hierosolymitanum, & hos quinq; exsuperante & perpetuâ *ὑπεροχῇ* in Ecclesiâ eminuisse, reliquos omnes, etsi vel Patriarchalia jura habuerint, vel patriarchæ etiam nomen aliquandiu sustinuerint, extra tamen quinarium istum numerum substituisse, & illis haudquaquam pares, judicatos fuisse. Videamus nunc speciatim, quanta unusquisq; ex quinq; illis habuerit privilegia, qualemque inter se gesserint conformitatem, & connexionem, atque respectum, observato ordine, qui jure Canonico præscriptus est, & initio factò ab Episcopo Romano. Sic enim constabit de formâ Reip. Ecclesiasticæ, de quâ tantùm à Gregorii VII. temporibus excitati fuerunt fluctus tantæq; inter eos, qui Christiani dici volunt, contentiones, & horrendæ persecutiones.

II. Sed hic illicò obstrepentes habeo Canonistas, quibus grave est audire, Episcopum Romanum inter patriarchas numerari. Volunt scilicet, Pontificem suum planè esse extra ordinem Patriarcharum, & supra illos, sedemq; Apostolicam (ita vocant *κατ' ἐξοχὴν* Ecclesiam Romanam) eximium aliquod principatus jus, non solum in Occidentis provincias, sed etiam in cæteras Orientis Ecclesias, quæ illi ut supremo capiti per Patriarchas suos connecterentur, obtinere. *Observatum est*, inquit Augustinus Barbofa *de offic. & pot. Episc. part. 1. tit. 3. c. 1. n. 2.* quod Romanus Pontifex non sic est habendus primus in ordine aliorum quatuor patriarcharum, sicuti est Constantinopolitanus respectu Alexandrini & Alexandrinus respectu Antiocheni, & Antiochenus respectu Hierosolymitani, quia in illo non est sola prælatio ratione loci aliorum patriarcharum, verum etiam est vera majoritas supremæq; potestatis. Atq; hinc sedem suam exsortem voluit esse Innocentius III. dum c. antiqua 23. *de privileg.* quatuor tantùm refert sedes Patriarchales, sanciendo, ut post Romanam Ecclesiam, quæ disponente Domino (hæc sunt ejus verba) super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpote mater universorum Christi

Christi fidelium & magistra, Constantinopolitana primum, Alexandrina secundum, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant. --- Utq; in signum subjectionis Dominicæ crucis vexillum ante se faciant ubiq; deferri, nisi in Urbe Romanâ, & ubicunq; summus Pontifex præsens extiterit, aut ejus legatus utens insigniis Apostolica dignitatis.

III. Consimili modo Onuphrius Panvinius ad Platin. sub Bonifacio III. hæc notavit: *Processu temporis & præsentis post Photium Patriarcham Constantinopolitanum utraq; parte conveniente illud usurpari cœptum, ut ambo Episcopi, Romanus scil. & Constantinopolitanus Oecumenici, id est, universales appellarentur, hic quidem universalis Patriarcha, non quod sibi uni aliorum jura vindicaret, sed quod iis dignior esset, primumq; post Papam locum haberet: ille verò universalis Papa. Auditumq; ut Papæ nomen, quo omnium vocabulorum Episcopatum excellentius esse statutum est, solus Romanus Pontifex, cum ante omnibus commune esset Episcopis, retineret: quo uno & illi tantum particulari nomine potestatis ejus dignitas & supra ceteras Ecclesias vetus prærogativa designaretur: ceteri verò quatuor Episcopi præcipuarum sedium, videlicet Constantinopolis, Alexandria, Antiochia, & Hierusalem Patriarchæ vocarentur &c.* Et hanc rem, ait Onuphrius, ex historiarum tum Græcarum, tum Latinarum variâ lectione se observasse. At verò omni autoritate Onuphrium destitui, imò verò notam hanc contrariam prorsus esse praxi deinceps receptæ observat Marcus Antonius de Dominis de Rep. Eccles. lib. 3. c. 10. n. 16. *Si auctoritates, inquit, signasset Onuphrius, gratiam ei haberem: ego enim non ullâ conventionem, sed Romanorum Pontificum posteriorum proprio conatu Papam supra Patriarchas quatuor suspicor esse constitutum, ubi prius Ecclesia semper imò & post tempora Gregorii aliquandiu quinque Patriarchas agnoverit, & inter eos non supra eos primum locum Romano tribuerit. Totam verò hanc conventionem destruit Leo IX. epist. 6. qui nullâ ratione tolerat Oecumenici titulum in Constantinopolitano, quem vocat Archiepiscopum.* Et sanè perspicua sunt verba Leonis, quæ sic habent: *Qualis verò & quàm detestabilis atq; lamentabilis est illa sacrilega usurpatio, quâ te universalem Patriarcham jactas ubiq; & scripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujusmodi hætenus horruerit honorari vocabulo? Et quis post Christum convenientius posset insigniri hoc vocabulo, quàm cui dicitur divinâ voce: Tu es Petrus &c: Quæ verba satis docent, frustra dixisse Onuphrium, conventionem à se memoratam fuisse litis finem inter duos Summos Christiani Orbis Episcopos. Vixit enim Leo IX. seculo undecimo, Bonifacius III. autem & Phocas seculo septimo ineunte.*

IV. Quod Innocentii III. decretum attinet, refertur quidem in *d. c. antiqua X. de privileg.* factum id fuisse in Concilio Lateranensi, quod pro Oecumenico venditant Canonistæ; sed quantæ istud sit autoritatis, Bellarminum audire sufficit, qui dum ad aliud illius Concilii decretum l. 2. de concil. c. 13. ita respondet: *Et tametsi Concilium Lateranense expressissime rem desi-*

definiuit, tamen quia nonnulli dubitant, an verè fuerit generale, ideo usq; ad hunc diem quæstio superest, etiam inter Catholicos; haud obscurè innuit, infirmitatem ejus esse fidem, quam ut inde argumentum probationis peti queat. Quid in eo actum fuerit, quidq; Pontifex præcipuè intenderit, apertè & ingenuè profitetur Matthæus Paris in *histor. min.* ut refertur in *antiqu. Britann. in vitâ Stephani Langtoni*. Ejus verba hæc sunt: Concilium illud generale, quod more papali grandia primâ fronte præ se tulit, in risum & scomma, quo Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Decanos, Archidiaconos omnesq; ad Concilium accedentes artificiosè ludificatus est, desit. Illi enim cum jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad sua cupidi veniam sigillatim petierant. Quibus Papa non concessit, antequam sibi grandem pecuniam promississent, quam à mercatoribus Romanis prius accipere mutuo Papeq; solvere coacti sunt, antequam discedere Româ potuissent. Papa jam acceptâ pecuniâ quæstuosum hoc Concilium dissolvit gratis, (h. e. nullâ aliâ re confectâ) totusq; Clerus abiit tristis.

V. De ipsis ejus Concilii decretis refert Platina in *vit. Innocentii III.* multa tum quidem venisse in consultationem, nec decerni tamen quicquam apertè potuisse, quod & Pisani & Genuenses maritimo & Cisalpini terrestri bello inter se certarent. Similia sunt, quæ refert Johannes Nauclerus *generat. 41. ann. M. CCXV.* ubi addit: *Editæ tamen nonnullæ constitutiones referuntur, è quibus una existit, quoties Orbis principes alter in alterum deliquerint, correctionem ad Romanum Pontificem spectare.* Ex relatione igitur habet Nauclerus, editas aliquas fuisse. Ipse eas non vidit authenticas, nec fortè prodierunt, nisi post longa temporum spacia, quandoquidem editio Colonienfis, quæ anno 1530. prodiit, eorum omnino nullam facit mentionem. Constitutioni tamen Innocentianæ supra adductæ fidem fortè & auctoritatem atque firmamentum adjungit, quod notat Godefridus Monachus in *annal. ad ann. M. CCXV.* In hoc Concilio nihil dignum memoriâ, quod commendari possit, actum esse, nisi quod Orientalis Ecclesia se subditam Romanæ exhibuerit. Videntur ergo renunciaisse Patriarchæ Orientales juri suo, quo per omnia exæquati fuerunt olim Episcopo Romano. At verò, ne quis decipiatur, probè observet, Constantinopolitanum & Hierosolymitanum Patriarchas, qui interfuerunt, è Latinis fuisse, cum eo tempore Constantinopolis à Gallis teneretur, & nostrorum arma è Palæstinâ nondum excessissent, Antiochenus autem excusatione morbi usum, & Alexandrinum ab Ægyptiis, ut ad Concilium iret, prohibitum, legatos suos misisse. De primis ergo duobus mirum non est, eos, ut domesticos, colla submisisse Episcopo Romano, è cujus curiâ prodierant. De posterioribus non constat, utrum legati speciale in eam rem mandatum habuerint. Neque enim pro mandato etiam post mille annos præsumendum est. Verallus *decif. Rot. Rom. 250. part. 2.*

VI. Sed & num omnium consensu in ipso Concilio approbata ea constitutio fuerit, non liquet. Credamus eam cum aliis quinquaginta novem,

N

partim

partim de fide, partim de aliis rebus fuisse à Pontifice in illâ Synodo lectam & propositam; approbatam eam susceptamq; Patrum, qui aderant, consensu, planè nescimus. Dubios nos reddit Matthæus Paris, qui ad annum *MCCXV.* sub Johanne Rege scribit: *Recitata fuere in pleno Concilio capitula sexaginta (hodiè septuaginta extant) quæ aliis placabilia, aliis videbantur onerosa.* Unde apparet, illa capitula neque communi Patrum consilio deliberata, sed unius Innocentii voluntate constituta, neque postquam ejus jussu in medio consensu lecta essent, ab iisdem unâ voce ac consensu suscepta & approbata, sed aliis quidem placuisse, aliis verò displicuisse. Quod si ipsum capitulum attentius legatur, facilè inde apparebit, Pontificem Romanum hoc unum egisse, suam ut extenderet potestatem & principatum super omnes in universo terrarum Orbe Ecclesias, eamque in rem abusum fuisse Orientalium quorundam Patriarcharum, suorum quondam domesticorum, consensu, & ut commodam haberet occasionem, finxisse aliquam super *ægedria* inter eos noviter exortam contentionem, quam suâ & Concilii decisione componere necessarium esset.

VII. Dicit renovaturum se antiqua patriarchalium sedium privilegia. At illa de tali Ecclesiæ Romanæ principatu nihil quicquam continent. Neque imperium hoc de pallio à Romano Pontifice petendo, deque præstando juramento fidelitatis & obedientiæ ex antiquis illis patriarchalium sedium privilegiis probari potest. Sed totum illud, quod renovaturum se dicit, novum est commentum, ut sub colore isto occultari queat, jam ante quidem ab anterioribus Pontificibus sæpè affectata, nunc verò variis artibus occupata tyrannis Ecclesiastica. Quod si renovandum quid est sedi Romanæ, renoventur, ut præ se fert, antiqua Sedium Patriarchalium privilegia vera & canonica ex ipsâ vetustate, renoventur ex primis antiquissimarum Synodorum decretis, renoventur ex ipsius veritatis & rerum gestarum serie. Sic enim constabit, non Alexandrinam minùs & Antiochenam, quàm Romanam Ecclesias pares olim inter se & æquales fuisse, nec ullam inter eas fuisse superioritatem aut dependentiam, sed singulas suos habuisse Patriarchas *ἀρχιεπίσκοποι*, suas leges, suas synodos, sua jura & privilegia, paremque in negociis Ecclesiasticis potestatem.

IX. Ait Innocentius, *Ecclesiam Romanam disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinere principatum, utpote matrem universorum Christi fidelium & magistram.* Quod si requisiveris istam dispositionem Dominicam, dicta aliqua Scripturæ proferri audies ad præsentem hanc propositionem nihil omninò facientia, ut suo loco dicemus. Mater autem universorum qui dici poterit, quæ aliquando fuit filia? quomodo magistra omnium, quæ aliquorum fuit discipula? Et si enim negari nequeat, Romanam Ecclesiam omnium, quas in Occidentali mundi plagâ institutas esse novimus, vetustissimam esse, & tum Gallicas, tum Hispanicas ac cæterarum

regio.

regionum Ecclesias initio & comprobationem doctrinæ suæ inde petiisse, & aliam quoque summam cum eâ necessitudinem habuisse, atque solatia sua inde sæpenuerò in angustiis accersivisse, nonnullas etiam primitus ab eâ institutas esse; Mater tamen propterea omnium Ecclesiarum dici illa nequit, sive maternitas accipiatur ratione doctrinæ ex eâ alibi propagatæ, sive ratione potestatis, quæ matri competit. Priore modo mater aliarum Ecclesiarum illa est, è quâ ad istas alias doctrina evangelica delata fuit & dimanavit, sive à quâ doctrinam & doctores inde egressos vel missos istæ aliæ acceperunt. Tali autem modo particularium tantum Ecclesiarum quarundam mater erit Ecclesia Romana; Soli autem Hierosolymitanæ Ecclesiæ hoc debetur encomium, quod omnium aliarum mater sit, eò quod totius Orbis Ecclesias seminavit, uti loquitur Hieronymus in c. 2. *Esa.* Oportuit enim prædicari pœnitentiam & remissionem peccatorum apud omnes gentes, incipiendo ab Urbe Hierosolymâ. *Luc. XXIV, 47.* Unde Patres Concilii Constantinopolitani I. in *epist. Synodali ad Damasum*, quæ extat apud Theodoretum *lib. 5. c. 9.* omnium aliarum Ecclesiarum matrem, & Justinus Imperator in *epist. ad Hormisdam Pontif. Romanum*, quam recenset Severinus Binius *post Hormisdæ epist. 74.* Matrem Christiani nominis dixerunt. Gregorius Nazianzenus verò titulum matris Ecclesiarum Cæsareensi adscribit Ecclesiæ, *Orat. 20. & epist. 74.* Sed & ex Codice Justiniano in primis ex *l. 14. l. 16. l. 24. de SS. Eccles.* constat, etiam Constantinopolitanam Ecclesiam modo matrem fidei & Religionis, modo matrem omnium Christianorum, modo caput Ecclesiarum dici.

IX. Dubitari itaque non potest, quin doctrina & Doctores ex Hierosolymitanâ Ecclesiâ omnium primâ & antiquissimâ in cæteras Orientis partes, & inde ad Occidentem ipsamq; Romam pervenerint. Quod missionis officium sive beneficium Romana deinceps Ecclesia nonnullis aliis versus Septentrionem positis populis præstitit. Sicut autem consentaneum est tum rectæ rationi, tum Christianæ pietati, ut Ecclesia recentior antiquiorem, à quâ doctrinam & Doctores accepit, reverenter habeat & veneretur: ita iniquum fuerit, si eo nomine antiquior in recentiorem perpetuum magisterium vel dominium sibi arroget. Valdè igitur exerrat Romana, nec ab *χαυρότης* virio absolvi potest, quando se omnium Ecclesiarum matrem & magistram agnosci vult, cum respectu Hierosolymitanæ & Orientalium filia potius sit. Et quamvis respectu Ecclesiarum quarundam Occidentalium & Aquilonarium isto quo diximus modo & sensu mater dici queat; propterea tamen perpetuum aliquod magisterium sibi vindicare haud quaquam debet, nisi & ipsa propter eandem rationem Hierosolymitanæ & Orientalium discipulam se fateri velit.

X. Posteriore namq; modo, quo ratione potestatis mater quandoq; dici solet, inter Ecclesias nullam omninò matrem agnoscimus. Maternitas

tas enim in plantandis Ecclesiis nil nisi ministerium notat, & sollicitudinem propagandi Evangelium, ut infideles ad verum DEUM convertantur, & per verbum atq; Sacramenta regenerentur; nullum autem inde aliquid comparatur dominium aut magisterium, ne quidem de jure Ecclesiastico, quippe secundum quod Ecclesia Hierosolymitana, quam matrem priore modo diximus, Cæsariensi subjecta fuit Ecclesiæ, uti patet ex *canone 7. Concilii Nicæni*. Inter particulares namq; Ecclesias est relatio & unio non κατ' ἰσότητα, ut inter matrem & filiam, dominam & servam five subjectam, caput & membra; sed κατ' ἰσότητα, ut inter pares collaterales, ut inter membra σὺσταμα, aut sorores in unâ familiâ. Licet igitur soror altera alteram ætate, aut virtute, & præstantiâ anteire possit; non tamen, quatenus soror est, dominationem in illam habet. Non malè igitur Theodosius in *l. 6. C. de SS. Eccles.* eadem *πρεσβεία*, quæ tùm habebat Episcopus Romanus, etiam Constantinopolitano concessit Episcopo. Nempe Episcopi Romani eo tempore hæc invaluerat prærogativa, ut etsi statuendi jus penes Synodum esset, nihil tamen ferè decerneretur sine consilio Episcopi Romani, qui sententiam suam exponere rogabatur, sicubi de intellectu canonis alicujus Ecclesiastici dubium in provinciâ aliquâ exortum esset. Idq; ita observabatur in Occidente, quo ipso tamen nullum dominandi, definiendiq; aut leges ferendi jus inducebatur. Et ne induceretur, eandem prærogativam in dictâ constitutione Theodosius tribuit Episcopo Constantinopolitano. Vid. Jac. Gothofredus *ad d. l. 6.*

XI. Nihil igitur facit Innocentius commentitiâ hæc suâ ratione, ut quatuor Patriarchas numerando, semet ipsum eximat, eosq; sibi subjectos faciat. Nec melioris notæ, imò haud paulo deterioris est Decretalis Benedicti XI. Pontificis Romani, quæ habetur in *Extrav. comm. c. 3. de elect.* dum Patriarchales istas sedes à Romanâ Ecclesia institutas fingit: *Sancta Romana Ecclesia, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum à DEO, utpote mater universorum Christi fidelium & magistra quatuor Patriarchales sedes instituit, inter quas post ipsam Romanam Ecclesiam Constantinopolitanam primum, Alexandrinam secundum, Antiochenam tertium, & Hierosolymitanam quartum locum voluit obtinere, ipsasq; multis prærogativis & honoribus ac privilegiis decoravit.* Ipsâ rerum series, de quâ supra abunde diximus, reclamât, & prodigiosam hanc atq; superbam Pontificis assertionem refellit. Nec toleraverunt arrogantem hanc Episcopi Romani vocem reliqui Patriarchæ, nisi eo forte tempore, quo Galli & Veneti conjunctim Constantinopolin tenuere, quo ve ab Latinis sedes Episcopales in Oriente administratæ sunt. Sane in Concilio Constantinopolitano III. Romana in numero Patriarchalium sedium habita fuit, dum Patres Constantinum Pogonatum Imperatorem per epistolam Synodicam rogant, ut ad quinque sedes Patriarchales acta Concilii mittenda procurentur. Sic & Gre-

Gregorius Magnus lib. 6. epist. 37. reliquis Patriarchalibus sedibus non minorem honorem tribuit, quam suæ Romanæ, omnesque inter se æquales & pares facit. Et Nicolaus I. in responsis ad consulta Bulgarorum cap. 92. ad questionem, quot sint veraciter Patriarchæ? respondet: *Veraciter illi habendi sunt Patriarchæ, qui sedes Apostolicas per successiones Pontificum obtinent, id est, qui illis præsunt Ecclesiis, quas Apostoli instituisse probantur, Romanam videlicet, & Alexandrinam & Antiochenam.* Romanam Ecclesiam inter Patriarchales difertè recensens. Sic & Justinianus in l. 7. C. de SS. Eccles. Episcopum Romanum vocat Papam Senioris Romæ & Patriarcham. Et in rescripto, quod recensetur l. 8. C. eod. hunc in modum concepta est inscriptio: *Justinianus --- Jobanni sanctissimo Archiepiscopo alma Urbis Romæ, & Patriarchæ.*

XII. In jure Græco-Romano, quod edidit Johannes Leunclavius, lib. 7. habetur Theodori Balsamonis mediatum, ut vocatur, sive responsum de Patriarcharum privilegiis, ex quo plurimæ sententiæ ad rem præsentem facientes colligi possunt. Præcipua ejus disquisitio est, quomodo sanctissimorum Patriarcharum numerus quinarium extiterit, & qualiter se adinvicem habeant? Inter alia inquit: *Primus adversus secundum sese non offert, neque secundus adversus tertium, sed cum instar quinque sensuum capitum unius, (qui tot esse numero dicuntur, nec dividuntur tamen in partes) apud populum Christianum habeantur, dignitate nihilominus pares sunt in omnibus, ἰσοτιμίαν ἐν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν, & cum capite sanctarum per universum Orbem Ecclesiarum DEI jure dicantur, locum in eis discrimen ab hominibus statutum habere non potest. --- Sed quemadmodum quinarium ille sensuum architecti & Conditoris DEI formationi respondet, nec ad speciem v. g. odoratum, nec auditum tactum vel gustum hostiliter eam ob causam invadit, quod eorum nomina forte tali serie à nobis proferantur: ita nec sanctissimorum patriarcharum aliquis, cui per divinos canones primus tributus est locus, adversus secundum & proximum ab hoc, arroganter semet effert. Et porro: Sanctissimos quinque Patriarchas pro solo capite corporis omnium Ecclesiarum Dei agnoscimus. Rursum: Ceterum cum sacra litera patrumque traditiones Episcopum Romanum appellant Papam: itidemque Alexandrinum & ipsum quoque Constantinopolitanum ac Hierosolymitanum, Archiepiscopos; solum verò Antiochenum Patriarcham, qui fieri potest, ut Antiochena Ecclesia non patiatur injuriam, quæ intelligat reliquos etiam publice dici Patriarchas? Omnino fit hoc propter identitatem honoris, & quod hi quinque Patriarchæ vicem unius capitum universi corporis obtineant, sanctorum videlicet Ecclesiarum DEI. Et concludit tandem: Licet ergo Papæ Patriarchæ & Archiepiscopi significata lingua ratione diversa sunt: nullo tamen modo potestate differunt. Hæc Balsamon Vir eâ ætate, hoc est, circa annum clō CLXXX. supra omnes alios juris Canonici consultissimus, uti eum laudat Nicetas Choniates in Isaac. Angel. lib. 2.*

XIII. Sed ne quis regerat, ab homine schismatico & Romana Ecclesie infenso, uti Balsamonem redarguit Cardinalis Bellarminus in *lib. de Scrip-
ptor. Eccles.* profecta ea esse testimonia, ipsorum Pontificum Romanorum sententias adscribimus, quibus deprecati fuerunt vel insolentiorum titulum, vel honorem exuberantem, ceterisque Patriarchis detrahentem. Apud Gratianum *dist. 99.* ex Pelagii Pontificis Romani epistolâ hoc legitur fragmentum: *Nullus Patriarcharum universitatis vocabulo unquam utatur: quia si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit hoc à fidelibus, hoc sibi velle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumq; parte videatur. Quapropter charitas vestra neminem unquam etiam suis in epistolis universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebitum.* Ad eundem modum scripsit Gregorius Magnus ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum apud eundem Gratianum *d. l.* *Ecce in præfatione epistolæ, quam ad me ipsum, qui prohibui, direxistis, superba appellationis verbum universalem me Papam dicens imprimere curastis: quod peto, mihi dulcissima sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur, quod alteri plus, quam ratio exegit, præbetur. Ego non verbis quero prosperari, sed moribus: nec honorem esse de-puto, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Mens namq; est honor universalis Ecclesie meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego honoratus sum, cum singulis quibusq; honor debitus non negatur. Si enim universalem me papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum. Sed absit hoc: recedant verba, que vanitatem inflant, & charitatem vulnerant. Uterq; Pontifex talem in reliquos Patriarchas superioritatem deprecatur, ex quâ impares illi fieri aut dici queant. Generalis est Pelagii sententia, ut frustra statuatur à Canonistis, non esse eam ad Papam Romanum extendendam. Charitas vestra, inquit *NE MINEM UNQVAM* etiam suis in epistolis universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem infert indebitum. Et omnino futilis est Gregorianæ epistolæ interpretatio, quâ statuunt, ideò universalem episcopum se negasse, ne quis putet, particulari cuiq; Ecclesie se præfectum velle. Rationem enim ipse addit Pontifex, cur dici ita nolit, quia scilicet ceteris Patriarchis subtraheretur, si uniusquam ratio exigat, præbeatur. Declinat Pontifex & à se remotum cupit omne id, quod *καταρχή* aliquam in ceteros Patriarchas significare queat. Quod attestantur sequentia ejusdem epistolæ, quæ *lib. 7. indict. 1.* trigesima est, verba: *Indicare quoq; vestra beatitudo studuit, jam se quibusdam non scribere superba vocabula, que ex vanitatis radice prodierunt, & mihi loquitur dicens: Sicut iussistis. Quod verbum iussionis peto à meo auditu removete, quia scio, quis sum, qui estis. Loco enim mihi fratres, estis moribus patres. Non ergò iussi, sed que utilia visa sunt, indicare curavi.**

XIV. Quandoquidem autem haudquaquam improbari potest hierarchia Ecclesiastica, si, ut supra diximus, presbyteri Episcopis, Episcopi Metropolitanis, & Metropolitanis Patriarchis subiecti sint, non ineptè nunc quaeritur, an non ulterior adfensus & gradatio fieri debeat, ad unum aliquem summum, qui Patriarchis praesit? Ita quidem volunt Romanæ Ecclesiæ alumni, qui pontificem suum ad tantum evehunt fastigium, ut DEO parem, aut non multò minorem faciant: Ecclesiam autem universam ita ei subiciunt, ut verum & vivum Christi membrum non sit, qui Romani Episcopi placita, ut divina oracula, non recipit, quive nolit ab eo sive in primâ sive in secundâ instantiâ judicari, adeò ut ex toto terrarum orbe causæ Ecclesiasticæ ad Consistorium ejus velut ad tribunal universale devolvi atq; referri debeant. In eam rem in primis laudant vulgatum Politicorum axioma, Monarchiam esse optimam & præstantissimam imperandi formam. Et hinc inferunt, probabile, imò certum esse, Ecclesiam DEI à sapientissimo principe Christo institutam secundum optimam regiminis formam gubernari. Addunt, monarchiam passim in naturâ commendari, non hominibus modo, sed brutis etiam animantibus, suum apes, suum aves regem, suum in aquis ingentia cete, suum quadrupes agnoscere; ex hominibus verò, quicumq; vel sapientiâ vel moderatione & disciplinâ, vel armorum usu viguere, singulare illud imperii genus, quam monarchiam vocant, cæteris antiquius & præstantius habuisse.

XV. Nec contenti illi usurpatione talium hypothesium in rebus Ecclesiasticis, potestatem Pontificis sui monarchicam etiam ad temporalia extendunt, supponendo Laicam potestatem eminenter & virtualiter contineri in Ecclesiasticâ, & sicut aurum superat plumbum altitudine suæ quidditatis seu essentiæ, & Sol Lunam, ita potestatem Ecclesiasticam superare merè Laicam suâ essentiâ & eminentiâ, & eminenter continere eam. Vid. Martin. ab Azpilcuet. Navarr. *releat. c. novit. §. de judic. notab. 3. n. 41.* Inde conficiunt, Papam non minus directè in temporalibus terræ universæ Dominum, quam Catholicæ Ecclesiæ caput in spiritualibus esse constitutum: cujus quidem secularis domini jure tam habeat in Imperatores, Reges, & Principes supremam directo ordine jurisdictionem, ac de iis, ubi res inciderit, eorumq; imperiis statuendi potestatem, quam in Episcopos obtineat, & cæteram Cleri plebem, quos arbitrato suo possit vel novis ornare honoribus, vel pristino gradu pro meritis exutos dimittere. Ejus sententiæ principes à Cardinale Bellarmino *lib. 5. de Rom. Pontif. c. 1.* notantur Augustinus Triumphus, Alvarus Pelagius, Hostiensis, Panormitanus & Sylvester; quibus porrò annumerat Henricum Gandavensem, Rodericum Sancium, Alexandrum Alensem, Celsum Mancinum, Thomam Bozium, Hidorum Mosconium, Card. Baronium, Lælium Zechum, & Alexandrum Carerium. Qui idem Carerius *l. 2. de potest. Rom. Pontif. cap. 9.* alios plu-

res hisce partibus accendet, ut opinionis illius præcipuos assertores: cujus studio ipsum videre licet adeo præcipitem ferri ardore & vehementiâ, ut qui contra nitantur omnes, re ipsâ damnet anathematis. Add. ex Jctis Sig. Scaccia de judic. lib. 1. cap. 11. n. 6. seq. § 12.

XV. Non possunt commemorari hic omnia, quibus posteriorum seculorum, nempe XIII, XIV, XV, XVI. & hujus etiam nostri, Romano Pontificii addicti Scriptores in ejus manum & potestatem divina & humana, ecclesiastica & politica, cœlestia & terrena consignant. Si quando differendi hæc de re datur occasio in jure Canonico, diffuunt glossæ in stylum luxuriantem, & Pontificem Romanum DEO æqualem faciunt. Ad c. quanto X. de transl. Episc. hæc notat Glossa: *Unde dicitur habere cœleste arbitrium, & ideo etiam naturam rerum immutat, substantialia unius rei applicando alii, & de nullo potest aliquid facere, & sententiam, que nulla est, facit aliquam, quia in iis, que vult, ei est pro ratione voluntas, nec est, qui ei dicat, cur ita facis; ipse enim potest supra jus dispensare. Idem de injustitia potest facere justitiam corrigendo jura & mutando, & plenitudinem obtinet potestatis.* Ad eundem modum commentatur Glossa alia ad c. unam sanctam, in extravag. comm. de major. & obed. Item quia *Jesus Christus filius DEI, dum fuit in hoc mundo, & etiam ab eterno naturalis dominus fuit, & de jure naturali in Imperatorem & quoscumque alios, utpote in personas, quas creaverat, & donis naturalibus & gratuitis dotaverat & etiam conservabat. Et eadem ratione & vicarius ejus potest. Nam non videretur Dominus discretus fuisse, (ut cum reverentiâ ejus loquar) nisi unicum post se talem vicarium reliquisset, qui hæc omnia posset.* Modum vero omnem excessit Glossa ad c. cum inter, Extrav. Job. XXII. de V. S. dum ipsum etiam DEI vocabulum & nomen Papæ Romano tribuit: *Credere, inquit, Dominum DEUM nostrum Papam, conditorem diæ decretalis & istius, non potuisse statuere, prout statuit, hereticum censeatur.* Ubi notandum, vocem, DEUM, in quibusdam exemplaribus non haberi, haberi tamen in editione jussu Gregorii XIII. à Correctoribus Pontificiis emendatâ, & pluribus aliis, quæ deinceps prodierunt. Possent addi ex eodem jure Canonico talia plura, nisi fugienda esset Lectoris satietas, ineptias istas fastidientis. Unicum adjungam encomium Papæ variis flosculis adornatum & à Cataldino de Boncompagnis tr. de potest. Papæ ad inclitam civitatem Ferraria anno 1488. §. Proinde loquar. n. 14. his verbis decantatum: *Papa non puri hominis, sed DEI vivi vices gerit in terris, & totius mundi appellatur Dominus. Est Sacerdos maximus, summus Pontifex, heres Apostolorum, primatu Abel, gubernatu Noë, Patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moses, judicatu Samuel, potestate Petrus, unctioe Christus ipse. Est, ut Bernhardi ut ar eloquio, diligentium Pater summus & particeps omnium timentium eum, Christianorum Dux & Ordinator, Omnium Pastor, Magister sapientum, oppressorum refugium, Advocatus pauperum, miserorum spes, cæcorum oculus, mutorum lingua,*
bacu-

baculus senum, malorum metus, bonorum gloria, potentum virga, tyrannorum malleus, Regum Dominus, moderator Legum, Sol terra, orbis lumen, vicarius Christi, successor Petri & mundi arbiter, Dominus & Magister.

XVII. In has laudes & absurdas adulationes diffundunt se, qui monarchiam in Ecclesia necessariam esse statuunt, quique Pontificis Romani affectum exsuperantiam defendere aliter nequeunt. At verò, dum supponunt, monarchiam omnium Rerum publicarum præstantissimam esse, & ad hanc etiam Ecclesiam conformari debere, in eo & *μετέτασιν* committunt *ἐξ ἄλλας γένεσς*, & velut concessum ponunt, quod concedi simpliciter nec potest, nec debet. A Philosophis Sophista dicitur, qui principium politicum in theologiam transfert. Confundit enim plus quam toto genere diversa, ea nempe quæ cognoscuntur sub lumine rationis, & quæ cognoscuntur sub lumine revelationis, sive fidei. Nec debet enim regimen Ecclesiasticum aliter institui, nisi ad normam ab ipso Autore Christo præscriptam. Deinde nec ipsi Politicorum antesignani simpliciter statuent, Monarchiam præstantissimam esse, aut omnibus universitatibus adaptari commodè posse. *Non sono gli huomini* (inquit Marchio Virgilius Malvezzi in *Tarquin. superb. p. m. 138.*) *che costituiscono le Republiche, ovvero i principati, mà una certa natura, d' forza d' interesse, che quantunque non conosciuta, non lascia loro ritrovar quiete, sino che non gli conduce, dove hanno maggior proportione, in quella guisa, che auvenir suole à gli elementi, che non sapendo, oue vadano, condotti da un natural istinto non ritrovano mai quiete, per sino, che non arrivano à quel luogo, che benche fosse loro naturale, non conoscevano.*

XVIII. Aristoteles in politicis, quænam trium specierum melior sit, determinare non audet, sed cum eas enumerasset, l. 3. pol. in fin. addit: *Cum tres sint rectarum Rerump. species, necesse est, optimam esse, que ab optimis administratur. Talis autem est, in qua contingit, aut unum aliquem omnium, aut genus totum, aut omnem multitudinem virtute præstantem gubernare eos, qui gubernari possunt ad eam vitam, que sit maxime expetenda &c.* Nec profecto consensum hic expressisses à Romanis, Lacedæmoniis, Atheniensibus, Syracusanis, Thebanis, Carthaginensibus, quibus monarchia prorsus displicuit. Neque verò hodiè aliter nisi ægrè ferent, si quis mordicus imperium unius defendere & svadere velit, Helvetii, Belgæ, Genuenses, Veneti & alii, qui suo exemplo nos docent, non omnibus gentibus eandem convenire Reip. formam. Et ut maximè demus, monarchiam omnium Rerump. præstantissimam esse; propter incommodatamen in eâ resultantia notabiles adjiaciendæ erunt limitationes, si scil. unus homo omnibus locis adesse possit, nec necessariò cogatur negocia Reip. per alios expedire, & si mori non possit, ne unquam Reip. principe destituatur, cum interregnum, quod contingere sæpiusculè solet, ingentium turbarum materiam suppeditet.

XIX. Vident Pontificiæ tyrannidis defensores ista & alia plura incommoda, idcirco laudant aliquando mixtam Reip. formam, & talem nunc in suâ Ecclesiâ existere dicunt, quod præter monarchiam etiam Aristocrazia & Democratia locum in eâ habeant. dum nempe Papa Romanus omnibus ut monarcha imperat, & nulli subicitur: Episcopi Aristocratiam constituunt, summo quidem Pontificis imperio-subjecti, suam tamen dioccesin non tanquam alienam, sed ut propriam moderantes: Democratiam autem in eo conspicuam esse volunt, quod nemo fit ex omni Christianâ multitudine, qui ad Episcopatum vocari non possit, si dignus eo munere iudicetur. Atque sic concludunt, Ecclesiasticum regimen monarchicum esse, temperatum tamen ex aristocratiâ & democratiâ. Ita ferè Bellarminus *lib. 1. de Pontif. Rom. c. 5.* At verò in regno hoc Ecclesiastico nullam planè mixturam inveniri, sed absolutum & simplicem dominatum exerceri, quis tam cæcus est, qui non videt? Ubi monarchia per aristocratiam aut democratiam temperata est, ibi quæ in comitiis tractantur, sine principis consensu rata haberi nequeunt: ita neque princeps potest quicquam determinare sine optimatum assensu & popularium. Et quæ illorum omnium concordia consensu statuuntur, non possunt à Principe solo, nisi similis consensus, à quo statuta sunt, adhibeatur, antiquari. Aliter omnia se habent in regno Pontificio. Ea enim est potestas dominantis ibi monarchiæ, ut non solum concilia nequeant absq; Pontificis consensu decreta ad Ecclesiæ administrationem facientia statuere; verum ipse etiam Papa possit absq; illis decreta sancire, nec minus rata quidem ac firma, quàm si illi suffragarentur. Sed & adicere ei licet, & detrahere & mutare, in decretis conciliorum, quicquid ipsi libet, & promulgare illorum nomine, non secus ac si ipsum totum Concilium uno consensu tale decretum composuisset. Potest etiam, quando & ubi vult, quæ mutuo consensu in conciliis promulgata sunt, ipse solus refigere & antiquare, cum nullis omnino legibus teneatur. Ex quo sequitur, Pontificiam monarchiam nullam omnino mixturam admittere, sed plenissimum esse & absolutum potestatis in universam Ecclesiam dominatum. *Qui volunt, inquit Bellarminus prælect. Rom. controvers. 3. part. 3. quest. 4. concilium esse supra Pontificem, volunt eum esse in Ecclesiâ, id quod est Dux Venetorum in Rep. Venetâ, supra singulos magistratus, & supra singulos Senatores, non tamen supra totum Senatum simul collectum. At verò Pontifex simpliciter & absolute est supra Ecclesiam universam, & supra Concilium generale, ita ut nullum in terris supra se iudicium agnoscat.*

XX. Ad istas enormitates studio monarchiæ per principia philosophica prolabantur Reipublicæ Ecclesiasticæ architecti. Neq; ad rem faciunt à brutis animantibus illustramenti loco petita exempla, quæ tantum abest, ut probationis quandam speciem præ se ferant, ut potius hypothefin Pontificiam evertant. De monarchiâ apum nota res est inter apiarios, sed

sed singulis alveis singulos ajunt præsiderereges. Hoc vero nihil ad rhombum, nisi doceatur, omnium per Europam, imò orbem universum apum & alveorum unum aliquem Regem extare Oecumenicum. Imò verò cum singulis alveis singuli sint Rectores, nemo unus ductor universorum, comòdè inde inferetur, pari modo singulis Ecclesiis suum præesse debere gubernatorem aut Episcopum. Unum autem aliquem Rectorem omnium, Romæ regnantem nihil est in omni naturæ laxitate, quod adumbret, aut repræsentet. Ejusdem enim notæ est, quod quadrupedes Regem suum habere nugantur; non arbitror tamen inter equos aut mulos dari aliquem unum dominantem, & imperio absoluto *μοναρχεῖν*, ita ut cæteri omnes in universo terrarum orbe existentes ei subjecti sint & colla subdant. De Leone quidem notæ sunt fabulæ, principem eum esse reliquorum quadrupedum omnium; sed eum haudquaquam verentur molossi, qui oblatum in caveis ferocitate inſitâ aggrediuntur.

XXI. Nec veremur tamen Ecclesiæ politiam Monarchicam dicere, sed alio planè sensu & modo. In eâ Christus solus & unicus Rex est, ejus leges sunt Scripturæ: administri & Officiales, Episcopi, qui non eum in finem constituti sunt, ut uni alicui inter se summo, qui monarchiam ipse mundano modo constituent, assideant, sed ut ipsi singuli, suo quisq; gregi, præſint. Quod si à regis mundanarum Rerumpubl. formis politia hæc discedit, de quibus Philosophi suas instruunt regulas, ut non nihil discedit, mirum hoc videri nemini debet, cum denunciavit ipse ejus formator, regnum suum ex hoc mundo non esse. Apostoli quidem certè ejusmodi quoddam regnum in animo habuerunt; Verum Christus edixit, non ita futurum inter illos, ut apud Principes gentium. Quæ Christi verba, cum Episcopi Romani sequioribus temporibus minimè intelligerent, conjicerentq; Apostolis nihil aliud, quam tyrannidem aliquam Ethnicorum more formatam interdici, & monarchiam tamen, tot Philosophorum testimoniis laudatam, summo perè affectarent, visibilem à se excogitatam monarchiam, pro Christi monarchiâ substituerunt, & ejus regnum, quod ex hoc mundo non fuit, nec esse debuit, in verè mundanum transmutarunt. Neq; contenti ejus regni finibus Ecclesiasticis, in ipsa etiam regna terrarum imperium universale occuparunt. Quæ omninò exsuperantior est monarchia, quàm ut Philosophi regulis suis continere eam queant.

XXII. Uti enim in politicis subsistere non posset imperium, si unus homo totum terrarum Orbem gubernare vellet, & ad ejus unius judicium omnes causæ, majores saltem, sive in primâ, quam vocant, instantiâ, sive per appellationem devolvi deberent, cum hæc ratione nec necessitatibus humanis subveniri, nec publicæ tranquillitati ullo modo consuli satis posset: ita non minus Ecclesiasticæ id adversum foret tranquillitati, si regimen ejus uni alicui committi oporteret. Coercere intra terminos imperium ma-

xime semper studuerunt illi, qui perpetuum id sibi voluerunt. Et in genere verum est, magnorum imperiorum non semper optandam esse conditionem. Sit enim verò Monarchia optimus Reip. status; sed erit tum demum, si is ad æterni numinis exemplum quantum potentiâ cæteris antecellit, tantundem vincat bonitate sapientiâq;. Sed partim haud scio, an huiusmodi quispiam possit contingere, partim vix arbitror, capacem esse tantæ ditionis unius mortalis animum: Quomodo igitur salutem Ecclesiæ ominabimur ex unius alicujus sapènumero insulli, fatui, sôcordis & flagitiosissimi hominis regimine? cum nec dari nunc possit homo unius tantæ sapientiæ, ut casus omnes rectè discernat, tantæ potentiæ, ut omnes ad suam sententiam amplexandam cogere queat, aut deniq; tantarum five animi five corpôris virium, ut omnibus per Orbem terrarum obortis litibus dirimendis sufficiat. Sed nec unquam univèrsùm genus humanum post sui multiplicationem in unum aliquod corpus five societatem civilem, aut Remp. unam coivit, imò verò nec coire propter tantas intercapedines potest. Et cur verò, si DEO non placuit univèrsùm mundum in temporalibus ab uno homine mortali gubernari, cur inquam dicamus, eundem ab uno in spiritualibus dependere debere? cum tamen non minori cum difficultate regimen Ecclesiasticum quàm civile sustineatur. Nec enim assentior Bellarmino, qui *l. 1. de Pontif. c. 9. sect. pen.* etiam in civilibus univèrsalem monarchiam commendat, & introductam cupit. *Mibi omninò, inquit, expedire videtur, si posset eò perveniri sine iniustitiâ & bellicis cladibus, omnes provincias mundi ab uno summo Rege gubernari in rebus politis: præsertim si summus monarcha sub se haberet non vicarios & proreges, sed veros principes, quomodo Pontifex sub se habet Episcopos.* Credo ego facilius tum futurum Pontifici, ut sceptrâ ipse capeat, & per excommunicationem unius illius Monarchæ, aut absolutionem subditorum à subjectione sibi ipsi totum imperium vindicare queat. Id verò & divinæ institutioni & totius Orbis salutis repugnare, certum est, nec inficiabitur, quisquis imperandi artem didicerit, aut attentius secum consideraverit. Probanda esset talis monarchia, si quemadmodum Sol indefatigabili motu univèrsùm terrarum Orbem illustrat, illustrat, & conservat: ita unus homo posset singulis nationibus prospicere. Concedamus præferendam esse monarchiam Aristocratix, si quis scil. inveniatur omnium optimus ac prudentissimus, si monarchia intelligatur non totius Orbis, sed cujuspiam ditionis & certi alicujus territorii. Conf. Jan. Gruter. *discurs. ad Tacit. c. 17.*

XXIII. Cæterum cum totum Ecclesiæ regimen ad finem supernaturalem tendat, & supernaturalibus etiam ordinetur mediis, non aliud rectius constituetur caput, aut alius gubernator & princeps, nisi ille, qui autor est & fundator Ecclesiæ, quique mediâ illa Supernaturalia, dona videlicet gratiarum & Spiritus S. in manu habet. Talis est ipse Salvator Christus, cujus

ius respectu Ecclesiæ regimen verè monarchicum est. Ecclesia namque est corpus Christi, qui solus officio capitis defungitur, vitæ, motus sensusq; potestatem ei largiendo: Et illum constituit caput DEUS super omnia ipsi Ecclesiæ *Epbes. I, 22.* & ex illo totum corpus per commissuras & compages suppeditatum & compactum, augetur Dei augmento. *Coloss. II, 19.* Corpus hoc & regnum uti spirituale est, & spiritualibus modis sustinetur: ita neesse non est, ut in eo visibile aliquod caput sit, aut visibilis monarcha, quandoquidem & cives ipsi, fideles scil. & electi, qui præcipua hujus regni pars sunt, quatenus tales, invisibiles sunt. Et hinc rectè Gratianus *c. hoc Sacramentum, de consecr. dist. 2.* definit Ecclesiam, quod sit societas corporis & membrorum Jesu Christi, eamque consistere ait in prædestinatis. At cœtus electorum atque prædestinatorum invisibilis est, & latens, neque ullius sensui obvia societas. Forma enim essentialis Ecclesiæ consistit in unione intrinsecâ cum Christo capite & reliquis membris. Quæ unio distinctâ individuorum notitiâ sciri nequit, quis scil. inter eos, qui Christo nomen dederunt, verè unius cum eo sit, propter vitium hypocrisis, quo cœtus iste infectus est. Tale scil. est regnum Christi, tales cives, & tale etiam caput. Et ad tale regimen, quod solos electos concernit, sufficeret sine dubio sola Christi capitis invisibilis præsentia, per quam dona sua & gratiam imperat, & cives suos beatos reddat.

XXIV. Sed quia cœtus ille, in quo invisibilis illa Ecclesia latitat, in oculos incurrit, & latius patet, quam cœtus electorum, cum extra Ecclesiam visibilem, sive externum vocatorum cœtum, ex bonis & malis constantem; non quærenda sit invisibilis, eorum scil. qui ratione externæ conversationis in Ecclesia visibiles quidem sunt, ratione fidei autem invisibiles & soli DEO cogniti, inde factum, ut externum etiam in Ecclesia aliquod regimen sensibilibus & ab hominibus visibilibus obeatur, ad disciplinam scil. & bonum ordinem conservandum, tum & ad prædicationem verbi & administrationem Sacramentorum continuandam. Et hoc ipsum regimen monarchiæ Christi ita substernitur, ut ab eâ totum dependeat, neq; aliunde leges accipere debeat. Quod si verò extra hoc caput, istud, uti inter homines sustinetur, considerandum fuerit, nego, per ea, quæ supra dixi, unum aliquem Ecclesiæ ita præfici debere, aut etiam posse, ut ille ubiq; terrarum potestatem suam exferere queat. Quin confidenter assero, regimen istud rectius committi pluribus, & ab ipso Christo etiam institutum fuisse quodammodo aristocraticum. Ut enim jam non repetam, quod supra abundè probavi, Christum Ecclesiam suam Apostolis omnibus ex æquo commendasse, eosq; ad hoc necessariâ potestate omnes æquè instruisse, sufficit adducere testimonium Pauli, *Epbes. IV, 11, 12.* *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerii in edifi-*

figurationem corporis Christi. Hæc est Reip. Ecclesiasticæ forma, quam ipse Rex & Princeps ab initio instituit, in quâ ne vestigium quidem alicujus *μναρχεῖν* extra Christum existit. Ad quid ergo *ἔξ ἄλλο γένος*, & ex aliquâ Philosophorum regulâ nec concessâ ab omnibus, nec accommodatâ satis, fingere nobis licebit regimen prorsus aliud, exorbitans planè & intentioni divinæ adversum.

XXV. Ubi virorum præstantium copia est, & rem omnem non armis & bello violenter, sed placidè consilio & prudentiâ collatis hinc inde sententiis in tranquillitate & quiete atq; charitate geri oportet, ibi ex ipsius rei naturâ & Politicorum placitis aristocraticum regimen monarchico præfertur. At in Ecclesiâ omnia se ita habent, quippe in quâ charitas præcipua virtus est, ita ut ex eâ vinculum societatis Ecclesiasticæ constituatur. Violentiam autem & armorum usum Ecclesiæ necessariam esse tantum abest, ut creditum olim fuerit, ut potius doctrinâ & praxi contrarium sustinerint Apostoli & eorum successores. *Arma militiæ nostræ*, inquit Paulus, *2. Cor. X. 4. non carnalia sunt, sed divinitus valida ad destructionem munitio-* num. Idem Apostolus *Ephes. VI, 14. seq.* universam *πνευμαλίαν* describit, quam per baptismum accepit Ecclesia ab Archistratego & Rege suo Christo. Optimè Tertullianus *ad gentes in apologet. c. 37.* Cui bello non idonei, non prompti fuisset, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, si non apud istam disciplinam magis occidi liceret, quam occidere. Sic: Prudentia verò, quâ gubernari debet Ecclesia, multo rectius inter plures sese exferit, quam expectatur ab uno, sæpè parum prudente, & vitiis, imò & hæresi quandoq; inquinato. Sic igitur statuimus, nullam in Ecclesiâ vel olim institutam, vel institui adhuc debere monarchiam visibilem universalem unius hominis; sed dari suo modo partiales in singulis Ecclesiis Episcopis commissas, quæ simul omnes unicam constituant Ecclesiam universalem, non monarchicè amplius in hæc universalitate, sed aristocraticè gubernatam. Eoq; pertinet dictum Cypriani *lib. 4. ep. 2.* Una est Ecclesia à Christo per totum mundum in multa membra, divisa: item Episcopatus unus Episcoporum multorum concordia numerositate diffusus. Legitur apud Gratianum *c. Novatianus 7. q. 1.* Non ergo est Ecclesia sub unius capituli cum plenissimâ potestate omnia gubernantis jurisdictione visibili.

XXVI. Quia autem vident Pontificii suprematûs assertores, ex regulis politicis parum juvari suam in Ecclesiâ monarchiam, ad Scripturam sacram confugiunt, ut inde fulcra atq; firmamenta conquirant. In eam rem præ cæteris laudant & producant *πλοθρὸν* illum ex *Matth. XVI, 18.* locum: *Tu es Petrus, & super banc petram edificabo Ecclesiam meam.* Atq; hinc evidenter putant probari, Petrum constitutum fuisse supremum Ecclesiæ monarcham, & post Petrum successores ejus omnes. Nam, inquit Didacus Covarruvias *l. 4. var. resol. c. 14. n. 11.* licet quidam ex patribus locum illum

vis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum S. tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem auctoritate sua disposuit. Hoc utique erant ceteri Apostoli, quod Petrus fuit, pari consortio præditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Christi una monstretur. --- Quam unitatem tenere firmiter & vindicare debemus, maxime nos Episcopi, qui in Ecclesia DEI præsidemus: ut episcopatum quoque ipsum unum atque indivisum probemus. Sc: In contrarium si quæ proferantur Cypriani sententiæ, meminisse oportet, depravata admodum ejus esse opera & fœdè adulterata, in medias periodos sæpè corruptorum infartis *φλυαρίας*. Quæ de re videri possunt Andr. Rivet. *Critic. sacr. lib. 2. cap. 14.* Joh. Dallæus *de usu Patr. c. 4. pag. 83.* in specie verò circa verba adducta Johannes Rainoldus in *colloq. cum Hart. cap. 5. sect. 2. pag. 112.*

XXVIII. De Chrysofomo sibi *ἐμὸν Ἰησοῦν* non est quod gloriatur Covarruvias. Hæc enim ejus est verborum Christi explicatio *tom. 3. serm. de pentec.* Super hanc petram, non dixit super Petrum: non enim super hominem, sed super fidem edificavit Ecclesiam suam. Quid autem erat fides? tu es Christus filius DEI vivi. Idem ibidem: Quid est super petram: hoc est super confessionem, super sermones pietatis. Paria habet in homiliâ de cruce dominicâ, & homil. 55. in *Matth.* Nec dubito, alios plures à Covarruvia in testimonium vocatos eum destitutos, si verba eorum non carptim & abbreviatè, sed integro sensu adducantur, & ex aliis locis parallelis explicentur. Interim tamen concedi potest, & tùm ex adductis quibusdam tùm & aliis aliorum Patrum dictis patet, dictum istud Christi diversimode explicatum fuisse, & fuisse nonnullos, qui per Petram, vel Petrum, vel Apostolorum sive etiam fidelium quemlibet exposuerunt. Sed illi, ut maxime vera dicant, à vero tamen verborum Christi sensu discedunt & contextum torquent. Ac licet Augustinus hanc interpretationem ipse non rejiciat, imò aliquando illâ utatur; alteram tamen præfert, & ut suam tuetur. Imò verò, dum ait *lib. 1. retract. c. 21.* (loco à Covarruvia citato) *Dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in eo, tanquam in petrâ, fundata sit Ecclesia, --- sed scio me postea sæpissimè sic exposuisse, quod à Domino dictum est, Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, ut super hanc intelligeretur, quem confessus est Petrus dicens Tu es Christus Filius DEI vivi. Harum autem duarum sententiarum, quæ sit probabilior, eligat Lector.* Dijudicandum relinquo erudito Lectori, an non ultima ista verba glossema sint Interpretis alicujus verba Augustini temperantis, ne iniquus ille & adversus diceretur Monarchiam Ecclesiasticam ex verbis Christi extruentibus. Sanè prælatam ab Augustino sententiam posteriorem ipsa arguunt verba, dum priorem quodam in loco, posteriorem à se sæpissimè propositam dicit. Et rectè hinc Petrus ab
Alliaco

Alliaco Episcopus Cameracensis & Cardinalis in recommendatione, ut vocat, *Scripturæ*: Licet ipsemet Augustinus, quæ harum duarum sententiarum probabilior sit, electioni Lætoris reliquerit; non tamen videtur, quod in petra Petrus, sed in petra Christus sit intelligendus, de quo ait Apostolus: *Petra autem erat Christus*, 1. Cor. X. *Quis enim in Petri infirmitate Ecclesiæ firmitatem stabiliat? de cuius infirmitate ancilla ostiaria interrogata respondeat.*

XXIX. Aliorum Patrum à Covarruvia citatorum dicta jam non excutio. Examinavit ea pleraq; & quantum inde præfidii habeant Monarchici, accuratè ostendit Isaacus Casaubonus *exercitat. 15. n. 12. seqq.* Sufficit mihi juris Canonici Doctore & interpreti, adversus Covarruviam & alios Canonistas obvertere glossam *ad c. 7. dist. 19.* Ibi enim ad verba, super hanc petram, talis invenitur commentarius: *Per hanc dictionem non credo, Dominum aliud demonstrasse, quàm hæc verba, quæ Petrus respondit Domino, cum dixit: Tu es Christus Filius DEI vivi, quia super illo articulo fidei fundata est Ecclesiæ. Ergò super se ipso fundavit DEUS ecclesiæ.* Et in verbis immediatè antecedentibus, cum in textu hæc leguntur verba: *Hunc (scil. Petrum) in consortium individue unitatis assumptum, id quod ipse erat, dominus voluit nominari.* Hunc in modum commentatur glossa: *Erat, id est, ab eo, quod ipse dominus erat, scil. petra, voluit eum vocari dominus Petrum.* Quod quidem Glossatoris testimonium eò libentius adduco, quia in censurâ & expurgatione glossarum atque additionum juris Canonici Romæ adornatâ superiori seculo sævientem Censorum calanum effugit, & obelum nullum, nullamq; lituram passum est.

XXX. Addam Johannis Feri explicationem, qui in istum Matthæi locum hunc in modum commentatur: *Cum Christus dixit, super petram edificabo ecclesiæ meam, nihil aliud vult, quàm se edificaturum super firmum immobileq; fundamentum, contra quod nihil possint omnes adversariorum insultus. Ex hoc patet, quod Christus ecclesiæ suam non super Petrum aut quemcumq; alium hominem edificat. Nullus enim homo tam firmus & constans, qui non possit moveri, id quod etiam in Petro manifestè videmus. Alia igitur petra inquirenda est.* Hæc Johannes Ferus Franciscanus, Ecclesiastes Moguntinus, Vir, Sixti Senensis *Bibl. lib. 4. judicio*, in divinis literis nobiliter doctus, & eloquentiâ singulari præditus, cui parem in officio evangelicæ prædicationis Catholicæ Germanorum Ecclesiæ eâ tempestate non habuerunt. Et hoc testimonium omninò conforme est illi, quod ex Petri ab Alliaco scriptis modò adduxi. Ex quibus patet, etiam pontificii Regni megistanes aliquos non invenisse in hoc Scripturæ dicto, quod pontificatum œcumenicum stabilire queat, adeoq; frustra nobis illud, ut argumentum demonstrativum & invincibile obverti.

XXI. Qui ex Pontificiis Christum Syriacè locutum contendunt, atq; hinc veteres Ecclesiæ Doctores ignorantæ accusant, quod scil. ignoraverint

illi, in linguâ Syriacâ voces, Petrus & petra, non diſſer-
 terminatione, nec
 prolatione aut pronuntiatione diſtingui poſſe, duplici nomine in reatum
 incidunt, & quod textum Evangelistæ Græcum reprehendant, & quod rece-
 dant à vulgatâ verſione, quam cæteroquin mordicus defendunt: Enim-
 verò quod primum concernit, quem dicemus Chriſti dictum ſignifican-
 tius exprimere potuiſſe, quàm ipſum Apoſtolum *Πέτρον*? Evangelium
 enim Matthæi, non Hebraicâ primum linguâ, ſed græcâ ſtatim conceptum
 & ſcriptum fuiſſe, rectè docent & ad verſus contradictores tuentur Andreas
 Rivetus *Iſagog. ad Script. S. cap. 8.* Nicol. Videlius *exercitat. 4. ad Ignatii
 epiſt. c. 2.* Fr. Gomarus *in ſpeciali diſſertat. ſubjectâ tractatui de geneal. Chriſti.*
 Secundum autem planè contrariatur decreto Concilii Tridentini, quod
 vult, ut vetus & vulgata verſio in publicis lectionibus, diſputationibus,
 prædicationibus aut expoſitionibus pro authenticâ habeatur, quam nemo
 quovis prætextu rejicere audeat vel præſumat: Imò verò ſtatuant Grego-
 rius de Valentia *tom. 3. diſp. 1. punct. 7. §. 43.* & Jacobus Greſerus *deſenſ.
 Bell. l. 2. c. 11.* Græcos & Hebraicos Codices, ſicubi à Latinâ vulgatâ edi-
 tione diſſideant, per Latinam corrigi & emendari debere, & Johannes Pi-
 neda præfat. in *Job. cap. 2. n. 4.* nihil ſacræ auctoritatis hæcenus eſſe, niſi
 quod in Latino Codice vulgato habemus. Videat ergò Bellarminus, dum
 Latinam vulgatam ex Syriaco idiomate emendatam cupit, quomodo cum
 Concilio Tridentino, & ſociis ſuis in gratiam redeat: Numquid autem
 Syriacus idiotismus in præſenti negotio ad monarchiam Eccleſiaſticam
 ſtabiliendam faciat, Theologis diſcutiendum relinquo. Videri poterit
 Johannes Rainold. *in colloq. cum Hart. cap. 2. ſect. 1.*

XXXII. Ut maximè verò concederemus, Petrum fuiſſe Petram, ſu-
 per quam Eccleſia Chriſti ædificari debuit; fuiſſet tamen is cum aliis petra,
 non ſolus, excluſis cæteris, incluſorum autem non caput ſingulare, non
 hierarchiæ princeps. Imò verò, quicquid hîc Petro dicebatur, non ut per-
 ſonæ ſingulari dictum eſt, ſed repræſentanti, nimirum totius Eccleſiæ per-
 ſonam ſuſtinenti. Unus pro omnibus reſpondebat, unus pro omnibus au-
 diebat; Tu es Petrus. Dictum eſt ibidem: Quicquid ligaveris: non quod
 ſolus ligandi poteſtatem haberet: Habet omnis Eccleſia in preſbyteris &
 Episcopis; ſed ideò Petrus accipit, ut omnes intelligant, quod quicumq; ab
 unitate fidei & ejus ſocietate ſe ſeparaverint, nec à peccatis ſolvi, nec cœ-
 lum ingredi poſſint. Quemadmodum igitur poteſtas clavium non ſigni-
 ficat ſupremam regiminis Eccleſiaſtici poteſtatem, id enim ſi eſſet; non ſo-
 lum tot forent Monarchæ; quot Apoſtoli, ſed etiam quot miniſtri & Oeco-
 nomi in domo DEI eſſent: ita nec verba antecedentiâ monarchicam po-
 teſtatem inferre poſſunt, quippe quæ ſimiliter ad totum Collegium perti-
 nent: *Notandum eſt*, inquit Anſhelmus *in cap. 16. Matth.* quod hæc pote-
 ſtas non ſolum Petro data eſt; ſed ſicut Petrus unus pro omnibus reſpondit, ſic in

Petro

Petro omnibus hanc potestatem dedit. Oeconomus minimè in domo Domini sui absolutum imperium obtinet, quamvis claves ipsi sint traditæ; inprimis si constet, easdem claves iisdem foribus aperiendis aptas, in diversorum manibus æquali potestate existere, ita ut alius aperire possit, quod socius ejus clausit, vel claudere, quod alter aperuit. Solus ille, qui clavium dominus est, absolutum tenet imperium, & in domo suâ Monarcha est, reliqui ut ostiarii & janitores ministerium tantum præbent, à Domino sibi præscriptum.

XXXIII. Atq; sic non ex Patrum tantum mente & sententiâ, sed ipsorum etiam quorundam Pontificiorum verbis, explicavimus bracteatum istud dictum Christi, ex *Matth. XVI.* Accedamus nunc ad alterum, in quo non minus, alii verò haud paulo majus præsidium quærunt, quod extat *Job. ult. vers. 15. seq.* dum in priori illo primatum Petro tantum promissum, in posteriore autem hoc solenniter eidem collatum scribunt. Circa hoc autem dictum tria inprimis in disquisitionem veniunt. 1. An cum Petro solo Dominus ita fuerit locutus, ut ad Petrum quoque solum, reliquis Apostolis exclusis, Christi sermo & mandatum spectet? 2. An omnium ovium sive Christianorum cura ita Petro sit commissa, ut sine restrictione vel limitatione ullâ ille solus cum suis successoribus gregem Domini pascere debeat, nec gregem solum, sed ipsos etiam Apostolos & Doctores Ecclesiæ cæteros. 3. Quid pascendi verbo Christus intellectum velit, an talem quoque hinc vim habeat, ut politicam etiam potestatem supra Reges ac Imperatores inferat? Pontificis Romani assentatores hinc ubique affirmativam tuentur sententiam. Videamus, quàm benè.

XXXIV. Quod primum concernit, negari nequit, causam, quæ huic colloquio occasionem præcipuè dedit, Petro cum reliquis Apostolis fuisse communem. Est enim illa gravissima Petri & reliquorum discipulorum à Christo defectio, & restitutionis in ministerium, è quo per illam excidisse videbantur, confirmatio. Istam autem non à Petro solum, sed etiam à reliquis Apostolis, quamvis non eodem gradu modoq; factam esse, ex Evangelicâ historiâ certum est. Sed & restitutionem iisdem omnibus contigisse non minus certum est. Præ cæteris autem Petrum alloqui placuit Domino, quod is præ reliquis insigniter defecerat, dum non fugâ tantum, ut reliqui, Magistrum suum deseruerat, sed trinâ insuper abnegatione, additâ quoque execratione, gravissimè eum offenderat. Taliter lapsus dum Christus erigit, & in Apostolatam restituit, facile fuit discipulis reliquis colligere, se quoque restitui, & quod Petro à Salvatore Christo dictum ac mandatum erat, sibi quoque dici ac mandari. Nihil Petro supra socios fuit datum aut commissum. Nam quod muneris hæc metaphoricâ locutione Petro injungitur, sive potius restituitur, idem reliquis Apostolis omnibus simplici & plano sermone committitur *Matth. XXIX, 19. Euntes docete*

omnes gentes &c. Specialiter Petrum alloquitur Christus, quod, ut dixi, præ cæteris ille per abnegationem Apostolatam suam inquinasset.

XXXV. Sed inquis, comparativum Christi sermonem satis indicare, eum ad solum Petrum, reliquis Apostolis exclusis, spectare. Dum enim non simpliciter & nudè interrogat, ἀγαπᾷς με, sed cum reflexione ad alios, πλεον τῶτων, non poterit intelligi reflexio aut comparatio ista, nisi seorsim Petrum consideremus & ejus amorem, ut se habeat ad alios. Neq; comparisonem illam addidisset Christus, si reliquos æquè Apostolos, ac Petrum sermo & mandatum Christi attineret. Ita quidem est, & verba satis perspicuè comparisonem istiusmodi exprimunt; sed inquirendum est, ad verum sensum eruendum, unde occasionem Christus sumpsit Petrum ita interrogandi. Eam autem præbuit sine dubio nimia Petri præsumptio, quâ ante Christi Domini sui passionem cæteris se discipulis prætulerat, quaq; confidenter admodum jactaverat: Etiam, si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Interrogatur igitur nunc à Magistro suo, num idem adhuc animus & confidentia, ac etiamnum reliquis se præferre audeat? postquam scilicet ex trinâ abnegatione jam satis confset, minus eum promissi sui memorem fuisse, de quo tam confidenter antea & tam calidè gloriatus esset. Et hâc re intellectâ Petrus non comparativè, sed nudè respondere voluit, memor scilicet quam infeliciter cessisset pristina jactantia, ne in eundem lapidem denuò impingeret. Vid. Robert. Abbot. de suprem. potest. Reg. prælect. 10. n. 2.

XXXVI. Hinc verò constat, quare solum Petrum, licet præsentibus aliis Apostolis Servator allocutus fuerit, nempe ut declararet, se non obstantibus pristinis tribus negationibus, quibus oppositas nunc tres audiat amoris confessiones, velle, ut Petrus unâ cum cæteris Apostolatu fungatur: atq; ita animum illi addit, ut sciat, se restitutum esse, & ad se non minus, quàm ad cæteros curam pascendarum ovium pertinere, etsi triplici abnegatione, ut illo officio excideret, plusquam cæteri meritis fuisset. Est itaq; quasi dicat Servator: quamvis causâ satis esse posset, quare te repudiarem, quia tamen peccati tui te pœnituit, & mei amorem nunc profiteris, pascere oves meas non minus tu, quàm cæteri. Faciunt huc verba Cyrilli Alexandrini, qui lib. 12. in Johann. c. 64. ita scribit: *Aliud quiddam hæc oratio parturit. Nam quoniam cum aliis Apostolatus nomine Petrus ab ipso Christo decoratus, ter in tempore passionis negavit, jure nunc ab eo terna dilectionis confessio petitur, ut terna negatio aequali confessionis numero compensetur: ita quod verbis commissum fuit, verbo curatur. Petiit autem ab eo, si plus cæteris diligeret. Nam qui majorem clementiam in se Domini fuit expertus, majore amore affici jure debebat. Et paulo post: Terna igitur confessio Petri trinâ denegationis delictum evacuatum est. Dicit autem pascere agnos meos, Apostolatus ei renovans dignitatem, ne propter negationem, quæ humanâ infirmitate accidit,*
labe-

labefactata videretur. Si Apostolatus ipsi renouatus est, quid accepit, quod reliqui Apostoli non habuerunt?

XXXVII. De secundo sic sentiunt Latinæ Ecclesiæ Doctores hodierni, Christum, dum Petrum pascere iubet agnos & oves suas, istis verbis omnes agnos, omnes oves Petro & consequenter Pontifici Romano soli, modo quodam peculiari, à quo cæteri Apostoli illorumq; Successores sint exclusi, commisisse, & ita quidem, ut quotquot dicant, se Petro ejusq; successoribus in sede Romanâ non esse commissos, necesse sint fateantur, se de ovibus Christi non esse. Sunt verba Bonifacii VIII. in *c. unam sanctam extrav. comm. de major. & obed.* At verò, sicut claves Ecclesiæ non soli Petro, sed reliquis etiam Apostolis & eorum successoribus datæ sunt, licet traditio soli Petro facta videatur, dum soli illi dixit Christus, *δίδωμι σοι τὰς κλάβας* &c: ita quoq; cura pascendi oves Christi reliquis etiam Apostolis demandata est, ut ut cum solo Petro locutus fuerit Christus. Cuius pastoris, quicumq; ille sit, incumbit munus pascendi oves Christi. Consequenter, inquit Basiliius *lib. de vit. solit. c. 23.* omnibus pastoribus & Doctoribus eandem potestatem tribuit, *cujus signum est, quod omnes ex equo & ligant & absolunt, quemadmodum & ille.* Nec verò quicquam inde præsidii inveniunt *οἱ ἐξ ἐναντίας*, quod Christus indefinitè Petro oves & suas quidem commendaverit, ex quo putant, universum in toto terrarum orbe pascentem gregem Petro commendatum fuisse. Nulla enim est consequentia: Christus oves suas Petro commendat. Ergo omnes. Cuilibet enim Episcopo injungitur, imò verò cuilibet pastori cujuslibet Ecclesiæ particularis, ut pascat oves Christi, num dicamus, pascere debere eum omnes oves, etiam extra diœcesin suam, extra parochiam suam? Fuit enim verò hoc jus Petro, ut pascere posset quas-cumq; oves, sive alias post alias distributivè, sed id rectius ex naturâ officii Apostolici, quam ex hoc dicto concluditur. Et illud ipsum officium Apostolicum Petro cum reliquis Apostolis fuit commune, quippe qui & ipsi pascere debuerunt oves Christi.

XXXVIII. Haud paulo rectius vocabulum id *meas* explicat Augustinus *tractat. 123. in Job.* dum invehitur in eos, qui oves ut suas, nullâ habitâ sui muneris ratione, tractant, sibiq; in eas imperium aut dominium vindicant. Qui hoc animo, inquit, pascunt oves Christi, ut suas esse velint, non Christi, se convincuntur amare, non Christum: vel gloriandi, vel dominandi, vel acquirendi cupiditate, non obediendi & subveniendi & DEO placendi caritate. Contra hos ergò vigilat toties inculcata vox Christi, quos Apostolus gemit sua querere, non Jesu Christi. Nam quid est aliud, si diligis me, pascere oves meas, quam si diceretur, si me diligis, non te pascere cogita; sed oves meas: sicut meas pascere, non sicut tuas: gloriam in eis meam querere, non tuam: dominium meum, non tuum: lucra mea, non tua. Interpretatio hæc potior nobis videtur, quam Bellar-

mini illa, in dicto Christi istud *meas* extendi debere ad omnes oves simpliciter, atq; sic personale aliquod axioma Petro collatum fuisse. Quod alibi tamen negat ipse Bellarminus, *de Rom. Pontif. l. 2. c. 12. in fin.* quando ait: *Quaedam dicuntur ei ratione officii pastorali, perinde dicta intelliguntur omnibus Pastoribus: ut, pascere oves meas, & confirma fratres tuos. Sc:* Qui agnoscit, pascendi facultatem ad officium pastorale pertinere & hoc omnibus esse commune, quomodo potest ille ex verbis, pascere oves meas, monarchiam papalem extruere? Illud verò nullâ honestâ præscriptione tueri potest Bellarminus, quod Apostolos in ordinem cogit, & cum sint pastores ovium, non minus quam Petrus, eos tamen in ovium censum & numerum transcribit & Petro ita subjectos facit, ut ab eo tanquam à superiore, imò tanquam à Domino & monarchâ leges & jura acceperint. Quam sententiam merito perstringit Richardus Montacutius *de origin. Eccles. part. 2. c. ult. n. 55.* Sed & quod *versu 16.* apud Johannem non *πεποισται*, sed *πεποισται* legi vult Bellarminus, & violentum nimis est, & parum facit ad monarchiam Petri & Pontificis Romani.

XXXIX. Tertium, quod ex dicto Christi monarchiæ suæ stabilendæ idoneum putant Romanæ Ecclesiæ Doctores, verbis *βέβαιον* & *ποιμένειν* significatum volunt. Inde enim colligunt, Petrum & unâ cum eo Pontifices Romanos constitutos fuisse *ποιμένους λαόν*, qualis apud Homerum Agamemnon, qui gregi Regio more imperent & dominantur. Nec negari quidem potest, vocem pascere tria hæc significare 1. regio modò imperare, 2. fungi ministerio ecclesiastico & 3. comedere & corpus animatum nutrire. Ex his significatibus quis in constructione obtineat, ipsa res, de quâ agitur, ostendit. Quemadmodum ergò absurdum esset de Rege concludere, eum teneri Legem DEI prædicare & administrare Sacramenta, eò quod Davidi dictum est à DEO: *Pascere populum meum Israel 2. Sam. V, 2. Psalm. LXXVIII, 17.* ita æquè ineptè statuetur, debere Pontificem imperium obtinere in Regum temporalia, eò quod Dominus noster dixit Petro, *Pascere oves meas.* Hoc enim de illâ pascione tantum venit intelligendum, quæ ei per officium pastorale, quod merè Ecclesiasticum erat, committebatur. Alioquin ex istis æquivocationibus vocabuli etiam colligi posset, asino qui ad pascum in tertio significato venit & mittitur, hæc missione simul mitrâ & pædo instrui ad munus Ecclesiasticum gerendum.

XL. Pascere propriè non includit dominatum aut imperium. Nam potest esse pastor ovium, qui non est dominus ovium. Sed pascere propriè significat gregem in pascua agere, quod, si de Ecclesiasticâ curâ sermo est, haudquaquam politicum seu civile regimen designat, sed officium docendi aut prædicandi verbum divinum. *Non fecit Dominum, inquit Theophylactus, ad c. 21. Job. non Principem non Regem Petrum, sed pastorem esse jubet.* Et Bernard. *serm. 2. de resurrect. Domini: Pascere mente, ore, opere, animi oratione,*

tione, verbi exhortatione exempli exhibitione. Et de confid. ad Eugen. lib. 4. c. 3. Evangelizare pascere est. Fac opus Evangelista, & Pastoris opus implesti. Sic & Petrus Blesensis epist. 148. quæ est ad Episcopum Bathoniensem: Quid est, oves pascere? nisi evangelizare subjectis? reddere Deo populum acceptabilem verbo, opere & exemplo dirigere vias Domini, & parare Domino plebem perfectam? Sed quid opus est veterum Doctorum interpretationes coacervare. Ipse Petrus, cui Dominus dixerat Πάσκατε τὰ πρόβατά μου, eodem vocabulo in eadem significatione alloquitur presbyteros Ecclesiarum in Ponto, Galatiâ, Cappadociâ, Asiâ & Bithyniâ: Ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῶν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, 1. Petr. V, 2. Et hinc Paulus Ephes. VI, 11. Ecclesiæ Doctores ποιμένας vocat. An putabimus, terrarum Dominos eos intelligi debere? an potius dicemus, uti res est, per vocabulum istud, officium docendi verbum, quod animæ cibus est, à similitudine pascendi greges declarari. Conf. Guilielm. Barclaj. de potest. pap. cap. 25. Robert. Abbot. de suprem. potest. Reg. prælect. 9. n. 6.

XLI. Explicavimus palmaria duo Sacræ Scripturæ dicta, quibus monarchicum Petri & Successorum imperium probari contendunt Pontificii. Videntur autem illi mihi post fabricatam domum & in esse productam monarchiam fundamenta hæc in Scripturis acquisivisse, neutiquam verò eam ex Scripturis fabricasse. Sic enim mos est in Ecclesiâ Latinâ, ut omnium actionum suarum, quantumvis Apostolicis institutis repugnantium, ex Apostolicis literis auctoritatem accersant, religionis & juris divini titulo ambitionem suam velantes. Et per hoc sophisma summis Regibus atque Principibus quotidie adhuc imponitur. Notabile est colloquium, quod se præsentem à Cardinale Prospero Sanctacrucio cum Paulo Foxio Legato Gallico habitum lib. 1. de vitâ suâ descripsit Vir illustris Jac. Aug. Thuanus. Nonnulla ex illo adducere operæ erit precium. Cogis me, inquit Cardinalis, Vir illustrissime in tuam gratiam renudare, quæ in aulâ nostrâ summâ silentii reverentiâ teguntur, cui illud ingenium est, ut exquisitâ severitate, cum occasio se offert & impune licet, in externos utatur, & si quis dignitate præstans ei se subjiciat, eam causam longo comperendinationum suffamine protelari gaudeant, dum interim per gentes toto orbe fama vulgatur, & nostri nominis terror spargitur; quæ severitas eousq; valet, quousq; vel infirmitate vel religionis metu toleratur. Nam si aliquis princeps existat, qui neutro attineatur, cautè ac summâ dissimulatione ab eâ severitate disceditur. Fama siquidem & hominum patientiâ hujus aulæ stat majestas, & quod vaser Florentinus dixit, iis rebus, quæ aliis imperiis sunt exitio, conservatur. Scilicet: Eadem scilicet & olim & nunc quoque luditur fabula. DEUS, cultus divinus, Christi institutum, Apostolorum placita ubique prætexuntur, ut religione tacti populi in potestatem præsumptam facilius consentiant. Et his scilicet artibus sua primum cepit incrementa tyrannis pontificia.

XLII. Dum

XLII. Dum enim Pontifices ambitione turgidi summas ubiq; dignitates affectarent, & ut eas adipiscerentur, quasvis occasiones arripent, adeptas autem speciosis quibusdam summo studio conquisitis argumentis tueri conarentur, non aliud fortius occurrebat, quam quod ex Petri Apostolorum Coryphæi personâ peteretur. Jacto igitur eo fundamento, Petri se in sede Romanâ successores esse, quicquid magnificentum de Petro in Scripturâ Sacrâ vel à Patribus dictum notari poterat, id sibi successoribus applicabant, & vice versâ, quantum reverentiæ sibi exhibebatur, tantum S. Petro exhiberi profitebantur, sibi & Petro idem officium & eandem functionem pari honoris & dignitatis gradu commissam dicitant. Hinc adeò leges cuncta Pontificum attributa, quæ sibi manu sæpè confertâ vindicant, ad Petrum referri, & cum eo fieri communia. Notabis passim jus Petri, honorem Petri, Petri reverentiam, subjectionem Petro debitam, missam à B. Petro legationem, data & donata Petro, patrimonium Petri, regalia S. Petri, Petri annulum, Petri sedem Petri denarios, & quid non? Et hoc unico fundamento nititur Cardinalis Baronius, quo illa, quæ contra Siculam Monarchiam disputa vit, in epistolâ ad Philippum III. Hispaniæ Regem defendere & exculare conatur: *In his adversis, inquit, inde mihi ingens parta fiducia atq; est aucta securitas, quod jussu Petri comprobata, à Petro, ex ipsâ Sede Petri scripta ista nostra prodierint, absq; dubio in secula permansura. Sto supra petram, ob idq; securus & imperterritus.* Taliter etiam Stephanus Papa, cum per Aistulphi Longobardorum Regis obsidionem in angustiis esset, literas ad Pipinum Franciæ Regem nomine Petri Apostoli scriptas misit, quibus eum ad liberationem sui anxie implorat. Totum earum contextum refert Baronius *ad ann. 755. n. 17. 18.* Nec dubitant nonnulli, posse quoque Papas appellari Petros, quanquam inter eos nemo hactenus id nomen ut singulare & proprium susceperit.

XLIII. Hæc opinione hominum animis semel impressâ, nihil non tentarunt deinceps Pontifices Romani, ex quo autoritas sua tam reverenter habita augeri in infinitum posset. Neque res ea caruit successu, præsertim postquam accessisset persuasio, in Rebus publicis ideò omnia feliciter succedere, quod earum capita obsequerentur Pontificibus, adeò, ut et si tyrannidem ab eis occupatam manibus quasi palparent Reges & Principes, non desisterent tamen ab obedientiâ illis semel præstitâ, ne in Petri offensionem incurrerent. De Petro namque persuaserant, clavigerum eum esse & janitorem cælorum, in ejusque potestate esse, excludere cælo & æternâ beatitudine, quibus ipse parum propitius fuerit. Ne ergo id sibi contingeret, neve ab ingressione cæli propulsarentur, omnibus modis coluerunt Papam Romanum, Petri quasi simulacrum, imò verò in hoc Petrum ipsum. Memorabile est, quod in conventu Pharenfi apud Scotos anno DC LXIII. contigisse refert Beda *hisor. lib. 3. cap. 25.* Disputatum ibi

ibi fuit acriter præfente Rege Oswio & filio ejus Alfrido: utrum more Bryttonum & Scotorum omnisq; Aquilonaris partis Britannia à 14. Lunâ, Dominicâ die veniente usque ad 20. pascha agendum; an melius sit, ratione sedis Apostolicæ à 15. Lunâ usque 21. paschalem dominicam celebrandam. Disputatores erant Colmannus Lindisfarnensis Præsul, & Wilfridus Ripensis monasterii presbyter. Wilfrido ad Romanam consuetudinem, & Petrum ejus sedis autorem, dictumq; Christi, *Tu es Petrus &c.* provocante, Colmanno verò ad Anatolium & Columbam, Christiani nominis in Scotiâ autores, sententiam suam referente, quæsit Rex hujus controversiæ arbiter: *Verene Colmanne, sunt verba Bedæ, hæc illi Petro dicta sunt à Domino? Qui ait: verè, Rex. At ille, habetis inquit vos proferre aliquid tantæ potestatis vestro Columbe datum? At ille ait: nil. Rursum Rex, si utriq; vestrum in hoc sine ullâ controversiâ consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta & ei claves regni cælorum sint dati à Domino? Responderunt etiam utriq;.* At ille ita conclusit: *Et ego vobis dico, quod hic est Ostiarius ille, cui ego contradicere nolo, sed in quantum novi vel valeo hujus cupio in omnibus obedire statuti, ne forte me adveniente ad fores regni cælorum non sit, qui referat averso illo, qui claves tenere probatur &c.* Tantam vim habuit inter homines plus æquo credulos prava illa & crassa de claudendi & aperiendi potestate soli Petro concessâ opinio.

XLIV. Dictum equidem fuit Petro: *Tu es Petrus, &c.* Dictum eidem: *Pasce oves meas.* Sed quomodo applicari id poterit ad Episcopum Romanum, & quidem tali modo, ut ei soli competat? Ut maximè enim concederemus, dictum id fuisse Petro & ejus successoribus, nondum tamen res esset confecta. Nec enim constaret, an Romanus Episcopus potiùs, quàm Antiochenus, quem ante Romanum instituit Petrus, de quo ipso. ex verbo DEI probari non potest, quod fuerit Romæ, inter Successores ejus privilegii Petrini haberi deberet. Sanè quod spectat ad Petrum, cum ipsius potestas nulla esset, quæ ad ipsum solum seorsim & separatim ab aliis Apostolis accepta referri deberet, nullum etiam hoc pacto suum specialem potuit habere successorem. Libenter admittimus, Romanum Episcopum in potestate Ecclesiasticâ, non enormi quidem illâ & omnes potestates etiam mundanas supergressâ, sed ad pabulationem & pastum ovium limitatâ, excepto Apostolatu, successisse Petro; sed eadem ratione successisse eum dicimus etiam Paulo & omnibus Apostolis, imò non Romanum tantùm Episcopum, sed etiam Antiochenum & omnes alios Episcopos ita successisse certum est. Peculiarem enim Petro aut ulli Apostolo, ut singularis est, & singulari potestate præditus dicitur, successorem promissam aut datam fuisse, nusquam legimus. Duo igitur probari à monarchicis oportet, 1. Petrum Romæ fuisse, ibique sedem Episcopalem constituisse, 2. Successorem dignitatem Petri, jura, & spiritualia. dona obtinuisse, neque illis excidere potuisse.

tuisse. Utrum Petrus Romam unquam viderit, incertum adhuc & dubium est, & sunt, qui districte negant. Fuisse autem eum Episcopum Romanum & quidem per annos viginti quinque, putidum est commentum. Ejusdem farinae est, quod statuitur, ad successores Petri devolutum esse, quicquid potestatis, auctoritatis & singularium sive personalium donorum in eo fuit.

XLV. Nec verò explicare possunt Pontificii, in quâ re & in quo officii genere successio illa consistat. Eleganter illa perstringitur à Johanne Juello in apologiâ Ecclesiæ Anglicanæ part. 6. cap. 21. divis. 1. cujus verba hæc sunt: *Tamen, ut aliquid successioni largiamur, an solus Papa successit Petro? quâ ergò in re? quâ in religione? in quâ functione, in quâ parte vitæ illi successit? Quid unquam aut Petrus Papa simile habuit, aut Papa Petro? Nisi hoc forte velint dicere, Petrum cum esset Romæ, nunquam docuisse Evangelium, nunquam pavisse gregem: abstulisse claves regni cælorum: abscondisse thesauros Domini sui: tantum sedisse in Laterano, & omnia spatia purgatorii, & suppliciorum genera digito descripsisse: animas miseræ alias in cruciatum relegasse, alias acceptâ mercede repente pro arbitrio exemisse: missas privatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidisse: Sacra mysteria submissâ voce & alienâ linguâ missasse: eucharistiam in omnibus templis & altaribus collocasse, eamq; ante se in asturcone gradario cum luminibus & tintinnabulis circumtulisse: oleum, ceram, lanam, campanas, calices, templa, altaria, sacro anhelitu consecrasse: jubileæ, gratias, immunitates, expectationes, præventiones, annatas, pallia, usum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidisse, sese caput Ecclesiæ & summum Pontificem, & Episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellasse: in alienas Ecclesias jus & auctoritatem sibi usurpasse: ab omni civili potestate exemisse: bella gessisse: Principes inter se commississe: in auratâ sellâ, coronâ lemniscatâ, apparatu Persico, regali sceptro, aureo diademate, lucentibus gemmis, in hominum nobilium cervicibus equitasse. Hæc scilicet Petrus olim Romæ fecit, eaq; successoribus suis quasi per manus tradidit. Hæc enim à Papis hodiè Romæ fiunt, atq; ita fiunt, quasi aliud fieri nihil debeat &c. Quæ verba cum concoquere non posset Hardingus apologiæ istius insultator, breviter & admodum crudè, ait: Oves Christi pascendi potestatem habuit Petrus Papa similem, & vicissim, oves Christi pascendi potestatem habet Papa similem Petro. At speciatim explicare debuit Hardingus, in quâ re consisteret ista pascendi ratio, & quod esset istud pabulum, quod Papa cum Petro haberet commune.*

XLVI. Quod si porrò attendatur, qualiter Christus Apostolis suis omnem præcluserit aditum ad *ἐπίσκοπον* obtinendam, quam illi affectabant, facile intelligitur, nullo planè fundamento nititalem, qualem hodiè statuunt, unius præsentiam, ut ab hoc uno cæteri dependant. Cum enim contenderent inter se discipuli, quis eorum videretur maximus, ipse dixit eis: *Reges gentium dominantur eis, & qui auctoritatem habent in eas, benefici*

fici vocantur. Vos autem non ita. Luc. XXI, 25. Pergit deinde eos hortari, ne propter singularia dona, quibus alter alteri præstaret, præcipuum quid sibi sumeret. Qui maximus est inter vos, inquit, esto sicut, qui minimus est: Et qui ductor est, sicut qui ministrat. Eodem modo responderat Jacobo & Johanni filiis Zebedæi, primatum ambientibus: Scitis principes gentium in eas dominari, Et magnates auctoritate uti in eas. Verum non ita erit inter vos. Matth. XX, 25. Marc. X, 42. At verò, si jam ante Matth. XVI. Petro promissus fuisset primatus, ut supponunt Pontificii, planè ἄλογον fuisset hæc discipulorum contentio, cum jam tum facta & promulgata esset decisio Magistri. Et cur verò Christus ipse ad istam suam decisionem non provocasset, ejusque meminisse jusfisset, si suam Petro factam promissionem de primatu intelligi voluisset? Nunquam contendissent Apostoli, si in institutione Apostolatus, primatum aliquem supposuisset Salvator; sed nec dubii solutionem ad Christum detulissent, quod tamen faciunt Matth. XVIII. Neque mater filiorum Zebedæi, aut ipsimet fratres de sedibus à dextris & sinistris interpellassent, si suam jam ante decisionem protulisset Christus. Quæ sanè omnia tam clara & perspicua sunt, ut ulteriori disquisitione opus non sit.

XLVII. Summa dictorum hæc est, Petrum Apostolum supra cæteros Apostolos, & Doctores, atque Episcopos Ecclesiæ per Orbem terrarum propagandæ supremam potestatem in terris nullam accepisse, nullum habuisse jus supra universos, dominatum exercuisse nullum, habuisse quidem plurima heroica dona, & παρρησίαν inprimis non vulgarem, ob quæ cæteris etiam Apostolis tantæ dignationis est habitus, ut eum speciali honore prosequerentur, nunquam tamen ut monarcham & Ecclesiæ principem divinâ institutione præpositum. Legitur apud Gratianum c. Paulus 2. q. 7. dictum, ut ibi fertur, Hieronymi, quod tamen Hieronymi non est, sed Ambrosii, his verbis: Paulus Petrum reprehendit, quod non auderet, nisi se non impari sciret. Fuit ergo Paulus æqualis Petro, ut cæteri Apostoli omnes, nec ulla inter eos fuit prærogativa, nisi ordinis. Adjicit quidem Gratianus: Hoc non de officio Ecclesiastica dignitatis, sed de puritate vitæ & sanctitate conversationis intelligitur. Sed eam interpretationem non patiuntur verba Ambrosii, quæ in extensiore contextu sic habent: Quis eorum auderet Petro, primo Apostolo, cui claves regni cælorum Dominus (sed non soli) dedit, resistere, nisi alius talis, qui fiduciâ electionis suæ sciens se non impari, constanter improbaret, quod ille sine consilio fecerat? Fiduciam vocat electionis, quod officium Ecclesiasticæ dignitatis designat, ut frustra adeo id accipiatur de puritate vitæ & sanctitate conversationis. Sed nec ista subsistere potest interpretatio, quâ putant nonnulli, Paulum ut inferiorem non ex auctoritate, sed humanitate reprehendisse Petrum. Agnoscit enim Thomas Aquinas in 4. sent. dist. 19. q. 2. a. 2. factum istud Pauli, Petrum reprehendentis, ex-

Q 2

cedere

cedere modum fraternæ correptionis, quæ Prælati à subditis deberur, quia id factum coram multitudine. Imò verò profitetur ipse Paulus, existimare se, nihilo inferiorem se fuisse summis Apostolis 2. Cor. XI, 5. Atque inde perspicuum est, Paulum neuti-quam agnovisse Petrum pro capite suo, sed se illi æqualem fecisse. Sic etiam ait porrò d. c. 2. ad Gal. vers. 7. Videbant mihi concreditum esse Evangelium præputii, sicut Petro circumcisionis. Et rursus: *Jacobus, Cephæ, Johannes, qui putabantur esse columna, dexteræ dederant mihi ac Barrabæ societatis.* Æqualitatis hic inter Petrum & Paulum ut & reliquos Apostolos intercessisse pactiōem, & neutrum superiorem altero, neutrum inferiorem extitisse videmus. Et rectè hinc Ambrosius ait *serm. 66. Beati Petrus & Paulus eminent inter universos Apostolos, & speciali quâdam prærogativâ præcellunt; verùm inter ipsos, quis cui præponatur, incertum est. Puto enim illos æquales esse meritis, qui æquales sunt passione. Sc: In sequentibus eos vocat Ecclesiarum principes. Ne quis unus inter eos princeps intelligatur.* Verba habentur apud Gratianum, c. beati 2. q. 7.

XLVIII. Fateamur enim verò, Petrum primum fuisse Apostolorum, secundum dictum *Matth. X, 2.* sed ordine & vocatione. Non ideo, quod quis primus in ordine est & primum locum tenet, dignitate etiam & potestate ita cæteris præstat, ut illi subjecti sint, & uni illi famulentur ad nutum. Qui primum locum alicui dat inter collegas, is aliquam ei etiam super ipsos Collegas tribuit dignitatem, aliquam, inquam, sed non omnem, non certè *ἡγεμονίαν* illam, quæ monarchiæ & dominicæ potestatis est. Ultra primatum ordinis, si quid habuit Petrus, id non à Magistro suo Christo accepit, sed à reliquis Apostolis per honorem ei delatum. Atque id ingenuè fatetur Pseudo-Anacletus *epist. 2.* apud Gratianum c. *in novo dist. 21.* *Hic ergo (Petrus) ligandi solvendiq; potestatem primus accepit à Domino: primusq; ad fidem populum suæ prædicationis virtute adduxit, verboq; instituit. Cæteri verò Apostoli cum eodem pari consortio honorem ac potestatem acceperunt, IPSUMQVE PRINCIPEM EORUM ESSE VOLUERUNT.* Sc: Si cæteri Apostoli Petrum sibi Principem constituerunt, frustra asseritur, primatum à Christo datum, frustra etiam investigatur locus Scripturæ, ubi primatus ille concessus fuerit, & frustra adeò colligitur, acquisivisse Petrum potestatem etiam in ipsos terrarum Principes & Monarchas.

XLIX. Quapropter, ut maximè concedamus, Pontificem Romanum Petri successorem esse, nondum tamen inde conficietur, præcipuum quid jure divino in eum collatum esse, nedum, esse eum talem monarcham ex personâ Petri. qualem illi nobis hodie eum exhibent. Repetenda hic sunt verba Hieronymi ad *Evagrium Episcopum* ex compilatione Gratiani c. *legimus dist. 93.* *Non altera Romana Urbis Ecclesia, altera totius Orbis existimanda est. Et Galliæ, & Britannia, & Africa, & Persis, & Oriens, & India, & omnes barbæræ nationes unum Christum adorant, unam observant regulam veritatis. Si*
aucto-

auctoritas queritur, Orbis major est Urbe. Ubiq; fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandria, sive Thebis, sive Guarmatiæ, ejusdem meriti est & sacerdotii. Potentia divitiarum & paupertatis humilitas, vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Caterum omnes Apostolorum successores sunt. --- Quid tibi profers unius Urbis consuetudinem? Quid paucitatem de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vendicas? &c. Ex his verbis sequentiâ colligimus porismata: Romanæ Ecclesiæ ratione auctoritatis & potestatis divinæ non competit præcipuum aut majus quippiam, quod non reliquis & aliis per Orbem dispersis Ecclesiis compereret: Quæcunq; Ecclesiæ in variis Orbis terrarum partibus Christum unum adorant, & unam observant veritatis regulam, istæ parem auctoritatem & potestatem ex divinâ ordinatione continent: Vera Ecclesiæ unitas non consistit, nisi in unius Christi adoratione, & in unius veritatis regulæ observatione: Episcopus Romanus & Constantinopolitanus, si jura divina spectes, idem ratione potestatis & perfectionis habent sacerdotium. Episcopus Romanus & Constantinopolitanus sunt ejusdem meriti. Ergo Romano, si jura divina spectes, non competit capitis & vicariatus universalis meritum: Romanus & Eugubinus Episcopus idem & sacerdotium & meritum habent: Inter Romanum & Eugubinum, quoad Jura divina, non est differentia sublimitatis & inferioritatis: Episcopi omnes sunt successores Apostolorum: Romanus non magis ab Apostolis constitutus est, nec magis dependet, quàm Constantinopolitanus & Alexandrinus. Unde sequitur clarissimè, universalem Ecclesiam non esse sub regimine unius in terris Christi Vicarii, Romani Pontificis. Et si Romanus Pontifex & fons Sacerdotii, & singulari quodam superioritatis jure summus Sacerdos, non habet sanè idem cum reliquis Orbis Christiani Episcopis sacerdotium. Episcopus enim Eugubinus, qui ejusdem sacerdotii & meriti cum Romano dicitur, non habet originale talè sacerdotium, quale hodiè tribuitur Episcopo Romano.

L. Duo adhuc sunt, quibus Ecclesiæ & Pontificis Romani suprematus ex antiquitate stabiliri solet. Primum, quod Ecclesia Romana à veteribus inter Ecclesias prima & caput reliquarum omnium dicta fuerit, quodq; proinde etiam ejus Ecclesiæ Episcopus caput omnium piissimorum DEI sacerdotum, & caput omnium sanctarum Ecclesiarum audiat. Uti hæc elogia inveniuntur in l. 7. c. 1. & c. 2. de summ. Trin. quibus addi possunt, quæ collegit Gratianus dist. 21. c. 22. Alterum est, quod Romana Ecclesia magni semper æstimata fuerit in causis fidei definiendis, quodq; Ecclesiæ ex toto terrarum Orbe sæpissimè ad ejus assensum aut judicium provocaverint. In dictâ l. 7. ait Justinianus Imperator: *Neq; enim sustinemus quicquam eorum, quæ ad Ecclesiasticum statum spectant, non referri etiam ad ejus (Papæ senioris Romæ) beatitudinem, utpote quæ caput est omnium piissimorum DEI sacerdotum, & quæ*

Q. 2.

quo-

quotiescunq; in hisce partibus heretici repullularunt, sententia & recto iudicio illius venerabilis sedes coerciti sunt. Maximè celebris in hanc rem est locus Irenæi Lugdunensis lib. 3. advers. heres. cap. 3. Maximæ & antiquissimæ & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & Paulo Romæ fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam, quam habet ab Apostolis traditionem & annunciatam hominibus fidem per successiones Episcoporum pervenientem usq; ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam sententiam, præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentio rem principalitatem, necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est, omnes qui sunt undiq; fideles: in quâ semper ab his, qui sunt undiq;, conservata est ea, quæ est ab Apostolis, traditio. Plura testimonia non addam, quandoquidem nota res est, & omnibus obvia.

LI. Quod primum concernit, negari nequit, Pontificem Romanum existimatione, gratiâ, privilegiis cæteris Episcopis antecessisse semper & prærogativam habuisse. Etenim ex quatuor Patriarchis primitus constitutis primas ille cum in Concilio, tum extra illud obtinuit, ejusq; propterea in omnibus synodis plurimum semper valuit ad constituenda, administrandaq; negocia autoritas. Et hoc scilicet est illud *πρωτεύειν*, quo reliquis Patriarchis & Episcopis omnibus potior est, & propter quod caput dici potest. Atq; hoc respectu Romana etiam Ecclesia quandoq; capitis appellationem sustinet, non ob aliquam potestatis prærogativam, sed ob celebritatem à fidei puritate, quam inde ab Apostolorum tempore illibatam servaverat, & à multitudine martyrum, qui eam cruentâ morte obsignaverant, maximè verò propter ordinem, quo parochiæ & diœceses Ecclesiasticæ civiles & politicas formas sunt secutæ, teste *can. 17*. Concilii Chalcedonensis, & Episcopi non suâ autoritate, sed sub umbrâ præfecturæ aliquam prærogativam meruerunt. *Novell. 11*. Quâ ratione etiam Constantinopolitana Ecclesia omnium aliarum caput dicitur *l. 24. C. de SS. Eccles.* propter translationem scilicet imperii, quo nunc eminebat Constantinopolis.

LII. Et ex hoc facilis etiam est responsio ad alterum, uti ipse Irenæus *d. 1*. suggerit, qui ait, fieri istud propter potentio rem principalitatem, propter quam omnes, qui sunt, undiq; conveniunt fideles, & ex horum deinceps ore fama de Romanorum fide & in religionis negociis puritate fama sparsa fuit per universum terrarum orbem, quod etiam Paulus prædicat, *Rom. 1, 8*. Digna sunt, quæ hic legantur verba Anshelmi (sive, quisquis fuerit autor, cum de eo adhuc dubitetur, uti patet ex illis, quæ refert Bellarminus *de Scriptor. Eccles. pag. 209*. Gerh. Joh. Vossius *bist. Pelag. lib. 2. part. 3. tb. 3.*) ad istum Pauli locum. *Roma*, inquit, *tunc erat caput mundi, & de toto Orbe illuc conveniebant*, (idem antea dixerat Irenæus) *atq; Romanos suscepisse fidem religionis Christianæ ubiq; divulgabant, sicq; jam securius cæteræ per Orbem nationes eandem fidem suscipiebant. Et hæc est laus fidelium Romanorum, quia*
tale

tale de eis exemplum ubiq; spargebatur. Et hæc scilicet fuit causa, quod in negotio religionis pleriq; olim tam sollicitè Romani Pontificis conjunctionem desiderarunt, non tantum, quod magnæ tum autoritatis is esset, sed etiam & præcipuè quidem, quod rectam fidem ab Apostolis & Evangelistis traditam servaret. Nemo tamen ipsum tum pro superiori, quoad potestatem, agnovit, nisi qui in Romanâ diœcesi ab eo dependebant, & secundum potestatem tum in Ecclesiâ receptam. Nec profectò ex eo, quod Romano- rum fidem in universo mundo annunciari scribit Paulus, quicquam superioritatis accedit Ecclesiæ Romanæ; non magis, quàm accessit Ecclesiæ Thes- salonicensi, de quâ idem scribit Paulus. *1. Thess. I, 8.* fidem Thessalonicen- sium in omnem locum dimanasse. Imò verò, uti Thessalonicensium fides hodiè degeneravit, ita etiam defecit fides Romanorum, quod dolemus.

LIII. Quoad igitur in verâ fide & pietate perstiterunt Pontifices Ro- mani, tutò illi in exemplum proponi, & ad eorum religionem atq; cultum provocare potuerunt exteri. Quâ eadem ratione Theodosius Magnus in *l. 1. C. de summ. Trin.* cunctos populos sibi subiectos in tali jubet religione versari, quam divinum Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio usq; nunc ab ipso insinuata declararet, quamq; Pontificem Damasum sequi ma- nifestum esset. Sed postquam Sedes Apostolica, uti κατ' ἐξοχήν vocari vult Romana, non subditorum amplius sanitatem, sed suam aut lateralium suo- rum commoditatem quærere cœpit, uti ἐπιπέσει Ivo Carnotensis *epist. 109.* nihil amplius est, quod in exemplum statui posset in Ecclesiâ Romanâ. Pri- mi illi per aliquot secula pontifices, virtutum præconio, pietatis zelo & martyrii coronis insigniti præfulgebant: Poterant illi dicere cum beato Petro, autoritatis suæ, quam hodiè jaçtitant, principe: aurum & argen- tum non est mihi. Poterant autem addere nonnulli: surge & ambula in nomine Jesu Nazareni. Nondum diadematis eos occupaverat cupiditas: nondum auro & gemmis radiabant calcei, caligæ, braccæ, bonettæ: non mitræ, pallæ, cætera instrumenta ventri & luxui inservientiâ adhibebantur: ligneis litabant tum calicibus aurei & gemmei sacerdotes; aurei postmo- dum calices, sed Pontifices plumbei & ferrei secuti sunt. Ubiq; pudor, ve- ritas, modestia, sanctitas, moderatio & simplicissima humilitas obtinebat: nusquam à virtute, nusquam ab honestate, nusquam à morum & fidei tramitibus Apostolicis, ne latum quidem unguem recedebatur; in quibus omnibus licentiosissimi deinceps fuerunt apocæctici nonnulli, & tantum non plerique ex successoribus Pontifices, non in Ecclesiæ administrandæ sollicitudine amplius aut salute ejus procurandâ, sed in universi hujus ter- rarum orbis regimine, tam sacro, quàm civili occupati.

LIV. Temperare mihi nequeo, quin adscribam integra Joannis Sa- risberiensis Episcopi Carnotensis verba, ex *Policrat. lib. 6. c. 24.* Ex illis enim, qualis suo tempore Romanæ Ecclesiæ & ejus Episcoporum conditio

atq;

atq; itatus fuerit, quamq; longè à simplicitate Petri recesserint, sine prolixiori interpretatione discere licet. Memini, inquit, me causâ visitandi Dominum Adrianum Pontificem quartum, qui me in ulteriorem familiaritatem admiserat, profectum in Apuliam. Mansi, cum eo Beneventi fermè tres menses. Cunctaq;, ut fieri solet inter amicos, sepe plurimis conferremus, & ipse, quid de se & Ecclesiâ Romanâ sentirent homines, à me familiaris & diligentius quæreret, ego apud eum usus spiritus libertate, mala, quæ in diversis provinciis audieram, patenter exposui. Sic enim dicebatur à multis; Romana Ecclesia, quæ mater omnium Ecclesiarum est, se non tam matrem exhibet aliis, quàm novercam. Sedent in eâ Scriba & Pharisei, ponentes onera importabilia in humeris hominum, quæ digito non contingunt. Dominantur in clero, nec forma sunt gregi, qui rediō calle pergit ad vitam, preciosam supellectilem congerunt, auro & argento onerant mensas, sibi etiam ab avaritiâ nimis parci. Nam pauper aut nullas aut rarus admittitur, quem interdum non tam Christus, quàm vana gloria introducit. Concutiunt Ecclesias, lites excitant, collidunt clerum & populum, laboribus & miseriis afflictorum nequaquam compatiuntur, ecclesiarum letantur spoliis, & questum omnem reputant pietatem. Iustitiam non tam veritati, quàm pretio reddunt. Omnia namq; cum pretio bodiè, sed nec cras aliquid sine pretio obtinebis. Nocent sepius, & in eo demones imitantur, quod tunc prodesse putantur, cum nocere desistunt, exceptis paucis, qui nomen & officium pastoris implent. Sed & ipse Romanus Pontifex omnibus gravis & serè intolerabilis est. Præterea omnes arguuntur, quod ruentibus & collabentibus Ecclesiis, quas patrum construxit devotio, altaribus quoq; incultis, palatia extruit, & ipse non modo purpuratus, sed deauratus incedit. Palatia splendent Sacerdotum & in manibus Christi sordidatur Ecclesia. Provinciarum deripiunt spolia, ac si thesauros Croesi studeant reparare. Sed re-
 Æ cum eis agit altissimus, quoniam & ipsi aliis & sepe vilissimis hominibus dati sunt in direptionem. Sc: Hæc & alia plura, quæ sequuntur, apertè & ingenue Sarisberiensis, circa annum MCLVII.

LV. Dum ita omnibus virtutum ornamentis destituuntur Episcopi Romani, in primatu tamen suo, quem occuparunt, ex scholâ Christi encomia sibi petunt, & ex successione Petri, quam insolenter jactitant, commendationem mendicant, vicarios se Petri, imò vicarios Christi plenis buccis quotidie se prædicantes. Titulis enim his valde oblectantur Pontifices, perinde ut pueri crepundiis, ambitioni pariter & vanitatibus multum dediti. Prius tamen vicarii Petri dici voluerunt Pontifices, quàm vicarii Christi multoq; recentius hoc nomen est, quam prius illud, uti fieri solet, quando malis artibus summi honores affectantur, ut tenuiora primum substruantur initia. Nec tamen vicarius Petri quisquam dictus fortè fuit ante seculum à nato Christo quintum. In Concilio Ephesino, quod anno CCCCXXXI. habitum fuit tom. 2. c. 16. inuenio, Philippum presbyterum & Episcopi Romani legatum hæc verba protulisse: *Nulli dubium, imò*
seculis

seculis omnibus notum est, sanctum beatissimumq; Petrum, Apostolorum principem & caput, fideiq; columnam, Ecclesie Catholicae fundamentum, à Domino nostro Jesu Christo, Salvatore nostro, humaniq; generis Redemptore caelestis regni claves accepisse, solvendiq; atq; ligandi potestate, quam acceperat, usum fuisse, nec non per successores suos hucusq; semper vivere, causasq; decernere, semperq; victurum esse. Hujus itaq; ordinarius successor & vicarius sanctus beatissimusq; Papa & Episcopus noster nos suos pro se quasi vicarios ad hanc sanctam synodum misit. &c: Ex eo tempore frequentius, tum ab ipsis Pontificibus, tum ab aliis eorum assentatoribus, nomen hoc usurpatum fuisse, veteres testantur Scripturae. Cumque, uti supra dixi, ex Petri personam omnem suam auctoritatem aestimari velit Pontifex Romanus, factum inde, ut si quid promittatur Pontifici, simul Petro id promitti dicatur, pactaq; omnia cum Petro inita intelligantur. Ita e.g. Ludovicus Imperator c. ego dist. 63. simul Petro & Paschali Papae promittit: Ego Ludovicus Imperator Romanus Augustus statuo & concedo per hoc pactum confirmationis nostrae tibi beato Petro principi Apostolorum, & per te vicario tuo Domino Paschali summo Pontifici & successoribus ejus in perpetuum. &c: Eodemq; modo etiam conceptum est juramentum à schismate redeuntium, c. quoties 1. q. 7. Ego promitto tibi N. & per te S. Petro Apostolorum Principi atque ejus Vicario N. beatissimo & successoribus ejus &c.

LVI. Postquam verò potentia Pontificum per Gregorii VII. audacissimos conatus in immensum aucta fuit, rarius illi hunc titulum usurparunt, malueruntq; deinceps vicarii Christi & ipsius DEI nominari. Titulus hic in Decretalibus passim occurrit, c. ult. x. de translat. Prælat. c. fundamenta 17. x. de elect. in 6. c. ad Apostolica 2. de re jud. in 6. c. 1. de homicid. in 6. Sunt enim verò Episcopi omnes quodam modo Christi vicarii, quod in hisce terris colligendo & conservando Ecclesiam, Christi vices agant, perinde atque Dei vices agere dicuntur Reges & Principes. Sed in Ecclesiâ Pontificiâ novum planè sensum accepit ista phrasis, & in novo isto sensu Episcopi Romani sibi solis nomen istud vindicarunt, ita ut Episcopi non amplius vicarii Christi, sed vicarii Papae dicantur, secundum c. decreto, & c. seq. 2. q. 6. Ex eo verò, quod Pontifex Vicarius Christi dicatur hoc porisma confecit Lainezius Jesuitarum Generalis, in Concilio Tridentino, Papam eadem auctoritate, quâ Christus pollet, munitum, eò quod idem sit tribunal & idem Consistorium Principalis & vicem ejus gerentis. Sed eam assertionem stante pede, ut impiam & scandalosam perstrinxit F. Jacobus Hugonius Franciscanus Theologus Sorbonista, uti refert Petrus Svaavis in hist. Concil. Trid. lib. 8. quæ immortalem mortali adæquet, & judicium corruptibile divino.

LVII. Cæterum circa titulum hunc vereor ego, ne susceptus ille sit non tantum contra Apostolica instituta, sed etiam invitâ planè jurisprudentiâ.

dentiâ. Qui enim personam alterius sustinere se dicit, legitimare se prius, uti loquuntur pragmatici, & speciale mandatum exhibere debet, cum nulla vicario fides habeatur, priusquam ostenderit mandatum, quantavis etiam dignitate præcellat. *l. 1. C. de mandat. Princip. Bald. in l. aliquando ff. de offic. procons. Gerlac. Buxdorff. in Dissert. ad A. B. concl. 71. Rutger Ruland. de Commissar. part. 1. l. 3. c. 2. num. 14. seqq.* Quod cum hætenus factum non fuerit, falso de hoc titulo gloriatur Pontifex. Deinde Vicarius alium vicarium constituere haud valet, uti statuit ipse Pontifex in *c. clericos 4. §. de offic. Vicar. Augustin. Barbosa ibid. Joh. Aloyf. Riccius decis. 1599. Petr. Rebuff. in prax. Canon. in verb. Forma vicariatus. Immola in Clement. 1. n. 19. § 22. de offic. vicar. Baldus in margarit. Innocentii in verb. Vicarius.* Ex quo ergo Papa Petrum Christi vicarium asserit, *c. 3. §. de translat. episc.* quomodo is Petri vicarius esse poterit? imò verò, quomodo is ipse unâ cum Petro Christi vicarius erit?

LVIII. Nodum hunc ut solvat Alphonsus Alvarez Guerrerus *de jur. ac potest. Rom. Pontif. c. 2. n. 2.* distinctionem facit. *Dicendum est, inquit, quod Papa succedit Petro in personali administratione: Christo autem succedit in officio, ut in universali jurisdictione: & reservata Deo videntur reservata Papa ejus Vicario. Et factum à Papa & à Vicario Christi censetur factum à DEO, cujus locum Papa tenet in terris.* At verò distinctio hæc nihil omninò facit ad rhombum, quam propterea prolixè exagitat Johannes Gœddeus *ad c. 1. de sequestrat. possess. n. 178. in edit. primâ.* Distinctionem quidem istam ita explicat Alphonsus, quod Papa quantum ad personalem administrationem singulariter sit Episcopus Romæ; sed quantum ad officium & universalem jurisdictionem sit Episcopus Ecclesiæ universalis. Verum ego non capio, quomodo hæc ratione non etiam sit Vicarius Petri? posito, Petrum etiam fuisse Episcopum Ecclesiæ universalis, quod perpetuò statuunt Pontificii; posito etiam, Petrum constituere Vicarium sibi potuisse, & revera constituisse. Neque hæc ratione prosteruntur argumenta Jctorum de defectu potestatis & mandati, supra adducta.

LIX. Qualiter autem se habeat Vicariatus ille, & quatenus vices Christi & Petri gerat Episcopus Romanus, audiamus ridentem & in stultitiâ suâ vera dicentem Moriam Erasmi: *Jam, inquit, Summi Pontifices, qui Christi vices gerunt, si conentur ejusdem vitam amulari, nempe paupertatem, labores, doctrinam, crucem, vitæ contemptum, si vel Papa, id est, patris nomen, vel sanctissimi cognomen cogitent, quid erit in terris afflictius? aut quis eum locum omnibus emat facultatibus? emptum gladio, veneno, omniq; vi tueatur? Quantum his abstulerit commoditatum, si semel incessiverit sapientia? sapientia dixi? imò vel mica salis illius, cujus meminit Christus. Tantum opum, tantum honorum, tantum ditionis, tantum victoriarum, tot officia, tot dispensationes, tot vedigalia, tot indulgentias, tantum equorum, mulorum, satellitum, tantum voluptatum.*
Videtur

Videtis quantas nundinas, quantam messem, quantum bonorum pelagus paucis sim complexa. In quorum locum inducet vigiliis, jejunia, lacrymas, orationes, conciones, studia, suspiria, milleque id genus miseros labores. Neque verò negligendum illud, futurum, ut tot scriptores, tot copistæ, tot notarii, tot advocati, tot promotores, tot secretarii, tot mulotribæ, tot equisones, tot mensarii, tot lenones (penè mollius quiddam addideram, sed vereor ne durius sit auribus) in summa, tam ingens hominum turba, quæ Romanam sedem onerat, (lapsa sum, bonorat, sentiebam) ad famem adigatur. In humanum quidem hoc & abominandum facinus; at multo magis detestandum, ipsos etiam summos ecclesiæ principes ac vera mundi lumina ad peram & baculum revocari. At nunc ferè, si quid laboris est, id Petro & Paulo relinquunt, quibus abunde satis est otii. Porro si quid splendoris, aut voluptatis, id sibi sumunt. Atque ita fit mea quidem operâ, ut nullum penè hominum genus vivat mollius, minusque sollicitum, ut qui abundè Christo satisfactum existiment, si mystico, ac penè scenico ornatu, ceremoniis beatitudinum, reverentiarum, sanctitatum titulis, & benedictionibus ac maledictionibus, Episcopos agant. Priscum & obsoletum, nec horum omninò temporum, miracula edere; docere populum, laboriosum: Sacras interpretari literas Scholasticum: orare, ociosum: lacrymas fundere, miserum ac muliebre: egere, sordidum: vinci, turpe parumque dignum eo, qui vix Reges etiam summos, ad pedum beatorum admittit oscula: denique mori, inamabile: tolli in crucem, infame. Restant sola hæc arma ac benedictiones dulces, quarum meminit Paulus, atque harum quidem sunt sanè quam benigni, interdictiones, suspensiones, aggravationes, redaggravationes, anathematizationes, ultrices picture, ac fulmen illud terrificum, quo solo nutu mortalium animas vel ultra tartara mittunt. Quod ipsum tamen sanctissimi in Christo patres & Christi vicarii in nullos torquent acrius, quam in eos, qui instigante diabolo patrimonium Petri mittere atque arrodere conantur. Cujus cum hæc vox sit in Evangelio, Relinquimus omnia, & sequi sumus te, tamen hujus patrimonium appellant agros, oppida, vectigalia, portoria, ditiones. Pro quibus dum zelo Christi accensi, ferro, ignique dimicant, non absque plurimo Christiani sanguinis dispendio, tum demum Ecclesiam Christi sponsam sese credunt apostolicè defendere, fortiter prostigatis, ut vocant, hostibus. Quasi vero ulli sint hostes ecclesiæ perniciosiores, quam impii pontifices, qui & silentio Christum sinunt abolescere, & quaestuariis legibus alligant, & coactis interpretationibus adulterant, & pestilente vitâ jugulant. &c.

LX. Sed ne ridentis dicta parùm benignè excipiantur, atque id potissimum reprehendatur, quod in religionis negotio & in re tanti momenti jocularia non sine impietatis notâ, à quâ tamen longè abfuit Erasmus, admisceantur, audiamus nunc etiam plangentem, & ferio vicariatum istum perstringentem Pelagium Alvarum ex lib. 2. de planctu Eccles. art. 5. in fin. Surrexisse, ait, jam sunt multa tempora, eorum Successores auctoritate, sed dissimiles à sanctitate, Romano Pontificatui se ingerentes, procurantes, utinam ante

promotionem non paciscentes, & convenientes & promittentes, aurum absque mensurâ cumulantes, parentes ditantes & exaltantes, & consanguineos promoventes, in delitiis viventes, amicos dignificantes, plurimumq; alios conculcantes, bona Ecclesiarum dissipantes, indignos promoventes, in mundi potentiâ gloriantes, temporalium dominorum aliquoties terminos invadentes, de salute animorum parum curantes. Et quid plura? Quæ carnis sunt, sapientes. Quibus præmissis in hunc planctum definit Alvarus: *Vide Domine, & considera, quia sponsa tua (Ecclesia) nimis humiliata est: ejus in gentibus potentia diminuta est: ejus misericordia quasi extincta est. Ad cujus confugiemus auxilium? Manda, remanda, mitte quem missurus es, obsecro, sanctum vicarium tuum aliquem Ecclesiam conformare. Et hæc de Vicariis Christi satis cum eorum veniâ. Hæc ad verbum Alvarus ante annos plus quam trecentos.*

LXI. Quod si per secula ire liceret, atq; varia hinc illinc colligere exempla eorum præsertim, qui omni genere & scelerum & flagitiorum inquinati fuerunt, non tam laboris aut industriæ id esset opus, quam fastidiosa & cum dispendio temporis juncta enumeratio. Sufficit ex Baronio didicisse, finiente seculo nono, in cathedram Petri ascendisse homines monstrosos, vitâ turpissimos, moribus perditissimos, usquequaq; fœditissimos: *ad ann. 897. n. 4. Nec omitti debet ejus querela ad ann. 912. n. 8. dum ait: Quæ tunc facies sanctæ Ecclesiæ Romanæ? quam fœditissima, cum Romæ dominarentur potentissima æquæ ac sordidissima meretrices? quarum arbitrio mutarentur sedes, darentur Episcopi, & quod auditu horrendum & infandum est, intruderentur in sedem Petri earum amasii Pseudopontifices, qui non sunt, nisi ad consignanda tantum tempora in catalogo Romanorum Pontificum scripti. Quis enim a scortis hujusmodi intrusos sine lege legitimos dicere posset Romanos fuisse Pontifices? &c: Simile est, quod scribit Gilbertus Genebrardus lib. 4. Chronogr. ad ann. 901. per annos ferè 150. Pontifices circiter quinquaginta à Johanne scilicet VIII. qui Nicolao & Hadriano II. sanctis Pontificibus successit, ad Leonem IX. usq; à virtute majorum prorsus defecisse, apotacticos apostaticos ve potius, quam Apostolicos. &c: Idem repetit Thomas Stapletonus lib. 1. de magnitud. Eccl. Rom. cap. 8. Carolus Sigonius in ducentos prope annos extendit, lib. 8. de regn. Ital. Et nos credere jubemur, hujusmodi homines à DEO rerum divinarum humanarumque arbitros constitutos esse, imò sanctos esse, cum juxta dictatus Gregorii VII. Romanus Pontifex, si Canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur sanctus. Jubemur credere, eos esse vicarios Christi, eorum decreta esse coelestia, esse eos fontem sacerdotii & totius autoritatis spiritualis, esse principium activum, quod lumen & succum fidei reliquis membris communicet, sine quâ communione lumen fidei in omnibus fidelibus extinguatur, imò esse DEUM in terris.*

LXII. Non diffiteor, fuisse inter primos Romanæ Ecclesiæ Episcopos, Viros propter puritatem fidei & doctrinæ, atque integritatem morum
fum-

summæ autoritatis, & plerosq; eos Christi martyres factos. Nullus verò inter eos tum fastus, nullus dominatus sese exerebat. Id agebant maximè, ut salutè animarum consulerent, & oves errantes suâ doctrinâ suâque sanctimoniam ad caulas Ecclesiæ revocarent. Sed illi degenerarunt sensim, postquam per indulgentiam Imperatorum in feliciorè statum, & variarum possessionum dominium reducta fuit Ecclesia. Tum enim pastores depulsa repudiataq; pietatis regulâ, disfidio & contentione inter se exarserunt: quin etiam nullas alias res, præterquam discordias, minas, æmulationem, inimicitias, & odium inter se mutuo adaugere studuerunt, & animis ambitionis æstu incensis, tyrannorum more principatum obtinere laborarunt, uti loquitur Eusebius *lib. 8. hist. c. 7.* De Episcopatu Romano disertè scribit Socrates *lib. 7. c. 11.* quod ille perinde atque Alexandrinus ultra sacerdotii fines progressus jam olim in dominationem degeneraverit. Ante Socratem, qui seculo V. scripsit, homo à nostrâ religione alienus Ammianus Marcellinus similia in Pontificibus sive Episcopis Romanis notavit, *lib. 27.* quod processerint *vehiculis insidentes circumspicere vestiti, epulas curantes profusas, adeo ut eorum convivium Regales superarint mensas.* Hæc additâ censurâ, potuisse eos esse beatos revera, si magnitudine Urbis despectâ, quam vitis opponunt ad imitationem Antistitum quorundam provincialium viverent, quos tenuitas edendi potandiq; parcissime, vilitas etiam indumentorum & supercilia humum spectantia perpetuo Numini verisq; ejus cultoribus velut puros commendant & verecundos. Ammiani *ὄρχρον* fuit Basilii Magni, cui *epist. 10.* ista *ὄφρυς δὲ ἀριστερή*, uti vocat, sive, supercillum Occidentale, usque adeo displicuit, ut de Romanâ Ecclesiâ severam hanc & gravem dixerit sententiam: *Odi fastum illius Ecclesiæ.* Quod excusare nequicquam conatur Baronius *ad ann. 372. n. 32.*

LXIII. Sub finem seculi VI. cœperunt Patriarchæ Constantinopolitani Romanos novâ præsumptione atq; superbiâ superare. Cum enim animo secum perpendissent, in quod fastigium per sedem Imperatoriam Urbs Constantinopolitana evecta esset, quantumq; Episcopatu suo inde accessisset augmentum, Oecumenici Patriarchæ sive universalis Episcopi nomen usurpare non dubitarunt. Primus ejus tituli autor fuit Johannes, *ἰησὺς τῆς* vulgò dictus. Sedem Romanam tum temporis tenebat Pelagius II. qui Johannem per districtissimam increpationem admonebat, ut a novo & temerario atque superbo nomine abstineret. Sed cum nihil profecisset, eo decedente, Successor ejus Gregorius Magnus similes objurgationes repetiit. In epistolâ ad ipsum Johannem, quæ est *38. lib. 4.* his verbis eum compellat: *Tu quid Christo, universalis scil. Ecclesiæ capiti in extremi iudicii es dicturus examine, qui cuncta ejus membra tibi met conaris Universalis appellatione supponere? Mox vocabulum istud, nefandum, profanum, stultum, super-*

bum, perversum, temerarium appellat, quo vocari nullus presumpsit, qui veraciter sanctus fuit. In epist. seq. 39. Sabiniano diacono Constantinopolitano inscriptâ ait, in isto scelesto vocabulo consentire. nihil est aliud, quam fidem perdere. Et in epist. ad Mauritium Imp. quæ est trigesima, scribit: Ego fidenter dico, quia quisquis se universalem Sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione suâ Antichristum præcurrit. Et in epist. 36. ad Eulogium Alexandrinum Anastasiumque Antiochenum Episcopos talem de Johanne inferit querelam: Ille quondam mihi modestissimus, ille omnibus dilectus, ille qui in eleemosynis, orationibus atq; jejniis videbatur occupatus, ex eo, in quo sedebat, cinere, ex eâ quam pretendebat humilitate, jactantiam sumpsit, ita ut universa sibi tentet adscribere, Omnia, quæ uni soli capiti coherent, videlicet Christo, per elationem pompatici sermonis, ejusdem Christi sibi studeat membra subjugare. Gregorius hic, ut eo magis exosum redderet hunc titulum, primus inter Pontifices servus servorum appellari voluit. Polydor Virgil. de invent. rer. l. 8. c. 2.

LXIV. Non diu tamen stetit hæc modestia penes Romanam sedem. Cum enim corrigi & abstinere titulo isto nollent Episcopi Constantinopolitani, metuentes Romani, ne sua pessum iret, quæ studiosè hæcenus quæsitâ fuerat, ἀνωκερωσία, similem deinceps titulum sibi adscivere, & Imperatoris quidem autoritate. Sic enim de Bonifacio III. qui Gregorio successit, scribit Anastasius Bibliothecarius: Hic obtinuit apud Phocam Principem, ut sedes Apostolica beati Petri Apostoli caput esset omnium Ecclesiarum, id est, Ecclesia Romana, quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat. Deprompsit hæc verba ex antiquiore Scriptore, Beda videlicet libr. de sex ætatib. mundi, quæ eadem in quartum suum de gestis Longobardorum librum transferipsit Paulus Diaconus. Repetunt in eundem sensum & totidem penè verbis Ado Viennensis, Regino Prumiensis, Marianus Scotus, Otho Frisingensis, Hermannus Contractus, Sigebertus Gemblacensis, & alii. Baptista Platina in vitâ Bonifacii III. prolxius rem exponit his verbis: Bonifacius III. patriâ Romanus, à Phocâ Imperatore obtinuit, MAGNA TAMEN CONTENTIONE, ut sedes beati Petri Apostoli, quæ caput est omnium Ecclesiarum, ita & diceretur & haberetur ab omnibus, quem quidem locum Ecclesia Constantinopolitana sibi vindicare conabatur, faventibus interdum malis principibus, affirmantibusq; eo loci primam sedem esse debere, uti imperii caput esset. Affirmabant Romani Pontifices, urbem Romam, unde Constantinopolin colonia deducta est, caput imperii merito habendam esse, cum etiam Græci ipsi literis suis Principem suum τῶν Ῥωμαίων ἀνωκερωσία, id est Romanorum Imperatorem vocent, ipsiq; Constantinopolitani etiam nostrâ ætate Ῥωμαίοι, non Græci vocentur &c. Et sic igitur titulus, quem paulo ante Constantinopolitanus Patriarcha sibi arrogaverat, Episcopi Romani proprius factus est, ut adeò ex dicto Gregorii paulo ante adducto, ille quidem præcursor Anti-

Antichristi, hic præcurforem infecutus, Antichristus ipse appellari mereatur.

LXV. Jamdudum Patres Africani in Concilio Carthaginensi III, anno scil. Christi CCCXCVII. *can. 26.* damnaverant titulum principis sacerdotum, propter ancipitem dictionis significatum, quæ πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος designata & πρῶτος ἐπίσκοπος. Verba hæc sunt: *Ut prima sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus.* Notat Christophorus Justellus ad *cod. can. Eccles. African. p. 51.* Episcopos olim in Africa principes sacerdotum & summos sacerdotes vocatos fuisse; in hoc Concilio verò prorsus rejectas eas appellationes, quod superbum aliquid ac τὸ φωδῆστρον continerent. Putat verò Richardus Montacutius in *antidiatrib. 14. adversus 7. Cas. Bulengerum*, verba istius Canonis de Episcopo Romano concepta & intelligenda esse. Cujus sententia juvari non nihil poterit ex eo, quod Gratianus, cum sub *dist. 99.* canonem istum Africanum recitasset, verba hæc addiderit: *Universalis autem nec etiam Romanus Pontifex appelletur.* Quæ verba ut genuina atq; authentica & ut ipsius Canonis partem defendit Johannes Juellus Episcopus Sarisburiensis adversus Thomam Hardingum *part. 1. artic. 4. pag. 194.* Sed cum additamentum id non inveniatur in Codice Canonum, uti eum edidit Christophorus Justellus, nec apud Ivonem Carnotensem, qui in decreto *part. 5. c. 57.* eundem canonem recenset, concedemus Severino Binio, in Centuriatores Magdeburgenses inveniendi, ea verba esse Gratiani. Interim tamen mirari sùbit animum, quæ tanta Gratiano fuerit audacia, quod post monarchiam Pontificis plene constitutam & in summo fastigio existentem lemma tale operi suo inferere potuerit. Ab Africanis verò patribus hoc discimus, nunquam eos tam superbum inter suos nomen admisso fuisse. Et ostendit Stephanus Baluzius ad Agobardi *cap. 12.* posterioribus demum seculis Episcopum Romanum dictum fuisse Episcopum Episcoporum.

LXVI. Dum ita, quam animo conceperant Pontifices Romani, ex voto succederet monarchia in Ecclesiâ, non contenti illi summa hæc autoritate, etiam in temporalia totius Orbis imperia cœperunt sibi arbitrium vindicare. Potestate enim Ecclesiasticâ sub religionis & pietatis specie admisâ, severioribus censuris in debiliores principes sibi parum obedientes animadvertere, haud verebantur. Quos cum subjectos sibi vellent principes vicini potentiores, his ipsis censuris ad eorum perniciem utebantur, & classicum canentibus Pontificibus facili negotio opprimebant. Idque quam feliciter sibi cederet, cum observassent Episcopi Romani, & persuasum jam haberent, se de statibus & potestatibus pro lubitu & arbitrio suo disponere posse, non dubitarunt sparsas in vulgus sententias, de superioritate suâ in ipsa summa Christianorum Principum imperia, clanculum primum fovere,

fovere, deinde, cum aucta sua esset potentia, etiam palam dictatoriâ quâdam autoritate sustinere. Primus inter eos Gregorius VII. Hildebrandus antea dictus, non tantum Henricum Imperatorem nunquam ante audito exemplo excommunicavit, subditis omnibus juramento fidelitatis solutis, sed etiam inter dictatis suos, uti vocantur, quos anno MLXXVI. promulgavit, ut articulos fidei proposuit: *Quod solus Papa possit uti Imperialibus insigniis: quod solius Papæ pedes omnes Principes deosculentur: quod unicum est nomen in mundo, Papæ videlicet: quod illi liceat Imperatores deponere* &c. Secutus dein Bonifacius VIII. circa annum MCCCII. per *extravag. Unam sanctam, de major. & obed.* supremam suam in Reges potestatem prolixâ & magnificâ oratione expressit. Hæc namque ejus fuit sententia, licere sibi, quæcumq; à Regibus non solum extra regium statum, sed etiam in Regni administratione peccarentur, decretis suis corrigere, & constitutionibus à se latis statum publicum Ecclesiæ & Regni, Concilii in eam rem coacti sententiâ disponere, contumacesq; Reges, excommunicationibus & tandem ipsâ privatione Regni plectere.

LXVII. Per hanc Bonifacii VIII. Decretalem excitati fuerunt Canonistæ, ut sententiam istam quibuscumq; argumentis sustinere magno studio contenderent. Primus, qui ex professo eâ de re egit, fuit Augustinus Triumphus, de Ancona aliàs dictus, Augustinianus Eremita, qui in *Summ. de potest. Eccles.* multa istiusmodi colligit, ut conficiat, Papam esse absolute Principem in spiritualibus & temporalibus, reliquos vero Principes esse instrumenta & organa voluntatis ipsius. Eum secutus Jacobus de Teramo Urbani VI. Cubicularius circa annum MCCC LXXXIV. edidit librum, quem *Monarchialem tractatum* appellavit, in quo nihil aliud agit, nisi, ut Papam universi hujus mundi monarcham probet, sed ficulneis admodum argumentis & interpretationibus Scripturæ planè fanaticis. Verba Christi, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, accipi debere ait, pro statu illius temporis scil. antequam Christus passus esset, & Cælos victor ascendisset. Et porro verba, quæ extant *Job. XII, 32. Quum exaltatus fuero à terrâ, omnia trabam ad me ipsum.* Hoc modo *παρὰ τῶν βασιλέων: omnia imperia & Regna mundi recuperabo & auferam à Cæsare, Regibus, & aliis Principibus.* Præcepta vero Apostolis data, ut neq; aurum neque argentum possideant, sed tantum comedant de his, quæ apponentur, exponit temporaliter, quo post ejus ascensionem militaverunt in humilitate, afflictionibus, & paupertate, donec imperia & Regna mundi subjugassent: quibus subactis vel conversis, ut ait, licitum est eorum discipulis, Regiis opibus, cultu, & delitiis uti, & aliis, ut subditis, imperare, præsertim Papæ, quem sic probat esse Regem Regum & Dominum dominantium. Imperatores vero Reges, & omnes, magnos & parvos, illius ad nutum & in omnibus subiectos esse.

LXVIII. Etli verò circa explicationes dictorum Scripturæ non æquè desuperint, qui successerunt, Ecclesiæ Romanæ Doctores, non desierunt tamen Papam Imperator majorem statuere, & docere, utriusque imperii cœlestis & terreni jura ei esse commissa, & posse adeo Principem, qui neminem recognoscit superiorem, coram Papâ conveniri, & ipsum teneri respondere. Ita docent Glossæ, Panormitanus, Felinus, & pleriq; omnes. Goffredi de Trano veteris Glossatoris in summ. ad tit. de heret. n. 12. hæc sunt verba: *Principes seculi & Domini temporales non solum propter suam heresin, sed propter heresin aliorum, quos, dum possunt exterminare, neglexerunt, sunt excommunicandi ab Ecclesiâ, & expellendi à terris, & terrâ ipsorum exponi possunt Catholicis occupanda. Et idem est, si Princeps contra regnum & justitiam faciendam negligens inventus fuerit insufficiens & ineptus. --- Quilibet enim nullo excepto contrahit forum Ecclesiæ ex peccato. Hoc autem indubitatum est, quod DEUS præponitur omnibus potestatibus. Ergo & ejus Vicarius, qui vices ejus gerit in terris. Et hæc maximè locum habent, cum princeps, de cujus pœnâ quaeritur, alium secularem superiorem non habet.*

LXIX. Subtilius tamen disquiri deinceps inter Theologos cœpit, quâ ratione potestas illa temporalis competat Pontifici Romano, utrum directè & absolutè, an verò in ordine ad bonum spirituale, cujus distinctionis aliquam jam supra feci mentionem. Qui molliores amant loquendi formulas, non nisi posteriore modo Papæ in regna potestatem & imperium tribuunt, pleno ore contradicentibus alijs, ut vel ex ipso hoc dissensu constet, quàm imbecilli tota ista sententia nitatur fundamento. Et hinc neque ferre volunt moderaciones, ut hæreseos notam sibi in vicem objiciant dissentientes. Scripserat Bartolus ad l. 1. §. 1. ff. de requ. reis, hæreticam esse sententiam eorum, qui dicerent, Papam non habere potestatem temporalem ex jure divino, nisi in ordine ad bonum spirituale. Hoc Bartoli pronunciatum reprehendit Didacus Covarruvias ad c. peccatum de reg. jur. in 6. part. 2. §. 9. n. 8. Nec enim, inquit, Bartolus videtur rectè intellexisse, quid sit heresis, dum ita propter viros doctissimos hæc notâ dignos esse censuit --- siquidem etsi opinio communis falsa cenferi possit, heretica tamen dici, donec ab Ecclesiâ contrarium fuit definitum, absque temeritatis notâ minimè valet. --- Hæcenus enim nihil certum in hæc controversiâ Ecclesia Catholica definit: proptereaq; disputationi locus est, absq; ullâ hereseos suspitione &c. Iple autem Covarruvias statuit, Romanum Pontificem nec actu nec habitu universi Orbis, nec in ipsos quidem Christianos temporalem jurisdictionem habere, nisi quatenus ea necessaria sit ad spiritualis jurisdictionis & potestatis utilitatem & faciliorem usum.

LXX. Sanè coacti fuerunt quandoque Pontifices ad hoc tale κρησφύγετον confugere, suamq; in Reges & principes usurpatam dominationem ad sacræ inspectionis titulum revocare, & sub specie emendationis, quam

quam sibi propter peccatum ab Rege commissum competere fingunt, *ὁφισμα* hoc suum politicum obvelare. Unicum ejus rei exemplum proferam ex c. 13. *§. de judic.* cujus hæc est facti species. Defuncto sine liberis Richardo I. Angliæ Rege, superstites erant ejus frater natu minimus Johannes, & ex altero fratre natu majore Goffredo, sive Galfrido nepos Arturus. Johannes in Regno succedebat, excluso Arturo & deinceps occiso, quod sibi metueret ab illo, ne aliquando regnum invaderet, quippe qui, ut multi sentiebant, jure repræsentationis in successione præferri debuisset. Id facimus indignè ferens Philippus Augustus Rex Galliæ propter singularem affectionem, quâ Arturo junctus erat, causatus & alia, quæ reum facere poterant Johannem, ei diem dicit apud Curiam Parium, utpote Vafallo suo. Quem post repetitas citationes, cum non comparuisset, feudo indignum & propterea Ducatu Normanniæ & Aquitaniæ, itemque Comitatu Pictonum, Andium & Cenomanorum excidisse pronunciarunt judices. Ad exsequendam istam sententiam cum validâ manu Normanniam ingressus Philippus plurimas urbes & provincias subegit. Quo rerum statu cum impar ei viribus esset Johannes, apud Innocentium III. Pontificem conqueritur, injustum sibi à Philippo illatum fuisse bellum, nec servatum ab eo juramentum, quo pactas secum inducias confirmaverat, paratum idcirco se esse judicio contendere, ut iniquæ Philippi actiones eo magis patescerent. Innocentius, cum per legatos persuadere non posset Philippo, ut ab armis desisteret, & judicio ab se constituto decertaret, interdicti sententiam, nisi is paruerit, promulgare constituit, uti patet ex c. 7. *§. de off. leg.* c. 43. *§. de appellat.* Quæ res cum attonitos redderet prælatos Franciæ, & suspicio inde nata esset Pontifici, minus observatum iri hoc suum interdictum, quod in Regem illi propensiores viderentur, prolixas has ad eos mittit literas, quibus & rationes reddit sui processus, & conquistis variis argumentis persuadere eis intendit, justè à se promulgari interdictum, & sibi proinde ab eis obedientiam deberi. Scopus totius decretalis hic est, ut prælati & per eos unâ populus Francorum avertantur à fide & obsequio Regis, quasi non obtemperantis Ecclesiæ, sive suis potius præceptis. Tota autem quæstio vertitur in eo, utrum rectè faciat Pontifex Romanus, quando in hæc Regum contentione suas interponit partes, & in Regem Galliæ novum ipse instituit judicium, eumque nî pareat, interdicti denunciatione minaciter terret? & utrum huic Pontificis decreto, ubi promulgatum fuerit, parere debeant Ecclesiæ Gallicanæ Prælati?

LXXI. In conquirendis rationibus decidendi valdè occupatus & admodum prolixus est Pontifex, quas speciâtim examinare operæ erit pretium. Ad captandam autem benevolentiam præmittit & protestatur, se jurisdictionem Regis Galliæ turbare, & de feudo ipso cognoscere nolle: Jurisdictiones Regis Galliæ & suam separatas esse, nec confundi inter se debere;

debere; suam sibi, Regi Galliae feudalem relinquendam, nec putare se à Rege Galliae quicquam, quod suam minueret, affectatum iri, nec proinde à se simile quid metuendum esse. In antiquâ decretali magnificè suum prædicat in Regem Galliae affectum, laudatq; Regnum ejus, quod nunquam desciverit à fide & obsequio. Ne tamen gratis hæc dixisse, & omnem indistinctè jurisdictionem feudalem abdicasse, aut omnipotentiae suae, quam jactitat, nimium derogasse censeatur, simul addit hanc exceptionem: *Nisi forte juri communi per speciale privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit detractum.* Et sic in suspenso, imò verò sub lite relinquit, utrum Rex Galliae judicium feudale adversus Regem Angliæ constituere potuerit. Et hæc generali tamen protestatione, quam contrariam facto ipse agnoscit Hostiensis, satis prospectum putat suae intentioni.

LXXII. Porro primam decidendi rationem sumit Pontifex ex processu denunciationis Evangelicæ, uti vocant, quam præscriptam dicit, *Matth. XVIII, 15. seqq.* & observatam hætenus ab Rege Angliæ, qui adhuc paratus esset injustitiam armorum Gallicorum ostendere: cumq; post adhibitos regulæ Evangelicæ gradus nihil profecisset Rex Angliæ, & Ecclesiæ tandem denunciaverit, se ut caput & Episcopum Ecclesiæ Oecumenicum, judicem nunc esse, neque hoc judicium ab Rege Galliae declinari posse, nisi sufficientem rationem in contrarium ostenderet. At verò rectè observat Carolus Molinæus *ad Sct. Francie contra abus. pap. n. 93.* Salvatorem Christum in processu præscripto non agere de cognitione contentiosâ vel judiciali, qualem hic instituere sustinet Pontifex, sed de correptione fraternâ gradatim faciendâ. Nec admitti potest, Ecclesiæ vocabulum, quod collectivum est, resolvi in unum individuum, Pontificem scil. Romanum. Vid. Hülsemann. *de corrept. frat. §. 15. n. 325. seqq.* Dav. Blondell. *de jur. pleb. in regim. Eccles. in princip.*

LXXIII. Secundam rationem decidendi sumit Pontifex ab objecto, de quo disceptationem fieri debere contendit. *Non enim, inquit, intendimus judicare de feudo, — sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine dubitatione censura, quam in quemlibet exercere possumus & debemus.* Et porro: *Cum enim non humane constitutioni, sed divina potius innit amur, quia potestas nostra non est ex homine, sed ex DEO, nullus, qui sit sane mentis, ignorat, quin ad officium nostrum spectet de quocunq; mortali peccato corripere quemlibet Christianum, & si correctionem contempserit, per distractionem Ecclesiasticam coercere.* At verò *Προσοπή* illa universalis, quam jactitat Pontifex, ex usurpatione est, uti hætenus probatum est; neque à Deo est, nisi permittente; nec si esset talis, qualem eam ipse hic describit, quicquam faceret ad judicium & forum contentiosum fundandum, nec si faceret, extendi ea deberet ad Reges & Principes. Corripiendi potestatem propter peccatum commissum habeat Pontifex, sed extra diocesin suam, non aliam, nisi generalem

ralem illam, quæ unicuique Christiano competit. Et quam extra dioecesim suam exercet districtiorem, affectata est & ipsa atque præsumpta.

LXXIV. Tertiam decidendi rationem petit Pontifex ab exemptis, primum Valentiniani Imp. deinde Theodosii & Karoli Magni. De Valentiniano refert ex *c. Valentinianus 3. dist. 63.* exhortatum eum Episcopos, ut talem Mediolanensi Ecclesiæ præficerent Episcopum, cui ipse caput submittere, & monita ejus, sicubi deliquerit ipse, veluti medicamenta suscipere queat. Quid verò hic est, *caput submittere*? non profectò, ut pedibus conculcetur à Pontifice, non ut regimen temporale Pontificis subiciatur arbitrio, aut ut subditi in casu delicti à Rege commissi liberi pronuncientur ab obsequio; sed, uti ipse explicat Valentinianus, ut monitis ejus & ministerio Ecclesiastico veluti medicinâ quâdam spirituali, vitæ restituatur spirituali, & ad frugem revocetur. Pontifex autem clavem ligantem & potestatem suam spirituales in Reges & principes non tantum ad excommunicationis fulmen extendit; sed ulterius progreditur, & gloriatur, posse se per eandem solvere populos à juramento fidelitatis & obedientiæ: posse obligare eosdem populos sub excommunicationis pœnâ, ut Regi excommunicato non pareant, atque ut alium sibi eligant Regem. Bellarmin. *advers. Barclaj. cap. 3.* denique posse integrum Regnum sacris interdiceret, & cultum divinum prorsus inhibere. Quæ omnia tyrannidis Ecclesiasticæ manifesta sunt *nuisance* & argumenta. Vid. Robert. Abbot. *de suprem. potest. reg. prælect. 27.*

LXXV. Alterum exemplum est Theodosii Imperatoris, statuentis, uno ex litigatoribus eligente iudicium Episcopi in quocunque processu articulo, ad eum protinus causam transmittendam esse. Hanc constitutionem ait innovatam & repetitam à Karolo Magno, ne quis putet, antiquatam eam esse, secutus hæc in parte Gratianum, qui utriusque constitutionis mentionem facit, easque recenset *c. quicumque, & c. volumus 11. q. 1.* utque argumento huic majorem vim svasoriam adderet Pontifex, in animum revocat Philippo Regi, à Karolo eum originem genusque traxisse, nec ergò improbare eum posse, quod ita à Karolo constitutum fuit. At verò totam istam Theodosii constitutionem, quæ Constantino Magno aliàs tribuitur, à plano quodam confictam & principiis juris prorsus adversam esse, enucleatè probat Jacobus Gothofredus in *Cod. Theodos. post lib. 16. in extrav. 1. de Episc. judic.* Et quanquam eam fraudis nescius, capitularium *lib. 6. cap. 281.* inferuerit Karolus Magnus, incivile tamen erit ab Legislatore exigere, ut paricum subditis suis jure, quod ipse præscripsit, utatur, & iudici se submittat, imperiosè admodum & cum comminatione hanc potestatem usurpanti.

LXXVI. Quartam decidendi rationem sumit Pontifex ex qualitate delicti, quod à Rege Philippo commissum dicitur. Id duplex esse ait, cri-

mem

men scil. fractæ pacis, & crimen perjurii. Utrumque ad suam pertinere cognitionem. Primum, quia per id solvitur vinculum charitatis; alterum, quia in religionem & cultum divinum immediate committitur: utriusque ergo vindictam ad Ecclesiam pertinere, quæ operam dare debet, ut charitas inter Christianos integra & illæsa, utq; religio inviolata servetur. Verum enim verò, si propter charitatem læsam iudicium Ecclesiasticum aut Pontificis adeundum est, omnes causæ, qualescunq; illæ fuerint, possent ad forum Ecclesiasticum trahi. Vix enim dabitur aliqua, quæ non contineat injustitiam cum charitate pugnantem, aut quæ continere eam ab actore non perhibeatur. Possent igitur actores ad declinandum iudicium seculare ordinari petitionem in libellis ita formare: peccare reos & in peccando perseverare, & puniri idcirco debere in foro Ecclesiastico. Quæ res jurisdictionem mirè confunderet. Et hoc inconveniens anxium planè reddidit Martinum ab Azpilcueta Navarrum *ad cap. b. notab. 6. n. 15.* ut ipse, quid respondere debeat, prorsus nesciat, & novas inde excitet difficultates; quas tamen & ipsas superare haudquaquam potest. Vid. Marcus Ant. de *Dominis lib. 5. de Rep. Eccl. cap. 2. n. 54.* Nec alia perjurii ratio est. Possent enim ita cuivis negotio civili iuramentum addi, eum in finem, ut causam deinceps ad forum Ecclesiasticum trahere liceret. Idque cum factum aliquando in Gallis, & hac ratione iurisdictio secularis penè vacua & inanis reddita fuisset, decreto Senatus Parisiensis, vetitum, refert Antonius Dadinus *Alteserra ad b. t. ne instrumentis publicis iusjurandum adponeretur.* Et huc facit etiam testimonium Petri de Marca *lib. 2. de concord. sacerdot. & imp. c. 3. n. 6.* quando ait: *Primâ fronte Regum iura hæc Decretali foveri videntur; sed ut integrum beneficium illi non debeamus; facit exceptio adhibita. Quæ profectò ejus generis est, ut admissa semel in iudiciis omnia fora confundat. Quare à Gallis nostris nunquam suscepta fuit, non solum in specie, de qua tunc agebatur, sed nec in cæteris causis. &c.*

LXXVII. Idem istud observarunt etiam Principes Germaniæ & propterea anno MDXXII. in Comitibus Noribergensibus in gravaminibus suis, quæ Nuntio sive Oratori Pontificio exhibuerunt, hoc quoq; sub num. 64. inferere placuit: *Insuper Et præsumunt Officiales, si quando in causis profanis ac inter personas Ecclesiæ minime sacratas dicatasve, sed omninò Laicas datâ fide, seu prestito iuramento, verbo vel in scriptis, pacta, obligationes, contractus vel promissiones facta sint; vel celebrata, quod eam ob rem atq; hujus prætextus ratione tales profana Laicæq; causæ coram ipsis potius, quam ordinario iudice agitari debeant. Quæ nova Ecclesiasticorum techna usi incrementis ac diutius tolerarentur, jam actum foret de civili causarum auditorio, quod omnes profana civilesq; causæ contractuum atq; transactionum hæc viâ necessariò ad Ecclesiasticos pertraherentur. Quis enim contractus, quæ transactio, quæ deniq; inter paciscentes conventio, quæ non sit solemnè ita stipulatio, aut promissione vallata? Illac nimi-*

rum rerum veniremus, ut in totum civilia eluderentur judicia. Quod nedum contra equitatem ipsam, contra omnia jura scripta, sed & civili magistratui intolerabile foret. Nam ut demus hoc interim ecclesiasticis iudicibus, de perjurio commisso notionem ut habeant, nihilo magis per id causæ ipsius principalis, contractus puta aut transactionis, quamobrem ille pejeravit, iudices competentes erunt, quin perjuros illos ob religionis transgressionem manifestariam tantum iudicio convenire possent, ac Canonicam huic indicere multam, reservatâ tamen civili magistratui, qui perjuros pœnali iudicio secundum civiles sanctiones plectere jus habent, commissâ sibi ob id pœnâ.

LXXVIII. Sed dilabimur ita à scopo, qui erat, ut ostenderemus, Pontifices ipsos in invasionibus suis ad sacram hanc anchoram confugere, competere sibi potestatem coercendi Principes in ordine ad bonum spirituale, id quod ex Decretali Innocentii III. additâ ubiq; nostrâ episcopi, probatum dedimus. Sed enim negari nequit, quod ita à Pontificibus obvertitur, boni spiritualis studium, ad *περὶ πόρον* plerumq; pertinere, & in prætextu subfistere, veram verò *ἀίτια* ex libidine imperandi, quæ penes Pontifices & in eorum curiâ per aliquot secula se exseruit, petendam & accersendam esse. Neq; illi hanc suam intemperiem dissimularunt, nisi quando impares viribus sibi visi fuerunt. Sibi si relinquuntur, suosq; dum intuentur tot clientes, tot obedientium agmina, supra mensuram & modum humanæ superbix tumidi existunt. Exempla hîc non congeram, quandoquidem eâ de re plena est omnis historia. Memorabilis est Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri Francorum Regis contentio, quæ intolerabilem Pontificis ambitionem & fastum, & quam præsumptuose illa se gesserit, multis argumentis demonstratum dedit. De eâ hunc in modum loquuntur annales Britannici: Paulo post illa diu celata & occultata simulas, quam Papa in Regem Franciæ altâ mente reposuerat, in apertum odium convitiumq; erupit. Nam dum Regis legatus cum Papâ de multis injuriis in Regem factis ageret, Papa cum minis & superciliis contractis: Nos, inquit, habemus utramq; potestatem. Et ille pro Domino suo respondit: *Ἦτις, Domine; Sed vestra est verbalis, nostra realis.* Et in tantum excanduit ira Domini Papæ, ut diceret, movere se contra eum Cælum & terram. Hæc ex antiquitatibus Ecclesiæ Britannicæ, quas evulgandas curavit Matthæus Parkerus Archiepiscopus Cantuariensis, in vit. Roberti Winkelsee.

LXXIX. Sed præstat ex ipsa Pontificiorum scholâ initia istius contentionis describentem audire Johannem de Busfieres, cujus lib. 9. *Histor. Franciæ* hæc est relatio: *Primus discordia fons, Bonifacii vel ambitio, vel Pontificiæ majestatis asserenda cupido. In pace Francum inter atq; Anglum sancienda, cum leges pro potestate dixisset, Francorum odium excitavit; quasi is tentaret dominium temporale, quod vocant, usurpare in Regnum, Regemq; suo obsequio & Regni regimen mancipare. Eares utriusq; studiis agitata atq; disceptata, ver-*

horum;

borum, ut sit, aculeis & contumeliis, animos aulicorum mox Principum divellit sensim & ad proximam flammam composuit. --- Exacerbatis invicem animis Bernardus Apamiensis Episcopus, --- nuncius à Pontifice ad Regem missus, lingue intemperantiâ animiq; audaciâ, concordia, si quod erat adhuc, vinculum rupit. Regi denunciat, ut omnibus prætermiſſis ad bellum sacrum se conferat, vetat indi-
 eas decimas ad alium usum convertere, atq; incredibili procacitate Regem à Pon-
 tifice deponendum minatur, nisi obtemperet. Indignatus Rex in hominis impu-
 dentiam correptum Narbonensi Archiepiscopo in custodiam tradit, alioqui de plu-
 ribus noxis accusatum. Id postquam rescivit Pontifex, novas ad Regem literas asper-
 rimas scribit, quibus testatur, ob ejus contumaciam Franciæ regnum devolvi ad Apostolicam sedem. --- Quare vetiti proficisci Romam antistites, & mole-
 stissime literæ ad Pontificium datæ. Quibus ille mirum in modum inflammatum in
 Regem, ad eum regno deturbandum, præter Flandros, quorum rebellionem incen-
 derat, Eduardum etiam Anglum appellavit, & Albertum Austriacum Imperato-
 rem, regnum Franciæ invadenti donans. Que cum frustra forent, Alberti Regi
 amico fœdere adstricto, ad sacra fulmina conversus, Regem anathemate perculit,
 universam Franciam interdixit sacris, ipsosq; Francos Regis obsequio solutos edi-
 xit &c: Sed cum bruta illa fulmina parvi penderet Philippus, nec revereri
 adeo autoritatem Pontificis vellet, tandem hic dolore animi confectus
 periit. Hoc modo, ait Platina, moritur Bonifacius ille, qui Imperatoribus, Re-
 gibus, principibus, nationibus, populis terrorem potius, quam religionem injicere
 conabatur, aurum undiq; conquistum, plus quam dici potest, sitiens.

LXXX. Hæ sunt istæ artes, quibus ad tantam sublimitatem adscen-
 dit, & eam sibi conservare hæctenus conatus fuit Pontifex Romanus. Et
 illis quidem jam inde à seculo octavo adsveta fuit ea sedes, summo cum dis-
 crimine Rerum publicarum, maximisque cum injuriis Regum & Principum.
 Coeperant seil. ineunte jam seculo septimo Episcopi Romani τῶ ἐπίσκοπῳ Ἐγε-
 νῶν, & summâ atque illimitatâ quâdam Ecclesiasticâ potestate uti, cæte-
 rosque Christiani Orbis Episcopos sibi obnoxios & subjectos facere, mox
 etiam Regna & provincias adpetere, & Imperatores ipsos sub legis super-
 bisimæ vincula conjicere. Primus, qui tam ferociter majestatem impe-
 tit, fuit, ni fallor, Constantinus Pontifex Romanus; cujus iram atq; indi-
 gnationem cum in se concitasset Philippicus Imperator monothelita, diro
 in eum composito carmine, verba sunt Sigonii in histor. ad annum DCCXII.
 pœnis inferorum devovetur. Nec contentus Pontifex Imperatorem sa-
 cris excommunicationis vinculis innodasse, progressus ad populum Roma-
 num ingenti animi magnitudine rogationem tulit, populus scivit, ne Phi-
 lippici nomine cusi nummi, neve ab illo literæ recipiantur, & ne nomen
 ejus, ut solebat fieri, in sacris solennibus ad altare de diptychis Ecclesiæ re-
 citaretur. Hæc ad annum Christi gesta sunt præterpropter DCCXII.
 quæ futuris deinceps Pontificibus, Constantini illius Successoribus viam
 ad

ad imperium, de quo egimus, compendiosissimam præstruxerunt. Illi autem homines gnavi & industrii & ad rem suam valde intenti, ut erant, omnem captabant occasionem, quâ non conservari tantum, sed etiam augeri sua hæc majestas posset.

LXXXI. Neque enim multum intercesserat temporis, cum Leo Isaurus Imperator, suscepto contra imagines bello, multa turbaret in Oriente. Quem cum Pontifex Gregorius II. Constantini Successor per literas admonitum ab incepto non posset dimovere, sævire animo cœpit, ita loquitur Sigonius, atq; extrema remedia meditari. Quocirca ad exemplum decessoris sui Constantini decreto suo sacris Leonem interdicit, Italiae populos sacramenti religione solvit, quo se obligaverant Imperatori. Indixit, ne tributum, aut vectigalia penderent, neve aliâ ratione obedirent. Hoc Gregorii artificio tota malorum examina Italiam deinceps & Orbem Christianum obruerunt. Illo enim decreto accepto, Romani Campani, Ravennates, & Pentapolitani à Leone subito defecerunt, ac variis tumultibus excitatis ipsos etiam violare magistratus non dubitarunt. Quæ dum fierent, Luitprandus Longobardorum Rex suæ intentus fortunæ tum alias multas urbes; tum ipsam etiam Bononiam occupavit, ac demum ad Vicum Pileum regionis constituendæ causâ confedit. Leo Imperator cognitâ hæc defectione commotior Eutychium patritium & exarchum ad res recuperandas & Gregorium Pontificem coercendum in Italiam mittit, sed successu parum prospero. Nam Pontifice diris Eutychium devovente Romani Leonis imperium prorsus respuunt, ac solempni sacramento se Pontificis vitam statumque in perpetuum defensuros, atque ejus in omnibus rebus auctoritati obtemperaturos se obstringunt. *Ita Roma, sunt verba Sigonii ad ann. DCCXXVII. Romanusq; Ducatus à Grecis ad Romanum Pontificem pervenit.* Quomodo autem? si rem rectè æstimes, per scelus summum & perfidiam servi in Dominum suum ingratisimi.

LXXXII. Quibus autem artibus ab initio cœpit Romana res, iisdem stetit deinceps & adolevit, & iisdem ipsis ad *ἀκμὴν* istam suam & quam videmus maturitatem pervenit. Gregorio enim successit Zacharias Papa. Illo verò autore Childericus ultimus ex Merovingiorum stemmate Francorum Rex scissâ Cæsarie in monasterium truditur, & in ejus locum Pipinus Caroli Martelli filius surrogatur. Facti seriem refert Johannes Nauclerus *generat. 26.* Et hinc scilicet nata illa fuit necessitudo, quâ sibi Reges Franciæ obligatos habuit Sedes Romana. Prudenter animadverterat Pipinus, magnum esse nomen & auctoritatem Pontificum Romanorum, magnum momentum in utramque partem, propter sedis illius in Urbe Regiâ consistentis & primæ inter patriarchales auctoritatem, quæ partim accreverat è veterum Pontificum sanctitate, partim accesserat ab Imperatorum Principumq; munificentia, partim denique aucta fuerat ex hominum cujuscunq; ordinis

ordinis atque dignitatis religiosâ quâdam & supersticiosâ veneratione. In primis verò metuendum sibi putavit Pipinus fulmen excommunicationis, quo usus fuerat Constantinus paulo ante, tum etiam Gregorius non infelici successu. Videbat præterea Pipinus summâ ambitione flagrantes Romanos Antistites gnavos & industrios ad omnes occasiones arripiendas, quæ Sedis suæ dignitatem promovere possent. Videbat igitur, e suis esse rationibus, cum Pontificibus pactam dudum & initam à parente suo amicitiam conservari debere, ut quemadmodum Pontifex Gregorius, cui principatum suum debet Roma, Græcum excusserat Imperatorem & Romanæ Urbis Dominum se constituerat, ita & ipse, consentiente Zacharia Pontifice, in Galliis Regem suum legitimum veluti ignavum & regimini prorsus inutilem Regno privare posset. Sic igitur Karoli patris sui exemplum secutus Zachariam Pontificem velut DEUM aliquem observabat, & post excessum Zachariæ Stephanum ipsius Successorem. Quam observantiam eodem modo continuavit Pipini filius Karolus Magnus.

LXXXIII. Usi verò fuerunt Pontifices Romani aliis insuper artibus, quibus imperium suum tum temporale, tum Ecclesiasticum bono successu ampliarunt. Fabricarunt scilicet & excogitarunt instrumenta aliqua, antiquitatem mentientia, populo ut probarent, quas fecissent, fabulas. Tale ad temporale imperium stabiliendum est famosum istud instrumentum, quo Constantinus Imperator Sylvestro Pontifici Romam Urbem & potiorrem Italiæ partem dono dedisse fingitur. Istud verò ante multos annos Laurentius Valla validissimis rationibus convulsus penitus dissipavit, & ut commentum otiosorum hominum prudentiores omnes hodiè agnoscunt, quibus accedit ipse Papa Pius II. Æneas Sylvius antea dictus, in practica Cancellariæ Apostolicæ apud Hieronymum Paulum. Rectè idcirco id rejicit Cardinalis Baronius & falsi convincit, argumentis ductis non solum ex dictis & clausulis, quas pugnare putat cum Sedis Romanæ prærogativis, sed etiam à circumstantiis temporum & Consulium. Vid. *Annal. tom. 3. ad ann. 324. n. 118. §. 119.* Quando autem, & quâ occasione id confictum sit, erudito *ερεασμῶ* investigat Petrus de Marca *de concord. Sacerdot. & imp. lib. 3. cap. 12.* De eâ re nunc nulla nobis sedet cura, cum ipsi Pontificii parum præsidii in eo inveniri dicitet. *Disputent*, inquit Melchior Canus *Loc. Theol. lib. 2. pag. 511. de eâ alii, quibus forte cordi est Romanæ Ecclesiæ majestatem amplitudinemq; minuere.* Ad spiritualem verò sive Ecclesiasticum principatum confirmandum sub Veterum Romanorum Episcoporum nominibus mundo obtrusæ sunt confictæ Epistolæ Decretales haud paucæ, quæ in Isidori Mercatoris collectione hodiè circumferuntur. Nulla verò istarum epistolarum in omni Christianâ antiquitate mentio ante annum Domini DCCCXXX. invenitur. Qui post id tempus vixerunt, Ecclesiastici Scriptores, paulatim eos memoraverunt, donec colle-

ta tandem innotescere ac ultimò pro veris & genuinis haberi in postremorum seculorum face cœperunt. Prodiisse earum artificem ex Bonifacii VIII. scholâ nonnullis persuasum est. Alii ad seculum nonnum eas referunt. Id verò certum est, esse eas omnes unius ejusdemq; auctoris, tametsi diversissimorum Pontificum nomina mentiantur. Id quod solidè demonstratum dedit David Blondellus in *Pseudo-Isidoro*. Nec de earum ~~veritate~~ dubium hodiè est inter eruditos, quicquid in contrarium disputet Franciscus Turrianus Jesuita. Antequam autem larva detracta illis fuit, validissimum inde argumentum ad stabiliendam auctoritatem Pontificiam petito mundò imposuit, & omnium, qui contra hincere auderent, ora obfruxit.

LXXXIV. Superfunt adhuc alia duo fundamenta, aut artificia potius, per quæ ad culmen & fastigium istud, quod nunc tenet, ascendit auctoritas Episcopi Romani. Primum est, quod persuasum suis cupiunt, Pontificem Romanum esse Concilio generali superiorem, neque ab eo judicari posse. Alterum, immunitas & exemptio personarum Ecclesiasticarum ab omni potestate & jurisdictione seculari. Quod primum concernit, non una omnium eâ de re est sententia, & imò sunt, qui contrarium sustinent inter ipsos Pontificios, tum Theologi, tum Jcti. Plurimi alii neutri parti adhærent, qui haud dubiè & ipsi in contrariam descenderent sententiam, nisi Romam metuerent & Jovis Capitolini iras. Martinus ab Azpiscueta Navarrus & Theologus insignis & juris Canonici scientissimus, perspicuè docet, de hâc re inter Romanos & Parisienses Theologos adhuc probabiliter disceptari, neque ipse magis in unam, quam in aliam partem propendet. *ad c. novit, de judic. notab. 3. n. 84.* In eandem sententiam differit Franciscus à Victoria, tametsi alioquin S. Thomæ defensor acerrimus: *De comparatione*, inquit, *potestatis Papæ est duplex sententia: altera est S. Thomæ & sequacium multorum & aliorum Doctorum tam in Theologia, quam in jure Canonico peritorum, quod Papa est supra concilium; altera est communis sententia Parisiensium, & multorum etiam Doctorum in Theologia & canonibus, ut Panormitani, & aliorum contraria, quod Concilium est supra Papam. Non est locus nunc disputandi, quæ illarum sit verior, quia de hoc non agitur. Puto utramq; esse probabilem.* Idem tenet Alphonsus de Castro, & alii plures. Nihilominus tamen jubemur credere, quod Papa judicari à nemine possit; jubemur credere, summum Pontificem absolutè esse supra concilia, nec posse subicere se ipsum sententiæ coactivæ Conciliorum, ut philosophatur Bellarminus *lib. 2. de concil. c. 17. & 18.* jubemur credere, auctoritatem Concilii generalis totam pendere à Papa, uti tradit Franciscus Longus à Coriolano *in prelod. 5. ad summ. Concil.*

LXXXV. Circa exemptionem Cléricorum postulata quædam ut regulæ infallibiles ponuntur, sed quæ Rempublicam valdè infestant & quotidiana-

tidianis motibus exponunt. Sic namque doceri solet, personas Ecclesiasticas jure divino exemptas esse ab omni potestate temporali: principes seculares & ipsorum magistratus nullam in ipsas habere potestatem: non posse clericos reos fieri læsæ majestatis, si vel maximè adversus Principem rebellionem excitaverint, ideò scil. quia non sint ipsius subditi: non esse eos jurisdictioni secularium judicum subiectos, nec puniri ab illis posse, etiam si non obtemperent legibus illius status, sub quo vivunt, non posse exemptioni huic renunciare Clericos, nec in forum seculare compromittere, ut maximè velint. Quæ omnia hoc tandem ostendunt, vivere personas quasdam intra quendam statum, non subiectas Statu illius legibus, exemptas ab omni politiâ & disciplinâ temporali, sine obligatione fidelitatis erga Principem, sine obedientiâ erga Magistratum: denique statum intra statum formari, & sic duas majestates, ut sic dicam, in unâ Republicâ existere. At verò multo aliter docuerunt veteris Ecclesiæ Patres. Subiectos esse, non Laicos tantum, sed universum etiam clerum potestati Principis, Chryostomi est porisma, quando ad verba Pauli *Rom. XIII, 1. Omnis anima potestatibus supereminentibus subiecta esto*; hunc in modum commentatur: *Omnibus hæc præcipi, sacerdotibus & monachis, non tantum secularibus, statim in ipso proœmio declarat Apostolus, cum sic dicat, omnis anima potestatibus &c. Et si Apostolus sive Evangelista, sive Prophetas, sive quisquis tandem fuerit; neque enim potestatem subvertit ista subiectio.* Chryostomum totidem penè verbis sequuntur Theophylactus & Oecumenius. Dum verò contrarium planè statuit & usu introduxit Pontifex, nemo non videt, quantum inde incrementi acceperit monarchia Papalis.

LXXXVI. Huic ipsi exemptioni accessit adhuc alia non minus proficua tantæ potestati, quantam in se auctam magis magisque cupiebant Episcopi Romani. Dum enim unusquisque olim Episcopus non in Ecclesias tantum, sed monasteria etiam qualiacunq; in dicecesi suâ constituta & existentia jura episcopalia exercere poterat, successu temporis id multis modis mutatum est in Ecclesiâ Romanâ. *Multis enim & sumptuosis monasteriis fabricatis* (utor verbis Petri S. vavis *ex hist. Concil. Triad. lib. 2.*) eorumq; cura Abbatibus excellenti fama doctrinaq; Viris commissa, quorum illustres virtutes Episcoporum nomini caliginem offundebant, ortaq; inter utrosq; ob eam causam emulatione, Abbates ut se his incommodis sive veris sive fictis liberarent, simulq; ambitionem subtrahendi se à subiectione debitâ occultarent, à Pontificibus Romanis impetrarunt, ut in tutelam D. Petri admitterentur, & sub scuto autoritatis Pontificiæ immediate delitescerent. Id autem cum commodo Curia Romanæ cessisset, quippe quod qui privilegia obtinent, ad eadem conservanda concedentis auctoritatem tueri tenentur, ex templo monasteriis data exemptiones. Cathedralium etiam Ecclesiarum capitula, quæ maximam partem erant regularia, iisdem obtentibus impetrarunt immunitatem. Congregationes demum integra Cluniacensis

Et Cisterciensis pari exemptione donantur, magno autoritatis Pontificia incremento, dum Pontifices ubiq; locorum sibi comparant clientes Et subditos peculiariter additos, solius Papatis tutelâ ac protectione subnixos, iisq; vicissim sese præbent patronos ac defensores Etc. Ea verò exemptio quantum displicuerit bonis omnibus, alibi dicemus: Nunc enim sufficit ostendisse, quanta per eam suprematui Episcopi Romani accesserint incrementa.

LXXXVII. Et quis verò universâ ista πολιτικά σφίσματα, quibus per aliquot seculâ Sedes Romana usu fuit, commodè recensere? Quis putasset, etiam in cœlibatu Sacerdotum imperato arcantum aliquod tyrannidis sacræ latitare, nisi id explicasset. in Synodo Tridentinâ Cardinalis Rodolphus Pius Carpenfis? *Si connubia permittantur*, inquit ille apud eundem Svav. lib. 5. *Sacerdotibus, id inde secuturum, ut familiam Vxorem ac liberos alentes ad Principis quisque sui obedientiam respiciens, Pontificis obsequium detrectet: ut liberorum charitas ab officio ad omnem Ecclesiæ fraudem ac præjudicium abducatur: ut de sacerdotiis in familias suas hereditario jure adsciscendis cogitent: ut deniq; intra breve tempus Sedes Apostolica Urbis Romanæ cancellos non exscendat. Ante institutum cœlibatum Sedem Romanam nullum ex aliis civitatibus ac regionibus fructum percepisse; per hunc adeptum dominatum omnium Sacerdotiorum, quæ matrimonium exiguo tempore illi eriperet* Etc.

LXXXVIII. Quis jam invideret Pontifici potestates omnes supergresso & in summo fastigio consistenti triplicem coronam auream, quâ se conspiciendum in publico exhibet? Ideo scilicet triplex esse debuit, ut majestas ejus ad cœlestia, terrena & inferna pertinere innueretur, uti inter alia mysteria hoc exponit Theophilus Raynandus Jesuita *de coron. aur. supr. mitr. Pontif. p. 396.* Ad cœlestia eam pertinere, non sinit nos dubitare bulla Clementis VI. quâ angelis in cœlo imperavit; ut animas in itinere Romano defunctorum à purgatorii pœnis solutas protinus in cœlum deferrent. Bullam istam edidit ex bibliothecâ Ultrajectinâ Johannes Hoornbeek anno 1653. De inferis, fidem facit Baptista Platina *in vitâ Sylvestri II.* de quo scribit, quod pontificatum adjuvante diabolo consecutus fuerit. Idem refertur de ejus Successoribus, Johanne XIX, & Johanne XX. De terrenis verò, hæcenus abunde demonstravimus, quantum Pontifices Romani sibi vindicaverint, ut adeo optimè conveniant omnia, quæ in Regno Pontificio de immensâ Principis sui potestate fabulantur Romanenses.

LXXXIX. De autore illius coronæ diversæ sunt sententiæ. Qui à Constantino Imperatore donatam referunt, innituntur donationis instrumento, sed quod supra diximus, nullam omnino fidem mereri. Rectius alii ab Anastasio Imperatore ejus originem petunt; hæc propositâ facti relatione: Anastasius Imperator Orientis sub initium seculi VI, cum vidisset Theodorici Italiæ Regis fortunam florentissimam & res secundas, invidiæ stimulis agitato, omnem movebat lapidem, ut quoquo modo posset, tam prosperos

ros succelsus sufflaminaret. Cum itaq; Clodovæi Francorum Regis affinitate niteretur Theodoricus, hoc maximè dabat operam Anastasius, ut amicitias istas cohærentes dirimeret, & Clodovæum abstraheret. Misit itaq; ad Clodovæum legatos & munera, additis literis, quibus significabat, quod complacuerit sibi & Senatoribus, eum esse amicum Imperatorum, patriumque Romanorum. Unde ab illo die Consul simul & Augustus meruit nuncupari Clodovæus, uti scribit Aimoinus *lib. 1. cap. 22.* Inter munera ista erat corona admodum preciosa, de quâ hæc reperiuntur apud Sigebertum monachum Gemblacensem *ad ann. 510.* Clodovæus Rex ab Anastasio Imperatore codicillos de consulatu & coronam auream cum gemmis & tunicam bracteâ accepit, & ex eâ die Consul & Augustus est appellatus. Ipse verò Rex misit Romam Sancto Petro coronam auream cum gemmis, quæ Regnum appellari solet.

XC. Istâ autem coronâ Papam hodiè ornari testis est Marcellus *l. 1. sacrar. ceremoniar. sect. 2. c. quod inscribitur: Consecratio, benedictio & coronatio Romani Pontificis*, ubi ait: Diaconus à sinistris deponit mitram consuetam à capite Pontificis & diaconus à dextris tiaram, quod REGNUM appellant & triplici coronâ ornâ. *um Pontificis capiti imponit, populo acclamante: Kyrie eleison.* Istâ ergo coronâ, quæ hodiè capiti Pontificis imponitur & Regni nomine appellatur, eadem est quam Anastasius Clodovæo misit, hic Petro donavit. Scribit porro Brocardus in *Apocal. XVII, 5.* huic coronæ inscriptum inveniri nomen MYSTERIUM, id ipsum, quod in dicto apocalypseos loco describitur. F. refert Josephus Scaliger in *not. ad nov. test.* Mommorantium Romæ a gentem ab homine fide digno accepisse, nomen istud revera olim coronæ Pontificiæ insculptum fuisse, sed erasum ab Julio Pontifice, substituto suo nomine, hoc modo: JULIUS PONTIFEX MAXIMUS. Quod de Julio III. interpretatur: Jacobus Revius in *actuar. ad histor. Pontif. Rom.*

XCI. Sed nolo nunc addere plura: Constitutum enim ab initio fuit hoc tantum ostendere, Episcopos Romanos indignis planè modis & pessimis artibus ex numero patriarcharum sese eripuisse, & *το ερανοντις* quæque sibi vindicasse. Nemo erat eo tempore, quo maximè florebant, quibus tum sustinebatur Ecclesia, patriarchatus, qui non lubenti animo, Romano Patriarchæ primum daret locum. Vera autem ejus ordinis & dignitatis causa non erat jus divinum, aut Salvatoris Christi ordinatio, uti volunt ejus Sectatores hodierni, sed urbis imperium & majestas, quæ tunc temporis, mortalium splendorem & gloriam quod attinet, Orbis terrarum, domina ac caput erat. Atq; hoc ipsum disertis verbis declaraverunt Concilii Calchedonensis Patres, quando *act. 16.* ajunt: *Sedi veteris Romæ propter imperium civitatis illius, patres consequenter privilegia reddiderunt.* Et porro: *Et eâdem intentione permoti, æqua sanctissima sedi novæ Romæ (h. e.*

Constantinopolitanæ) privilegia tribuerunt: rationi congruum iudicantes, ut civitas illa ornata imperio, ac Senatu, æquis seniori Regiæ Romæ privilegiis frueretur.

XCH. Sed his non contentus Patriarcha Romanus inordinato appetitu universa Orbis terrarum imperia, & quicquid vel sacri vel profani in illis contentum fuit, ad se unum rapuit, semetipsum super omnes mortales extollens, imò DEUM se faciens, & si posset, etiam DEO superiorem. Et hæc ratione Romana Ecclesia, quæ antea parva fuit & humilis (sunt verba Othonis Episcopi Frisingensis) in magnum montem excrevit, Regnum autem sive Imperium fuit humiliatum & imminutum. Certum enim est, prima Papalis monarchiæ fundamenta super ruinis imperii fuisse posita, & Papæ vires imminutione Imperii crevisse. Idq; fatentur ipsi Pontificiæ Scholæ Doctores. Descripsit vitam Gregorii VII. Onuphrius Panvinius monachus Augustinianus, ediditque Jacobus Gretserus Jesuita. In eâ de decretis à Pontifice editis hoc fert iudicium: *His decretis in duobus potissimum majestas & Romani imperii dignitas evertatur, & quòd longè pejus erat ea fundamenta jaciebantur, quibus Romani Imperii potestas omninò labefactaretur.* Item: Gregorius suis decretis dimidium imperii Cesari tollebat. Et rursus: *Imperii vel omninò tollendi vel in perpetuum stabiliendi causa tunc maxime tractabatur. Cesar enim imperii jura & ea quidem summa omninò tueri: Papa verò Ecclesiæ libertatem, nullâ Imperialis excidii ratione habitâ, asserere volebat, indignum esse clamitans, à manu Laicâ Sacerdotes creari; quanquam id per trecentos fere annos à Karoli Magni tempore sub sexaginta & amplius Romanis Pontificibus, usurpatum esset. Maxime igitur Imperatori laborandum erat, ne hæc decreta starent, si imperii jura, imò si imperium ipsum salvum esse vellet, quod ejusmodi papalibus edictis procul dubio dissipandum esse existimabat.*

XCH. Hæc Onuphrius de Gregorio VII. Longiùs adhuc progreditur Nicolaus Machiavellus lib. 1. *hystor. Florent.* & quâ ratione ab aliis etiam Pontificibus Imperio Romano, quod florentissimum diu extitit, detractum semper fuit, his verbis exponit: *Cæperunt hoc tempore Pontifices Romani majori esse in dignitate, quam antea fuerant. Prius enim post Petrum Apostolum, propter vitæ sanctimoniam & miracula solummodo observabantur, ac tantum proderant exempla illorum fidei Christianæ, ut vellent nollent, Principes cogentur amplecti illorum religionem, quo confusionem illam, quæ in mundo erat, è medio tollerent, & ad meliorem statum reducerent. Etsi autem negari non potest, tam statim adauctam Pontificum auctoritatem, cum Imperatores Romani Christianam fidem amplexi, relicta Româ Constantinopoli cæperunt habitare, quo tempore & ruina imperii Romani cæpit, quia tamen ad hanc Longobardorum usq; ætatem semper habuit Italia Imperatores vel Reges, vix alia erat Pontificum dignitas & æstimatio, præter eam, quam, ut dixi, vitæ sanctimonia sibi paraverant & doctrina. In aliis rebus Imperatoribus aut Regibus obediebant, sæpè etiam ad suppli-*
cium

cum ab iisdem rapiiebantur. Ac si quid unquam dignitatis Pontificibus in Italia antea accessit, id omne à Theodorico venit Gothorum rege, cum is Ravennam regiam suam transferret. Tum enim Roma sine principe relinquebatur, & cives Romani eo libentius suberant Pontificibus, quod tuto & tranquille commorari sub iis possent. Sed nihil aut perparum istud erat, & hoc unum obtinebant, ut Ecclesia Ravennensis Ecclesie Romane esset subiecta. Cum autem Longobardi quoque in Italiam jam venirent, & illi in factiones plurimas scissu esset, adaugebatur Pontificia potestas hoc illorum adventu. Cum enim Pontifex caput esset & princeps urbis Romanae, Imperator verò Constantinopoli praeesset, ita se tempore & praesenti rerum statui accommodabant Longobardi, ac Longinus, ut mediante Pontifice populum Romanum sibi devincerent, non ut subditus illorum esset, sed socius & nunc horum nunc Graecorum partes sequentes Pontifices, mirum quam adaugebant suam dignitatem. Quin etiam haec potentia illorum causa erat ruinae & interitus imperii Orientalis. Et post aliquam multa: Perdidit existimationem suam Imperialis dignitas, acquisivit Pontificia: & his artibus deinceps principibus politicis se pretulit. Hic est scilicet ille servus servorum, uti se ipsum vocant, sub quo inani titulo occultatur dominus dominantium & ejusmodi dominus, ita dominans plene, ita regio animos ac spiritus gerens, ut ex omni Ethnicorum numero vix paucos invenias ei similes.

XCIV. Concludam hoc caput eleganti sententiâ Johannis Petri de Ferrariis, qui in *Praxi sua Papiensi*, uti vulgò vocatur, tit. 30. gloss. 7. pr. inordinatum istum Pontificis Romani appetitum his verbis perfringit: *Attende tu juvenis, quod in his temporalibus excrevit hominum cupiditas, ut nitantur totis viribus ascendere ad jurisdictiones, honores, damnationes, & si possibile foret ad caelorum mansiones. --- In tantum enim excrevit hic appetitus, quod nedum Laici, sed etiam summi sacerdotes & Clerici sunt tali morbi ac vitio penitus infecti. Vides enim, quod ipse Papa (qui deberet tanquam verus vicarius vestigia sequi Jesu Christi) possidere & manu armatâ nititur detinere jurisdictionem in terris, civitatibus & villis, & locis quae sunt naturaliter & à mundi creatione & Christi ordinatione imperii Romani, juxta illud, quod est DEI, reddatur DEO, & quod est Caesaris, Caesari. Imò ipse Papa in ipsum Imperatorem nititur superioritatem habere, quod ridiculum est dicere, atque abominabile audire. Nam naturaliter à principio mundi omnes Clerici nedum Laici erant sub potestate & jurisdictione Imperii; sed ipsorum Imperatorum dulcedine & benignitate fuerunt Clerici dimissi sub potestate Papae, & beneficium hoc tanquam ingrati sciunt male cognoscere. Bene ergò & sanctè faceret ipse Papa si totam temporalem jurisdictionem in manibus Imperatoris remitteret, nec aliter unquam Respublica, & maxime Italia quiesceret. Nec ulterius de Papatu tale schisma quale fuit & est à XXXVI. annis praeteritis ullo tempore amplius accideret: Et ex hoc status universus Clericorum magis redderetur DEO ac populo devotus, & ipse Papa cum Cardinalibus viveret quietius ac devotius, ac DEO & populo magis acceptus & gratius.*

gratus. Hæc anno MCCCCXIII. Joh. Petrus de Ferrariis admodum audacter & multâ cum *παρρησία* in densissimis Papatûs tenebris. Adjecit adhuc alia, sed quæ resecta fuisse ex summariis *ad num. 5.* discere licet. Ipsa etiam, quæ recensui, verba deleri volunt Indices expurgatorii. Quibus quid aliud opponamus, quam quod olim adversus gentes scripsit Arnobius *lib. 3.* Intercipere scripta & publicatam velle submergere lectionem, non est deos defendere, sed veritatis testificationem timere.

CAP. VII.

De Patriarchâ Constantinopolitano.

I.

Byzantium olim tam opportuno loco condita erat, ut propter amplissimos sinûs maris, qui hic confluent, & propter maxima flumina, quæ in eos ex remotissimis partibus Europæ, Asiæ & Africæ se effundunt, una omnium crederetur, ex quâ & in quam totius Orbis mercatus commodissimè institui posset. Ferunt, Apollinem à Byse Megarensium classis præfecto consultum de loco condendæ Urbis respondisse, ut quæretet terram cœcorum terris adversam: Bysemque observata Bosphori Thracici opportunitate ambiguum Oraculi consilium interpretatum de Chalcedonensibus, qui veluti oculis capti, Europæi litoris situm & commoditates longè maximas non vidissent. Itaque Urbem Byzantium hic statuisse ex adverso Chalcedonis, & de suo nomine appellasse. Sed ut est omnium rerum vicissitudo, ita hujus quoque Urbis variam licet observare fortunam. Spartanis primùm paruit, postea Atheniensibus. Mox libera esse cœpit, quæ tamen libertas deinde adempta iterum fuit à Vespasiano Romanorum Imperatore, qui eam in provinciæ formam redegit. Cumque ea deinceps Pescennii Nigri, qui à Syriaco exercitu Imperator factus fuerat, partes sequeretur, à Septimio Severo expugnata, diruta, in formam vici redacta atque Perinthiis adjudicata fuit. Ab ejus filio Antonio Caracalla restituta ei fuerunt sua jura, & ipsa Antonia dicta. Sed denuò à Gallieno Imperatore vastata fuit, omnesque ejus incolæ, militesque interfecti, sed ab eodem mox instaurata, quod Barbarorum ab eâ parte in solum Romanum incurfus metueretur.

II. Hæc fuerant Urbis istius fata, cum Constantinus Imperator de transferendo in eam imperio cogitaret. Quæ cum causæ impulerint, ut hoc faceret, scire nunc nihil refert. Franciscus Balduinus *lib. 2. de legib. Constant. M.* consilium istud pietati ejus adscribit. Roma, inquit, quæ trecentis jam annis Christianorum sanguine madens Ecclesiam pessunderat, & quot

quot Principes aluerat, totidem infestissimos hostes pietatis in eam veluti armata, eademq; prope omnes rabie imbuerat: deniq; domus domicilium atq; officina erat omnis idolatriæ, indigna profecto erat, quæ novum hunc & pietatis assertorem & Ecclesiæ defensorem atq; patronum teneret, quem vel hospitem vel inquilinum domesticâ illa suâ fortasse disciplinâ, (qui loci illius genius fuit) corrupisset & alumnus degeneri quâdam educatione pravâq; institutione ad eandem vel levitiam vel impietatem flexisset. Hæc Balduinus oratorio magis stylo, quàm verè. Videtur Constantinus amenitate loci allectus sedem suam illic posuisse, & neglexisse hinc occidentalem partem sui imperii. Et in hoc ἀμάχημα πολλῶν ab eò commissum plerique omnes notant Politici. Quicquid sit ex historiarum monumentis constat, totum fuisse Constantinum in ornandâ eâ Urbe sedi suæ noviter destinatâ, eamque deinceps Urbis æternæ, Regiæ, novæ & secundæ Romæ superbis titulis insignivisse, plerumq; autem ab ipso Conditor Constantino nomine venisse.

III. Eo tempore Episcopus Byzantinus ne metropolitanus quidem erat, sed Heracleensis Metropolitanus suffraganeus. Thracica enim diœcesis sex habebat provincias, Europam, Thraciam, Hæmimontum, Rhodopen, Moesiam secundam & Scythiam. Europæ metropolis erat Heraclea, & huius Episcopus, quod primæ provinciæ metropolitanus esset, exarchus diœceseos Thraciæ dicebatur. Constantinus autem, postquam ex Byzantio Constantinopolin fecisset, ut ejus dignitatem eo magis stabiliret, dubium non est, etiam Episcopo illius Urbis majorem dignitatem contulisse. Episcopus tùm fuit Metrophanes, cui Patriarchæ titulum à Constantino datum scribit Johannes Zonaras tom. 3. annal. Sed videtur id factum non prius, quàm post fixam, uti dixi, Constantinopoli sedem Imperii. Concilii enim Nicæni tempore, quod Constantinopolitanæ Urbis erectionem antecedit, Byzantinus Episcopus simplici Episcopi dignitate contentus ne quidem πρεσβεία & πρῆξις habebat, & Heracleensi Metropolitanus subjectus erat. Et ut maximè deinceps Constantinus insigni dignitate Episcopum huius suæ Urbis ornaverit, noluit tamen Heracleensem Metropolitanam privilegiis suis & jure ordinandi privare. Idque testatum facit Nicephorus Gregoras Hist. Rom. lib. 6. dum ait: Huic (scil. metropolitanus Heracleæ) ab antiquo jus Constantinopolitani eligendi debetur, cum ne magnus quidem Constantinus, qui novam Romam eamq; maximam à Byzantio fecit, veterum Imperatorum privilegia abrogare voluerit; sed potius & diuturni temporis & Severi Imperatoris verecundia adductus confirmavit, à quo lex illa lata est, cum Byzantium multis sudoribus captum, quum cæteris defensionum presidiiis, tùm mœnibus nudavit, & Heracleotis deniq; Thracibus pro pago tractandum donavit.

IV. In eandem sententiam scribit Theodorus Ballamon ad can. 3. Concilii Constantinop. Ipsa quidem Urbs Byzantina Archiepiscopi honorem non

habebat, sed ab Heracleæ metropolitano Episcopus aliquando in ipsâ ordinabatur. Scribitur enim, quod etiamsi esset Byzantium civitas, quæ per se regeretur, à Severo tamen Romanorum Imperatore obsessa est, & Perinthiis subjecta. Est autem Perinthus Heraclea. --- Quod autem hodie ordinetur sanctissimus pro tempore Patriarcha Constantinopolitanus, ab eo, qui est pro tempore Heracleæ metropolitano, non est aliunde, quàm ex eo, quod subjecta fuerit Perinthiis sive Heracleanis Byzantina civitas. Et nota, unde Heracleæ Episcopus Patriarcham Constantinopolitanum Ordinandi jus habuerit. Et Johannes Zonaras ibid. Erat urbs antiqua Byzantium, quæ suis legibus usa est. Severo autem Romanorum Imperatore per Romanos obsessa & bellum per triennium passa, tandem civibus in eâ rerum necessariorum inopiâ laborantibus, capta est, & mœnia quidem ejus solo equata, juraq; civilia ablata, & ipsa Perinthiis subjecta fuit. Est vero Perinthus, quæ alio nomine Heraclea: atq; hinc Heracleensi Antistiti Patriarchæ ordinatio attribuitur, ut per quem Episcopo Byzantino mansi sunt imposte.

V. Videtur adeo Episcopus Constantinopolitanus à Constantino hoc tantum obtinuisse, ut majore deinceps honore ab reliquis in Oriente Episcopis afficeretur. Sed loco tum ei nondum cesserunt Alexandrinus & Antiochenus Episcopi. Anno autem CCC LXXXI. habitum fuit Constantinopoli secundum Concilium Oecumenicum, in quo *can. 3.* decretum factum fuit his verbis: *Constantinopolitanus Episcopus habeat prioris honoris partes post Romanum Episcopum, eò quod sit ipsa nova Roma.* Additur hic ratio constitutionis & novæ prerogativæ, *διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν ῥώμην.* Eò quod sit ipsa nova Roma. Quæ causa Concilii Nicæni tempore nondum extabat. Si extitisset, procul dubio Constantinopolitanus Episcopus jam eo tempore cæteris primariis Episcopis adnumeratus fuisset. Ergo nunc demum, postquam Constantinopolis Urbs præ cæteris eminere cœpit, eodem jure Episcopum illa suum altiore loco constituit, quo Romæ Alexandriæ & Antiochiæ splendor & amplitudo illarum Urbium Episcopos olim præ cæteris conspicuos reddidit. Et porrò sicut Roma vetus propter sedem Imperii Episcopum suum tantis privilegiis & præ eminentiis ornavit, ita par fuit, ut nova Roma, postquam & ipsa sedem Imperii accepit, similiter Episcopum haberet Episcopo Romano in omnibus privilegiis & prerogativis, solo ordine excepto, æqualem, quandoquidem, ut loquitur Sozomenus *lib. 7. c. 9.* jura omnia & privilegia æqualia seniori Romæ possidebat.

VI. Promulgato hoc synodali decreto, Constantinopolitanus Episcopus locum sibi assignatum illicò occupavit. Atque hinc eodem illo anno Theodosius Magnus Nectarium Episcopum Constantinopolitanum Alexandrino & Antiocheno Patriarchis prætulit, *l. 3. C. Theod. de sid. Cathol.* Idem ordo etiam observatus fuit in synodo Constantinopolitanâ, habitâ anno CCC XCIV. in causâ Agapii & Bagadii episcopatum Bostræ sibi

sibi vindicantium, cujus fragmentum invenitur in commentariis Zonaræ. Ibi hæc leguntur verba: *Sedentibus sanctissimis Episcopis, Nectario Constantinopolitano, Theophilo Alexandrino, Flaviano Antiocheno, Helladio Cesareæ, Cappadociæ &c. inpredientibus etiam Bagadio & Agapio Nectarius Episcopus CP. dixit: sanctâ hæc synodo per DEI gratiam rursus in hoc sancto loco congregatâ &c.* Et ne quis eâ de re dubitet, in ipso Synodi Chalcedonenfis initio, antequam quicquam de novâ auctoritate Constantinopolitano Episcopo conferendâ in disquisitionem veniret, actione statim primâ, cum acta Ephesini conciliabuli sub Dioscori Alexandriæ Episcopi directione habiti relegerentur, & observaretur, post Juvenalem Hierosolymarum, & Dominum Antiochenum, Flavianum Constantinopolitanum demum locatum recenferi, Orientales Episcopi clamaverunt: *Flavianus in proprio loco, quare non sedit: Constantinopolitanum Episcopum quare quintum posuerunt.* Paschasinus reverendissimus Episcopus dixit: *Ecce nos, DEO volente, dominum Anatolium primum habemus. Hi quintum posuerunt beatum Flavianum. Diogenes reverendissimus Episcopus Cyzici Ecclesia dixit: Quoniam vos regulas scitis, Nihil dici posset ad praxin Canonis Constantinopolitani aptius.* Orientales Episcopi, quibus non ingrata esse debuisset Antiochenæ Ecclesiæ dignitas, conqueruntur & vociferantur, indignè postponi Flavianum Constantinopolitanum. Paschasinus Legatus Episcopi Romani justam hanc querelam comprobans honestiori nunc loco haberi Anatolium refert, & Diogenes Cyzici canonicè id fieri judicat, non refragante Paschasino. Ut adeo certum sit, Constantinopolitanos Episcopos jus istud *πρωεδείας* in Concilio Constantinopolitano acquisitum plenè deinceps exercuisse, etsi in Ephesinâ illâ, quam dixi, Synodo, sive sponte loco cesserit Flavianus, sive ex protervîâ reliquorum posthabitus fuerit.

VII. Probè tamen observandum, per dictum decretum Constantinopolitanum solam honoris prærogativam, sive *πρωεδείαν* Episcopo Constantinopolitano datam fuisse, nullam verò insuper potestatem vel patriarchicam vel metropolitanicam. Sic enim se habent verba canonis: *Τὸν μὲν πρὸς Κωνσταντινῆς πόλεως Ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεία τῆς μητρὸς ἢ τῆς ῥώμης Ἐπίσκοπον.* Coniunctim dicitur, τὰ πρεσβεία τῆς μητρὸς ei collata fuisse, hoc est, ut Dionysius Exiguus vertit, *primatum honoris*, non τὰ πρεσβεία simpliciter, quæ & πρεσβεία τῆς ἐξουσίας dicuntur, quod potestatem contineant ordinandi sive conservandi alios. Multum namq; differebant τὰ πρεσβεία simpliciter & τὰ πρεσβεία τῆς μητρὸς. Metropolitanis, qui πρεσβεία τῆς μητρὸς habebant, honorarii tantum erant metropolitanæ, nec Episcoporum ordinationes ad eos spectabant, sed ad veros metropolitanas habebant. Eodem modo Patres Nicæni *can. 7.* Hierosolymorum Episcopo *ἀπολαβείαν τῆς μητρὸς* tribuerunt.

salvâ metropolis, h. e. Cæsareæ Palæstinæ dignitate. Canone antecedente 6. ἐξουσίαν salvam esse volunt Alexandrino, & τὰ πρεσβεία integra Antiocheno Episcopis, manifesto indicio, ἐξουσίαν & τὰ πρεσβεία simpliciter dicta, distincta esse ab ἀνελεσίᾳ ἢ πρῆς. Quâ ratione sapè nomen Episcopi alicui relinquitur finire ac potestate, quale exemplum in Meletio ex eodem Concilio Nicæno nobis sistit Theodoretus *lib. 1. cap. 9.*

VIII. Constantinopolitana igitur Synodus τὰ πρεσβεία ἢ πρῆς duntaxat & honorem primatus Episcopo Constantinopolitano decreverat, ut post Romanum scil. primas teneret, nihil autem de ordinatione metropolitanorum eidem sedî attribuendâ constituerat. Nec poterat sanè aliter salvo decreto suo, quod in canone præcedente habetur. Sita namque erat Constantinopolis in faucibus Europæ & Asiæ, sed in diœcesi tamen Thraciæ, cujus ut & Asiæ & Ponticæ administrationem, provinciarum Synodis *canone 2.* commiserat. Nihil ergo restabat, quod singulari alicui in dictâ diœcesi Episcopo præ cæteris assignari poterat, præterquam nuda honoris prærogativa, quam proinde solam Episcopo Constantinopolitano contulerunt Patres congregati. Et hinc patet, quoad jura patriarchica potiores fuisse Constantinopolitano Alexandrinum & Antiochenum, ut maximè ille priorem & honoratiorem locum acceperit. Duæ enim cum sint juris patriarchici partes, ἡ πρεσβεία, quæ in digniore & in honoratiore loco, & ἡ πρεσβυσία, quæ in administratione & ἐξουσία consistit, & plus valeat rei ipsius quàm nominis possessio, dubium non est πρεσβείαν nudam vix æstimandam esse in comparatione ad πρεσβυσίαν, quæ in χειροτονία Metropolitanorum atque convocacione & directione Synodorum consistit.

IX. Succesfit deinde anno CCCCLI. Concilium Calchedonenſe, ex cuius decretis magna autoritas accessit Episcopo Constantinopolitano. Sciendum tamen est, Constantinopolitanos Episcopos post eam honoris prærogativam à secundâ Synodo acceptam, illico usurpare cœpisse metropolitanorum ordinationes per Thracicam, Ponticam & Asianam diœceses, & illa πρεσβεία ἢ πρῆς ita interpretatos esse, ut per ea datum etiam sibi hoc jus metropolitanorum ordinandorum assererent. Neque tùm quisquam erat, qui contradicere auderet, quod is Regiæ Urbis autoritate, & Imperatorum potentiâ subniteretur. Imò verò Episcopi illi, cùm adhuc Byzantini essent, videntur jus in alienâ diœcesi Episcopos ordinandi usurpasse, si trahendum hûc est exemplum Macedonii, quod in principio *cap. 38. lib. 2. histor.* refert Socrates, itemq; quod de Eunomio Episcopo Cyzici ab Eudoxio ordinato habetur apud Philostorgium *lib. 5. t. 3.* Sed ista contigerunt tùm, cùm Ecclesia insigniter afflicta, & Episcoporum inter se collisio penè exitiosa esset.

X. Dum

X. Dum ad Concilium Calchedonenſe Patres convocabantur, duplici jam argumento uſurpatam hanc ſuam *ἡγεμονίαν* tuebatur Epiſcopus Constantinopolitanus, interpretatione ſcil. canonis ex Synodo ſecundâ, & conſuetudine hucusque receptâ. Nec enim aliter Græci acceperunt, quam ex Concilio Constantinopolitano datum quoq; illi hoc fuiſſe cum illis *ἡγεμονίας τῆς πῶλης*. Id clarè patet ex ipsis eorum ſuffragiis in Calchedonenſi Concilio. Aetione enim XVI. Cum novus jam hæc de re conditus eſſet Canon, ut Epiſcopus *Constantinopolitanus Aſiane, Ponticæ & Thracicæ diœceſeos metropolitæ ordinandi poteſtatem haberet*, iſtumq; canonem omnes & ſinguli harum diœceſeon metropolitæ ſubſignaffent, intercederent autem Romanæ ſedis Legati, atq; inuitos eos ac per vim coactos ſubſcripſiſſe dicerent, illi in medium venire juſſi & interrogati unâ voce reſponderunt, licenter ac ſponte ſuâ non ſolum ſubſcripſiſſe, ſed etiam ex conſuetudine quæ jam obtinuerat, & ex ſacrorum Canonum ſanctiõibus jura hæc deberi Constantinopolitanæ ſedi, ut ordinationem omnes ab eâ acciperent. Inter alios Calogerus Epiſcopus Claudiopolis Honoriadis dixit: *Secundum ſententiam ſanctorum Patrum centum quinquaginta voluntate propriâ, non coactus ſubſcripſi*. Item Seleucus Epiſcopus Amaliæ: *Ante me tres ſunt ab hæc ſede ordinati Epiſcopi, & inueniens hanc conſequentiam & ego ſecutus ſunt*. Et Eleutherius Epiſcopus Chalcedone: *Sciens, quia & per canonis & per conſuetudinem præcedentem habet hæc jura Constantinopolitana ſedes, cum voluntate ſubſcripſi*. Et Petrus Epiſcopus Gangrorum: *Ante me tres ſunt ordinati à ſede Regiæ civitatis & ego poſt tantos ſimiliter*. Et Marinianus Epiſcopus Synnadorum: *Sicut & priores mei à ſede Constantinopolitana ſanctæ Eccleſiæ ordinati, & ego quoq; ipſe ſubſcripſi, quoniam & canones primatum præbent Constantinopolitana ſanctiſſima ſedi*. Non addam plura. Hæc enim jam ſatis probant, præter conſuetudinem etiam ad canones provocaffe dictarum diœceſeon Epiſcopos, qui tamen non plures ſunt, ſed unicus ille Concilii Constantinopolitani antea memoratus, quem etiam haud obſcurè ſignificatum voluit Calogerus Epiſcopus, cujus mentionem feci.

XI. Ex quo ſimul corrui, quod poſt mille & ducentos ac ultra annos primus Cardinalis-Baronius ad ann. *CCCLXXXI. n. 35, 36. & ann. CCCXXCII. n. 16.* excogitavit, canonem hunc eſſe ſuppoſititium, cujus rationes examinat & perſtringit Marcus Antonius de Dominis de *Rep. Eccleſ. lib. 4. c. 4. n. 3. 4.* Nec proſectò in præſentiâ Legatorum Pontificis Romani ad eum provocaffent Patres in Concilio Calchedonenſi, quippe quod ſeptuaginta poſt annos habitum fuit, ſi commentitium eum ſciuiſſent. Sed nec cuiquam eo tempore in mentem venit, *ἡγεμονία* eſſe iſtum canonem, nec authenticum. Ipſe Leo Pontifex Romanus in *epiſt. ad Anatolium Epiſcopum Constantinopolitanum, quæ eſt in ordine 53.* non impoſturæ aut *ρογίας* eum arguit,

guit, sed hoc præcipue, quod de ejusmodi decreto nulla sibi facta fuit relatio: *Persvasioni tue, inquit, in nullo penitus suffragatur quorundam Episcoporum ante sexaginta, ut jactas, annos facta subscriptio, nunquamq; à prædecessoribus tuis ad Apostolicæ Sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caducæ, dudumq; collapsæ, sera nunc & inutilia subicere fulcimenta voluisti eliciendo à fratribus, speciem consensionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata præberet.* Quod nulla Romanæ Sedi eâ de re facta fuerit notitia, non propterea autoritate suâ destituitur decretum. Et si enim de placitis Conciliorum ut plurimum per literas synodicas factam Episcopo Romano relationem non negemus, quin tamen id ex debito factum sit, aut fieri omninò oporteat, nullo argumento probari potest. De consensu autem non spontaneo & libero, quod suspicatur Pontifex, vereor, ne perinde id falsum deprehensum fuisset institutâ inquisitione, uti falsum apparuit in Concilio Chalcedonenfi.

XII. Sed videamus nunc ipsum canonem in Concilio Chalcedonenfi confectum, quem propterea totum adscribere operæ erit pretium. Is est in ordine vigesimus septimus, in codice Canonum Ecclesiæ universæ ducentessimus sextus, & ita se habet: *Ubiq; sanctorum Patrum definitiones sequentes, & canonem, qui nuper lectus est, centum & quinquaginta DEO amantissimorum Episcoporum, qui congregati sunt sub pie memoriæ Imperatore Theodosio Magno in Regiâ civitate Constantinopoli novâ Româ agnoscentes, eadem quoq; & nos definimus & statuimus de privilegiis ejusdem sanctissimæ Constantinopolitane Ecclesiæ novæ Romæ. Etenim sedi senioris Romæ, quod Vrbs illa imperaret, Patres jure privilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti centum quinquaginta DEO amantissimi Episcopi æqua privilegia tribuerunt sanctissimæ sedi novæ Romæ, rectè judicantes, Urbem quæ & Imperio & Senatu honorata sit, & equalibus privilegiis cum seniore Regiâ Româ fruatur, etiam in rebus Ecclesiasticis, non secus ac illa extolli ac magnificari, secundam post illam existentem, ut & Ponticæ & Africanæ & Thracicæ dioceseos metropolitani soli: præterea & qui sunt in barbarico, Episcopi prædictarum dioceseon ordinentur à prædicto sanctissimo throno sanctissimæ Constantinopolitane Ecclesiæ. Nimirum unoquoq; metropolita earum ipsarum dioceseon unâ cum Episcopis provincie ordinante provincie Episcopos, ut divinus canonibus promulgatum est. Metropolitæ verò earum dioceseon ordinari à Constantinopolitano Archiepiscopo electionibus convenientibus secundum morem factis, & ad eum perlati.*

XIII. Duo in Canone hoc continentur, quibus valdè aucta fuit autoritas Episcopi Constantinopolitani. Primum versatur in confirmatione juris veteris, jam antea competentis; alterum in concessione juris novi, nullâ hæctenus lege Ecclesiasticâ, sed solâ usurpatione innitentis. Jure veteri & ex superius adducto canone 3. Concilii Constantinopolitani habebat Episcopus ejus urbis τὸ πρεσβυτεριὸν τῆς πόλεως, quæ per hunc canonem denuò confirmantur. Jus novum autem, quod præcipue in hoc canone Chalcedonenfi

donensi effulget, est metropolitaram & ipsorum exarchorum Asianæ, Ponticæ & Thracicæ diœceseon subiectio. Prius illud, uti dixi, ante hoc concilium decreto Ecclesiastico jam firmatum erat, nec impugnari adeo poterat, quod & legi inniteretur Ecclesiasticæ, & longo usu receptum jam esset. Alterum verò in solâ usurpatione consistebat, ut maxime canonem Constantinopolitanum tam latè explicarent Græci, ut per illum etiam hoc jus Episcopo suo concessum esse contenderent. Chalcedonensi autem hoc canone edito non hoc ultimum tantum, sed prius etiam illud valdè impugnavit Leo Episcopus Romanus.

XIV. Quod primum attinet, constat ex actis Concilii, Anatolium, qui tum temporis Episcopus Constantinopolitanus erat, locum suum antehac sibi assignatum, secundum nempe in ordine, occupasse. Neque id indignè tulerunt Sedis Romanæ Legati Paschasinus & Lucentius, nec putarunt, adeo contradictione opus esse circa illam partem canonis, quâ τὰ πρῶτα & τῶν Constantinopolitano Episcopo novâ confirmatione tribuebatur; sed suâ protestatione hoc tantum impedire conabantur, ne Metropolitanus trium diœceseon Episcopo Constantinopolitano subiceretur. At Leoni Pontifici Romano & hoc & illud dolori & ægrotudini fuit. Et locum quidem sive ordinem acerbè perstringit in epistolis ad Marcianum Augustum, ad Pulcheriam Augustam, ad Maximum Antiochenum & ad ipsum Anatolium. Ad hunc ultimum ita scribit: *epist. 53. Doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicænorum Canonum constitutiones conareris infringere, tanquam opportunè se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdidit, & Antiochena Ecclesiæ proprietatem tertiæ dignitate amisit.* Maximum Episcopum Antiochenum *epist. 62.* hortatur ad defensionem privilegiorum atque dignitatis: *Dignum est, inquit, ad agendam fiduciam te privilegia tertiæ sedis agnoscere, ut in nullo cujusquam ambitione minuantur. --- Etsi enim diversa nonnunquam sunt merita præsulum, tamen jura permanent sedium: quibus etsi possunt æmuli perturbationem aliquam fortassis inferre, non tamen possunt minuere dignitatem.* Post alia ejusmodi plura improbat, si quid diversum à Legatis suis statutum fuerit. *Si quid sanè, inquit, ab his fratribus, quos ad sanctam synodum vice misisti, præter id, quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur, nullius erit penitus firmitatis &c.* Non in hæc tantum Epistolâ, sed etiam in aliis, quibus hoc argumentum tractat, & imprimis in *epist. 61.* quæ est ad Episcopos, qui Chalcedone congregati fuerant, semper provocat ad Canones Concilii Nicæni, ac si illi per hanc Episcopi Constantinopolitani prærogativam violati sint. *De custodiendis, inquit, sanctorum Patrum statutis, quæ in Synodo Nicæna inviolabilibus sunt fixa decretis, observantiam vestra Sanctitatis admoneo, ut jura Ecclesiarum, sicut ab illis 318. Patribus divinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius im-*

minu-

minutionem suam aliquis querat augmentum. Quantumlibet enim extortis assentationibus sese instruat vanitatis elatio, & appetitus suos conciliorum aestimet nomine roborandos, infirmum atq; irritum erit, quicquid à prædictorum Patrum canonibus discreparit. Sc:

XV. De Synodo Nicænâ quod obvertit Leo, temere factum videtur. Non enim definitum est in eo, Alexandrinum Episcopum debere inter primarios Episcopos secundum locum tenere, & Antiochenum, tertium; sed hoc tantum innuitur, primariis illis Episcopis sua privilegia conservari debere, & illis jungendum deinceps esse Episcopum Hierosolymitanum. *can. 6.* Statuamus verò, definitum id fuisse in Concilio Nicæno, num putabimus, ea, quæ externum ordinem spectant, mutari ab alio Concilio nunquam posse aut debere? Imò verò, quæ externam regiminis formam concernunt, ad libertatem Christianam referuntur, secus atq; ea, fidei sunt, quæq; doctrinæ Christianæ capita constituunt. Duo Oecumenica Concilia dum judicaverunt, æquum esse, hoc suum decretum, dum ipsi illi, quibus per ista *πρεβεία τ' τιμῆς* prælatus fuit Constantinopolitanus Antistes, Alexandrinus nempe & Antiochenus Episcopi, refragati non fuerunt, sed istam *προεδεξίαν* haud inviti admiserunt, cur solus Leo, cujus honori nihil omnino decesserat, istam *ἀνωλεξία τ' τιμῆς* impugnare præsumat. Nihilominus ille utrumq; Concilium in *epist. 55. ad Pulcheriam Augustam*, acerbè perstringit, & protervè nimis atq; arroganter eorum autoritatem deprimit. *Superbum, inquit, nimis est, & immoderatum, --- ut venerabilium Patrum decreta solvantur, quorundam Episcoporum proferre consensum, cui tot annorum series negavit effectum. Nam sexagesimus serè annus hujus jactantia esse jactatur, quâ se prædictus Episcopus æstimat adjuvari, frustracupiens id sibi prodesse, quod etiam si quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere. --- Consensiones verò Episcoporum, sanctorum Canonum apud Nicæam conditorum regulis repugnantes, unita nobiscum vestra fidei pietate, in irritum mittimus, & per auctoritatem beati Petri Apostoli, generali protus definitione cassamus, --- ita ut etsi multo plures aliud, quàm illi statuere, decernerent, in nullâ reverentia sit habendum, quicquid fuerit à prædictorum constitutione diversum.*

XVI. Nihil tamen hæc suâ protestatione & cassatione profecit Leo, sed in quinta Synodo Oecumenicâ, quæ sexto seculo Constantinopoli sub Justiniano habita fuit, Episcopus Constantinopolitanus locum sibi à duobus Conciliis canonicè assignatum obtinuit. Justinianus etiam Imperator *Novell. 131. c. 2. πρεβείων* hoc secundi loci denuò confirmavit. Et quamquam id factum putet Petrus de Marca *de concord. Sacerd. & imp. lib. 3. c. 3. n. 5.* juxta canones secundæ Synodi, nihil autem de industria decrevisse Justinianum de jure novo collato à canone 28. Concilii Calchedonenfis, eò quod expunctus is eo tempore fuisset à collectione canonum; non tamen videtur

videtur ea sententia satis conveniens textui. Capite enim primo istius Novellæ confirmat Justinianus decreta quatuor Conciliorum Oecumenicorum, Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini & Chalcedonensis. Capite insequente secundo pergit, & tribuit secundum locum Episcopo Constantinopolitano *καὶ τῆς αὐτῶν ὀρχῆς*, secundum earum scilicet Synodorum definitiones; *αὐτῶν* ait, in plurali, quod verbum de uno tantum concilio accipi nequit. Utrumq; ergo & Constantinopolitanum & Chalcedonense intellectum voluit. Et quod de expunctione refert Marca, tam firmiter probatum ab eo non est, ut assensum lectori extorqueat, uti postea ostendam.

XVII. Idem verò *αεγεδεϊας* privilegium anno DCXCII, in Concilio quinisexto in Trullo habito *can. 36.* renovatum est, quo ipso ad superiora duo Concilia, eorumq; auctoritatem provocatum fuit. Verba ejus hæc sunt: *Renovantes, quæ à sanctis centum & quinquaginta patribus, qui in hac à DEO conservatâ & regiâ Urbe, & sexcentis triginta, qui Chalcedone convenere, constituta sunt, decernimus, ut thronus Constantinopolitanus equalia privilegia cum antiquæ Romæ throno obtineat, & in Ecclesiasticis negociis ut ille, magnificat, ut qui sit secundus post illum. Post quem magnæ Alexandrinorum civitatis numeretur thronus, deinde Antiochiæ, & post eum Hierosolymitanæ civitatis.* Canonem hunc Decreto suo inferuit Gratianus sub *dist. 22.* sed corruptè, uti *cap. 5.* ostendi. Nihil ergo adhuc tum operata fuit protestatio vel ipsius Leonis vel ejus Legatorum adversus Canonem Chalcedonensem, neque crediderunt Patres in Trullo congregati, concilia robur suum accipere ex approbatione Pontificis Romani, uti quidem hodiè credere jubemur.

XVIII. Transeamus ad secundam canonis Chalcedonensis partem, jus novum continentem, potestatem scil. ordinandi metropolitanos in Asianâ, Ponticâ & Thracicâ diocæsiibus. Eam, quia consuetudine jam invaluerat, non putarunt Patres Chalcedonenses, ad eò ægrè laturum Episcopum Romanum. *Indicavimus verò* (ita loquuntur in relatione & epistolâ Synodali ad eundem) *quia & alia quedam pro rerum ipsarum ordinatâ quiete & propter Ecclesiasticorum Statutorum definitivam firmitatem, scientes, quia & vestra sanctitas addiscens & probatura & confirmatura est eadem. Eam namque consuetudinem, quæ ex longo jam tempore permansit, quam habuit Constantinopolitanorum sancta DEI Ecclesia, ad ordinandum metropolitanos provinciarum, tam Asiæ, quàm Ponticæ, vel Thraciæ, & nunc Synodali decreto non tantum firmavimus, sed aliquid Constantinopolitanæ prestantes, quantum metropolitanis Urbibus ad quietem congruere visum est, eò quod frequenter Episcopis vitam finientibus, multæ turbæ nascuntur, absq; Rectore clericis ac populis remanentibus, qui per easdem sunt civitates, & Ecclesiasticum confundentes ordinem, quod nec vestrum latuit sanctitatem, quàm maximè propter Ephesios, unde quidam vobis*

sepius importuni fuerunt. Confirmavimus autem & centum quinquaginta sanctorum patrum, qui Constantinopoli congregati sunt, regulam, sub pia memoria majore Theodosio, quæ præcepit, post vestram sanctissimam & Apostolicam sedem, honorem habere Constantinopolitanam, quæ secunda est ordinata, confidentes, quia lucente apud vos Apostolico radio, & usq; ad Constantinopolitanorum Ecclesiam consuetè gubernando illum spargentes, hunc sepius expanditis, eò quod absque invidia consueveritis vestrorum honorum participatione ditare domesticos. Quæ igitur definivimus, ad interemptionem quidem totius confusionis, confirmationem verò ecclesiasticæ ordinationis definivimus. Hæc sicut propria & amica & ad decorem convenientissima dignare complecti sanctissime & beatissime Pater &c.

XIX. Ut invidiam ejus declinent, blandioribus eum verbis prosequuntur, quàm tantos Viros in Concilio congregatos decet, rationem decreti sui reddentes, tum in epistolâ præcitatâ, tum in ipso suo decreto; in epistolâ quidem τὴν πρεσβυτερίαν ab autoritate Concilii Constantinopolitani, & τὴν πρεσβυτερίαν à consuetudine hætenus receptâ repetentes, tum & tranquillitatis Ecclesiasticæ curam causantes. At in canone five decreto ipso æquum putarunt, ut urbs, quæ & imperio & Senatu honorata esset, æqualibus privilegiis cum seniore regiâ Româ frueretur. Hanc rationem ridet Cardinalis Baronius ad ann. CCCCLI. n. 153. nec sufficientem aut satis prægnantem esse existimat. Si non aliunde, inquit, canon suffulcitur, quàm ex reddita ratione, nullâ ex parte subsistente, ipsum necesse est penitus evanescere. Ubinam gentium quæso prerogativa sedium ex pulchritudine vel amplitudine, vel dignitate civitatum à majoribus reperitur esse sancita & non potius ex Apostolorum successione? Hæc ut diceret, studio partium videtur esse adductus. Supra ostendi, & quis nescit, complures fuisse Apostolicas sedes, quibus nunquam ad illam eminentiam pervenire contigit, qualem habuerunt Romana, Alexandrina & Antiochena. Pervenissent autem, si ex successione Apostolorum prærogativa orta fuisset. Quod cum factum non sit, necesse est, aliam subesse causam, quæ aliquas Apostolicas sedes ad istud honoris fastigium evexit. Et eam esse amplitudinem & celebritatem urbium, supra exposui, & præter hanc qualitatem alicubi etiam imperium. Alexandria namque & Antiochia cum novâ Româ componi poterant quoad splendorem & amplitudinem. At unum illis deerat, τὸ βασιλεύειν. Hinc factum ut Constantinopolitana sedes Alexandrinæ & Antiochenæ non tantum associaretur, sed etiam illis præferretur.

XX. Ut de autoritate canonis Calchedonenfis exactius constet, præstat ex ipsâ ejus Concilii historiâ nonnulla hic recensere. Altero die, quo confectus & subscriptus erat hic canon, conquesti sunt Episcopi Romani Legati, absentibus tum se, tum iudicibus cognitoribus quædam gesta fuisse canonibus Ecclesiasticis & disciplinæ veteri adversa, petieruntq; ut de illis cognitio institueretur. Cum faciles in eam rem essent iudices, respon-

respondit Aëtius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Archidiaconus, rogatos fuisse Episcopos Romanos, rebus agendis ut interesse vellent, sed eos id recusasse, quo iudicibus relato permissum ab iis fuisse, ut præsentem, quid ère suâ esset, dispicerent: Sic igitur ab Episcopis, qui in loco mansissent, canonem conditum non clam aut furtim, sed canonicè & legitimè. Cùm deinceps ex mandato iudicum Beronicianus Secretarius canonem, de quo lis erat, & nomina eorum, qui subscripserant, clarâ voce legisset, Lucentius unus ex Legatis Romanis circumventos Episcopos & ad subscriptionem coactos, tum & totum istum canonem Nicænis canonibus adversum, decretum autem Constantinopolitanum nunquam inter Synodicos canones relatum, confidenter asseruit. Urgente verò Aëtio, ut Romani producerent mandatum, si quod de hoc capite suo Episcopo haberent, recitatum est illud hoc tenore: *Sanctorum quoque Patrum constitutionem prolatam nullâ patiamini temeritate violari, servantes omnimodis personam nostram in vobis, quos vice nostrâ transmisisimus, dignitatem: Ac si qui fortè civitatum suarum splendore confisi aliquid sibi tentaverint usurpare, hoc qua dignum est constantia retundatis.* Quæ verba secularis potius alicujus Principis instructionem representant, quàm Episcopi bonum Ecclesiæ intendentis.

XXI. Lectis deinceps tum Nicænis tum Constantinopolitanis ad rem præsentem facientibus Canonibus, Asiæ & Ponticæ diœceseos Episcopi, qui subscripserant, interrogati sunt, sponte an coactè subscripserant. Qui cum respondissent viritim omnes, nullum hinc metum intercessisse, sed sponte & ultrò consensisse in id decretum, & respectum habuisse tum ad Concilium Constantinopolitanum, tum ad consuetudinem receptam, etiam reliqui, qui non subscripserant, quid sibi videretur, proloqui iussi sunt. Tum verò Eusebius Episcopus Ancyræ Galatiæ, quid sibi cum Proclo Episcopo Constantinopolitano contigerit, prolixè recenset, seque cessisse quidem jure suo, non usque tamen ad eò volentem perhibet. Ei verò cùm se opponerent tum Philippus presbyter Constantinopolitanus, tum ipse etiam Anatolius Episcopus, intercessit Thalassius Episcopus Cæsareæ Cappadociæ, & liti finem fecit, dicendo: *Pergimus ad Dominum Archiepiscopum Anatolium & ordinamus illud.* Quo ipso complacere sibi canonem Chalcedonensem testatur. Quæ reliquorum, qui non subscripserunt, fuerit responsio, in actis non est consignatum. Verisimile est vel consensisse expressè cum Thalassio in eandem sententiam, vel Thalassii suffragium, quod Ponticæ diœceseos exarchus esset, atq; de ejus præjudicio hic maximè ageretur, tanti æstimatum fuisse à iudicibus, ut ulteriori examine non opus esset.

XXII. Hæc disquisitione peractâ decernunt iudices, primatum quidem & honorem præcipuum secundum canones veteris Romæ Episcopo conservari debere. Oportere autem iisdem honoris privilegiis frui etiam Episcopum Constantinopolitanum; utque ille potestatem habeat ordi-

nandi metropolitas in Asianâ & Ponticâ & Thracicâ diœcesibus, ita, ut, postquam de electione à provincialibus Episcopis & aliis, ad quos ea res spectet, canonicè celebratâ per relationem certior factus fuerit, liberum ei maneat, utrum electum ad se Constantinopolin vocare, & ibi ordinare, aut verò permitttere velit, ut mandato suo in provinciâ in possessionem Episcopatus mittere eum liceat. *Hæc à nobis inspecta sunt, concludunt iudices, quæ autem videntur, sanctum & universale Concilium docere dignetur.* Et tùm responderunt Episcopi: *Hæc iusta sententia, hæc omnes dicimus, hæc omnibus placent, hæc omnes dicimus, hoc iustum decretum. Quæ constituta sunt, valeant. Hæc iusta sententia. Omnia ordinatè decreta sunt.* Et hæc ratione suam auctoritatem plenè accepit canon conceptus & prælectus, ut maximè protestationem mox suam interposuerint Legati Sedis Romanæ.

XXIII. Nec alia fuit Concilii intentio, aut canonis huius scopus, nisi ut Synodali decreto confirmaretur consuetudo hæctenus recepta, quod quidem potestatem ordinandi metropolitanos dictarum diœceseon attinet. Primatum enim honoris jam ante adeptus fuerat Episcopus Constantinopolitanus, & ille quidem similiter hîc eodem contextu confirmatur, sed ita ut auctoritas ejus ex decreto Synodî anterioris repetatur. Quocirca facilis est responsio ad instantiam Romanorum, quam proponebant: *Dicunt, (Episcopi est evas^{ti}o^{es}) ante octoginta propè annos constituta hæc fuisse. Si ergò his temporibus hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? Si nunquam usi sunt, quare requirunt?* Quasi verò non liceat id, quod in usu publico & consuetudine receptum est, petere, ut lege confirmetur. Quot enim sunt leges & constitutiones in jure nostro, quæ consuetudines usu receptas confirmant? Imò sunt inter Doctores, qui talem confirmationem necessariam esse putant, quos vid. apud Venturam de Valentii in *Parthen. litig. lib. 2. c. 11. n. 13.* Nec sanè opus fuisset τῶν πρεσβυτέρων τῆς πύλης confirmatione novâ, quippe jam antea ex concilio Constantinopolitano competentium, nisi ea malè habuissent Episcopos Romanos huic πρεσβυτερίῳ privilegio maximè infestos, & nisi in Conciliabulo Ephesino biennio abhinc anno CCCCXLIX. celebrato Episcopus Constantinopolitanus, uti supra dixi, postpositus fuisset.

XXIV. Præsul illustrissimus & juris Canonici scientissimus Petrus de Marca in *dissertat. de Constantinop. patriarchatûs instit.* hoc maximè reprehendit, quod canon Chalcedonenfis à ducentis tantum Episcopis h. e. à minore parte concilii, cum sexcenti & amplius suffragium ferre debuissent, subscriptus fuerit; deinde quod factum id fuerit absente Thalasid Cæsareæ in Cappadociâ Episcopo Ponticæ diœceseos Exarcho; tandem quod contigerit istud vacante non Alexandrinâ tantum sede, sed etiam Ephesinâ, totius Asianæ diœceseos metropoli. Verum quod primum concernit, facile diluicitur ex eo, quod dixi, post examen à iudicibus institutum & sententiam

tiam suam expolitam, requisitum fuisse totum sanctum & universale Concilium, ut doceret, quid sibi videretur, & tunc approbasse omnes iudicium sententiam, ut adeo non tam ex subscriptione pridie facta, quam ex approbatione postridie accedente canon robur suum acceperit. Nec majoris momenti esse potest absentia Thalassii, quandoquidem is ipse deinceps, cum examen instituebatur, praesens fuit, suoque suffragio & litem inter Anatolium & Eusebium Episcopos, uti supra recensui, composuit, & canonem ipsum approbavit. Alexandrinæ autem Sedis nihil interfuisse agnoscit ipse Marca, quod jam à sexaginta annis eo gradu deturbata fuisset à Constantinopolitanâ Synodo, isq; sedium ordo per Orientis præfecturam in rem iudicatam transisset. Utrum verò vacaverit tunc Sedes Ephesina, mihi equidem non constat, & contrarium potius apparet ex subscriptionibus, quæ reperiuntur in actione sextâ huius Concilii, ubi post Thalassium subscripsit Stephanus Episcopus Ephesi.

XXV. Quod verò deinceps Basiliscus Tyrannus per sanctionem suam encyclicam, uti vocavit, synodum Chalcedonensem, ut cædium, seditionum & omnium malorum fontem damnavit, id ejus auctoritati nihil omnino detrahit, tunc quod Basiliscus ille apertus fuit persecutor Ecclesiæ, & Eutychianorum hæresin strenuè promovit, tunc verò quia paulò post edictum planè contrarium promulgavit, & prius illud prorsus antiquavit atq; refixit, Acacio etiam Episcopo Constantinopolitano quicquid ablatum fuerat restituit. Vid. Baronius ad ann. 476. n. 63. Sed & Zeno Imperator ex Mauriâ redux & Imperium repetens rescidit omnia, quæ à Basilisco per Concilii Chalcedonensis damnationem decreta fuerant. Constitutio extat in l. 16. C. de SS. Eccles. & digna est, quæ adscribatur tota. *Decernimus, ut antiquatis ac infirmatis funditus his, quæ contra ipsum orthodoxæ religionis DEUM quodammodo facta sunt, in integrum restituantur universa, & ad suum ordinem revocentur, quæ ante profectionem nostræ mansuetudinis de orthodoxæ religionis fide, & sanctissimarum Ecclesiarum & martyriorum statu firmiter obtinebant: his quæ contra hæc tempore tyrannidis innovata sunt tam contra venerabiles Ecclesias, quarum sacerdotium gerit beatissimus ac religiosissimus episcopus patriarcha nostræ pietatis pater Acacius, quam contra cæteras, quæ per diversas provincias collocatæ sunt, nec non & reverendissimos earum antistites, seu de jure sacerdotalium creationum, seu de expulsionem cujusquam Episcopi à quolibet his temporibus facta, seu de prerogativa in Episcoporum Concilio vel extra concilium ante alios residendi, vel de privilegio metropolitano vel patriarchico sub iisdem impiis temporibus, penitus antiquandis, ut cassatis & rescissis, quæ per huiusmodi sceleratas jussiones aut pragmaticas sanctiones aut constitutiones impias sive formas subsecuta sunt, quæ à divæ recordationis retrò principibus ante nostrum imperium & deinceps à nostrâ mansuetudine indulta vel constituta sunt super sanctis Ecclesiis & martyriis & religiosis episcopis & clericis aut monachis inviolata servantur. Sacro-*

sanctam quoq; hujus religiosissimæ civitatis ecclesiam & matrem nostræ pietatis & Christianorum orthodoxæ religionis omnium & ejusdem regni Urbis sanctissimam sedem privilegia & honores omnes super episcoporum creationibus & jure ante alios residendi, & cetera omnia, quæ ante nostrum imperium vel nobis imperantibus habuisse dignoscitur, habere in perpetuum firmiter regni Urbis intuitu judicamus & sancimus.

XXVI. Ex his ultimis verbis demonstrasse se putat Petrus de Marca de concord. sacer. & imp. lib. 3. c. 3. n. 5. Zenonem Imperatorem in restitutione horum privilegiorum ad usum, qui jam invaluerat, non autem ad canones aliquos ea retulisse. Utq; hoc probet, colligit ex epistola Leonis ad Anatolium 71. expunctum fuisse ab ipsis Græcis canonem Chalcedonensem, atq; sic concordiam inter Leonem & Anatolium redintegratum. Verba epistolæ hæc sunt: *Illam autem culpam, quam de augenda potestate alienâ, ut asseris, abortatione contraxeras, efficacius atq; sincerius tua charitas diluisset, si quod tentari sine tuâ voluntate non potuit, non ad sola clericorum consilia transulisses: quia sicut in malâ svasione delinquitur, ita & in malâ consensione peccatur. Sed gratum mihi frater charissime est, quod dilectio tua profitetur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratia communis regressam professio dilectionis tuæ, attestatio Principis Christiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abjiciatur penitus inconcessi juris, qui dissensionem fecerat appetitus. Sufficiant limites, quos sanctorum patrum providentissima decreta posuerunt &c.* Putat verò Marca, rejectum quidem & expunctum hæc ratione fuisse canonem 28. Concilii Chalcedonensis, sed Anatolium non deposuisse dignitatem secundæ sedis vel administrationem trium dioeceseon, eamque nihilominus retinuisse. Et ad hunc usum atq; consuetudinem etiam Zenonem Imperatorem respexisse.

XXVII. Verum enim verò, uti ingeniosè hæc excogitata sunt, & divinum mentis acumen produnt, ita vereor ego, ne in nudis conjecturis subsistant, & contrarias alias admittant. Si enim retinuit Anatolius administrationem trium dioeceseon, haudquaquam satisfactum fuit Leoni, qui eam prorsus abjectam & repudiatam voluit, quique solos limites à Concilio Nicæno præscriptos observari debere contendit. *Abjiciatur, inquit, penitus inconcessi juris, qui dissensionem fecerat, appetitus.* Nec minus habuisse dicitur privilegia ille, qui ex lege aut canone, quam qui ex usu & consuetudine ea habuit, ut adeò ex verbis Zenonis de expunctione canonis nihil omninò colligi possit. Imò verò, si hæc fuisset intentio Zenonis, ut Romanum Pontificem sibi propitium retineret, debuisset ille prorsus hæc suâ *νομοθεσία* abstinere, neque lege publicâ *πρωτοβουλία* Episcopi Constantinopolitani confirmare. Non minus enim & fortasè haud paulo magis leges, quam canones, in rebus sibi adversis, formidat & adversatur Pontifex Romanus. Nec potuit verò, quod ex tot hominum suffragiis in publico conventu

ventu decretum fuit, ab uno aliquo, etiam si ejus maxime interfuit, revocari, aut deleri & expungi. Ex verbis Leonis autem hoc tantum colligitur, Anatolium ei scripsisse, inductum se aliorum hortatu potestatem illam sibi concessam affectasse, sibi nunc istud consilium displicere, & nunc factum nolle. Solius enim poenitentiae verbis declaratae meminit Leo, haudquam facti alicujus, ex quo expunctio canonis colligi posset. Seria vero an fuerit ista poenitentia, an in speciem simulata, aliorum esto judicium. Sed neq; ex eo, quod in Dionysii Exigui & aliorum collectionibus, canon iste non inveniatur, colligi potest, à Græcis ipsis expunctum eum fuisse. Prout enim apud editores propensio animorum se habuit, ita vel insertus fuit canon, vel omissus. Autoritas verò publica, nisi à Basilisco Tyranno, nunquam accessit expuncti.

XXVIII. Hæc ratione sibi subjecit Episcopus Constantinopolitanus tres illos sæpe dictarum dioceseon exarchos, antea ἀρχιεπίσκοποι erant, & suæ quisque dioceseos primates. Supra dixi, cum de patriarchis in genere agerem, quod significatu illi exarchi dioceseon dicti fuerint, non scilicet quod totam regerent diocesin, aut totius diocesis, cujus exarchi vocabantur, metropolitans sub se haberent, sed quod inter metropolitans universæ diocesis principem locum obtinerent, & primi præcipuique essent metropolitæ. Habebat tamen unusquisque eorum unam tantum ac singularem in totâ diocesi provinciam, quam jure metropolitano administrabat. Falluntur autem, qui putant, exarchi dioceseos e. g. Asianæ ea olim jura fuisse, ut omnes metropolitanos in eâ diocesi, cujus ipse exarchus dicebatur, constitutos ordinaret, eosque sibi subditos haberet. Siquidem omnes, quotquot fuere in Asianâ, vel Ponticâ vel Thracicâ diocesi, metropolitæ paria jura. e. metropolitana in suis Episcopis ordinandis paremque potestatem habuerunt, nec ab aliis ordinati fuerunt ipsimet, quam à comprovincialibus Episcopis, ita ut totum arbitrium Ecclesiasticum penderet à synodis cujusque provinciae aut dioceseos. Atque id, nisi fallor, clarè patet ex can. 2. Synodi Constantinop. ubi non uni exarcho tribuitur Alexandrino & Antiocheno Episcopis, sed pluribus. *Κὶ τὰς τῆς Ἀσιατικῆς διοικήσεως Ἐπισκόπους τὰ καὶ τὴν Ἀσίαν μόνον οἰκονομεῖν.* Et Asianæ dioceseos Episcopi Asianam diocesin tantum gubernent. Plures igitur Episcopi Asianam diocesin pari jure & æqua potestate administrabant, nec penes unum exarchum totius diocesis regendæ summa fuit. Ita & de Thracicâ & Ponticâ, quibus singulis dioceseos gubernandis non unum sed plures Episcopos & exarchos assignat. Atque hinc certum est, exarchos illos non alia habuisse *δύναμι πατριαρχικὰ*, nisi quod nulli superiori subiecti essent.

XXIX. Hæc istarum trium dioceseon Oeconomia stimulos & quasi faces quasdam admovit in animis Episcoporum Constantinopolitanorum, ut provincias istas in vadendi sibi; subjiciendi quærent occasionem, atq;

sic

sic etiam in jure patriarchico pares fierent Episcopis Romanis. Antehac enim nec metropolitani quidem illi erant, sed simplices Episcopi suffraganei Episcopo Heracleæ subjecti. Cum autem propter Imperialem civitatem & novam Romam ipsorum dignitas quotidie incrementa majora caperet, atq; vicini in Asiâ, Ponticâ & Thraciâ diœcesibus Episcopi eorum benevolentiam vili adulatione captarent, ita ut vocarentur sæpè & rogarentur sub specie coercendi ambitus & seditionum compescendarum, ut ordinationes facerent Episcoporum noviter electorum, cœperunt illi, quod rogati hætenus susceperant, in apertum jus vertere, ac si non modò liceret, sed etiam oporteret, nec solùm oporteret, sed planè necesse esset, non nisi à suâ manu consecrationes accipere. Sic igitur factum, ut non exarchi tantùm ipsi, sed etiam cæteri dictarum trium diœceseon metropolitæ ab Archiepiscopo Constantinopolitano ordinarentur, idq; jus, cum ante Chalcedonensem Synodum ex solâ consuetudine ac usurpatione haberet, hujus synodi decretis plenè confirmatum fuit.

XXX. Hæc tamen potestas ordinandi in tribus istis diœcesibus ad solos exarchos & metropolitanos restricta fuit. Simplicium enim Episcoporum ordinationibus immiscere sese minimè licebat Episcopo Constantinopolitano, sed pleno jure eas expediebant metropolitæ, sub quibus erant. Disertè id constitutum in *d. c. 28. Concil. Chalcedon.* *Ut Ponticæ & Asiæ & Thracicæ diœceseos metropolitani soli, præterea & qui sunt in barbarico, Episcopi prædictarum diœceseon ordinentur à prædicto sanctissimo throno sanctissime Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Nimirum unoquoq; metropolitâ earum ipsorum diœceseon unâ cum Episcopis provinciæ ordinante provinciæ Episcopos, ut divinis canonibus promulgatum est. Metropolitæ verò earum diœceseon ordinari à Constantinopolitano Archiepiscopo electionibus convenientibus secundum morem factis & ad eum perlatis.* Poterant igitur dictarum provinciarum metropolitæ civitatum sibi subjectarum episcopos proprio jure & auctoritate ordinare, inconsulto Patriarchâ Constantinopolitano, uti post exquisita suffragia canonem in eodem concilio *act. 16.* declarant judices cognitores.

XXXI. Ne verò quid non haberet Episcopus Constantinopolitanus, quod juris patriarchici partem faceret eâdem ratione, quâ ordinationes metropolitanorum sibi vindicavit, etiam in synodis habendis suam cœpit exferere auctoritatem. Incuriosa erant ejus potestatis initia, & incidenter quasi nata. Episcopi namque ex toto terrarum Orbe sæpè magno numero Constantinopolin confluebant, aulam fatigaturi, & tum Ecclesiæ suæ, tum privatas res suas acturi. Nemo tùm erat inter eos, qui non Episcopum quoq; ejus Urbis inviseret, & consilium ejus aut opem etiam pro re natâ expeteret. Accidit verò, ut si negocia proposita gravioris momenti essent, & accuratiorem disquisitionem exposcerent, ille reliquos etiam in Urbe tùm commorantes Episcopos in consilium adhiberet, & sic synodum face-

ret,

ret, cui ipse præfideret. Rationem illam exponit ipse Anatolius Archiepiscopus Constantinopolitanus, cum de Berytensi metropoli, & Phœnicæ primæ sex urbibus à jure Tyrensis Ecclesiæ rescisis & Beryto adjudicatis ageretur, & quæretur à Cognitoribus iudicibus, utrum conventus Episcoporum, qui in regiâ civitate diversantur, Synodus appellari possit aut debeat? Tenuit, inquit, pridem consuetudo, ut qui in magnâ hâc civitate morantur sanctissimi Episcopi, cum eos temporis occasio vocat, de emergentibus quibusdam Ecclesiasticis causis conveniant ac singula definiant, responsq; eos dignentur, qui precantur aliquid. Nihil ergò à me factum est, quod novitati sit affine: nec sanctissimi, qui in civitate erant Episcopi, novam formam protulerunt, ac ostendit præsentiam Episcoporum actio quæ facta est. Erant scil. tumultuarii quidam conventus Episcoporum non per literas tractorias evocatorum, sed forte fortuna Constantinopoli convenientium. Et Synodus proinde talis ἐνδημῶσα σὺνδῶς dicebatur i. e. episcoporum ἐνδημῶντων, in urbe præsentium & commorantium, non συναθροισθέντων convocatorum & conscriptorum. Vid. Petrus de Marca de Constantinopol. patriarchatûs inst. p. 168. Postquam autem Archiepiscopus Constantinopolitanus tres integras diocèses regendas accepit, non opus fuit amplius repentinis istis & tumultuariis conventibus, sed potuit ille deinceps vi juris patriarchici sibi nunc competentis, ex istis tribus diocèsibus sibi subjectos metropolitanos convocare & cum iis Synodum constituere.

XXXII. Est verò per Concilium Chalcædonense aliud insigne privilegium concessum Archiepiscopo Constantinopolitano, primæ scil. instantiæ, ut apud eum conveniri posset metropolitanus, si cum tali aliquo controversiam quis haberet. Sic enim se habent can. 9. verba ultima: *Si autem cum ipsius provinciæ metropolitanus Episcopus vel Clericus controversiam habuerit, dioceseos exarchum adeat aut regia Urbis Constantinopoleos sedem & apud ipsam judicetur.* Et hoc privilegium, ut metropolitanus, qui uni subiacet Patriarchæ, ab alio judicetur, nemini aliorum patriarcharum concessum est, inquit Aristenus, nisi soli Constantinopolitano. Est ergò in actoris arbitrio, utrum metropolitanum, cum quo ipsi res est, coram exarcho dioceseos, qui ordinarius ejus est iudex, an verò coram Episcopo Constantinopolitano convenire velit. Idque privilegium in omnibus quinque diocèsibus Orientalibus locum habuit, ita tamen, ut jus tantum præventionis induceret, neque patriarcharum & exarchorum antiqua jurisdictio inde pro extinctâ haberetur. Particula enim disjunctiva satis explicat, arbitrio actoris id relinqui, nec proinde sublatum esse forum aliàs competens. Elegantiæ ejus privilegii exempla recenset Petrus de Marca de primatib. p. 105. qui ipse pag. 110. eruditè ostendit, defuisse id privilegium paulatim quoad reliquorum patriarcharum diocèses, neque extra tres illas Constantinopolitano Episcopo subjectas usurpatum amplius fuisse, maximè postquam

accessit constitutio Justiniani *novell. 123. c. 22.* qui metropolitanum apud Patriarcham suum conveniri voluit, omisâ electione agendi apud sedem Constantinopolitanam.

XXXIII. Cæterum, quod capite antecedente diximus de Johanne Patriarchâ Constantinopolitano, quos ille crabrones excitaverit apud Pontifices Romanos, postquam ille se Patriarcham Oecumenicum appellavit, non est, ut hic denuò repetam. Fortasse autem Johannes eo sensu, quo accepit Gregorius, & quò etiam hodiè capiunt Romani adulescentes, qui Papam suum Episcopum universalem vocant, vocabulum istud acceptum noluit. Viderat ille, Urbem Constantinopolin, in quâ sedem habebat, maximè florere, & imperii simul sedem esse, Romam autem veterem, propter Longobardorum invasionem, paulatim tabescere & interitum minari, suæque nunc urbi inter urbes ὀικουμένης sive Imperii Romani, primum deberi locum, inde ipse se Patriarcham Oecumenicum dici voluit, eò quod magnæ parti ecclesiarum ὀικουμένης præesset. Ut hunc potius, quam pessimum alium significatum Johanni in animo fuisse credam, facit ipsius Gregorii Pontificis Romani Johannem acerbè perstringentis epistola 24. & 30, quarum illa ad Anastasium Patriarcham Antiochenum, hæc verò ad Mauritium Imperatorem scripta est. Uterque admonerat Gregorium, ille, ne in causâ nullâ, hic, ne propter appellationem frivoli nominis scandalum daret. Quibus proinde respondet Gregorius & se excusat. An verò putabimus, pium Imperatorem Mauritium adeò supinum, aut Anastasium adeò vecordem fuisse, ut ille omnes Episcopos gradu suo dejici rem frivolum, hic verò causam omnino nullam diceret, uterque autem hortarentur Gregorium, ne offenderetur? Oecumenici itaque nomen eo sensu non acceperunt Constantinopolitani, quo interpretatur Gregorius. Sed nec cedere voluerunt illi, ut maximè fremerent & indignarentur Romani. Quin mansit istud nomen penes Constantinopolitanos, & ab illis usurpatur in hunc usque diem.

CAP. VIII.

De Patriarchâ Alexandrino.

I.

Quâ ratione Ecclesia Alexandrina in patriarchalem erecta fuerit, jam supra, cum de Patriarchis in genere verba facerem, exposui. Quemadmodum enim Alexandria Urbs totius Ægyptiacæ diceceseos, quæ Ægyptum, Lybiam & Pentapolin continebat, caput erat & metropolis: ita etiam omnium Ægypti provinciarum Episcopus præcipuus erat Alexandrinus. Alexandriam ita commendat Theodoretus *lib. 1. c. 1.*

Ἀλε-

Ἀλεξάνδρεια πόλις ἐστὶ μέγιστη καὶ πολυαἰθροπία, ἐν Αἰγυπτίων μόνον, ἀλλὰ καὶ Θηβαίων καὶ Λιβύων τῶν πρὸς Αἰγυπτίον τὴν ἡγεμονίαν πεπεσχυμένη. Ægyptus namque, Libya, & Pentapolis, uti jam dixi, constituebant integram diœcesin Ægyptiacam. Divisione autem ulteriore factâ extiterunt sex illius diœceleos provinciæ, quæ in notitiâ imperii recensentur hoc modo. *Sub dispositione Viri spectabilis præfedi Augustalis provinciæ infra scriptæ: Libya superior, (Cyrenaica, pentapolis) Libya inferior (siccor, δὲ ψηρά, fiticulosa Synesio) Thebais, Ægyptus, Arcadia, Augustanica.* Et inter omnes harum provinciarum Urbes eminebat Alexandria. Ergo & Alexandrinus Episcopus inter reliquos.

II. Ut τὰ πρεσβεία Patriarchæ Alexandrini breviter describamus, invenimus ea planè singularia fuisse, qualia reliquis Patriarchis non competierunt. Horum enim potestas tempore Nicæni concilii tam ampla non fuit, uti posterioribus esse cœpit. At Alexandrinus in universâ diœcesi Ægyptiacâ plenam potestatem habuit, etiam ante Concilium Nicænum. Patet hoc ex *canone sexto* Nicæno, quo Alexandrino Episcopo jura metropolitana, quæ in Ægypto, Libyâ & Pentapoli jam ante exercuerat, confirmantur. Verba hæc sunt: *Antiqui mores obtineant, qui sunt in Ægypto, Libyâ & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem.* Nondum ille quidem tum temporis Patriarcha dictus fuit, sed Episcopus tantum, non simplex tamen is erat, aut provincialis, sed integræ diœceleos ex pluribus provinciis constantis. Et hinc adeò propter τὸ κύριον illud, secundum quod singulos suæ diœceleos Episcopos ordinabat, revera erat totius Ægypti metropolita, & jure metropolitico per totam Ægyptiacam diœcesin utebatur, quod consecrationem & ordinationem Episcoporum attinet. Jus istud plenius exprimitur in epistolâ Synodicâ Episcoporum Nicææ congregatorum ad Ecclesiam Alexandrinam, quam recenset Socrates *lib. 1. c. 9.* Agitur in eâ de Melitio, qui invalerat jura Episcopi Alexandrini, & de Episcopis ab eo temerè ordinatis. Et de his quidem hunc in modum verba faciunt Patres Nicæni: *II verò, qui ab ipso constituti sunt, sanctiore ordinatione confirmati ad communionem admittantur eâ lege, ut honorem quidem ac ministerium suum retineant; secundo tamen semper loco sint ab iis omnibus, qui in unaquâq; parœciâ & Ecclesiâ versantur, à charissimo Collegâ nostro Alexandro prius ordinati.* Et porro: *Quod si quempiam eorum, qui in Ecclesiâ censentur, diem suum obire contigerit; tunc in defuncti locum atque honorem provehantur ii, qui nuper adsciti sunt, modo digni videantur, & populus eos eligat, suffragante nihilominus plebisq; judicium confirmante Alexandrinæ Urbis Episcopo.* Hoc igitur jus habuit, hanc ἐξουσίαν Alexandrinus Episcopus per omnes Ægyptiacæ diœceleos provincias, ut nullus Episcopus fieret absque ejus autoritate.

III. Videtur autem Episcopus Alexandrinus tum temporis solus & unicus in suâ diœcesi fuisse metropolitanus, neque metropolitanos alios sibi subiectos habuisse. Posterioribus verò temporibus, cum ex Episcopis majorum oppidorum in provinciis suæ diœceseos nonnullos selegisset, eorumq; fidei ecclesiasticas quasdam minores portiones commisisset, similes illi quodammodo facti sunt aliarum provinciarum metropolitanis, & tum etiam horum respectu Alexandrinus Episcopus potuit dici patriarcha. Nihilominus tamen novellum istud nomen Patriarchæ etiam tum, cum metropolitanos nondum haberet, nec essent præter Episcopos alii, super quos effectus dici potuisset, propter amplissimam suam diœcesin sustinuit; cum reliqui ideò terè Patriarchæ dicerentur, ut distinguerentur à metropolitanis quos sibi subditos habebant. Et sic igitur Alexandrinus Episcopus jus metropoliticum per totam suam diœcesin retinuit, etiam tum cum jus Patriarchicum & nomen adeptus fuit, quale jus metropoliticum non habuit Patriarcha Constantinopolitanus, quippe qui propriam nullam habuit provinciam, cujus Episcopos ordinaret, nec etiam per totam sibi subiectam diœcesin Episcopos omnes ordinavit, sed solos metropolitanos.

IV. De hâc Alexandrini Episcopi potestate specialia possunt colligi testimonia *ex epist. 67. Synesii, Ptolemaidis in Libyâ superiore Ecclesiæ, ut ipse eam vocat, Episcopo metropolitici muneris aliquid commissum erat ab Alexandro Patriarchâ Alexandrino.* Inter alia ait, Siderium Palæbiscæ Episcopum non legitime sed contra jura creatum, *εἰ μήτι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατίση, μήτι ὡς ἐκ τῶν ἐνθάδε, καὶ εἰ τὸ σύνθημα τῆ χειροτονίας ἐκείθεν ἐδόθη.* Maximè improbat, quod Alexandriam non venisset, nec illic ordinatus fuisset. Tandem addit: *mibi in Urbem redeundum est, ibi ejus quod mihi faciendum est (circa illum Siderium) tesseram ac signum præstolabor.* In eâdem epistolâ refert Lamponianum presbyterum, quod Jasonem gravi injuria affectum, ab Ecclesiasticâ communione à se separatum esse. Addit autem, *solvendum jus atq; auctoritatem ad Pontificiam sedem (Alexandri) si rejecisse.* Maximè autem huc pertinet, quod de Olbiatarum Episcopo refert, *epist. 76.* defuncto apud eos Athamantè novi Episcopi creatione opus fuisse, tumq; Antonium quendam communi totius populi, deinde duorum Episcoporum & tandem suo etiam Synesii suffragio electum. Addit autem: *Vnum adhuc superest, idq; præcipuum, sacra tua scil. manus.*

V. Ex eâdem Synesii *epist. 67.* discere licet, Episcopum Alexandrinum non ordinandi tantum, sed universa etiam Ecclesiastica negocia administrandi habuisse potestatem, quod & Epiphanius testatur *heres. 68.* quando asserit, morem fuisse Alexandrinorum Archiepiscoporum per totam Ægyptum ac Thebaidem, Maræotam ac Libyam, Ammoniacam, Maræotidem & Pentapolim Ecclesiastica negocia administrare. Et hanc potestatem

tem exercuerunt illi, antequam Concilium Nicænum haberetur. Idq; patet ex supra nominati Melitii Lycopoleos in Thebaide Episcopi exemplo, qui propter multiplicia crimina, & inprimis, quod idolis sacrificasset, à Petro Alexandrino depositus fuit, uti scribit Athanasius *apol. 2. contra Arianos*. Eoq; jure etiam usus fuit Dionysius Episcopus Alexandrinus, postquam inaudivisset, in pentapoli amplexos fuisse nonnullos Episcopos sententiam Sabelli, eoq; processisse jam pestem illam, ut vix prædicaretur amplius in Ecclesiis filius DEI. Tum enim Dionysius curam earum Ecclesiarum habuit, & misit, qui pravas istas opiniones reprimerent, & autores earum in salutis semitam reducerent, ut testatur idem Athanasius *de sentent. Dionysii contra Arian.* Atq; hinc rectè statuitur, canonem VI. Concilii Nicæni non deordinandi tantum ritu, sed etiam de omni Ecclesiastica potestate accipiendum esse. Quem canonem intenderunt decem Episcopi Ægyptii in Concilio Chalcedonensi, dum *actione 4.* postquam Patriarcha suus Dioscorus ab Episcopatu remotus esset, subscribere recusarunt Epistolæ Leonis de verbi incarnatione ad Flavianum scriptæ, eo quod jam sine capite essent, & tum consuetudine, tum canone Nicæno prohiberentur quicquam agere sine præscitu & consensu Archiepiscopi Alexandrini.

CAP. IX.

De Patriarchâ Antiochena.

I.

Antiochenus Episcopus uti initio inter tres, postea inter quinque primarios valde celebris fuit: ita inter Orientis diœceseos metropolitanos utiq; eminuit & præcipuus extitit. Concilium Nicænum ejus facit mentionem, dum in famolo *canone 6.* servari vult ejus privilegia. Ομοίως, inquit, ἡ καὶ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεία σώζονται ταῖς ἐκκλησίαις. Similiter & in Antiochiâ & in aliis provinciis privilegia servantur Ecclesiis. Concilium Constantinopolitanum I. ubi jubet Orientis metropolitanos solum Orientem administrare, Antiocheno simul inter illos jubet servari πρεσβεία, quæ ipsi à Concilio Nicæno essent tributa. *can. 2.* Theodoretus memorat, tum alias diœceses, tum omne Illyricum agnovisse Flavianum Antiochenum tum temporis Episcopum τῶν καὶ τὴν ἀνατολὴν ἐπισκοπῶν ἡγεμόνον. *lib. 5. c. 23.* Sic & Domnus Episcopus Antiochenus in Synodo Antiochena dictus fuit τῆς Ἀνατολικῆς διοικήσεως ἑξάρχου.

II. Qualia autem tempore Concilii Nicæni ejus fuerint πρεσβεία, adhuc disquiritur. Præcipuum & primum inter metropolitanos Orientis

fuisse, & autoritate aliquâ præ cæteris polluisse certum est. Eum autem talem ac tantam in suâ diœcesi habuisse potestatem, qualem & quandam in Ægyptiacâ habuit Episcopus Alexandrinus, credibile non est. Sola *προεδρία* & primatus ordinis eam non tribuit. Neq; uspiam Alexandrino & Antiocheno Episcopis circa Concilii Nicæni tempora eadem legitur fuisse potestas. Quin satis perspicuè, nisi fallor, distinguuntur à se invicem in dicto *canone 2.* Concilii Constantinopolitani I. Verba hæc sunt: *Secundum canones Alexandria quidem Episcopus, quæ sunt in Ægypto, tantum administrat. Orientis autem Episcopi orientem solum gubernent, servatis privilegiis, quæ Antiochena Ecclesie Nicænis canonibus tributa sunt.* Plures hic memorantur Episcopi, quibus Orientis sollicitudo & administratio incubuit, secus atq; in Ægypto, cujus totius diœceseos administratio Episcopo Alexandrino commissa fuit.

III. Ut rem exemplis comprobemus, certum est Palæstinam, quæ quindecim provinciarum Orientis diœceseos una erat, Concilii Nicæni tempore suum habuisse metropolitanum, Cæsariensem Episcopum. Jam ex decreto Concilii Nicæni, quod *canone 4.* extat, in unaquâq; provinciâ *κῆρ* τῶν γνωμένων, potestatem, firmitatem sive confirmationem eorum, quæ geruntur, debet habere metropolitanus. Habet igitur illud *κῆρ* in Palæstinâ Episcopus Cæsariensis, non verò Antiochenus. Similiter Cyprus insula, quæ itidem provinciarum Orientis diœceseos una erat, habuit metropolitanum, & hic ad eò ex decreto Concilii Nicæni *κῆρ* τῶν γνωμένων habuit & *ἀνωκέφαλ* fuit, relicta tantum *προεδρία* Episcopo Antiocheno. Et hinc ad eò patet, diversimodè se habuisse Alexandrinum & Antiochenum Episcopos, nec pares fuisse utriusq; conditionis, aut paria *πρεσβεία.*

IV. Sanè quod Cyprum insulam attinet, sæpè ea impetita fuit ab Episcopis Antiochenis, ut in illâ jus ordinandi sibi acquirerent. Ineunte seculo quinto Alexander Episcopus Antiochenus totam Orientis diœcesin sibi subjectam opinabatur, ut singularum provinciarum metropolitanos à se ordinari debere persuasum haberet. Et annon ita fas esset, iudicium super eâ re petebat ab Innocentio I. Episcopo Romano. Innocentius ad stipulabatur, & decretum ita in Concilio Nicæno respondebat. Sed nolabant id permittere Alexandro Episcopi Cyprî, & ordinationes in suâ provinciâ ipsi peragebant, quos propterea à Canone Nicæno discesfisse & ad meliorem mentem reduci debere putabat Innocentius. Res plenius percipietur ex ipsâ Innocentii *epistolâ 18.* ex quâ sequentia ad rem præsentem faciunt verba: *Revolventes auctoritatem Nicæna Synodi, quæ una omnium per orbem terrarum explicat mentem Sacerdotum, quæ censuit de Antiochenâ Ecclesiâ, cunctis fidelibus, ne dixerim Sacerdotibus esse necessarium custodire, quâ super diœ-*

diocesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliquam provinciam, recognoscimus constitutam. --- Itaq; arbitramur, frater charissime, ut sicut Metropolitanos autoritate ordinari singulari, sic & ceteros non sine permissu conscientiaq; tuâ sinas Episcopos procreari. --- Cyprios sanè asseris, olim Arriana impietatis potentia fatigatos non retulisse Nicænos canones in ordinandis sibi Episcopis, & usq; huc habere præsumptum, ut suo arbitrato ordinent, neminem consulentes. Quocirca persuademus eis, ut curent juxta canonum fidem, fidem catholicam sapere, atq; unum cum cæteris sentire provinciis, ut appareat sancti spiritus gratia ipsos quoq; ut omnes Ecclesias gubernari.

V. Utrum quid obtinuerit apud Cyprios Episcopus Alexander, facile colligi poterit ex eo, quod paucos deinde post annos contigit. Decesserat in insulâ Cypro metropolitanus Constantiæ Troilus, & de successore deliberabatur. Ejus ordinationem, ut sibi vindicaret Episcopus Antiochenus, qui tum temporis erat Johannes, summo studio contendebat; sed instabat tum tempus, quo congregari debebat Synodus Ephesina, à quâ sibi metuebat Johannes, ne propositum suum & conatus inverteretur. Ut ergo rerum suarum satageret, à Comite & Duce utriusq; exercitus atq; proconsule Dionysio literas impetraverat, quibus interdicebatur Cypriis, ne ante Synodum Ephesinam novum sibi metropolitanum eligerent aut ordinarerent. Cyprii verò, non obstante isto edicto, Rheginum eligebant, & de istâ Episcopi Antiocheni in Ecclesias suas factâ invasionem, aut machinationem in ipsâ deinceps Synodo graves querelas movebant. Causâ cognitâ sic tandem decreverunt Patres Ephesini: *Rem hanc, quæ præter Ecclesiasticas constitutiones, & sanctorum Patrum canones innovatur, & omnium libertatem attingentem* annunciavit pientissimus Episcopus Rheginus, & qui cum eo pientissimi Episcopi provinciæ Cypri Zenon & Evagrius. Unde quoniam communes morbi majore egent remedio, eò quod majus damnum afferant, si non est vetus mos, quod Episcopus Antiochenus ordinat in Cypro, sicut libellis & propriis vocibus docuerunt pientissimi Viri sanctissimarum Ecclesiarum in Cypro Præsules, qui ad sanctam Synodum accesserunt, à nullo impetantur, vel vim patiantur, secundum Canones sanctorum Patrum & veterem consuetudinem, sed per seipsos ordinationes pientissimorum Episcoporum faciant. Canon hic est octavus, & in Codice canonum Ecclesiæ universæ, 178. qui deinceps confirmatus est per Synodum Quinifextam in Trullo habitam can. 39. Et hinc discere licet diversas omnino & contrarias esse sententias Innocentii Pontificis & Concilii Ephesini. Innocentius statuerat, Cyprios agere adversus Canones Nicænos, & Antiochenum Episcopum rectè sibi vindicare jus ordinandi metropolitanos in insulâ Cypro. At Patres Ephesini censent, Episcopi Antiocheni conatum esse rem præter Ecclesiasticas constitutiones & sanctorum Patrum canones innovatam, & omnium libertatem attingentem.

VI. Videtur tamen præter jus *œcedens* quid amplius in oriente habuisse Episcopus Antiochenus. Discere id licet ex verbis Hieronymi, quibus Johanni Episcopo Hierosolymitano exprobrat, quod literas ad Alexandrinum Episcopum misisset, illiq; de objectis criminibus se purgasset, omisso suæ provinciæ metropolitano Episcopo Cæsareensi, tum & Antiocheno. *Tu, inquit, qui regulas quaris Ecclesiasticas & Nicæni Concilii canonibus uteris, & alienos Clericos & cum suis Episcopis commorantes tibi niteris usurpare. Responde mihi, ad Alexandrinum Episcopum Palestina quid pertinet? Nisi fallor hoc ibi decernitur, ut Palestina metropolis Cæsarea sit & totius Orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæsareensem Episcopum referre debueras, cui spectâ communiōne tuâ communicare nos noveras, aut si procul expetendum iudicium erat, Antiochiam potiùs litera dirigenda. Sed novi, cur Cæsaream, cur Antiochiam nolueris mittere, sciebas, quid fugeres, quid vitares, maluisti occupatis auribus molestiam facere, quam debitum metropolitano tuo honorem reddere. Videtur ergo Episcopus Antiochenus respectu Palæstinæ aut concurrentem habuisse jurisdictionem cum Cæsareensi, aut superiorem.*

VII. Post Concilium Ephesinum Johannis Successor Maximus Episcopus Antiochenus & Juvenalis Hierosolymitanus æquis conatibus grassati fuerunt ad obtinendum Principatum tum Palæstinæ tum aliarum provinciarum. Tandem verò post diutinam contentionem res transacta est, & proposita ab utroq; in Concilio Chalcedonensi, ut Synodali decreto confirmaretur. Leges conventionis hunc in modum refert Maximus in Concilio act. 7. *Placuit mihi & reverendo Episcopo Juvenali propter multam contentionem per consensum, ut sedes quidem Antiochensium maximæ civitatis beati Petri habeat duas Phœnicas & Arabiam: Sedes autem Hierosolymorum habeat tres Palæstinas. Et rogamus ex decreto vestrae magnificentie & sancti Concilii hæc scripto firmari. Idem cum è vestigio professus esset Episcopus Juvenalis, collectis suffragiis decretum suum interposuerunt iudices hunc in modum: Maximus quidem sanctissimus Episcopus, seu Antiochensium sanctissima Ecclesia duas Phœnicas & Arabiam sub propriâ habeat potestate, Juvenalis autem sanctissimus Hierosolymorum Episcopus, sive sanctissima Ecclesia, quæ sub eo est, tres Palæstinas itidem sub propriâ habeat potestate &.*

VIII. Sic igitur autoritate Synodi Oecumenicæ Episcopo Antiocheno tres aliæ provinciæ subjectæ fuerunt, duæ scil. Phœnicæ & Arabia. Etiam sic tamen singulæ harum provinciarum suos retinere metropolitanos, Arabia quidem Bostrensem, Phœnicæ autem maritima Tyrium, & Libanensis Damascenum. Id tantum mutatum fuisse videtur, quod Metropolitanus, qui antea ab omnibus suarum provinciarum episcopis ordinabantur, postea mutato hoc rerum statu sine Antiocheni Episcopi consensu ordinari non potuerint, & quoad cætera quoq; hujus in provinciis noviter concessis suprema fuerit potestas Ecclesiastica.

CAP. X.
De Patriarchâ Hierosolymitano.

I.

Inter univerſas metropolitanas Sedes ſupra dixi eminuiſſe, & reliquis adeo palmam præripuiſſe tres potiſſimum, Romam in Italiâ, Alexandriam in Ægypto, & Antiochiam in Cœle Syriâ. Hiſce in Concilio Nicæno aſſociata fuit Sedes Hierosolymitana, haſq; proximo gradu inſequi juſſa eſt, *can. 7. ἐχέτω τὴν ἀρχιερασίαν.* Non quidem, quod hujus Concilii tempore Hierosolyma, (quæ & Ælia tùm dicebatur, *l. 1. §. 6. ff. de cenſib.* ab Imperatore Adriano, qui Ælius dictus fuit, vid. Jacob. Gothofred. *ad Philoſtorgii lib. 7. c. 11.*) vel metropolis, vel ex maximis Romani imperii Urbibus una eſſet, quanquam & ipſa non uſque adeo exigua exiſteret, ſed ex eâ ratione id factum videtur, quod in illâ Urbe Servator noſter paſſus & crucifixus, humaniq; generis redemptio peracta eſſet, quodque cæteræ omnes Eccleſiæ ex illâ, quæ Hierosolymis fuerat, initio eſſent propagatæ. Priorem rationem exponit Theodorus Baſſamon ad *can. 6.* Concilii Nicæni: ἐπιμήθη ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς διὰ τὴν ſωτηριώδη ἔχρισίν πάθη. *Honoratus eſt ejus Epiſcopus propter ſalutiſeram Chriſti paſſionem.* Altera patet ex eo, quod Hierosolyma, mater Chriſtiani nominis, ab Juſtino *in epiſt. ad Hormiſdam Papam*, & mater Eccleſiarum *in epiſtolâ Synodicâ* Concilii Conſtantinopolitani ad Damafum Papam, vocatur.

II. In Synodo Nicæna Epiſcopus Hierosolymitanus accepit quidem ἀρχιερασίαν ἢ πμῆς, ſed πμῆς tantum. Additur enim illic: τῇ μητροπόλει ſωζομένης ἔοικας ἀξιώματι, *ſalvâ metropolis propriâ dignitate*, ne quis exiſtimet, eum etiam quoad metropolitana jura tribus illis exæquatum fuiſſe. Quanquam igitur Hierosolymitanus quartus eſſet inter præcipuos Epiſcopos, non tamen metropolita erat, neque πρεσβῆα metropolitana acceperat. Metropolitanus namque Palæſtinæ, iſ erat Epiſcopus Cæſareenſis, proprium ἀξίωμα ſervandum præcipitur, & illi Hierosolymitanus, qui inter Palæſtinæ Epiſcopos erat, dicto, ut antè, tenebatur eſſe audiens, quomodo & in aliis provinciis Epiſcopos facere oportebat. Et hæc igitur ratione cæteris metropolitanis antiſtabat Hierosolymitanus Epiſcopus non re, ſed titulo, non poteſtate, ſed honore metropolitanus, ſuberat enim Cæſarienſi Epiſcopo, qui verus erat illius provinciæ metropolita. Atque iſta vel ignorarunt, vel minus confideratè in canones Concilii Nicæni commentati ſunt Theodorus Baſſamon & Johannes Zonaras, putantes, ideò Epiſcopo Hierosolymitano *προεδρίαν* datam fuiſſe, quod urbs ea inter alias Palæſtinæ, Arabiæ, Phœnicia; Urbes excelleret, ac ſi Concilii Nicæni tem-

pore ei talis excellentia competiisset. Rectius in paraphrasi Arabicâ canonem Nicænum interpretatur Josephus Ægyptius, cujus verba hunc in modum vertit Gvilielmus Beveregius: *Quandoquidem ita obtinuit consuetudo de magnificiando Episcopo Hierosolymitano, eoque honorando; hoc ei permaneat, dummodo ipse metropolitano, ad quem thronus pertinet, honorem, & primatum, & potestatem, & reverentiam suam conservet: quoniam ille dignior est principatu, quem etiam habuit, utpote qui ἑξαρχος fuit. Siquidem Patriarcha super istum thronum constitutus est, atque eo etiam nomine honoratur, ob nobilitatem locorum, quæ sub ejus sunt potestate.*

III. Manet igitur Concilii Nicæni tempore Episcopum Hierosolymitanum habuisse tantum potestatem suarum parœciarum, ut alii simplices Episcopi, accepisse autem ἀρχιεπισκοπῆς, hoc est, jus sedendi illico post tres illos sæpè dictos primarios Episcopos, & sic ante suum Metropolitanam, cui subiectus erat. Nec dubito, haud invitum jure hoc περὸς τὴν ἑξουσίαν Cæsariensem, cum salva retineret πρεσβείαν metropolitica, ipsumque sibi adhuc subiectum haberet Hierosolymitanum tam insigni honore decoratum, cum præsertim non aliud fundamentum ejus prælationis subesse animadverteret, præterquam quod id fieri audiret in gratisimam memoriam redemptionis nostræ ibi peractæ, quam ipse sanctissimam habebat. Et vitio utique verti potuisset ei, si Episcopo Urbis illius, in quâ se ἐορτήν καὶ θεὸν h. e. μελέτην πρὸς θεοσέβειαν habere credebant Christiani plerique omnes, inanem istum honorem exhibere noluisse.

IV. Episcopus Hierosolymitanus tum, cum Concilium Nicææ celebraretur, erat Macarius, cui primo jus istud ad successores propagandum collatum fuit. Et quidem tum ipse, tum successor ejus Maximus honore hoc contenti erant. Sed qui Maximum excepit, Cyrillus altiores spiritus trahens plus sibi tribuere haud fuit veritus. Etenim post susceptum Hierosolymorum Episcopatum de jure Metropolitano adversus Acacium Episcopum Cæsareæ controversiam moverat, tanquam Apostolicam sedem obtinens. Uti testatur Sozomenus *lib. 4. c. 25.* & Theodoret. *lib. 2. c. 27.* Sed facile eum coercuit, & potestatem metropolitica adversus eum exhibuit Acacius, dum eum ab officio & Sede suâ dejecit, successore Herennio. Herennium excepit Heraclius, & hunc porro Hilarius. Post Hilarium prior ille Cyrillus sedem Hierosolymitanam recepit, uti docet idem Sozomenus *cap. 30.* Utrum illis omnibus bene convenerit cum Episcopo Cæsariensi, & annon ipsi quoque ad fimbrias suas dilatandas moliti subinde aliquid fuerint, non est, quod solliciti simus. Cum autem decessisset Cyrillus, successit Johannes, quem reprehendit Hieronymus *epist. ad Pammach.* quod omisso suo metropolitano ad Alexandrinum episcopum de criminibus sibi objectis scribere maluisset. Verba adduxi *cap. anteced.*

V. Post

V. Post Johannem Hierosolymitanam sedem tenuit Juvenalis, cujus memoria extat in Concilio Ephesino & Chalcedonensi. Et fuit is quidem orthodoxæ fidei assertor strenuus; *πλεονεξίας* tamen suam & ambitum tegere non potuit, quin aperto Marte ultra *τὴν ἀιολογίαν τῆς πμῆς*, etiam jurâ patriarchica sibi vindicare contendit. Refert de eo Leo Papa *epist. 62.* quæ est ad Maximum Antiochenum, *Sicut etiam in Ephesinâ Synodo, que impium Nestorium cum dogmate suo perculit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ provinciæ principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausûs per commentitia scripta firmare &c.* Non obtinuit quidem autoritate Synodî Ephesinæ, quod voluit, Juvenalis; sed usurpare tamen sibi *τὴν κῆρ* in Palæstinâ provinciâ non destitit, & pari contentione cum Maximo Episcopo Antiocheno eam sibi subjugare annisus est porrò. Obiter verò notandum, Palæstinam olim unicam tantum tempore Concilii Nicæni fuisse provinciam metropolitano Cæsariensi subiectam, tempore autem Theodosii Magni divisam fuisse in duas provincias, & non multo post in tres, Palæstinam videlicet primam, secundam & salutarem. Vid. Jacob. Gothofredus *ad l. 30. Cod. Theod. de erogat. milit. annon. & ad l. 3. C. Tb. de protostasiâ.* Ista divisio sine dubio ansam dedit Episcopo Hierosolymitano, ut putaret, Episcopi Cæsariensis diœcesin hâc ratione imminutam & quodammodo vacantem esse, sibi; adeò licere eam occupare vel integram vel ex parte. Obtinuit igitur & quidem ut videtur per intercessionem Episcopi Constantinopolitani eam in rem Rescripta Imperatoria, distractæq; sunt Arabia, duæ Phœnicix & tres Palæstinæ & adjudicatæ Sedi Hierosolymitanæ. Sed cum executionem deprecaretur Episcopus Antiochenus, transactione controversiam componere placuit, ita ut Arabia & duæ Phœnicix remanerent sub jurisdictione Ecclesiæ Antiochenæ, tres verò Palæstinæ cederent Hierosolymitanæ, quam utriusque conventionem Synodus Chalcedonensis *act. 7.* confirmavit, uti recensui *cap. anteced.*

CAP. XI.

De Primatibus, Archiepiscopis & Metropolitanis.

I.

PRomiscuo in usu sæpè ista sunt vocabula, & propterea sub uno capite eorum conditio à nobis consideranda. Primates in genere dicuntur omnes, qui primum in societate aut collegio locum & gradum sustinent. Quâ ratione primates officiorum dicuntur in *l. 13. C. de susceptor.* item primates Urbium, vicorum, castellorum *l. 13. C. Theod. de desertor.* *l. 4. C. Tb. de decurion.* *l. 4. C. Tb. de ministr.* & *peric. tut. l. 4. C. Tb. de collat.*

Z 2

donat

donat. In eo significato etiam ad Ecclesiastica munera & dignitates translatum est istud vocabulum, & applicari cœpit Episcopis illis, qui primas in Concilio provinciali partes sustinent & præfident. Tales autem erant illi, qui in metropoli provinciæ alicujus sedem suam habebant. Unde cum exeunte seculo IV. de primatu controversia orta esset inter Episcopum Arelatensem & Viennensem, in Concilio Taurinensi decretum fuit, ut Episcopus ille primatus honore decoratus esset, qui doceret, urbem suam esse provinciæ metropolin. *Illud deinde (sic habent verba) inter Episcopos Urbium Arelatensis & Viennensis, qui de primatus apud nos honore certabant, à sanctâ Synodo definitum est, ut qui ex eis comprobaverit, suam civitatem esse metropolin, is totius provinciæ honorem primatus obtineat, & ipse juxta præceptum Canonum, ordinationum habeat potestatem.* Hactenus ergo primatem & metropolitanum eundem esse voluerunt Patres Taurinenses; Sed ea tamen controversia decreto hoc nondum erat decisa. Quærebatur enim deinceps, unde jus civitatis metropoliticum judicari deberet? Quam quæstionem diversimodè resolvebant Zosimus, Bonifacius & Leo Pontifices Romani, prout quisque vel in Arelatensem vel in Viennensem propensior erat. Vincere enim poterat Viennensis per dispositionem civilem, quæ Viennæ jus metropoleos politicæ olim tribuerat. Sed Zosimus Papam totam primatus metropolitici causam ἐν τῇ προπικλησίᾳ seu in priore vocatione ad fidem, & in vetustiore episcopatus institutione apud Arelatem à Trophimo factâ constituebat, uti hujus prærogativæ rationem reddit *epist. 8. ad Hilar. Narbonens.* donec tandem Leo utriusque civitatis habendam rationem secum reputans inter duos Episcopos provinciam divideret, majore parte Viennensis provinciæ Arelatensi Ecclesiæ adjudicatâ, solis quatuor civitatibus penes Viennensem Episcopum relictis. Uti eam controversiam strictim exponit Petrus de Marcâ *in epist. ad Henr. Valesium n. 10. seqq.*

II. Circa ista tamen tempora aliquando etiam ille, qui ordinationis tempore alterum antecedebat, & ita senior erat, primas dicebatur. Ita hoc vocabulo utitur Hilarus Papa *epist. 8.* quam scripsit ad diversos Metropolitanos Galliæ: *Ei qui nunc Ecclesiæ Narbonensi præsidere permittitur, ordinationum Episcoporum ob hæc quæ pravè facta sunt, sustulimus potestatem, quam ita ad fratrem & Coepiscopum nostrum Constantium Ucticæ Ecclesiæ Antistitem, quia ævo honoris Primas esse dicitur, pertinere censuimus, ut si superbitæ Herme Episcopo defunctus fuerit, illum hæc cura respiciat, quem repererit Episcopalis ordo Primatem. Herme autem Episcopo deficiente, faciendorum mos Antistitem Narbonensi mox reddatur Ecclesiæ, &c.* Vult nempe Hilarus, interim dum ab officio suspensus est Episcopus Narbonensis ordinationes fieri debere ab illo provinciæ Episcopo, qui esset πρώτο χειροτονητής, quiq; prior ordinatus esset, quem propterea ævo honoris primatem, & Episcopalis ordinis Primatem vocat.

vocat. Sic enim primas aliquando dicitur, qui prior in ordinem receptus est, e. g. primas advocatorum in l. 3. § 5. C. de advocat. divers. jud.

III. Communiter tamen, qui metropolitani erant, illi etiam primates dicebantur. Dionysius Exiguus in inscriptionem canonis 35. Apostolici, qui de metropolitanis agit, hanc facit: *de primatu Episcoporum*. Et Siricius Episcopus Romanus *epist. 4.* inter monita sua primo loco hoc ponit, *ut extra conscientiam Sedis Apostolicæ hoc est primatis, nemo audeat ordinare*. Per Sedem Apostolicam Siricius intelligit quamlibet metropolitanam, ne quis putet, Romanam hic ab eo denotari. Sic enim se habet Concilii Nicæni canon sextus, quem in mente habuit Siricius, dum ista scriberet, quod Episcopus præter sententiam metropolitani, *χωρὶς γνώμης τῆς μητροπολίτης*, non debeat fieri. Et addit Siricius *κατ' ἐξήγησιν* vocabulum primatis, ideo scil. quia tum ad Africanos scribebat, apud quos Metropolitanam singularum provinciarum primates dici solebant, uti postea ostendam. Innocentius autem primus pontifex *epist. 2.* dum iisdem Siricii verbis utitur, nullam talem addit *ἐξήγησιν*, sed vocabulum metropolitani retinet, ideo scil. quia non ad Africanos, ut Siricius, sed ad Victricium Rothomagensis Episcopum scribebat. Verba refert Gratianus c. *extra dist. 64.* *Extra conscientiam Metropolitanam nullus audeat ordinare Episcopum* &c. Primas igitur Siricio est, qui metropolitanus apud Innocentium. Eodem sensu Primatis vocabulo usus est Leo I. *epist. 91.* *Solicitudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat ut cum Metropolitanis tuis primitus de eo, quod quaerendum videbatur esse, conferres: ac si id quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis, quæ ad generalem observantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, sine primatibus nihil oportet inquiri*. Idem Leo *epist. 55. ad Pulcheriam Augustam* conqueritur, *Anatolium Episcopum Constantinopolitanum per ambitum suum metropolitanorum impugnare primatis*. Et sic etiam Concilium Bracarense I. *cap. 6.* Metropolitanis Episcopo primatum tribuit.

IV. Eodem modo Græci metropolitanam provinciam τὴν πρῶτην appellare consueverunt. In Canone Apostolico 34. constitutum legitur: *Τὸς Ἐπισκόπους ἐκάς ἐθνὸς εἶδέναι καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς πρῶτον, καὶ ἡγεῖσθαι αὐτὸν ὡς κεφαλὴν*: Episcopus uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est primus, & existimare eum ut caput. In quæ verba ita commentatur Zonaras: *Διὰ τὸτο ὁ πρῶτος κανὼν τὸς ἐκάσῃς ἐπαρχίας πρῶτος Ἐπισκόπος, τὸς τῶν μητροπόλεων δηλοῖ ὅτι δεξιερῆς, κεφαλὴν ἡγεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, κελεύει*. Propterea præsens Canon primos cujusque provincie Episcopos, Metropolitanos videlicet Archiepiscopos aliorum per eam provinciam Episcoporum caput existimari jubet &c. Ita & Theodorus Ballamon ad *can. 12.* Concilii Chalcedonensis, ubi agitur de provinciâ in duas partes di-

visâ & hinc ortâ controversiâ, utrum duo propterea debeant institui Metropolitanis, τὸν πρῶτον interpretatur per Metropolitanum. Ταὺ μὲν τοὶ ὀφείλοντα εἶναι δίκαια ὡς πρὸς τὸ πρῶτον, ἦγεν μητροπολίτη, καὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς πηγήσεως ἀπὸ Ἐπισκοπῆς εἰς μητρόπολιν, ἐζητήσαν πνευ μαθεῖν ὅποια εἴσι. Quenam autem jura esse debent apud primum, scil. Metropolitanum, in Ecclesiâ, quæ ex Episcopatu in metropolis dignitatem evecta est, quidam discere desiderarunt. Talia passim occurrunt plura, quæ in unum congerere, esset tempus perdere.

V. Apud Africanos frequentior erat vocis Primatis usus, eaq; denotabantur illi, qui provincias Ecclesiasticas administrabant, quiq; alibi metropolitanis dicebantur. Perspicua in hanc rem sunt quamplurima decreta, quæ occurrunt in Codice canonum Ecclesiæ Africanæ. *Canone 13.* statuitur, ut inconsulto primate cujuslibet provinciæ, tam facillè non præsumant multi congregati Episcopi episcopum ordinare. *Can. 17.* ut Mauritania Sitifensis primatem provinciæ Numidiæ, ex cujus cœtu separatur, ut suum habeat primatem. *Can. 19.* ut accusator Episcopi causam deferat ad primatem provinciæ. *Can. 28.* ne Clerici provocent ad transmarina judicia, sed ad primates suarum provinciarum. *can. 77.* primatis Numidiæ fit mentio, *can. 26.* primatis provinciæ, qui cum suffraganeis Episcopis deliberet. Quæ loca omnia hoc evincunt, primates in Ecclesiâ Africanâ non alios fuisse, nisi metropolitanos, qui integras provincias administrabant, quiq; concilium indicendi potestatem habebant. Et primates sanè illi dici poterant ἐξαιρέτως & per excellentiam, quandoquidem ἀσπικέφαλοι erant, atq; inconsulto altero primate & ordinabantur ipsiâ comprovincialibus Episcopis & ordinabant alios sibi subjectos. Etsi enim Carthaginienensis Episcopus totius Africanæ diœceseos, quæ ex sex provinciis constabat, primus & maximus esset Primas atq; Metropolitanus, nihil quicquam tamen juris ac potestatis in reliquos provinciarum Africanæ metropolitanos habebat, sed solâ honoris prærogativâ gaudebat. Adeoq; illi plèno ac summo jure metropolitanis in suis singulis provinciis fruebantur, cum nec appellatio quidem ab eis ad Carthaginiensem Episcopum tanquam ad Patriarcham daretur. Uti constat ex d. *can. 28.* Africano.

VI. Speciale autem hoc in primatibus Africanis observat Petrus de Marca *diff. de primatib. n. 3.* quod illi non perinde, ut alii Metropolitanis, à metropoli suam dignitatem habuerint, sed ex ordinatione antiquiore. Non enim, uti in aliis provinciis, prima sedes civitati metropoli affixa erat, sed qui ex Episcopis ordinationis tempore collegas suas anteibat, Primas nuncupabatur seu primæ sedis Episcopus. Non quod provinciæ Africanæ non haberent suas metropoles, & in illis Episcopos, sed quod prima sedes, unde Episcopus Primas dicebatur, non esset illi addicta, sed Episcopum seniore

seque-

fequeretur. Eoq; trahit Marca canonem LXXXVI. Collectionis Africanæ, cujus hæc sunt verba: *Deinde placuit omnibus Episcopis, qui in hoc Concilio subscripserunt, ut matricula & Archivus Numidiæ & apud primam sedem sit, & in metropoli, id est, Constantinâ.* Distinguitur prima sedes à metropoli, & utrobq; archivum servari debere statuit Synodus, ita forte ut in metropoli authentica documenta, in primâ sede exempla reservarentur; idq; factum videtur propter contentiones, quæ intercesserunt tum temporis inter Xantippum Constantinæ & Victorinum alterius civitatis Numidiæ Episcopos. Carthagini tamen primatus loco affixus fuisse videtur, propter splendorem urbis, cujus respectu caput reliquorum primatum omnium dici meruit. Et hanc sententiam optimè comprobant verba Leonis IX. Papæ *in epist. 4. De Africanæ primatibus aliter intelligendum est, quia in singulis ejus provinciis antiquitus primates instituebantur non secundum potentiam alicujus civitatis, sed secundum tempus sue ordinationis, quibus tamen omnibus præerat unus scil. Carthaginiensis Episcopus, qui etiam non incongrue dici potest metropolitanus.* Mihi nunc unicè id videtur obflare, quod Xantippus Constantinæ Metropolis dicitur fuisse Episcopus, & nihilominus tamen idem ille etiam primæ sedis Numidiæ vocatur Episcopus c. 85. & 86. ut adeò Constantina ipsa pro primâ sede habita fuerit, nisi dixerimus, non tam civitatem, quam ætatem Xantippi, qui propterea sanctus Senex dicitur c. 90. *Africano*, Constantinæ hoc attributum dedisse, ut prima sedes diceretur, h. e. ut non metropolis tantum esset, sed etiam prima sedes, quoad Xantippus viveret.

VII. In Galliis verò longè alius fuit significatus vocabuli Primatis. Tales enim dicebantur, non qui singulis provinciis præerant Metropolitanani, sed qui ex duabus aut pluribus provinciis primam quamq; regebant, ac pluribus metropolitanis præsidebant. Atq; isti tales jura patriarchica habebant, & patriarchæ etiam quandoq; dicebantur; Ita ut in veterum scriptis pro iisdem habeantur primas dioceseos, Patriarcha dioceseos & exarchus dioceseos. Ex quinq; Lugdunensibus, qui primæ Lugdunensis metropolitani antistes fuit, idem quoq; reliquis Lugdunensibus jure ac nomine primatis præfuit, atq; etiam patriarcha dictus est. Sic ex duabus Aquitanis primæ Aquitanie Præsul, Bituricensis Episcopus primas & Patriarcha olim dictus est, atq; ita etiam hodieq; dicitur. Et sic quidem usu primum invaluerat, ut ex primarum provinciarum dignitate dignitas etiam accesserit earundem præsulibus, ut qui scil. primæ cuilibet in unâquâq; diocesi provincie præesset, toti etiam diocesi velut præesse censeretur, ac totius quoq; diocesis primus episcopus vel primas diceretur. Sed cum alii quoq; metropolitanani, qui primam provinciam non regebant, primatis nomen affectarent, cautum fuit à Karolo Magno *lib. 7. cap. 341.* Nulli alii Metropolitanani appellentur primates, nisi illi, qui primas sedes tenent, & quos sancti Patres Synodali & Apostolicâ auctoritate primates esse decreverunt

Reliqui

Reliqui verò, qui alias metropolitanas sedes sunt adepti, non primates, sed metropolitani vocentur.

VIII. Invenio tamen etiam in Galliis metropolitanos deinceps primates vocatos fuisse. Cœlestinus apud Hincmarum primatem metropoleos vocat *πρῶτος μητροπολιτην*: Sic ab omnibus provincie coepiscopis, qui a primatem suæ metropolis ordinantur, convenit secundum sacras regulas obediri, & pro eo Dominum supplicari, quoniam incolumitas præsentis salus est subditorum. Verum ipsa litera ostendit, primatis vocabulum hinc non stare nudè, sed cum adpositione metropoleos, adeoq; in significato generali. Idem Hincmarus primatem Rhemorum provincie se vocat in opusc. quod scripsit adversus Hincmarum Laudunensem cap. 16. in fin. Et si aliis primas forte non essem, tibi tamen apud te primas esse debueram, nam signaculum primatus mei tu es, quem sine interrogatione primatis alterius, cum consensu coepiscoporum Remensis provincie potui ordinare Episcopum, qui me tunc vehementer ac inbianter cupiebas esse primatem totius provincie, tantum, ut vel in uno oppidulo posses esse Episcopus &c: In verbis antecedentibus dixerat: Velis nolis, sanctus Hormisda Papa tibi ostendet, Primatem esse hujus provincie illum, qui in sede beati Remigii apud Remorum metropolin est ordinatus Episcopus. Sed potuisset nisi fallor Remorum Archiepiscopus etiam simpliciter non habito respectu ad Episcopatum Laudunensem sibi subjectum Primas appellari, quandoquidem ipse Hincmarus in epist. ad Nicolaum Papam refert, Ecclesiam Remensem propter privilegium, nunquam excepto Romano Pontifice primatem habuisse, adeoq; jure optimo convenire ei potuit descriptio Primatis, quam ipse ex Ecclesie canonibus & decretis suppeditat in dist. opusc. cap. 17. eosdem scilicet metropolitanos primates esse singulos singularum provinciarum, qui ex antiqua, ut præmisimus, consuetudine & Apostolica traditione, secundum sacros Nicænos Canones & convocare Synodos, & ordinare Episcopos, & ordinari a provincialibus Coepiscopis sine cujusquam alterius primatis interrogatione possunt, & disponere regulariter quæq; per suas provincias queunt.

IX. Ab his verò primatibus in verbis sequentibus Hincmarus distinguit metropolitanos alios, dum ait: Illi autem Archiepiscopi, vel metropolitani, qui hæc sine consultu primatis non possunt exequi, Archiepiscopi tantum vel Metropolitani habentur, sicut & in gestis Chalcedonensis Concilii, & in ejusdem Synodi canonibus & decretis Innocentii, & in epistolâ Leonis ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum invenimus &c: Secundum hanc sententiam primates dici non potuerunt illi, qui Alexandrino & Antiocheno Patriarchis subjecti erant Metropolitanis, quippe qui nec ordinari, nec ordinare alios, sine præscitu Patriarchæ sui, poterant. Sed nec in Occidente quidem metropolitani alii primates dici potuerunt, nisi pauci quidam inter Gallos & Hispanos, cum tamen supra docuerimus, inter metropolitanos illum, qui primam

mam in provinciâ tenuit sedem, quiq; adeò in concilio provinciali præfedit, primamq; dixit sententiam, primatum dictum fuisse.

X. Imò adhuc tertium genus primatum refert Hincmarus, Patriarcharum scilicet. strictè ita dictorum, quales sunt Episcopus Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus & Hierosolymitanus, quos ait contra primam & Apostolicam sedem sese extulisse. Unde discrimen hoc hauserit Hincmarus, optimè exponit Petrus de Marca *de primatib. §. 24.* itemq; *de concord. sacerdot. §. imp. lib. 6. c. 4. n. 10.* Id verò certum est, non solum qui dioceses Ecclesiasticas integras regebant, dioceseon primates aut exarchos dictos fuisse, sed etiam, qui provincias administrabant, earum nuncupatos fuisse, quibus præerant, provinciarum primates & exarchos, sumpto vocabulo exarchi & primatis in significato communi, pro eo qui primus est in ordine. At si statum & dignitatem eorum in particulari, & prout sese illi habuerunt in Oriente, in Africâ, & apud Gallos, consideremus, fatendum est, Patriarchas sive primates in Ecclesiâ Orientali quoad dignitatem haudquaquam comparari posse cum Metropolitanis, qui primates dicti fuerunt, in Ecclesiâ Africanâ. Vid. Paulus Dumay ad Innocentii III. *epist. 45. lib. 15.* cum illi utique multo potentiores fuerint & plurium provinciarum, hi unius tantum primates.

XI. Denique etiam illud notandum, provincias olim, cum simplices essent, plerasque postea ex Principum dispositione in plures dividi cœpisse. Hinc verò orta cognomina, ut aliæ primæ dicerentur, aliæ secundæ, tertiæ, & ita deinceps pro numero provinciarum. Ita Aquitaniæ duæ fuerunt. Prima, cujus caput Bituriges: Secunda, cujus caput Burdegala. Semper autem divisis provinciis pars illa primæ nomen obtinuit, cui Metropolis obtigit, quæ totius provinciæ ante divisionem caput erat. Sic enim Narbonensis prima dicta est, in quâ Narbo, Lugdunensis prima, in quâ Lugdunum, Aquitania prima, in quâ Bituriges. Inde & primatum origo. Nam primarum provinciarum Metropolitanæ Primates erant reliquarum ejusdem nominis provinciarum. Sicut enim Lugdunensis Episcopus Primas est quatuor Lugdunensium, sic Bituricensis utriusque Aquitaniæ. Atque ita fermè observatum in aliis provinciis, cum ex unâ plures fiebant, ut in eâ primas esset, quæ prima & antiquissima inter metropoles erat.

XII. Sicubi ergo primatis aut Patriarchæ nomen occurrit, probè attendendum est, de quâ parte terrarum aut provinciâ sermo sit. Est enim etiam inter eos, qui Patriarchæ dicuntur, differentia, quam notat Justinianus in l. 29. c. de episcopali aud. in fin. quoniam quidam sunt sanctissimi Patriarchæ, qui in provinciis, in quibus existunt, metropolitanorum officium gerunt: alii per totam diocesis episcoporum metropolitanorum, atque aliorum, qui sub eis sunt, ordinationes faciunt. Primatis vocabulum, ni fallor, rectius adhibuisset Justinianus pro Patriarcha, quanquam Patriarcha etiam suo modo dici pos-

sunt primas, & primas vicissim Patriarcha. Igitur rectè duas primatum species statuit Justinianus, quoad ordinationem scilicet. ita ut alii secundum eam veri tantum sint metropolitani. Quemadmodum ipse Justinianus addit: *Is enim jure metropolitanus vocatur, qui in Episcopos minores ex sacris regulis eam potestatem habet.* Alii verò magis propriè Patriarchæ dicuntur. Sed & inter Patriarchas & inter metropolitanos adhuc est differentia, & de illis quidem supra abundè egi. De his verò mox plenius erit agendum.

XIII. Seculo octavo & nono videtur id studiosè cautum fuisse, ut Primatis nomen non aliis tribueretur, nisi solis primarum sedium Patriarchis. Verba ex Capitularibus Karoli Magni adduxi supra. Ea desumpta videntur ex canonibus octoginta, quos in gratiam Ingelramni Episcopi Mediomatricis collegit Hadrianus primus Papa, & recensentur *Tom. 3. concil. pag. 292.* Inter illos canon ad præsens negotium faciens his verbis conceptus est. *Nullus Archiepiscoporum, nisi qui primas sedes tenent, appelletur primas aut princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, aut aliquid hujusmodi, sed tantum ille, qui in metropoli sedet aut metropolitanus aut Archiepiscopus vocetur, & suum in canonibus præfixum non excedens teneat cum humilitate modum. Et ille qui primam sedem retinet, tantummodo primæ sedis appelletur Episcopus, salva semper in omnibus autoritate B. Petri Apostoli.* Et hic ipse canon per modum ampliationis prolixior factus coincidit cum *canone 39. in Codice Canonum Ecclesiæ Africanæ.* Nec videtur sanè, quod apud Africanos in usu fuit, applicari potuisse ad alias provincias occidentales. Et idem tamen apud Pseudo-Isidorum, qui circa initium Seculi IX. commentitias Pontificum confarcinavit decretales, insertum fuit epistolæ Pseudo-Anacleti secundæ, Pseudo-Stephani secundæ, Pseudo-Felicis primæ, c. 12. & Pseudo-Julii secundæ c. 12. Verba Pseudo-Felicis II. optimè omnium explicant, quid eo tempore agitatum fuerit. *Primates, inquit, illi & non alii sint, quàm qui in Nicenâ Synodo sunt constituti. Reliqui verò, qui metropoles tenent sedes, Archiepiscopi vocentur, & non primates, salvâ in omnibus Apostolicæ sedis dignitate, quæ & ab ipso Domino concessa & postea à sanctis Patribus roborata.*

XIV. Sed huic decreto idem id contigit, quod in simili causâ alteri alicui sententiæ à Gelasio Papa insinuatæ, qui sedes ita proprias Patriarchis primariis fecit, ut de his tantummodo eas dici vellet, de aliis omnibus sive metropolitanis sive Episcopis usurpari hoc nomen negaret. Neutrum scilicet receptum & observatum fuit. Nam & sedes tum de patriarcharum, tum de metropolitanorum tum denique de simplicium Episcoporum thronis passivitus apud Latinos usurpata fuit; & passim in Europâ primates semper appellati sunt, quicumque primas sedes tenerent tam in diocesium, quàm in provinciis, hoc est, tam exarchi dioceseon, quàm provinciarum tam Patriarchæ, quàm metropolitani. Per Gallias soli primarum in unâquâque dice-

diœcesi sedium Rectores, dicti sunt Primates. In Africâ verò, quotquot erant metropolitaniani, ita vocari mos fuit, uti supra ostendi.

XV. Eadem est conditio nominis Archiepiscopi, quippe quod interdum Patriarcham, aliquando autem & ut plurimum quidem metropolitanum denotat. Distinctionis causâ sæpè conjungitur cum vocabulo Patriarchâ, uti id occurrit in actis concilii Chalcedonenfis. Sic enim concepti leguntur libelli Theodori diaconi, Iſchyrionis diaconi, Athanasii presbyteri, & Sophronii Christiani in inscriptione: *Sanctissimo Et beatissimo universali Archiepiscopo Et Patriarchæ magnæ Urbis Romæ Leoni, act. 3.* Sic & Justinianus Imperator *novellæ 67.* hanc dedit inscriptionem: *Imp. Justinianus Aug. Mennæ sanctissimo Et beatissimo Archiepiscopo Constantinopolitano Et universi ejus tractus Patriarchæ.* Eundem in *Novell. 59. c. 3.* appellat sanctissimum Archiepiscopum & Patriarcham, & *cap. mox seq.* beatissimum Archiepiscopum & universalem Patriarcham. Ejusdem in *novell. 8.* post *cap. 14.* refertur edictum scriptum in omni terrâ *Deo amabilibus Archiepiscopis Et sanctissimis Patriarchis.* Similiter & in *novellâ 7.* hæc habetur inscriptio: *Imp. Justinianus Aug. Epiphano sanctissimo Et beatissimo Archiepiscopo felicis bujus civitatis Et œcumenico Patriarchæ.* In quibusdam exemplaribus additur: *Et Patriarchæ Constantinopolitano.* Significantius verò, quos intellectos velit, exprimit in *novell. 123. c. 3.* *Jubemus igitur beatissimos Archiepiscopos Et Patriarchas, hoc est, Senioris Romæ, Et Constantinopoleos, Et Alexandriae, Et Theopoleos, Et Hierosolymorum, &c.*

XVI. Sed & quando absolute & nudè stat nomen Archiepiscopi, sæpè illud non alium nisi Patriarcham significat. Valentinianus & Martianus Imperatores Leonem Pontificem Romanum ad Concilium Chalcedonenſe invitant cum hæc inscriptione: *Victores Valentinianus Et Marcianus, gloriosi triumphatores, semper Augusti, Leoni reverendissimo Archiepiscopo gloriose civitatis Romæ.* Et ipsa Synodus in Relatione ad eundem taliter eum compellat: *Sanctissimo Et beatissimo Romanorum Archiepiscopo Leoni.* Ita & Justinianus Imperator *novell. 55. Et trib. seq.* Mennam vocat Archiepiscopum Constantinopolitanum, quem tamen Patriarcham alibi appellasse diximus Et in *novell. 40.* Petrum vocat sanctissimum & beatissimum Archiepiscopum Hierosolymorum. Et certè, si originem vocabuli spectes, nemo Archiepiscopus commodè magis dici potest, nisi qui supremus & *ἀντικειμενός* est, & pluribus aliis sibi subjectis præest, quales fuerunt primarii illi quinque Patriarchæ, & qui post eos jura patriarchica habuerunt. Si quis enim supra metropolitanorum sortem & conditionem evehctus fuit, nisi is fortè sola *πρωτεύουσα τῆς πύλης* accepit, Patriarcha & fuit revera, & dici commodè potuit. Non agnovit Justinianus plures quam tres Episcoporum gradus, uti patet ex epilogo *novellæ 6.* ubi ait: *Sanctissimi Patriarchæ uniuscujusq; diœcesis hæc proponant in ecclesiis sub se constitutis, Et manifesta faciant*

Deo amabilibus metropolitibus, quæ à nobis constituta sunt. Illi quoque, rursus etiam ipsi proponant ea in metropolitana sanctissimâ Ecclesiâ, & constitutis sub se Episcopis hæc manifesta faciant. Illorum verò singuli in propriâ Ecclesiâ hæc proponant: ut nullus nostræ Reip. ignoret, quæ à nobis disposita sunt. add: Novell. 79. c. 2. Dum ergo idem Justinianus Antistitem primæ Justinianæ patriæ suæ in eum dignitatis gradum extollit, ut non solum metropolitanus, sed etiam prout ipse loquitur, Archiepiscopus fiat, & cetera provinciæ sub ejus sint auctoritate novell. 11. quid aliud agit, quàm quod eum Patriarcham esse jubet? Si enim metropolitanus non est, sed supra metropolitanos positus, fuerit utique Patriarcha, cum inter Patriarchas & Metropolitans nullus ex ejus ipsius sententiâ sit gradus. Et habuit sanè Antistes ille plures sub se metropolitans, quos ipse commemorat Justinianus.

XVII. In Africâ Archiepiscopi vocabulum, nî fallor, prorsus odiosum fuit, nec usurpatum unquam legitur, ne quidem de Carthaginensi Episcopo, qui tamen primus erat omnium & veluti Patriarcha. Neque vocabulum istud in collectione canonum Ecclesiæ Africanæ uspiam occurrit. Quin potius can. 39. constitutum est, ut primæ sedis Episcopus non appelletur princeps Sacerdotum aut summus Sacerdos, aut aliud hujusmodi, sed tantum primæ sedis Episcopus. At quid est ἀρχιεπίσκοπος vel ἀρχιεπίσκοπος, nisi princeps Sacerdotum & Episcoporum, ὁ ἄρχων τῶν ἱερέων, ἢ τῶν ἐπισκόπων? Utique ergo etiam ab hoc titulo abstinerunt Africani, quod superbum quid ac τὸ φωδῆστρον contineret, & primatis voce uti maluerunt ad significandam dignitatem Ecclesiasticam, eò quod primus in ordine non illico principatum aut superioritatem aliquam denotet, sed inter æquales etiam primus aliquis ut sit, præsertim in collegio aut consortio aliquo, ipsa exigat naturalis ratio.

XVIII. Fuerunt tamen etiam in Græciâ Archiepiscopi quidam, qui exarchi non erant, neque dioceseos neque provinciæ, ideoque nec patriarchicæ, nec metropolitana δίκαια habebant, sed infra metropolitanos positi nec episcopis quidem præerant, & minus erant quam metropolitæ. Hujusmodi Archiepiscopi in Patriarchatu Constantinopolitano Leone Philosopho imperante triginta novem fuerunt, metropolitani verò octoginta, uti patet ex notitiâ ab eodem Leone descriptâ apud Codinum Curopalatam pag. 379. Originem istorum Archiepiscoporum Autor eucharistici de region. & Ecclesiæ suburbicar. part. 2. c. 5. arcescit ex canone Concilii Chalcedonensis 12. sed ex vetustissimo libro Thuanæ bibliothecæ emendato, & in hunc modum descripto: Quæcumque verò civitates jam per sacras literas nomine metropolitanano funguntur, ipsæ solum honorem consequantur, & is qui huic Ecclesiæ præest Episcopus, vocetur Archiepiscopus, salvo utiq; proprio jure, quod revera metropolitanae convenit civitati. Certum est, verba illa, vocetur Archiepiscopus, nuspiam

piam aliàs legi, neq; in Græcis neq; in Latinis exemplaribus, si tamen omit-
tantur, videri sententiam canonis planè hiulcam ac deficientem; insertis ve-
rò illis optimè cohærere omnia, nempe Archiepiscopos vocari debere illos,
qui veri non erant metropolitani, sed in inferiori classe constituti, eò quod
civitates, quibus præsidebant; noviter ab Imperatore per pragmaticam san-
ctionem in metropoleon numerum evectæ essent. Non ergo aliam nisi ho-
noris prærogativam habebant, secundum quam primi post metropolitam
erant Episcopi. Quo pertinent verba in Theodori Balsamonis responso,
de patriarcharum privilegiis, quod habetur in Jure Græco Romano ab Johan-
ne Leunclavio edito tom. 1. pag. 442. *Gothia quidem Antistes non propterea
vocatur Archiepiscopus, quod Episcoporum princeps & ordinator sit, sed tanquam
principium Episcoporum. Quippe sanctis à patribus est sancitum, ut ea diœceses,
quæ multas habent Urbes sub Episcoporum gubernatione constitutas, à metropoli-
tanis administrantur: quos etiam ipsi canones appellant primos. Quæ verò sub
se non habent urbes aliquas, episcoporum regimini subditas, archiepiscopos ha-
beant pontifices: ut inferiores hæc quidem sint metropolibus, at episcopatibus supe-
riores.*

XIX. Atq; id quidem ita, uti exposui, in Oriente receptum erat. In
Occidente verò mos invaluit, ut metropolitani omnes Archiepiscopi dice-
rentur. Quo tempore autem ita vocari cœperint, incertum adhuc est.
Primam eorum mentionem invenio factam in Concilio Matifconensi anno
DLXXXI. habito, *can. 6.* In concilio enim Turonensi II. quod anno DLXX.
celebratum fuit, itemq; in Lugdunensi primo, & Bracarenfi secundo, quæ
deinceps secuta sunt, Metropolitani adhuc dicuntur, non Archiepiscopi.
In synodo autem Svesionensi anno DCCXLIV. Pipinus Dux & Princeps
Francorum plurima disposuit ad externam disciplinam facientia. Inter
alia ait: *Idcirco constituimus per consilium Sacerdotum & optimatum eorum, &
ordinavimus per civitates legitimos Episcopos. Et idcirco constituimus super
eos Archiepiscopos. Abel. & Adobertum, ut ad iudicia eorum de omni necessitate
Ecclesiasticâ recurrerent tam Episcopi, quam alius populus, &c.* Ab eo tempore
Archiepiscopi nomen sæpius occurrit, & ei tribuitur, qui aliàs metropoli-
tanus sive apud Græcos exarchus ἑπαρχίας h. e. provinciæ dictus fuit, sive
ut Justinianus explicat l. 29. *C. de episc. aud.* qui in episcopos minores ex sa-
cris regulis potestatem habet. Hic enim propriè dicitur metropolitanus.
Impropriè verò & honoris tantum causâ metropolitani dicebantur olim
nonnulli, qui nullas sub se habebant provincias, nullos Episcopos. Atq; hi
nec ἑπαρχοι dicebantur, propterea quod ἑπαρχίας, h. e. provincias, quas
regerent, nullas habebant, & metropolitano provinciæ, ut alii episcopi, sub-
erant, & honore sòlo metropolitico gaudebant, quos etiam Archiepiscopos
dictos fuisse; paulò ante notavi.

XX. Metropolitanos à metropoli provinciæ, in quâ sedem habent, vocari, ipsa vocis similitudo comprobat. Urbes scil. distinguebantur Romanis in maximas, majores, & minores, l. 6. §. 2. ff. de excuf. tutor. quarum quæ maximæ, metropoles erant. Dicebantur etiam provinciarum capita, l. 7. ff. de off. Procons. Metropoles autem exinde, quod sint quasi matres reliquarum urbium, vel quod inde coloniæ deductæ, vel quod sint præcipuæ inter reliquas civitates, quibus propterea honor & reverentia debeat. In dignitate enim constituitur Urbs, quæ in metropolin evehitur, l. un. C. de metropol. Beryt. Sedes in illis suas habebant provinciæ præfides, Vicarii, Rectores. Et quia vetus Ecclesia πολιτεία suam plerumq; ad civilem Reip. formam instituere solita fuit, inde factum, ut qui in metropoli tali sederet Episcopus, præ cæteris totius provinciæ Episcopis præcipuus esset, ut reliquorum caput. Τοῖς γὰρ πολιτικῶν καὶ δημοσίων τύποις καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθεῖται. Civiles & publicas formas ecclesiasticarum quoq; parœciarum ordo consequatur, uti legitur in Concilii Chalcedonenfis can. 17.

XXI. Ita, exempli gratiâ, Pontica diœcesis suum habuit Vicarium, cujus jurisdictioni suberat Galatia, Pontus & Cappadocia. Sedes ejus constituta fuit Cæsareæ in Cappadocia, Mazaca primùm dictæ, quam etiam Cappadocum Reges olim elegerant, ut ibi Regni Lares figerent, quia gentis erat velut umbilicus. Hæc ergo Cæsarea etiam in rebus Ecclesiasticis jus metropolitanicum exercuit per diœcesin Ponticam, imò non metropolitanicum tantum, sed etiam Patriarchicum. Fuit enim Cæsareensis Episcopus exarchus totius diœceseos Ponticæ. Reliqui in singulis provinciis ei subiecti metropolitani erant, & in Occidente Archiepiscopi dici potuissent. Ita in Thraciâ diœcesi tot erant Ecclesiasticæ metropoles, quot ex notitiâ Imperii constat, fuisse provincias, nempe sex numero: In Asianâ undecim, & sic porrò.

XXII. Quia verò ex dispositione Imperatorum fieri quandoq; solebat, ut provinciæ dividerentur, & duæ metropoles constituerentur, aut etiam ex aliâ aliquâ causâ contentiones inter Episcopos circa jus metropolitanicum oriebantur, factum inde, ut potestas ab honore secerneretur sæpè numero, & alteri τὰ πρεσβῆα τ' ἐπιμήσ, alteri verò ἐξουσία, sive πρεσβεία simpliciter adjudicarentur. Qui Georgii Codini Curopalatae notitiam metropoleon, quæ Patriarchæ Constantinopolitano sub Andronico Palæologo paruerunt, perlustrat, tres inveniet classes metropolitanorum. Prima est eorum, qui metropolitani simpliciter dicebantur. Hi nec ullis Episcopis præerant, nec ullam provinciam sub se habebant. Honorarii tantum erant metropolitæ & ὑπερῆμοι duntaxat inscribebantur, non etiam exarchi quandoquidem nullam exarchiam habebant, h. e. nullam provinciam, cujus

cujus exarchi dici possent. Tales sunt, quos apud Græcos Archiepiscoporum nomine venire dixi supra. *Secunda* classis est eorum, qui ἐξάρχου ἢ ὑπερτικοὶ dicebantur, alias ἐξάρχου τῶν ἐπαρχιῶν, qui singulas provincias regebant, & non πρεσβεία tantum τῆς πρῆς habebant, sed etiam ἐξουσίαν. De his duabus classibus sub speciali hâc inscriptione agit dicta Notitia: Περὶ τῆς τάξεως τῶν θρόνων τῶν μητροπολιτῶν. Τίνας αὐτῶν λέγονται ἐξάρχου ἢ ὑπερτικοί, τίνας ὑπερτικοί μόνον. De ordine thronorum metropolitanorum, quinam ex illis dicantur Exarche & Hypertimi, & qui ὑπερτικοί tantum. Postquam autem exarchos & hypertimos recensuisset concludit: Μέγροι τῶν οἱ ἔχοντες τὰς ἐξουσίας. Οἱ δὲ λοιποὶ πάντες μητροπολιτῶν ὑπερτικοί μόνον ὀνομάζονται, ἢ ἐκ ἐξάρχου. Hactenus de illis, qui exarchias habent. Reliqui omnes Metropolite Hypertimi solum titulo afficiuntur. *Tertia* classis est eorum, qui ὑπερτικοὶ ὑπερτικῶν, ἢ ἐξάρχου dicebantur, quasi dicas metropolitæ metropolitanarum & exarchi dioceseon, qui non singulis tantum provinciis, sed integris dioceseibus, honore saltem ac nominatenus præsidebant, quales fuerunt Ponticæ, Thracicæ & Asianæ dioceseos exarchi, postquam Patriarchæ Constantinopolitano subiecti fuerunt. Eorum mentionem facit Notitia statim ab initio: Οἱ Καισαρείας Καππαδοκίας, ὑπερτικῶν ὑπερτικῶν, ἢ ἐξάρχου πάσης ἀνατολῆς. &c.

XXIII. Jus metropolitanicum alias vocatur τὸ κῦρ. Idq; potissimum in potestate ordinandi Episcopos comprovinciales, tum & in potestate convocandi synodum se exferit. Adeo, ut si tale nihil competat Metropolitanano, ἀκύρως nomen istud ei competere, jure dixeris. Sed & potestas ordinandi non apud omnes eodem modo se habuit. Fuere enim, qui nullius Patriarchæ præmissio vel requisito consensu cum ipsi ordinabantur à comprovincialibus Episcopis, tum Episcopos subiectarum sibi ac suffraganearum civitatum ordinabant. Quo jure olim ac more usi Italiæ, Africæ, Galliarum, Hispaniarum, & totius Occidentis metropolitani, & magnâ ex parte Orientis, qui quantum ad hoc ἀυτοκέφαλοι omnes erant, licet aliis primatibus subessent, quibus id honoris & prærogativæ concessum fuit, propter provinciæ primariæ, cui præsidebant dignitatem, ut totius diocesis primates dicerentur. Alii verò Episcoporum quidem sibi subditorum liberam nec ab ullius Patriarchæ autoritate dependentem ordinationem habuere, sed ipsi à Patriarchâ, qui toti diocesi præerat, ordinabantur, & sic penè ad plenum illi Patriarchæ subiacebant, à quo τὴν χειροτονίαν accipiebant. Tales erant sub Patriarchâ Constantinopolitano Asianæ dioceseos Ponticæ & Thracicæ metropolitani omnes, cum exarchis tribus illarum dioceseon, postquam Regiæ Urbis Sedi subiecti fuerunt. Alii porrò metropolitani penitus & ad plenum Patriarchæ illius, cui subiacebant, jugum & impe-

imperium subiere. Nam nec ipsi ordinari, nec suorum Episcoporum ordinationem facere sine consensu & conscientia Patriarchæ diœceseos poterant, nec quicquam omninò gerere aut administrare in propriâ provinciâ, sine ejus auctoritate. Idq; axioma habuit in primis Patriarcha Alexandrinus, ut nihil rerum geri in totâ Ægypti diœcesi potuerit, nullus Episcopus creari constituiq; ipso inconsulto, uti patet ex canone Niceno sexto & Chalcedonenſi trigesimo.

XXIV. Quod synodorum celebrationem attinet, certum est, Episcopos provinciæ non posse convenire sine consensu metropolitani. Idq; ita definivit Concilium Antiochenum *can. 20. Metropolitanus provinciales Episcopos admonente. --- Nullis verò liceat per se Synodos celebrare sine iis, quibus metropoles creditæ sunt.* Et talis synodus, quæ convocante & præſente metropolitano coit, dicitur perfecta, *can. 16. eod. Perfecta verò Synodus ea existimatur, cui provinciæ Metropolitanus interfuerit.* Nec potest sanè aliter naturalis ordo conservari,posito, metropolitanum supremum esse in suâ provinciâ Episcopum, & habere $\pi \kappa \rho \theta$. Ordo enim ille superiores & inferiores continet, quorum alii imperant, quicq; scil. suo modo, alii parent. Nec possunt ergò, qui parere debent, quales sunt Episcopi inferiores, inviolare jura imperantis, h. e. metropolitani sui. Et si convenerint ergò illi sine jussu vel consensu metropolitani sui *ἀτάκτως*, id fieri, & inter collegia prohibita conventum istum censeri debere meritò dixerim: præsertim cum ad illum, non ad Episcopos suffraganeos pertineant negocia totius provinciæ. Sic enim statuunt iidem Antiocheni Patres *can. 9. Episcopos, qui sunt in unâquâq; provinciâ scire oportet, Episcopum qui metropoli præest, curam & sollicitudinem totius provinciæ suscipere. --- Unde placuit, eum quoq; honore præcedere, reliquos autem Episcopos nihil magni momenti sine ipso agere secundum antiquum à patribus nostris constitutum canonem: aut ea tantum quæ ad uniuscujusq; parœciam pertinent, & regiones quæ ei subsunt.*

XXV. Quanquam verò Synodus provincialis coïre non poterit sine Metropolitanus jussu & consensu, & illius etiam in eâ præcipua fuerit auctoritas, constituere tamen omnia ex communi comprovincialium & suffraganeorum suffragio oportebat. Nec enim perinde se in Synodo habebat Metropolitanus, uti princeps secularis in comitiis statuum suorum, ut auditis tantum eorum sententiis, ipse nihilominus liberè deinceps, quod sibi optimum visum fuerit, penes se statuat & decernat; sed tenetur Metropolitanus suffragia exquirere, & ex pluralitate eorum decernere. Ideoq; dicitur in dicto Canone Antiocheno 9. *in fin. Τὸν ἐν τῇ μητροπόλει πρεσβύτην Ἐπίσκοπον μηδὲν πράττειν ἄνευ τῶν λοιπῶν (Ἐπισκόπων) γνώμης, Metropolitanum nihil debere agere sine reliquorum sententiâ.* Quod quidem non ita intelligendum est, ac si metropolitanus ad levisſimam quamque licem

litem dirimendam debeat omnium suffragia rogare & colligere aut Synodum convocare; sed explicari id debet de rebus magni momenti. *Ne dixeris*, inquit Theodorus Balsamon ad can. 34. *Apostol. esse intelligenda de omnibus, que ab illo facienda sunt, sed de iis tantum, que sunt magni momenti. Si enim hoc dixeris, is qui ordinat ei, qui ordinatur, suberit, cum is quidem omnino prohibeatur absq; sententia eorum, qui ei subsunt, aliquid agere: illi vero Primi presentia ad ea tantum, que sunt magni momenti opus habeant, quod est absurdum.*

XXVI. Quod verò sæpiusculè dictum hætenus est, Episcopos comprovinciales subjectos esse metropolitano & exarcho *της επαρχίας*, id non ita accipientium est, ac si in eos absolutam habeat potestatem metropolitanus, ita ut iudicare eos aut condemnare, aut quicquam in eorum diocæsi-bus pro libitu constituere queat. Tale enim quid nihil potest extra Synodum & sine suffragio Episcoporum comprovincialium, uti in primis id patet ex *caus. 9. q. 3.* apud Gratianum. *Si enim*, inquit Ivo Episcopus Carnotensis *epist. 83.* concessum fuerit, ut metropolitanus in Ecclesiis comprovincialibus absq; consensu Episcoporum, qui eis præsent, quicquid voluerit, valeat imperare, clericos earundem iudicare, vel ab officio suo suspendere, dignitati Episcoporum indigna fiet violentia & auctoritati sanctorum Patrum ruinosam injuria. Sed ejus potestas administrandi in primis in eo conspicitur, quod, quicquid de comprovincialium Episcoporum causis, eorumq; Ecclesiarum & Clericorum atque secularium necessitatibus agere aut disponere necesse fuerit, hoc communi consensu comprovincialium agatur pontificum, non aliquo dominationis factu, sed humili atque concordi administratione *c. nullus 9. q. 3.* ita tamen, ut metropolitanus directorium habeat, & exsequendi facultatem. Nec malè proinde Ivo *d. l. &* alibi sæpius, *epist. scil. 60. 65. 236.* utitur verbis Nicolai Papæ ad Radulfum Bituricensem Archiepiscopum: *Primates enim vel Patriarchas nihil privilegii habere præ cæteris Episcopis, nisi quantum sacri canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus; ita ut secundum Nicenas regulas sua privilegia servantur Ecclesiis.*

XXVII. Multo ergo minus excusari poterunt Archiepiscopi illi, qui dominatum aliquem in sibi subjectos Episcopos affectant, eosque tantum non servos faciunt. Eâ de re conqueritur Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis *lib. 5. epist. 5.* Unum tamen, inquit, absq; omni penè conditione profero, non videri mihi Burdegalensis Metropolitanus in hac Engolismensi electione gressus rectos, oculum simplicem. Sed magis in eâ querere, que sunt mercenarii, quam pastoris, que sua sunt, quam que Jesu Christi. Et, ut filiali presumptione loquar, & que ab universis penè partium illarum & nostrarum dicuntur, vobis ut Patri nota faciam. Vult, ajunt, Burdegalensis ita sibi subdere Engolismam, sicut subdidit Xantonas: ut in Ecclesiis illis non tam habeat Episcopos, quam ministros, non tam præfules, quam sibi in omnibus obsequentes. Hoc est, ajunt, ejus propositum,

fitum, hæc intentio, hæc in istis religio: ut expensis propriis parcat, & suffraganeis Episcopis, ut capellanis utens, non suum sed eorum penu exhauriat.

XXVIII. Ridiculum est, quod ex Archiepiscopatu in Regno existente æstimari debeat majestas Regis. Et tamen hæc ipsa causa fuit, ut Ecclesia Pragensis simplicis antea Episcopatus titulo decorata in Archiepiscopalem deinceps sedem eveheretur. Rem gestam exponit Johannes Bertellius Abbas Epternacensis in *histor. Luxemburg.* Johannes Rex Bohemiæ excommunicatus fuerat ab Nankero Episcopo Vratislaviensi propter occupatum castrum aliquod ad Ecclesiam Vratislaviensem pertinens. Inter alia acerbiora verba Nankerus Johannem non Regem sed Regulum esse dixerat. *Missis igitur Rex duobus ex primariis aule suæ ministris ad Nankerum Episcopum interrogari eum jussit, quam ob causam Reguli nomen ei imponens Regem esse negasset. Respondit Episcopus, minimè Regis majestate pollere eum, qui in Regno suo metropolitanum Præsulem nullum haberet, & qui pro inauguratione sua prece & pretio aliunde sibi conduceret Archiepiscopos, quod cum in hunc quadrare nullus ignoret, meritò non Regem, sed per diminutivum eundem esse appellandum Regulum & omnium Christianorum Regum minimum affirmabat.* Hoc sermone commotus Rex omni deinceps studio curavit, ut Episcopatum sui Regni aliquis in Archiepiscopatum proveheretur, prout postea per Clementem VI. Pontificem Ecclesia Pragensis nomen hoc accepit. Sed Nankeri istud judicium natum fuit ex absurdâ Canonistarum sententiâ, qui ex Pelagii I. decreto provinciam dicunt esse illam, quæ habeat decem aut undecim civitates & unum Regem & totidem minores potestates sub se, & unum Metropolitanum, aliosq; suffraganeos decem vel undecim Episcopos judices, uti habetur *c. scitote 6. q. 3.* Sed vix erit, ut sententia ista hodiè aliquem inveniatur ad stipulatorem.

CAP. XII.

De Episcopis simplicibus sive in inferiori gradu constitutis.

I.

DE his in genere brevior nunc erit dicendi ratio, quandoquidem specialius deinceps eorum jura & privilegia consideranda venient. Describit autem Episcopum Concilium Antiochenum *can. 9.* quod potestatem habeat sue parœciae, eamq; administret, pro suo quisque studio ac religione, & curam gerat totius regionis, quæ sue Urbi subest, quodque ordinet presbyteros & diaconos & cum judicio singula disponat. Parochia sive parœcia, quæ & regio hic dicitur, est tractus ille, qui sub Ecclesiastico Episcopi regimine continetur. Et est quidem parochi & parochiarum nomen antiquum, sed

sed non tam illustri significatione, nec eadem derivatione. Quando enim origo ejus à verbo *παρίχω* aut *παροχέω* deducitur, significari per parochos solent illi, qui conscendunt in bijugum curram, & eum ducunt, aut etiam, qui necessaria legatis iter facientibus subministrant. Vid. Jac. Cruqv. ad Horat. lib. 1. Satyr. 5. Differt verò ab hâc parochiâ, parœcia sive *παροικία*, quæ est plurium domorum vicinia. *Πάροικος* enim est accola, & parœci hinc dicuntur, qui sanum aliquod accolunt, inde *παροικία* dicitur viciniae conventus, accolarum coitio & congregatio. Et hinc per extensionem vocabulum istud quasi proprium factum fuit cœtui isti, quibus Episcopus præest, & hinc porro applicatum ad regionem illam & districtum, in quo cœtus iste habitat. Sic Vivariensis parochia dicitur Adoni Viennensi, & Suesfionensis Rothaldo in epist. ad Nicolaum. Ita & Hincmarus ad Nicolaum: *Quia non solum diœcesis, verum etiam parochia mea inter duo regna sub duobus Regibus habetur divisa.* Id est, non solum provincia, verum etiam Episcopatus Remensis.

II. Talis Episcopus in jure Canonico communiter dicitur Diœcesanus à diœcesi, cujus vocabuli ambiguitates supra exposui. Postquam enim Terrarum orbis, quousque Ecclesiæ Christianæ is patuit, in certas diœceses distributus fuit, unaquæq; diœcesis ad vitandam confusionem certo Episcopo, à quo regeretur, commendata est. & ita quidem, ut extra diœceseos suæ limites Episcopus ille nihil quicquam possit, quod quidem regimen & munera Episcopalia concernit. Ex quo deinceps factum, ut nullus crearetur Episcopus, nisi qui certæ diœcesi prius addictus esset. Unde disputatum superiore seculo fuit in Concilio Tridentino, num rectè à Pontifice Romano constituantur Episcopi Titulares nullam omninò ecclesiam, cui præsent, habentes. Nec malè tum disseruit Episcopus Gvadicensis, esse dignitati Episcopali annexum tanquam rem essentialem, habere locum & diœcesin: Episcopum & ecclesiam relativa esse, sicut maritus & Uxor, quorum unum sine altero esse non potest. Adeoq; naturam contradictionis non pati, ut ulla causa creandi Episcopos titulares dicatur legitima. Eorum ordinationem esse curiæ inventum & figmentum humanum, ejusque apud antiquos nullum cerni vestigium &c. apud Petrum Svavis lib. 8. hist. Concil. Trid.

III. Et fuit sanè hoc tum temporis artificium Pontificis Romani, ut titulos ejusmodi Episcopos, Thessalonicenses, Philadelphenses, Ariminenfes, Nazianzenos &c. nullum gregem habentes, nec habituros in Concilium subinde submitteret, augendo factionis suæ numero, & ut prospicerent, ne quid adversus Sedem Romanam decerneretur. In sessione secundâ inter quatuor Archiepiscopos duo erant velut personati, qui Ecclesias, quarum titulis honoris tantum ergo à Pontifice donati fuerant, nunquam oculis suis viderant, Olaus Magnus, Upsaliensis in Sveciâ Archiepiscopus

& Robertus Venantius Scotus, Archiepiscopus Armachanus in Hiberniâ. Duos hos Pontifex Romæ aliquot annos eleemosynâ suâ sustentarat, Tridentumq; augendo numero mandarat à Legatis pendere iussos, ut idem refert Svavis lib. 2. Id verò perquam ridiculum est, in locis illis, ubi vel planè nulla est Ecclesia, vel est quidem, sed quæ Pontificem non agnoscit, creari Episcopos. Et is tamen Episcopus, qui ita ordinatur, ut nunquam sit ad eam Ecclesiam accessurus, quo iurè Episcopus dicatur, viderit ipse, qui absurdi hujus juris conditor est. Pastor nullum habens neque habiturus gregem, pastor non est; nauta sine navi nauta non est, maritus sine Uxore maritus non est &c. Et Episcopi illi eâ conditione accipiunt titulum, ut ministerium nullum debeant exercere, uti eos perstringit Marcus Antonius de Dominis de Rep. Eccl. l. 2. c. 7. n. 26.

IV. Quandoquidem verò, ut supra diximus, Episcopus ita quasi affixus est diœcesi suæ, ut non possit ab eâ, quod in sequentibus plenius ostendemus, sine sufficiente causâ divelli, ubivis quidem locorum, quoad diœcesis ista se extendit, potestatem suam exserere potest, sedem tamen non alibi habere debet, nisi in celebriore ejus diœceseos civitate. Constitutum id jam diu legitur in Concilio Sardicensi can. 6. Licentia verò danda non est ordinandi Episcopum aut in vico aliquo aut in modicâ civitate, cui sufficit unus presbyter: quia non necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi & auctoritas. Non debent illi ex aliâ provinciâ invitati facere Episcopum, nisi aut in his civitatibus, quæ Episcopos habuerunt, aut si qua talis aut tam populosa est civitas, quæ meretur habere Episcopum. Decreti hujus causam Baronius ad ann. 347. n. 49. hanc fuisse conjicit, quod Ariani Ischyram Athanasii accusatorem in pago aliquo Episcopum fecissent, quod pluribus refert Athanasius ipse apolog. 2.

V. Erat verò idem jam ante in Concilio Laodicensi constitutum can. 57. Quod non oportet in vicis & regionibus (sive agris, ἐν ταῖς χωραῖς, in quibus, uti Zonaras explicat, neq; Urbes, neq; ulla hominum frequentia est. Gratianus verò c. non debere dist. 80. pro regionibus, reponit castellis) Episcopos constitui, sed visitatores (ἀλλὰ περιουτοῦς. Antonius Contius in notis marginalibus, in Græco legere se ait: Ἡ περιουτοῦς, & hinc legendum apud Gratianum, seu visitatores, sed rectior fortè lectio communis, quam tenet codex Canonum Ecclesiæ universæ à Justello editus, quamq; secuti sunt Commentatores Græci Balsamon, Zonaras & Aristenus) Eos autem qui antehac constituti fuerunt, nihil agere sine consensu Episcopi civitatis. Περιουτοῦται illi presbyteri erant Episcoporum vicem in peragrandis & visitandis rusticanis parœciis sustinentes. Περιουτοῦται δὲ λέγονται, inquit Zonaras ad hunc can. Ἄλλ' τὸ περιεχεσθαι ἢ καταρτίζειν τὰς πύξας μὴ ἔχοντας καθέδραν οἰκίαν, quod nullibi propriam sedem cathedramq; habentes huc illuc vagen-

vagentur, ut fideles in fide conservent. Istud officium inter cætera *παις* *ἱερέων ἀρμόζειν*, sacerdotibus five presbyteris convenire notat Johannes Episcopus Citri in responsis, quæ habentur in jure Græco-Romano *lib. 5.* Quomodo & in Concilio Chalcedonenfi Alexander quidam, *actiōe 4.* & Valentinus quidam, *act. 10.* uterq; presbyter & *περοδευτής* commemoratur. In notis ad Codinum Curopalatam *de offic. Constantinop. cap. 1.* quas addit Jacobus Goarus ex Allarianis *ὁ περοδευτής* explicatur, quod sit *ὁ περιπατῶν ἐν παιδεύειν* & *τὰς ἑλόντας βαπτίζωναι τῇ ὀρθόδοξῳ πίστι.* Quod circumambulet, & in orthodoxâ fide baptizari cupientes instruat.

VI. Sed revertimur ad propositum, quod fuit, ut ostenderemus, non nisi in civitatibus celebrioribus institui debere Episcopatus. Idem decretum fuit in Concilio Toletano XII. *cap. 4.* occasione ejus, quod Emeritensis Episcopus Stephanus in Concilio proposuisset, coactum se à Wambâ Principe in monasterio villulæ Aquis Episcopum instituisse, ejusque rei veniam petiisset. Dixit enim (sunt verba ipsa à Patribus Concilii scripta) *violentiâ Principali se impulsus fuisse, ut in monasterio villulæ Aquis, in quâ venerabile corpus sanctissimi Pimenii Confessoris debito quiescit honore, novam Episcopalis honoris ordinationem efficeret.* Et ideò quia indiscreto & facillimo assensu, injustis Wambæ Principis jussionibus parens, novam & injustam illic Pontificalis Sedis prelectionem induxerit, ubi Canonica institutio id fieri omnimodâ ratione refellit, prædictus idem Vir prostratus humo, medicamine nostri præcepti & sibi veniam dari petiit, & quid potissimum oporteret fieri de personâ ejus, qui illic ordinatus fuerat, nostri oris sententiâ decernendum poposcit. Sed quia veraciter imò communiter noveramus, prædictum Principem consilio levitatis agentem, non solum præcepisse, ut in prædicto loco Aquis Episcopus fieret, sed etiam ita eum consuetis obstinationibus desinisse, ut hic in suburbio Toletano in Ecclesiâ Prætoriensis sanctorum Petri & Pauli Episcopum ordinaret, nec non & in aliis vicis vel villulis similiter faceret, ideò Canonum instituta perlecta sunt. Quibus perlectis decreverunt Patres, Episcopatum illum prorsus tollendum esse, & addunt: Jam verò de cætero generale ponentes edictum: Si quis contra hæc canonum interdiciâ venire conatus fuerit, ut in locis illis Episcopum eligat fieri, ubi Episcopus nunquam fuit, anathema sit in conspectu DEI omnipotentis. Et insuper tam ordinator, quam ordinatus gradum sui ordinis perdat, quia non solum antiquorum Patrum decreta, sed & Apostolica ausus est convellere instituta.

VII. Idem aliquando contigit in Galliâ. Ægidius enim Episcopus Remensis presbyterum quendam, nomine Promotum, insanâ ambitione flagrantem, Episcopum fecerat in Castro Dunensi, qui vicus est in diœcesi Carnotinâ. Pappolus Episcopus Carnotensis indignè id ferens Ægidium accusat in Synodo Parisiensi quartâ. Recognitâ hunc in modum objurgant Ægidium Episcopi congregati: Dominus Pappolus Episcopus mediocritati nostræ detulit in querelam, in castro Dunensi, parœciâ deniq; Carnotinâ, quod

castrum nec ad territorium civitatis vestra, nec ad vestram provinciam manifestum est pertinere, à vobis contra omnem rationem & contra canonicam disciplinam Episcopum consecratum. Et licet secundum prisca beatissimorum Patrum decreta potuit huiusmodi excessus in vestra injuriâ acerbius coerceri; sed nos caritatis jura servantes beatitudini vestrae indicamus, ut presbyterum ipsum, nomine Promotum, qui omisâ severitate Canonica à vobis dicitur tam temere consecratus, ut justè debeat de gradibus ipsius dignitate deponi, sicut Canonum constituta sanxerunt, ad vos evocetis, vel vobiscum retineatis, ut injuriam nec Ecclesie, nec Sacerdoti suo ulterius debeat irrogare.

VIII. Negari tamen nequit, diversam ejus rei rationem aliquando habitam fuisse, prout scilicet cujusque loci consuetudo admisit. *Neg. enim, ait Sozomenus lib. 7. hist. Eccl. c. 19. in omnibus Ecclesiis, quamvis eandem fidei doctrinam profiteantur, easdem traditiones per omnia similes reperire licet. Certè in provinciâ Scythiâ, quamvis multe Urbes sint, unus est omnium Episcopus. In aliis autem provinciis interdum etiam vici consecratos habent Episcopos, sicut in Arabiâ & in insulâ Cypro animadverti, & apud Novatianos ac Montanistas, qui sunt in Phrygiâ. &c.* Et quot verò leguntur in subscriptionibus decretorum synodaliū nomina Episcoporum, quorum sedes planè ignobiles fuerunt & obscuri nominis? quibus equidem sola hæc gloria relicta fuit, si locum, à quo nulla sibi fama expectari poterat, eruditione & industriâ suâ celebrem redderent. Illud obiter noto, malè colligere ex c. *Salvator de præbend. in extrav. comm. Petrum Gregorium de benef. c. 17. ut singulare, quod quando Episcopatus alicubi ponitur, inde fiat civitas. Quid enim opus fuisset, ne in villis aut pagis constituerentur Episcopi, prohibere, si per constitutionem istiusmodi illicò nasceretur ex villâ civitas. Imò verò, ut Pontifex in d. c. Salvator, episcopatus novos instituere posset, disertis verbis villas in civitates erigere oportuit, ne peccaret scilicet in antiquos canones.*

IX. Uti verò noluerunt Ecclesie Doctores, in pagis aut villis sedes Episcopales erigi, ita summo studio caverunt, ne in una civitate duo aut plures Episcopi suas haberent sedes. In antiquissimo Concilio Nicæno canon octavus his verbis concluditur: *ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο Ἐπίσκοποι ᾖσιν, ne in civitate duo sint Episcopi.* Ad hunc provocat Augustinus *epist. 110.* quando ait: *Sedi cum patre & Episcopo meo sene Valerio, quod in Concilio Nicæno prohibitum nesciebam.* Eundem canonem in mente habuit Pacianus Episcopus Barcinonensis, quando in *epistolâ ad Sympronianum* scribit: *Nec jus nec fas sacerdotii singularis patitur, ut uno eodemque tempore duo sint ejusdem Ecclesie Episcopi.* Itemque Ado Viennensis in *Chronico ad ann. 810.* Canonica *autoritas est, in unâ civitate duos Episcopos non esse.*

X. Quod si quis Episcopali dignitate insignis propter hærefin loco motus, & instituto interim alio ad Ecclesiam reversus fuisset, aut aliàs duo Episcopi in eadem civitate quâcunque ratione concurrerent, uti post extinctum

Etum schisma contingere solebat, tum alteruter jubebatur vel ruri Chorepiscopi nomine suburbanas & rurales parœcias administrare, vel solo Episcopi nomine & honore seruato primum locum in presbyterio obtinere. Patet id ex dicto *canone 8.* Concilii Nicæni, itemque ex Concilii Regi-
ensis *cap. 3.* quod ita se habet: *Quod ergo in quibusdam schismaticis magis quam hereticis recipiendis Nicænum Concilium statuit à singulis per territoria sua, hoc etiam presens conuentus in hoc statuit ab omnibus seruari debere, id est, ut cuicumq; de fratribus tale aliquid charitatis concilia dictauerint, liceat ei in unam parochiarum suarum ecclesiam concedere, in qua aut Chorepiscopi nomine, ut idem canon loquitur, aut peregrinã, ut ajunt, communionem foveatur. --- Ne unquam in ciuitatibus, nisi sub Episcoporum absentia offerre presumat, nec ordinare vel ultimum clericum, nec in eadem quidem Ecclesia, quæ illi cuiuscumq; misericordia fuerit attributa, nec ulli Episcoporum vel succedente etate, assumpto aliquo in rudimentis suis huic in aliquo quasi pro etatis reuerentia, cedere liceat, nec usquam ipsi quicquam de Episcopatibus officiis usurpare, præterquam in Ecclesia, quam cuiusquam misericordia fuerit adeptus, in qua ei solum Neophytos confirmare. Et ante presbyteros offerre conceditur. Et: Exemplum nobis sistit ipsum Concilium Nicænum in Meletio, de quo videnda ejusdem Concilii Epistola Synodica apud Theodoretum *lib. 1. c. 9.* Et aliud in Eustathio quodam Concilium Ephesinum in epistola Synodica ad Synodum Pamphylia *tom. 1. ad for. append. 1. cap. 1.* Talis igitur Episcopus omni Pontificali potestate exutus ~~æquid potestatem~~ solum habebat & *πρωτη*, honorem & sedem: honorem in nomine Episcopo parilem, sedem non Episcopi, sed inter presbyteros primam.*

XI. Seculo quarto inter Liberium & Felicem Pontifices Romanos schisma extitit. Liberius enim eo, quod in Athanasium subscribere nollet, in exilium à Constantio Imperatore Arrianis obnoxio missus, & in ejus locum Felix Romanæ Ecclesiæ Diaconus successit. Sed cum populus Romanus impensè diligeret Liberium, adeo, ut ejus causâ seditio exorta esset, Imperator Romam redeundi potestatem Liberio concessit. Scripserunt etiam Episcopi, qui Sirmium convenerant, ad Felicem & ad clerum ejusdem ciuitatis, ut Liberium susciperent, utque ambo Apostolicam sedem gubernarent & simul sacerdotio fungerentur absque ullâ disensione, & quicquid molestiæ acciderat propter Felicis ordinationem atq; absentiam Liberii, oblivioni traderent, uti refert Sozomenus *lib. 4. cap. 15.* Sic igitur restitutus fuit Liberius, sed cum populus Romanus duos Episcopos terre nollet, scribit Theodoretus *l. 2. c. 17.* Felicem sese recepisse & ad aliam Urbem migrasse. Philostorgius *lib. 4. n. 9.* nomen quidem Episcopi retinuisse, sed nulli certæ Ecclesiæ præpositum fuisse. Sozomenus *d. l.* modicum tempore supervixisse, & Liberium solum Ecclesiam administrasse. *Quod quidem,* inquit Sozomenus, *divina providentia ita dispensavit, ne sedes Petri debonestaretur, à duobus præsulibus simul gubernata: quod discordiæ signum.*
Et ab

¶ ab Ecclesiasticis legibus alienum est. Viderat uterq; Episcoporum Sirmii congregatorum consilium non usquequaque conveniri canonibus, neque Ecclesiæ utile esse. Et sic ergo prudenter loco cedit Felix, quod præsertim populo Romano non usq; adeo gratus & acceptus esset.

XII. Singulare est, quo Africâ Donatistarum schismate laborante, pacis resuscitandæ & componendæ studio Catholici Episcopi Donatistis Episcopatus obtulerunt confortium & honorem confessus. Verba in actis collat. Carthag. 1. cap. 16. sic habent: *Sic nobiscum ejus teneant unitatem, ut non solum viam salutis inveniunt, sed nec honorem Episcopatus amittant. --- Poterit quippe unusquisq; nostrum honoris sibi socio copulato vicissim sedere eminentius, sicut peregrino Episcopo juxta confidente Collega. Hoc cum alternis Basilicis utrisq; conceditur, uterq; ab alterutro honore mutuo prevenitur: quia ubi præceptio charitatis dilataverit corda, possessio pacis non fit angusta, ut uno eorum defuncto, deinceps jam singulis singuli pristino more succedant nec novum aliquid fiet, nam hoc ab ipsius separationis exordio in eis, qui damnato nefarie discissionis errore unitatis dulcedinem vel sero sapuerunt, catholica dilectio custodivit. Consimili modo in Concilio Chalcedonensi act. 14. decretum fuit, sicubi Athanasius Parenorum Episcopus in sedem suam restitutus fuisset, ut Saxinianus, qui post ejus remotionem ordinatus fuerat, Episcopalem dignitatem retineret veluti substitutus ejus, & ex Ecclesiæ facultatibus aleretur. Sed hæc omnia ex dispensatione facta censeri debent.*

XIII. In veterum scriptis sæpè occurrit comparatio Ecclesiæ cum sponsâ aut uxore, & Episcopi cum sponso aut marito, ita ut matrimonium utrobq; statuatur individuum & insolubile. Quæ similitudo ita placuit Canonistis, ut nihil frequentius apud eos occurrat. Pseudo-Euaristus apud Gratianum c. 1. sicut 7. q. 1. *Sicut Vir non debet adulterare Vxorem suam: ita nec Episcopus Ecclesiam suam, id est, ut illam dimittat, ad quam fuit sacratus absq; inevitabili necessitate, aut Apostolicâ vel regulari mutatione, ut alteri se ambitus causâ conjungat. Et sicut Uxori non licet dimittere virum suum, ut alteri se, vivente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, licet fornicatus sit Vir ejus: sed juxta Apostolum aut Viro suo debet reconciliari, aut manere innupta: ita Ecclesiæ non licet dimittere Episcopum suum, aut se ab eo segregare, ut alterum vivente eo accipiat, sed aut ipsum habeat, aut innupta maneat: id est, alterum Episcopum suo vivente non accipiat, ne aut fornicationis aut adulterii crimen incurrat. Similiter apud eundem Gratianum c. sicut 21. q. 2. Concilii Remensis hoc legitur decretum: *Sicut in unaquâq; Ecclesiâ unus presbyter debet esse: ita ipsa, quæ sponsa vel Vxor ejus dicitur, non potest dividi inter plures presbyteros, sed unum tantummodo habebit Sacerdotem, qui eam castè & sincerè regat. Unde interdiciamus, ut nullus presumat Ecclesiam inter duos vel plures dividere, quia Ecclesiæ Christi Vxor & Sponsa debet esse, non scortum. Sic & Ivo Carnotensis epist. 131. presbyterum, qui Ecclesiam suam reliquerat, & ad eam reverti inten-**

intenderat, dicit, cubile sponsæ, quâ se indignum vel quam se indignam re-
futando judicaverat, adscendere conari. Idem *epist. 153.* de Ranulfo Du-
nelmenfi Episcopo duarum Ecclesiarum sedes ambiente hanc fert senten-
tiam: *Eliminetur de Luxoviensi Ecclesiâ Ranulfus Dunelmensis Episcopus, ut*
digamia non admittatur. Et *epist. 154.* hunc ejus conatum mœchationem
vocat.

XIV. At verò si quis consideret universa & singula, inveniet, unio-
nem Episcopi & Ecclesiæ conjugium tantum esse per metaphoram, &
ideò, si summo jure agamus, comparari non posse cum vero conjugio. Et
locuti sunt ita veteres, ut ostenderent, quàm arcto vinculo Ecclesiæ ille suæ
esset adfrictus. Imò verò, si rem rectè reputemus, Ecclesia quidem cum
scripturâ dicenda erit sponsa, sed Christi Salvatoris tantum. Unde Cy-
prius *lib. de unitate Eccles.* loquens de Ecclesiâ, quam sponsam Christi ma-
tremq; nostram vocat, *adulterari, inquit, non potest Sponsa Christi. Incor-*
rupta est & pudica. Unam domum novit, unius cubiculi sanctitatem casto pudore
custodit. Similiter Augustinus *serm. 20. Ascensurus in cœlum,* inquit, *ipsam*
rursus Ecclesiam commendavit. Sponsus profecturus sponsam suam amicis suis
commendavit, non ut amet aliquem ipsorum; sed ipsum tanquam sponsum, illos
tanquam sponsi amicos, & non eam admittant lascivo amore corrumpi. Amici
sunt Augustino, qui rectiùs ministri dicerentur, idque proprium videtur
esse vocabulum in Oeconomiâ hâc spirituali: quod ipsum sibi quoque tri-
buerunt Apostoli *2. Cor. III, 6.* Episcopi namque & reliqui, quos Salva-
tor ad sacra peragenda destinavit, ministri sunt, non sponsi, nec conjuges.
Vid. Hieronym. *epist. 83.* Debent igitur ministri tales colere Ecclesiam, ut
Dominam, non ut Uxorem. *Si amicus sponsi es,* inquit Bernhardus *epist. 237.*
ne dixeris dilectam ejus principem meam, sed principem; nihil tuum in eâ vindi-
cans; nisi quod pro eâ, si oportuerit, etiam animam dare debes. Non malè pro-
inde vocabulum sponsi explicat autor libelli *de squaloribus Romanæ curiæ*
editi Basil. ann. 1551. cum Petro Alliaco: *si contingat, inquit, aliquando Papam*
per officium suum honorari vel laudari, dicitur pro laude suâ antonomastice (sive ex
adulatione, sive ex donatione hominum id fiat) quod sit sponsus, dominus & ca-
put Ecclesiæ. Recogitet ergò, quod hoc non potest esse proprie loquendo verum.
Ecclesia enim non habet duo capita, nec duos sponsos, sed unicum, & hoc est Chri-
stus, & non vicarius suus (cum hoc verè sic dici non competit) quem Christus con-
stituit potius custodem sponsæ suæ quàm sponsum. Nihilominus tamen Papa Ro-
manus dicitur sponsus Ecclesiæ à Gregorio X. c. *ubi periculum de elect. in 6.*

XV. Ut maximè verò hæc Ecclesiæ cum Uxore aut sponsâ compa-
ratio claudicet, nec omnimodam inferat similitudinem, semper tamen
creditum fuit veteribus, & indecorum esse & tranquillitati Ecclesiasticæ
parum conveniens, aut in unâ Ecclesiâ duos sedere Episcopos, aut uni Epi-
scopo duas committi Ecclesias. Non minus hoc enim quam illud prohibi-

tum fuit olim. Extat apud Gratianum canon Synodi septimæ five Nicænæ secundæ c. clericus 21. q. 1. his verbis: *Clericus ab instanti tempore non communeretur in duabus Ecclesiis. Negotiationis enim hoc est turpis lucri proprium commodum, & ab Ecclesia consuetudine penitus alienum &c.* Et huc spectat etiam canon decimus Concilii Chalcedonensis: *Non licere clericum in duarum simul civitatum Ecclesiis conscribi.* De Manasse Arelatenis civitatis Episcopo refert Luitprandus Ticinensis lib. 4. hist. c. 3. illi ab Hugone Rege contra jus fasque Veronensem, Tridentinam & Mantuanam commendatas, seu, quod verius esset, in escam datas fuisse Ecclesias. Idque exemplum prolixè deinde perstringit Luitprandus. Quod verò Gratianus sub dictâ *distinct.* 21. q. 1. per aliquot sententias Pontificum probare intendit, posse aliquem duabus simul Ecclesiis præesse, alteri ut commendatæ, ut intitulatæ alteri, id & recentius inventum est, & multis corruptelis obnoxium.

XVI. Cæterùm ad majorem Episcoporum honorem atque reverentiam pertinet, quod in Concilio Carthaginensi IV. c. 35. constitutum legitur. Ut Episcopus in Ecclesia, in confessu presbyterorum sublimior se deat. Ejus sedes dicta fuit cathedra, & hinc quoque Episcopalis Ecclesia cathedralis vocata fuit. Proprium enim Episcoporum munus fuit olim docere. Docebant autem sedentes in solio & cathedrâ. Ac quoties Episcopus aliquis creabatur, collocari in eo solio atque throno solebat, veluti possessionis cujusdam apprehendendæ gratiâ. Ex quo etiam tempus functionis, quo Episcopatum quis tenuit, sessionis spacium dictum est, v. g. Petrus, Paulus &c. fedit tot annis. Et sic factum etiam, ut cathedra quandoque pro honore ac munere Episcopali acciperetur. Sed & ipsâ doctrinâ læpenero vocabulum cathedræ sumitur. Quâ ratione, quod de Pharisæis in Cathedrâ Moïsi sedentibus dixit Christus *Matth. XXIII, 2.* Hieronymus ita explicat: *Per cathedram doctrinam legis ostendit.* Et Hilarius: *jubet legis mandatis omnibus obediri.* Et Theophylactus: *Dominus dicit de his, qui in cathedrâ Moïsi sedent, h. e. his, qui ea, quæ in lege habentur, docent.* Et sic accipio etiam locum Tertulliani *de præscript.* c. 36. *Percurrere Ecclesias Apostolicas, apud quas ipse adhuc cathedræ Apostolorum suis locis præsent, apud quas ipse authentica litera eorum recitantur.* Secus atque putat Nicolaus Rigaltius per cathedras Apostolorum principales Ecclesias ab ipsis Apostolis fundatas accipiens, aut Henricus Valesius, *in addend. ad annot. in Euseb. cathedras & sedes materiales intelligens.*

XVII. Fuit tamen ab antiquissimis temporibus ita usurpatum, ut in æde sacrâ Cathedra Episcopi, quæ Græcè *ἑπίσκοπος* dicitur, in medio locaretur, in eâque sederet Episcopus ex utroque latere adfidentibus presbyteris & adstantibus diaconis. Eâque de re fidem facere potest autor Constitutionum Apostolicarum lib. 2. c. 57. Sedem hanc Episcopi gradatam five gradibus elevatam & velatam describit Augustinus *epist. 203.* Transfit ho-

nor huius seculi in futuro Christi iudicio, nec absida gradata, nec cathedra velata, nec sanctorum occurantium atque cantantium greges ad defensionem; quæ hic honorant, ibi onerant. Linteis scilicet velis cathedras ornare solebant. Unde Pontius diaconus in actis Cyprianis in fin. hæc habet: *Sedile autem erat fortuito linteum, ut & sub ictu passionis Episcopatus honore frueretur.* Linteatas appellat eas sedes Pacianus epist. 2. ad Sympronianum de Novatiano. *Quem, inquit, consecrante nullo, linteata sedes accepit.* Et Ennodius Ticinensis in libello pro defensione Synodi Rom. pro Symmacho: *Ecce nunc ad gestatoriam sellam Apostolicæ confessionis vela mittunt, &c.* Sic & Hebræi, quoties circumcidunt, Mosis cathedram ornant, existimantes, eam ceremoniam præsentiam eius impetrari.

XVIII. Erat hæc cathedra Episcopalis sublimior & velut in fastigio constituta, unde possent Episcopi de superiore loco fideles monere. Sic enim scribit Augustinus enarrat. in Psalm. 126. *Ideo locus altior positus est Episcopis, ut ipsi superintendant, & tanquam custodiant populum.* Et paulo post: *Quomodo enim vinitori altior sit locus ad custodiendam vineam, sic & Episcopis altior locus factus est.* Sed quæ ita bonam primam intentione altiore loco posita fuerunt cathedrae, coeperunt deinceps typho & tumori Episcoporum seculari inservire, ita ut in cathedram illi elevati, ac si esset folium quoddam regium & arx velut imperii, tyrannicam sibi in clerum dominationem vindicarent. Hinc & multo excelssiore loco per absides gradatas & exedras extrui coeperunt cathedrae, ut à tribunalibus nihil omnino distarent. Idque in Paulo Samosatensi reprehendit Eusebius lib. 7. hist. c. 30. *Nam & tribunal inquit & sublimem thronum, non ut Christi discipulus, sibi ipse construxit.* Et de alio cum indignatione refert Sulpitius Severus dial. 2. c. 1. *Quendam nuper, inquit, non sine meo pudore vidi, sublimi solio quasi regio tribunali, celsa sede residentem.*

XIX. Fuit verò etiam hoc aliquando usu receptum, ut in quibusque Ecclesiis à se consecratis Episcopus suam poneret cathedram, quæ ibi fixa permanebant, in signum atque monumentum summæ suæ autoritatis. Coligitur id ex privilegio, quod Gregorius M. dedit monasterio S. Casiani lib. 6. epist. 12. quod inter alia hæc continet verba: *Die siquidem natalis vel dedicationis supradicti monasterii, Episcopo illic missarum sacra conveniat solennia celebrare, à quo tamen ita est hoc officium exsolvendum, ut cathedra ejus nisi prædictis diebus, dum illic missarum solennia celebrat, non ponatur. Quo discedendo, similiter etiam cathedra illius de eodem oratorio auferatur.* Dum non alias cathedram Episcopi, nisi in diebus designatis, poni vult, dum eam auferri jubet & reliquo toto tempore ablatam erit, ex singulari hoc sequitur, communiter cathedram Episcopi in Ecclesiis & monasteriis fixam persistere. Confimiliter Martinus Pontifex in privilegio monasterii Elnonensis apud Aubertum Miræum donat. Belg. pag. 4. prohibet, ne audeat Episcopus ibi cathedram collocare.

XX. Superbum nimis est & à pristinâ Ecclesiasticâ simplicitate alienum, quod post alios docet Augustinus Barboſa *de offic. & potest. Episcopi part. 3. alleg. 80. n. 16.* posse Episcopum in suâ Ecclesiâ Cathedrali uti Baldachino etiam in præsentâ Pro-Regis. Et refert ibi decretum Romæ anno 1603. promulgatum, quo declaratur Episcopis in Ecclesiis Regularium Pontificalia exercentibus licere Baldachinum erigere. Id verò sine dubio ortum exinde, quod supra regiam dignitatem elevata fuerit dignitas Episcopalis, & quod doceri hinc cœperit, longè præſtare Christi Sacerdotes Regibus atque principibus. Quam in rem induci solent dicta veterum Chryſoſtomi: Ἀρχῶν ἐστὶν, καὶ ἀρχῶν ἐκεῖνός (de Rege in antecedentibus sermo fuerat) σημότιος: Gregorii item Nazianzeni: ὅσα ψυχὴ σώματι ἐστὶ κρείττω, πούτω βασιλεῖ ἱεροσύνῃ, anima in quantum præstat corpori, in tantum Regibus sacerdotium, & aliorum, maxime Pseudo-Clementis & Pseudo-Ignatii, quæ congescit Jacobus Uſſerius Archiepiſcopus Armachanus in not. ad Ignatii epist. c. 10. Quæ quidem eminentia, si intra Sacerdotale munus secundum sententiam Pauli *Hebr. V. 1.* cœrceretur, nemo Principum erit, qui non lubenti animo Episcopis eam concesserit. At verò longius progrediuntur Romanæ Ecclesiæ Sectatores, qui istâ præminentiam non contenti inde conficiunt, non solum miserum sacrificulum, sed minimum quoque diaconum in mensâ non tantum Domini, verum etiam communi, Imperatoribus ac Regibus præferendum esse. Idque tuetur in primis Cardinalis Baronius *ann. 57. sect. 31.* allegans, quod Martino à Maximo Imperatore mensâ excepto, in medio ferè convivii, ut moris est pateram Regi minister obtulit: ille Sancto admodum Episcopo potius dari jubet, expectans, atque ambiens, ut ab illius dexterâ poculum fumeret. Sed Martinus, ut bibit, pateram suo presbytero tradidit, nullum scil. existimans digniorem, qui post se biberet: nec integrum sibi fore, si aut Regem ipsum aut eos, qui à Rege erant proximi, presbytero prætulisset. Quod etiam (inquit Cardinalis) si diaconum absq; presbytero habuisset, fecisset. Et hinc à minori ad majus argumentatur Augustinus Barboſa *de off. & pot. Episcopi part. 2. alleg. 1. n. 2.* Si Sacerdotibus propter dignitatem sacerdotalem semper & ubique summa reverentia debetur, quid erit in Episcopis, quibus excellentiora debentur, eâ ratione, quia Episcopatus culmen est omnium dignitatum. Hinc adeò volunt, oportere Principes obsequium præſtare Episcopis, eisque debere προσκύνῃσιν, nec proinde officii metas excedere, si adveniēti Episcopo in occursum eant, si ab equo descendant, & terrâ prostrati eum excipiant, si pedibus equitantem ducant in palatium, si vice stratoris stapedam teneant. Quæ sanè ambitio tantum abest à pristinis Apostolorum institutis, quantum terra distat à coelo, quantumq; tenebræ à luce. Salsè eam perstringit Richardus Montacutius in *antidiatrib. 2. ad-vers. Bulenger.*

XXI. Ex eo verò, quod magnificè de poteſtate Episcopali ſentiant, & Regum omnium Monarcharumq; majeſtatem *ἡμετέρας τιμῆς* læpiuſculè loquantur veteres Eccleſiæ Doctores, malè inferitur, ſecularem illum ſplendorem, quo ſe conſpicuam reddit majeſtas Principis, etiam Episcopis & in excellentiore quidem gradu adaptari debere. Quid poſſet dici magnificum magis, quam quod habet Ambroſius c. 2. de dignit. Sacerdot. Honor & ſublimitas Episcopalis nullis poterit comparationibus adequari. Si Regum fulgori compares, & Principum diademati, longè erit inferius, quàm ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares. Quippe cum videas Regum colla & Principum ſubmitti genibus Sacerdotum, & exoſculatis eorum dextris, orationibus eorum credant ſe communiri. Similia inveniuntur apud Chryſoſtomum quam pluria. Sed cave hinc inferas, poſſe Alexandrum III. Pontificem Friderico Imperatori inſultare, eumque pedibus conculcare. Non enim ideò Episcoporum genibus ſubmittuntur aut ſubmiſſa intelliguntur Regum capita, ut in contumeliam expoſita ſint, ſed quod Episcopi *μεσίται* ſint, uti loquuntur veteres, *Θεὸς καὶ ἀνθρώπων*, ſed quod *εὐλογεῖ, χειροθετᾷ, προσφέρει, καὶ δάριει*, manus Episcopalis, ſed quod *προεβύται* ſint *πρὸς Θεὸν*, quod, uti loquitur autor Constitutionum Apoſtolicarum lib. 2. cap. 33. poteſtatem vitæ & mortis à DEO acceperint in iudicandis iis, qui deliquerunt, & in damnandis ad mortem ignis ſempiterni, & iis qui ſe ad rectè vivendum convertunt, abſolvendis & vivificandis. Habent certè & illi, ait Chryſoſtomus lib. 3. de Sacerdot. qui ſuper terram cum imperio conſtituti ſunt, poteſtatem in vincula conjiciendi, ſed corpora tantùm. At vinculum iſtud (Sacerdotum) & animas conſtringit, atque ad cælos etiam ipſos penetrando pertingit. Nam que deorſum in terris Sacerdotes agunt, illa ſurſum in cælis confirmat DEUS: Dominus autem ratam habet prolatam à Servis ſuis ſententiam. Quo ipſo quid aliud agit, quàm ut univerſam communicet poteſtatem cæleſtem? Qua non eſt alia ulla excellentior poteſtas. Sc: Falla verò hinc fiet illatio, ſi ex eo, quod in quibusdam excellentior ſit poteſtas Sacerdotalis, concludere velis, univerſam Regis majeſtatem ita ei ſubjectam eſſe, ut ab eà prorfus dependeat, & ad ejus arbitrium exerceri debeat, uti quidem hodiè in Eccleſiâ Latinâ doceri ſolet.

CAP. XIII.
De Chorepiscopis.

I.

Chorepiscoporum in decretis antiquorum Conciliorum multa & frequens mentio eſt, ut adeò dubium non ſit, in ſpeciali dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos eos fuiſſe, quanquam de ſtatu & conditione eorum intricata

Cc 3

tricata

tricata tere adhuc inter eruditos sit disquisitio. In clero eos fuisse, aperte docet canon octavus Concilii Nicæni; & in Concilio Neocæsariensi *can. 13.* referuntur inter comministros, *συνδαιτηγῶν*. Nec tamen constat, qualem *λειτεργίας* partem sustinuerint. Medios fuisse inter Episcopos & presbyteros colligere licet ex dicto canone Nicæno, ubi de Episcopis Novatianis ad Ecclesiam redeuntibus disponitur, quod talis aliquis *debeat habere honorem presbyteri, nisi fortè placuerit Episcopo Catholicae Ecclesiae nominis honorem illi concedere. Si hoc autem ei minime placuerit, ut inveniatur ei locus Chorepiscopi aut presbyteri.* Quâ ratione etiam Chorepiscopum inter Episcopum & presbyterum collocat Concilium Chalcedonense *c. 2.* Dum igitur ab Episcopatu & presbyterio secernendum putavit Chorepiscopatum utraq; Synodus, videntur utiq; tres veluti distincti gradus constituti fuisse, Episcoporum nempe in apice constitutorum, Chorepiscoporum inter Episcopos & Presbyteros mediorum, & presbyterorum denique inferiorum adhuc tum Episcopis tum Chorepiscopis.

II. Et quidem Episcopos eos non fuisse optimè colligitur ex Concilio Antiocheni *can. 10. in fin.* ubi dicitur; *Chorepiscopus autem fiat ab Episcopo civitatis, cui subijcitur.* Disertè hic præcipitur, Chorepiscopum ab Episcopo civitatis ordinandum esse. At verò *can. 4.* Concilii Nicæni constitutum jam fuerat, ordinationem Episcopi ab omnibus, qui in eadem sunt provinciâ Episcopis, vel si id fieri nequeat, à tribus saltem celebrari debere. Idem repetitum in Concilio Arelatensi I. *c. 21.* & Carthaginiensi II. *c. 12.* Si ergò Chorepiscopus ordinari potest ab uno ejus civitatis, ad quam regio spectat, Episcopo, planum est, non conferri eidem potestatem Episcopalem. Et ex isto principio irritam declaravit Synodus Regensis *can. 3.* ordinationem Armentarii, quâ ille à duobus tantum Episcopis Ebredunensi Ecclesiae ut Episcopus præfectus fuerat, permittens nihilominus, ut Chorepiscopi munere deinceps fungi eidem liceret. Ut adeò dubitem, utrum satis commoda sit explicatio canonis Antiocheni, quam facit Dionysius Petavius ad Epiphan. *heres. 69.* dum putat, in eo non excludi alios, qui unâ manus imponant, sed hoc solum præcipi, ut ordinationis præses ac moderator ille sit, cujus in ditione versatur, ut eodem inconsulto & sine ejus jussu Chorepiscopus non fiat.

III. Hic verò ex professo contradicentem habemus Guilielmum Beveregium in *annotat. ad can. 13. Concilii Ancyrani*, qui, ut Chorepiscopos revera Episcopos fuisse probet, hunc in modum procedit. *Primò*, ait, Episcopalem ordinationem habuerunt. Idq; probat ex *can. 10.* Synodi Antiochenæ, cujus hæc sunt verba: *Hi, qui sunt in vicis & regionibus, vel qui Chorepiscopi nominantur etiam si impositionem manuum Episcoporum acceperint, ei & Chorepiscopi eorum in vicis & regionibus, placuit sanctæ Synodo, ut suum modum sciant, & sibi subjectas Ecclesias administrant, earumq; cura & moderamine*

contenti sint. Sc. De impositione manuum episcopali quod hic dicitur, id universaliter de omnibus Chorepiscopis accipit Beveregius, ac si Chorepiscopatus adjuncta olim fuisset Episcopalis ordinatio, cum tamen de aliquibus tantum intelligi id debeat, & per extensionem verba illa adjecta sint, hoc sensu: Chorepiscopi sorte suâ contenti sint, ut maximè aliqui eorum Episcopi antea fuerint, & Episcopalem ordinationem acceperint.

IV. Accidebat enim aliquando, ut Chorepiscopatus conferretur alicui Episcopo vacanti, qui Episcopalem consecrationem aliunde & ad alium titulum acceperat, vacare autem cogebatur non suâ quidem culpâ, sed propter populi contradictionem, vel aliam causam, quæ a se non oriebatur, uti dicitur *can. 18.* ejusd. Concil. Antiocheni. Is fanè verus erat Episcopus, ob susceptam ante Chorepiscopatum χειροθεσίαν Episcopalem, munere tamen Episcopali fungi non poterat, cum extra diœcesin & titulum suum esset; sed solo Chorepiscopatus ministerio contentus, Ecclesiarum, quæ in agris alterius diœceseos erant, administrationi præerat, Episcopi ordinarii vices sustinens, & vicariam ei operam præstans. Et hoc est scilicet quod dicitur *d. can. 8.* Concilii Nicæni, Episcopos Novatianos ad Ecclesiam orthodoxam redeuntes Chorepiscopi locum habere debere, si ita visum fuerit Episcopo orthodoxo. Iste à Novatianis redux Episcopus χειροθεσίαν τῶν Ἐπισκόπων acceperat, & proinde verus erat Episcopus, sed postquam Chorepiscopi munus sub alio Episcopo orthodoxo suscepit, non poterat ille deinceps ministerii hujus sui modum excedere. Et sic igitur optimè sese habebit interpretatio canonis Antiocheni, si distinguamus Chorepiscopatum ab eo, cui collatum est illud ministerium, ita ut statuamus, χειροθεσίαν τῶν Ἐπισκόπων aliunde collatam fuisse, non è ministerio Chorepiscopatus. Vid. Petr. de Marca *de concord. sacerdot. & imp. lib. 2. cap. 13. n. 3. seqq.*

V. Quod de ἀολάξειν Episcopis five vacantibus allatum fuit exemplum, id etiam ad alios similes contrariis populi studiis creatos Episcopos producit David Blondellus *apol. de Episc. & presbyt. sect. 3. sub n. 12.* Observat enim, tertio quartoque seculis contigisse, ut ad Ecclesias in agris & vicis qui destinati essent & vel Chorepiscoporum vel presbyterorum nomine aliàs venissent, five nimio partium studio, five metropolitanarum inconsultâ συγκατάθεσιν, vel merâ Urbanorum præfulum in plebem rusticam charitate, vel importuno populorum ambitu, vel libero principum jussu ordinationem Episcopalem quoquo modo sortirentur, ac sibi deinceps Episcopales functiones arrogarent. Istos omnes putat Blondellus ab Antiochenâ Synodo coerceri, ne fines Chorepiscopis regionumque presbyteris præscriptos transilirent, neve collatæ per Episcopalem ordinationem potestatis opinionione tumefacti nominis & muneris honore abuterentur, Episcopi diœcesani officium involantes, suamque ita potestatem æqualem ei facientes. African

cani istos tales planè removendos & de propriâ Ecclesiâ dejiciendos statuerunt, *can. 53. in Cod. Eccles. African.*

VI. Sufficit verò adversus Beveregium ostendisse, Chorepiscopatu non fuisse conjunctam ordinationem sive consecrationem Episcopalem, sed hanc, si Chorepiscopi aliqui habuerint, aliunde venisse. Pergit vero Beveregius & addit, Chorepiscopos subjectas sibi habuisse Ecclesias & eandem curam eis commissam fuisse, quæ quidem, inquit, nemini attribui possunt, nisi qui Episcopalem *χειροποισίαν* accepit. Primum quidem id negari non potest, cum disertè dicatur in *d. can. 10. Antioch.* debere eos sibi subjectas Ecclesias administrare, earumq; curâ & moderamine contentos esse. Non ergò solam Sacramentorum dispensationem & verbi prædicationem Chorepiscopis tribuit Concilium, sed administrationem etiam & *ἀδίκησιν*. At verò, quod veluti principium ponit Beveregius, non competere talem administrationem nisi Episcopo, id persuadere sine teste haudquaquam poterit. Magnam quidem in administratione Ecclesiæ & rerum ad eam pertinentium autoritatem Episcopi semper fuisse, ex tot Conciliorum decretis manifestum est, ipsa tamen tam absoluta nunquam fuit, ut soli ei commissa administratio dici queat. Communi presbyterorum consilio ubique regi solitas, imò in perpetuum regendas Ecclesias, jam inde à principio nascentis Ecclesiæ commune fuit axioma. Sic enim Episcopum administrationi rerum Ecclesiasticarum adhibere debere presbyteros in ipso illo concilio Antiocheno *c. 24. & 25.* statutum fuit. Idem sæpius repetitum. Et hinc quoque factum, ut presbyteri aliquando Rectores dicerentur Ecclesiarum, quod notissimum est. Quod si etiam Archidiacono maxima pars administrationis Ecclesiasticæ incumbit, uti eam describit Isidorus apud Gratian. *c. perlect. dist. 25.* quid est, quod obstat, quo minus Chorepiscopis similem & forte etiam ampliolem administrationem competiisse dicamus, præsertim cum non minus illos quam Archidiaconos, vicariam Episcopis operam præstitisse, & hinc etiam vicarios Episcoporum dictos fuisse legamus, Vid. Karoli M. *capitular. lib. 7. c. 18.*

VII. Tertium Beveregii argumentum hoc est, sæpè dicto canone Antiocheno permissum fuisse Chorepiscopis, ut Lectores, Subdiaconos & exorcistas constituere possent; at hoc licitum nemini fuisse, nisi Episcopo, docente ita canone secundo Apostolico; *Presbyter ab uno Episcopo ordinator, item diaconus & reliqui clerici.* Respondeo verbis Pseudo-Leonis ex *epist. 88.* ubi, quod ante eum statuerat Concilium Hispalense II. *can. 7.* hunc in modum pronunciat; *Chorepiscopi, quanquam consecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent.* Ordinandi potestatem non divino sed humano instituto soli Episcopo cessisse alibi ostendo. Quid mirum igitur, recepisse Chorepiscopos limitatam quandam ordinandi potestatem, olim cum presbyteris communem? Et quis negare velit, potuisse Episcopos ad

majo-

majorem auctoritatem Chorepiscopis conciliandam per *συγκατάθεσιν* de suo jure aliquid eis conferre? Neque hoc dicit canon Apostolicus, à nullo alio reliquos clericos, præterquam ab Episcopo, ordinari posse, sed, quod unus sufficiat Episcopus ad ordinationem ejus, neque necessarius sit conventus plurium, uti ad Episcopi ordinationem. Accedit quod de minoribus ordinibus, quales sunt illi, quos intellectos voluit canon Antiochenus, apud Canonistas nulla planè sit dubitatio, conferri eos posse à non Episcopis, uti disertè dicitur *cap. 1. de ordinat. ab Episc. qui remunc. Episc. & ab Abbatibus Lectores creari posse*, docet ex septimâ Synodo generali Gratianus *c. quoniam dist. 69*. Quò facit, quod sine sacramentali unctione per solam benedictionem conferri dicantur isti ordines. Joh. Paul. Lancellott. *inst. de iis qui sunt in min. ord. const. pr.* quam benedictionem à consecratione & ordinatione accuratè discriminare solent Canonistæ. Vid. Ivo Carnotensis *epist. 73.* & Francisc. Bosquet. ad Innocentii III. *epist. 57. lib. 1.*

VIII. Quartum argumentum Beveregius ex prævisâ objectione petit, quam in usus suos convertit hoc modo: *Sed dicat forsitan non nemo, quod plures sanè dixerunt, penes Episcopos esse ordinare etiam presbyteros & diaconos, quod tamen in isto Antiocheno canone Chorepiscopis disertè interdicitur. --- Hoc autem sententiam nostram non modo non destruit, sed & abunde confirmat. Ex eo enim, quod Chorepiscopis vetetur in hisce canonibus, presbyteros & diaconos ordinare, palam consequitur, eos hoc fecisse vel saltem tentasse; quod quidem nunquam fecissent, nisi ipsi revera Episcopi fuissent.* At profectò infirma admodum hæc est collectio. An enim tentari non poterit id, quod vetitum est? An quis semper ejus rei dicendus erit habere potestatem, quam agit & suscipit? Qui occidere prohibetur, an potestatem habebit occidendi? Prohibentur presbyteri ultra suum modum contendere & Episcopali fastigio debita fibimet audaçter assumere, *c. presbyteros dist. 95.* Hinc verò, (applicemus verba Beveregii) palam consequitur, eos hoc fecisse vel saltem tentasse; quod quidem nunquam fecissent, nisi ipsi revera Episcopi fuissent. Quis verò hoc inde adstruere velit? Innumera sunt alia, quæ reponi possunt, & ex canonibus synodalibus tum & historiâ Ecclesiasticâ notissimum est, quam intemperanter intra modum suum se gesserint tum presbyteri tum diaconi, sæpissimè ea, quæ officium suum excedunt, affectando & inordinato appetitu Episcopalia munera involando, quibus proinde fibulam injicere oportuit repetitis vicibus.

IX. Progrediamur ad quintam Beveregii ratiõnem, quam his verbis proponit: *Præterea etiam observetur, quod iis presbyteros & diaconos ordinare non absolute decernitur, sed ne illud faciant sine permissione Episcopi civitatis, cui ipsorum regio subest. --- Verum enim verò si Chorepiscopi presbyteri tantum non etiam Episcopi fuissent, presbyteros aut diaconos ordinare non poterant, etiam si ab Episcopo quovis vel omnibus permetteretur.* Namq; Episcopi permissio, sine

consecratione Episcopali, presbyteros aut diaconos ordinandi potestatem dare nequit. Fateor ex partibus Beveregii stare videri tunc Concilium Antiochenum, tunc Ancyranum. Illius hæc sunt verba *can. 10.* Presbyterum autem & diaconum ordinare non audeant, διχα & ἐν τῇ πόλει Ἐπισκόπου, sine Episcopo civitatis, cui ipse & regio subicitur. In Ancyrano vero Concilio c. 13. sic statutum legitur: Chorepiscopis non licere presbyteros vel diaconos ordinare. Sed nec presbyteris civitatis sine literis Episcopi in alienâ parœciâ aliquid agere. In Græco concisior & abscisior est sensus: ἀλλὰ μὴ ἢ πρεσβυτέρους πόλεως χωρὶς & Ἐπισκοπῆς τῆς πόλεως μετὰ γραμμάτων, ἐν ἑτέρᾳ παροικίᾳ. Id verò pro concessio habent omnes, quod Episcopus non possit ordinandi potestatem dare ei, qui χειροθεσίαν Episcopalem non accepit, sive qui non ordinatus est, ut Episcopus.

X. Vidit verò objectionem istam suo jam seculo Theodorus Balsamon ad d. c. 10. Antiochen. ideoque verba ex eo adducta hunc in modum interpretatur: Illud autem, sine civitatis Episcopo, non accipitur pro eo, quod est, sine ejus mandato, sed sine illius sacrorum celebratione, ἐν ἐπιλαμβάνεσθαι εἰς τὸ ἄνω ἐπιπέδῳ τῆς, ἀλλὰ εἰς τὸ διχα περὶ τῆς ἐκείνου. Et si enim fuerit Chorepiscopo mandatum, ut presbyterum ordinet, & hoc fecerit, irrita erit ordinatio, quod non sit ei à canonibus data presbyterum ordinandi potestas. Sensus huc redit, accedere quidem posse Chorepiscopum ordinationi ab Episcopo celebrandæ, sed solum eam peragere non posse, ut maxime ei mandata ab Episcopo ordinatio fuerit. Et sic salva res est, nec necesse est, ut ulterius huic canoni immoremur.

XI. Quod canonem Ancyranum attinet, haud paulo difficilior ejus est interpretatio, quam tamen eruditè enucleat Petrus de Marca de concord. sacerdot. & imp. lib. 2. c. 14. n. 1. & 2. Ait, ex verbis Græcis duplicem nasci verborum sensum. Posse enim illa, ἀλλὰ μὴ δὲ πρεσβυτέρους πόλεως, vel dandi casu exponi, vel accusandi. Priori modo versionem ita adornari posse: Sed neque presbyteris civitatis (scil. licet ordinare presbyteros aut diaconos) nisi eis permittatur ab Episcopo per literas, in alienâ parœciâ. Posteriori modo hanc esse ejus metaphrasin: Sed neque presbyteros civitatis (Chorepiscopis licet ordinare) nisi eis permittatur &c. Utramque explanationem ait esse absurdam. Priorem ideo, quia presbyteris Urbicis, post datam ab Episcopo licentiam, facultatem adscribit ordinandi presbyteros & diaconos in alienâ parœciâ, contra regulam, quæ presbyterorum ordinationes solis Episcopis tribuit, idque in suâ cujusque parochiâ. Alteram verò ex eâ ratione, quia non necesse fuisset, ut extenderetur prohibitio generalis, quæ omnium Presbyterorum & Diaconorum ordinationem Chorepiscopis interdixerat, extenderetur ad presbyteros Urbicos, ac si de re minoris momenti ageretur, quæque superiori prohibitione non esset com-
pre-

prehenſa, cū tamen, cui vetita eſt preſbyteri vicani ordinatio, potiori jure vetita intelligatur Urbici. Sed nec illud quidem ſatis commodè ſe habet, quod additur: *in alienâ parœciâ*. Ac ſi Chorepiscopis libera eſſet ordinatio preſbyteri in ſuâ parœciâ ſine literis, vel ab iis tentari poſſet ordinatio preſbyterorum cum Episcopii conſenſione ac literis in alienâ parœciâ. Conf. Dionyſ. Petav. ad Epiphani. *heres.* 69. pag. 277. Tot ac tantis abſurditatibus cum involutus ſit textus hujus canonis, fruſtra ille probationibus adhibebitur, neque adduci proinde pro ſententiâ contrariâ commodè poterit.

XII. Ut verò genuinus aliquis ex eo habeatur ſenſus, veram ejus lectionem ex antiquis verſionibus *εὐσέχως* reſtituit Petrus de Marca *d. l.* hoc modo: Primū animadvertit, verſiones illas omnes, Dionyſii nempe Exigui, Hadriani I., Capitularis, Aquisgranenſis & Ferrandi diaconi nihil omninò continere de poteſtate ordinandi preſbyteris conſeſſâ, & ex conformi eorum ſententiâ in dandi quidem caſu, preſbyteris civitatis, legendum eſſe, ſed inferendum illicò aut addendum in Græco, *τὴν πρεσβυτερίαν*, aut quid ſimile, quod deeſt, cum omninò mutilus hâc in parte ſit contextus, & hiatus contineat, qui ſuppleri debeat. Deinde obſervat, verſiones omnes pro verbis, in alienâ parœciâ, ſubſtituere, in unaquâque parœciâ, & hinc igitur textum Græcum emendari legiq; debere, *ἐν ἐκάστη παροικίᾳ*. Sic igitur optimè cohærebunt verba: *κωροπισκόπους μὴ ἐξεῖναι πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονῆν. Ἀλλὰ μὴ δὲ πρεσβυτέρους πόλεως ἢ πρεσβυτερίαν, χωρὶς τῆς ἐπιτροπείας ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων μὴ γραμματέων ἐν ἐκάστη παροικίᾳ*. Chorepiscopis non licere preſbyteros vel diaconos ordinare. Sed nec preſbyteris civitatis aliquid agere ſine literis vel jūſſu Episcopii in unâquaq; parochiâ. Ita integritati ſuæ reſtitutus Canon nullo modo proderit cauſæ Beveregianæ, cū & ipſe Beveregius, ſuppreſſo licet Marcæ nomine, hanc emendationem comprobet.

XIII. Sed audiamus eum porrò, & videamus rationem in ordine *ſextam*, quæ ſumitur ex *canone 13.* Concilii Neocæſarienſis. Putat Beveregius, verba, quæ de Chorepiscopis concepta ſunt, facere exceptionem à verbis præcedentibus, ac proinde, ut in prioribus illis vicanos preſbyteros Episcopio aut preſbyteris Urbicis præſentibus offerre prohibetur, ita Chorepiscopis id indulgeri, utpote qui inter *ἐπιχωρίους πρεσβυτέρους* non recenſendi eſſent, ideoque nec inter preſbyteros. Dici autem ibidem, Chorepiscopos quidem ad typum *τῶν* ſeptuaginta conſtitutos eſſe, ſed tamen *συνεργούς*, Episcopis nimirum commiſtros eſſe. In hoc diſcurſu duo ſtatuit Beveregius, primū Chorepiscopos non fuiſſe preſbyteros, deinde eos veros fuiſſe Episcopos. De priori deinceps agemus, dummodo hoc interim notetur, non illicò ſequi, Chorepiscopos ideo, quod non fuerint preſbyteri,

veros fuisse Episcopos. Posterior autem infirmo valde argumento nititur. Non enim Episcopus ipse censendus est illic, qui *συνλειτεργός* est Episcoporum. Vocabulum *λειτεργός* commune est; & Græcis patribus ministri Ecclesiæ omnes, præsertim verò presbyteri & Episcopi vocantur *λειτεργοί τῆς οἰκῆς*, vel *τῆς ὑπστασεως*, vel *τῆς καινῆς διαθήκης*. Apud Dionysium Areopagitam *λειτεργοί* sunt diaconi. Nec proinde Episcopis id vocabulum proprium erit. Et *συνλειτεργοί* adeò dicuntur omnes illi, qui ministerium cultus divini conjunctâ operâ obeunt. Nec aliud volunt Patres Neocesarienses in *dist. can.* sed hoc solum, Chorepiscopos non esse adscribendos aut connumerandos presbyteris agrorum, sed potius inter comministros civitatis referendos, quia Episcopum sollicitudine Episcopali in pagis visitandis levant, ejusque vices gerunt, ideoq; *συνλειτεργοί* dici possunt, uti optimè exponit *Marca d. l. c. 14. n. 3.*

XIV. *Septima* ratio Beveregii hæc est, quod in Concilio Antiocheno *can. 8.* presbyteris canonicas Epistolas ad Episcopos vicinos mittere prohibitum, sed Chorepiscopis permissum sit. Inde concludit, Chorepiscopos esse Episcopos, quia scilicet non minus illis, quàm his tales Epistolas scribere permissum est. Quis verò non videt, infirmam hanc esse consequentiam, à particulari ad universale, à distributo ad non distributum, ab unâ aliquâ specie ad totum genus. Non enim quia in uno conveniunt Episcopus & Chorepiscopus, idcirco convenire eos dicemus in omnibus. Inter se convenire dicunt philosophi, quæ in uno tertio conveniunt; sed id limitant ad tertium incommunicabile. Idem enim tertium si communicabile fuerit, negant inferri identitatem, quâ ratione non sequitur, Petrum esse Johannem, ideò, quia conveniant in eo, quod uterque sit homo, quia scilicet convenientia illa consistat in uno tertio communicabili & universali. Ad eundem modum scribere epistolas formatas ita convenit Episcopo, ut facultas talis communicari etiam possit aliis, ita ut nihilominus ab istis aliis diversus existat Episcopus, nec proinde, Chorepiscopo si idem istud liceat, in eadem dignitate utrumq; constitutum inferri oporteat.

XV. *Octavum* argumentum petit Beveregius ex constitutione Concilii Laodicensi *Can. 57.* ubi statutum legitur, non oportere in vicis & regionibus Episcopos constitui, sed *ἠεροδευταίς*. Eos autem, qui prius constituti fuerunt, nihil agere sine consensu Episcopi civitatis. Ut argumenti hujus sui vim illativam perspicuam magis redderet, hæc addit verba: Sanè *χωρεπίσκοπος* nihil aliud est, quam *ἐπίσκοπος ἐν χώρα*. Sed enim non animadvertit Beveregius, à verbo ad verbale non satis firmum duci argumentum. Ita apud Jctos verba, pacisci, transigere, agere, conferre, conducere &c.: latiore habent significationem, quàm verbalia, pactum, transactio, actio, collatio, conductio &c.: Nec sequitur: jurisdicatio, jus dicere,

dicere, judicare, judicium sunt conjugata. Judicare autem etiam dicitur de criminibus, & sunt quoque judicia quædam publica & capitalia. Proinde etiam jurisdictio est in criminalibus. Proinde etiam judex pedaneus, quia & ipse judicat, habebit jurisdictionem, & sic porro. Demus, Chorepiscopum dici posse ἐπισκοπον ἐν χώρῃ. Non tamen vice versâ, ἐπίσκοπος ἐν χώρῃ illicò dici poterit Chorepiscopus. Illi, quos ἐν χώρῃ constitutos Episcopos dicit canon Laodicenus, veri erant Episcopi. Amovet namque Synodus Laodicensa Episcopos à vicis, eisque qui constituti jam erant, eam legem præscribit, ut nihil faciant, præter conscientiam Episcopi civitatis, id est, ut nihil eorum tentent, quæ muneris Episcopalis partes attingunt, quin prius ad civitatis Episcopum retulerint. Etiam si enim unâ cum Episcopali consecratione universam potestatem Episcopalem accepissent, quia tamen in alienâ vivere diœcesi ipsis necessum erat, restringi exercitium istius potestatis ad arbitrium Episcopi diœcesani oportuit. Quod περιουσιας attinet, successerunt illi in locum Chorepiscoporum, uti observat Dionysius Petavius ad Epiphani. heres. 69. pag. 281. & fuerunt presbyteri, uti patet ex Concilio Chalcedon. act. 4. ubi Alexander quidam dicitur περιούριος ἢ περιουσιας. Et in actis Constantinopolitani concilii I. sub Menna Sergius eodem modo appellatur περιούριος ἢ περιουσιας.

XVI. Tandem cum vidisset Beveregius, graviter sibi ob stare verba ultima can. 10. concilii Antiocheni, statuentia, *Chorepiscopum fieri ab Episcopo civitatis, cui subicitur*, ad ea duplici modo respondet, primum verba illa non ita accipienda esse, ac si Episcopus solus Chorepiscopum consecrare solitus sit, sed quod ille necessario consecrationi interesse, atque etiam præesse debeat. Non secus atque Metropolitanus omnes Episcopos suos ordinare dicitur, quoniam nullus sine eo ordinari potest. Deinde, validas fuisse ordinationes Episcopales etiam ab uno Episcopo peractas, idque se alibi probatum dedisse ait, nempe ad can. 1. Apostolic. circa fin. Prior explicatio haud parum violenta est, & textum imperfectionis arguit, neque satis convenit praxi in Synodo Regensi c. 3. exercitæ, in causâ scilicet Armentarii, qui ad Episcopatum Ebrodunensem, uti supra memoravi, à duobus tantum Episcopis ordinatus fuerat. Ista ordinatio rescindebatur, quod non sufficiens esset ad Episcopatum sustinendum; concedebatur tamen Armentario, ut Chorepiscopi nomine Ecclesiam aliquam regeret, si quis Episcopus talem illi conferre vellet. Ergò ad Chorepiscopatum suscipiendum non perinde uti ad Episcopatum requiritur, ut ordinatio fiat à pluribus. Et posset hanc in rem produci Johannis III. Pontificis epistola, si quis ejus fidem sequi velit, in quâ hæc leguntur verba: *Illos, quos Chorepiscopos vocatis, quia ab uno, ut audivimus, sunt Episcopo, Episcopos non esse, nec aliquid de pontificali privilegio agere debere perspicuum est.* Et sic etiam Karoli Magni tem-

pore explicatus fuit canon Antiochenus. Sic enim legitur in capitularibus *lib. 7. c. 187.* Nam *Episcopi non erant, quia nec ad quendam civitatis Episcopalem sedem titulati erant, nec canonicè à tribus Episcopis ordinati.* Scilicet: Sed nec subijci Episcopus alteri Episcopo, nisi metropolitano, solet, quod tamen de Chorepiscopo pronunciat canon Antiochenus. Altera responsio attendenda ideò haud est, quia præsupponit casum necessitatis, qui licitum facit, quod aliàs de jure non est licitum, quemq; semper exceptum habent tum leges tum canones.

XVII. Non potest autem sibi temperare Beveregius, quin aliud quasi agendo in suas etiam partes trahat Apollinaris Sidonii locum ex *lib. 4. epist. 11.* ubi Claudianum Mamerci Viennensis Episcopi fratrem Antistitem vocat ordine in secundo. *Antistes*, inquit Beveregius, esse non potuit, nisi Episcopus esset, neq; enim presbyter unquam antistes dicitur; sed Antistes ordine secundo appellatur, quoniam non ipsius Urbis Episcopus fuit, sed tantum Chorepiscopus, ita tamen ut fratrem fasce levaret Episcopali. Et de summi Pontificis tenore laborem susciperet, quod ei haud possibile esset, nisi ipse etiam Episcopus fuisset. At verò, uti generale nomen est Antistes, & unumquemque denotat, qui in ordine suo primus & præcipuus est, quomodo & Tertullianus Romani imperii proceres antistites vocat in *apolog. pr.* & alibi latrinarum antistitem dicit, *lib. de pallio*, quid prohibet presbyterum in ordine primum, antistitem dici à Sidonio, præsertim in oratione ligatâ & quando Poëtam agit? Per ordinem autem secundum, in quo Claudianum antistitem vocat Sidonius, presbyteros intelligi, optimè probat Jac. Sirmondus *ad b. l.* Neq; concedendum est Beveregio, ea, in quibus sublevavit fratrem suum Mamercum, non posse peragi, nisi ab Episcopo. Utrum verò Chorepiscopus revera fuerit Claudianus, uti velut Petrus de Marca *d. c. 14. n. 5.* an verò inter presbyteros subfiterit, nihil facit ad rem, dummodo Episcopum eum non fuisse obtineamus.

XVIII. Exclusis ita ab ordine Episcoporum Chorepiscopis, proximum nunc est, ut videamus, utrum in numero presbyterorum habiti fuerint. Atq; ita putat Petrus de Marca *d. c. 13. §. 2. c. 14. §. 3.* Cui proinde non repugnat esse Chorepiscopum & simul presbyterum, qui & propterea Claudianum modo memoratum Chorepiscopum fuisse dicit. Sententiam suam confirmat in primis ex eo, quod in Concilio Neocæsariensi *c. 13.* Chorepiscopi dicantur ad similitudinem & exemplum septuaginta discipulorum instituti, ex veterum autem scriptis constet, eodem modo cum septuaginta discipulis comparatos fuisse presbyteros, Apostolis verò Episcopos. Sed hanc comparisonem novitatis arguit, & antiquissimis Ecclesiæ Doctoribus ignotam fuisse putat David Blondellus in *apol. de Episc. & presb. sect. 2. p. 43.* cujus sententia juvari poterit ex verbis Nicolai I. Pontificis in *epist. ad Rudolphum Bituricensem: Ad formam septuaginta Chorepiscopi facti sunt,*
quos

quos quis dubitet Episcoporum habuisse officia. Quicquid hujus sit, Marcæ sententiam perspicue magis confirmat Concilium Hispalense II. *can. 7.* quod secundum vulgatam editionem Chorepiscopos & presbyteros juxta canones unum esse supponit. In editione enim Garfiæ Loaysæ verba illa non habentur, forte quod posteriorum temporum scriptores post sublatos & extinctos Chorepiscopos eorum mentionem studiosè declinaverint.

XIX. Quicquid hic statuamus, tantam tamen asserere oportet Chorepiscoporum præ cæteris presbyteris præ eminentiam, ut ferè diversum ab eis ordinem constituere videantur. Sanè superiorem dignitatis gradum eos obtinuisse docent canones, qui, ubi utrorumq; mentio faciendâ est, Chorepiscopos semper anteponunt presbyteris. Videre id licet in Concilio Niceni *canone 8.* Concilii Chalcedonensis *can. 2.* Hispalensis II. *can. 7.* alibiq; passim. Istam prærogativam aliquo modo, sed obscure, describit Concilium Neocæsariense *can. 13.* dum ait: *Chorepiscopi autem sunt quidem ad exemplum septuaginta, ut autem comministri, propter studium in pauperes offerunt honorati.* Quæ verba ita explicat Petrus de Marca *d. c. 14. n. 3.* quod Chorepiscopi solemniori & celebriori pompâ in sacris ministeriis obeundis procedere soleant, quam presbyteri civitatis, quodque eo clericorum satellitio stipatis esse liceat, quod Episcopalem quendam honorem referret, licet revera eorum gradus ad typum septuaginta discipulorum esset expressus.

XX. Ut de Chorepiscopis eorumq; officio, quæ in veterum scriptis habentur, rectius intelligantur omnia, notandum est, urbes illas, in quibus Episcopi sedes suas habuerunt, suas sibi annexas habuisse regiones sive *χωρίας*. Territoria dixerunt Juri, habito respectu ad regimen seculare, quod magistratus ejus loci intra eos fines terrendi, id est summovendi jus habet. *l. 239. §. 8. ff. de V. S.* Idq; vocabulum etiam ad politiam Ecclesiasticam translatum est, diciturq; territorium Episcopi *c. omnes basilica 16. q. 7. c. monasteria 18. q. 2.* regio illa, quæ civitati adjacet, & in antiquis canonibus ut plurimum dioceseos, aliquando etiam *παροικίας* nomine venit. Uti ergo magistratus in civilibus, sic Episcopus in Ecclesiasticis negociis, non solum intra ipsa Urbis mœnia, sed & intra totam ejus regionem sive territorium potestatem suam exercuit. Habuit ergo Episcopus non in civitate tantum apud Ecclesiam matricem, sed etiam *ἐν τῇ χωρίᾳ*, ubi Ecclesiæ constructæ erant, suos presbyteros, qui suam in sacris peragendis, sacramentis erogandis, fundendis precibus, homiliis recitandis, cæterisq; hujusmodi sacris ministeriis navabant operam. Qui ultimi propterea *Ἰαρχώεροι* *can. 13.* concil. Neocæsar. sive presbyteri *ἐν ταῖς χωρίαις* *can. 8.* Concil. Antioch. aliquando presbyteri qui sunt in agris dicuntur.

XXI. Sed

XXI. Sed inter hos ipsos aliqua adhuc est differentia ratione loci, cui quasi addicti sunt, adeo ut ordine quidem pares & æquales, jurisdictionis tamen & potestatis amplitudine dispares invicem essent. Parœciæ scilicet illæ rusticæ, suburbanæ aliæ & aliquando vicinæ dictæ, parvæ aliæ erant, aliæ majores, & aliæ maximæ. Parvæ, in quibus pauci admodum incolæ erant, ἀγοισμοὶ Græcis dicebantur; majores, ἐρχώρειοι, in quibus numerus haud paulo major erat; & maximæ, quæ in oppidis erant & amplioribus adhuc locis, quibus etiam Episcopi præfici possent. Distinctionem eam facit Zonaras ad can. 17. Concilii Chalcedonensis his verbis: *Simili prorsus constitutione cum eâ, quæ in Ephesinâ tertiâ synodo edita est, hoc tantum discrimine, quod in illâ de provinciis amplioribusq; locis, quibus etiam Episcopi præfici soliti sunt, constitutum: de parœciis, quarum & angustæ fines, nec multa celebritas esset, hoc loco actum, quæ quidem in rusticanas paganasq; eis ἀγοισμοὶς ἢ ἐρχώρειοις, dividuntur. Ac rusticanas quidem, ἀγοισμοὶς, dicunt eas, quæ in remotis locis posite, exiguo incolarum numero excolte sunt, quæ & μοναχία vocantur. Paganas verò ἐρχώρειοις, prædiis & pagis proximas & majore incolentium multitudine frequentes. Sc: Ad eundem modum etiam Aristenus commentatur: Rurales autem hic parœcias & regionales ne putes civitates esse aliquas aut vicos, sed agros: & regionales quidem in mediis agris & vicis positos: rurales autem ab iis remotos, & in ipsis extremitatibus collocatos, quos & μοναχία nunc vocant. Sc: Qui igitur in majoribus erant μετοικίας presbyteri, illis etiam minorum parœciarum cura incubuisse videtur, unde & ἐρχώρειοι dicti fuerunt, Vid. Francisc. Bosquet. ad Innoc. III. epist. 5. lib. 1.*

XXII. Præter presbyteros verò istos omnes, per quos juxta Episcopi dispositionem divinus cultus expediebatur, adhuc alii erant Episcopo administrandi in majore dignitate constituti, & ei propterea proximiores. Præcipui erant Chorepiscopi, archipresbyteri & archidiaconi, quos proinde Episcopi ministros vocat Concilium Aquisgranense c. 1. de ordine Rectorum can. 4. Uti igitur Archipresbyteratus & Archidiaconatus denotat ministerium adjunctum gradui cum eminentiâ aliquâ: ita & Chorepiscopatus denotat officium ab Episcopo collatum & superius quodammodo presbyteratu. Nunquam verò Chorepiscopi plenam habuerunt Episcopalem potestatem, cum utiq; id fuisset Canoni Nicæno prorsus adversum, prohibenti ne in unâ diœcesi duo essent Episcopi. Plus igitur poterant Chorepiscopi, quàm ordinarii presbyteri, minus verò, quàm Episcopi. Cumq; etiam Archidiaconi quandoque vicarii Episcopi dicantur, & in quamplurimis ejus vices suppleant c. 1. & 7. de offic. Archidiacon. illis tamen superiores fuerunt Chorepiscopi, quippe qui majorem partem ex officio Episcopi quasi decerptam sustinebant. Nec tamen, ut Archidiaconi aut presbyteri certo loco addicti erant, sed in generali aliquo ministerio, quod per totam regionem se diffundebat,

debat, verlabantur; quanquam, si ita visum fuisset Episcopo civitatis non fuerit ab officio eorum alienum, ut & ipsi certam aliquam Ecclesiam vicinam regerent, collato & adjuncto munere cæteras visitandi.

XXIII. Præcipuum verò eorum axioma sese exeruit in constitutione subdiaconorum & inferioris gradus clericorum, quam quidem liberam ab initio habuisse colligere licet ex *canone 10. Concilii Antiocheni*, cujus hæc sunt verba ex versione Dionysii Exigui: *Ordinent etiam Lectores & subdiaconos atq; exorcistas, quibus promotiones istæ sufficiant.* Postea verò adstrictam magis hanc eorum potestatem fuisse apparet ex *epistolâ Basilii Magni 181.* quam scripsit ad Chorepiscopos suos, & habetur inter canones Basilii sub num. 90. Ex quâ ista ad rem præsentem faciunt verba: *Eos qui Ecclesiæ ministrabant, olim consuetudo, quæ in DEI Ecclesiis obtinuit, accuratissimè probatos admittebat, & omnis eorum vitæ agenda ratio curiosè inquirebatur, annon essent maledici, annon ebriosi, annon prompti ad pugnas, an suam juventutem rectè erudirent ac castigarent, ut possent sanctificationem rectè gerere, sine quâ nemo Dominum videbit. Et hæc quidem examinabant presbyteri & diaconi, qui cum eis versabantur. Referebant autem ad Chorepiscopos, quæ à verè testificantibus susceptis suffragiis & eorum admonitis Episcopis, oî τὰς τῶν ἀληθινῶς μαρτυρούντων δεξιὰ μὲν ψήφους, καὶ ὑπομνήσεων Ἐπίσκοπον, ita ministrum in sacerdotalem numerum cooptabant.* Presbyteri igitur atque diaconi explorabant priùs cujusq; candidati mores & rationem vivendi, deque illis ad Chorepiscopos referebant, hi porrò ad Episcopum, & ex hujus denique consensu Chorepiscopi ministros in clerum cooptabant.

XXIV. Huic consuetudini derogatum fuisse à Chorepiscopis, nullamq; amplius ad se relationem fieri graviter dolet & conqueritur Basilii: *Nunc autem, inquit, nobis primùm extrusis nec ad nos referre in animum inducentes, omnem in vosmetipsos auctoritatem transtulistis. Deinde re per summam fœcordiam tractatâ, presbyteris & diaconis permisistis, quos voluerint, vitâ eorum non examinatâ ex affectione vel cognationis vel alicujus alius amicitia, indignos in Ecclesiam introducere. Et ideò multi quidem numerantur ministri in unoquoq; pago; sed nemo est dignus ministerio altaris, ut vos ipsi testificamini, qui hominibus indigetis in electionibus.* Cumq; observasset, plurimos ideò tantum inter Clericos nomen suum profiteri, ne milites esse & bellica munia suscipere cogèrentur, inde verò ordini clericali haud exiguum dedecus exoriri, pristinam illam consuetudinem revocari voluit, jusfitq;, ne deinceps Chorepiscopi aliquem clericum constituent, nisi præviâ relatione ad Episcopum factâ, & impetrato ejus consensu. *Quia ergò, inquit, res deinceps eò processit, ut curari non possit, maximè cum nunc plurimi metu, ne in milites referantur, seipsos ministerio ingerant; ad renovandos patrum canones necessariò*

me contuli, & ad vos scribo, ut indicem ministrorum uniuscujusq; pagi, & à quo unusquisq; introductus sit, & qualis sit ejus vita, ad me mittatis. --- Sic itaque post primam indictionem, si qui à presbyteris introducti sunt, ad Laicos rejiciantur. --- Et quod reliquum est, dignos quidem examine & suscipite: in numerum autem ne referte, priusquam ad nos retuleritis; vel scitote quod erit Laicus, qui sine nostrâ sententiâ in ministerium admissus est.

XXV. Quoniam Basilii ad Patrum canones provocat, quos renovare se velle profiterur, sollicitus est Petrus de Marca lib. 2. de concord. sacerdot. & imp. c. 13. n. 6. qui sint isti canones, quibus necessitas injuncta fuit Chorepiscopis, ne subdiaconos & cæteros ministros in clerum adscribant, sine sententiâ Episcopi. Cumque ex canone Antiocheno supra laudato id minimè appareat, à Synodo Laodicenâ id petendum putat, can. antepenult. quo cavetur, ne in villulis aut in agris Episcopi constituantur, sed περιουτεῖν sive visitatores, illi autem, qui antehac constituti fuerunt, ne quid agant sine consensu Episcopi civitatis. Similiter autem & presbyteros jubet nihil agere sine consensu Episcopi. Hos presbyteros ait Marca esse illos περιουτεῖν seu visitatores, & esse adeò eosdem cum Chorepiscopis; cum quod Basilii dicit, neminem deinceps in ministerium recipi debere ἀνευ ἡμετέρας γνώμης sine nostrâ, ut ait, sententiâ, depromptum id sit ex canone Laodicensi, ubi dicitur, nihil agi debere ἀπεριουτεῖν ἀνευ γνώμης & ἰπιστάπης. Et addit, Synodum Laodicenam videri averlatam fuisse, nomen Chorepiscopi ad comprimendos ministros illos, & substituisse nomen periodeutarum, & hoc deinceps in Oriente substituisse.

XXVI. Hoc verò minimè placet Davidi Blondello apol. de Episc. & presb. sect. 3. pag. 130. qui canonem Laodicensem de Chorepiscopis agere negat, & putat, Basilium id, quod de Episcopis in villis constitutis à Synodo Laodicenâ sancitum legitur, analogicè ad Chorepiscopos transfuisse & applicasse, hoc sensu: Si Episcopalem ordinationem consecuti, quia in villis degebant, non secus ac presbyteri simplices, nihil præter urbani Episcopi sententiam agere debebant, quantumvis Chorepiscopi hujus ordinationis minimè compotes. Sanè difficile erit hinc Petro de Marca canonem Synodicum ex Basilii verbis exigenti satisfacere. Hujusmodi canon, inquit Zonaras in commentar. in Synodis Basilio antiquioribus non invenitur. Sed quid si dicamus extitisse quidem aliquando talem aliquem, sed periisse. Nec enim negari potest, plurima hodiè desiderari, quæ ad veterum disciplinam explicandam facerent. Alibi autem dixi, vix admitti posse, ut quis statuât, eosdem esse periodeutas cum Chorepiscopis, præsertim cum diversos eos fuisse haud obscure innuat Justinianus Imperator in l. 42. §. 9. C. de episc. & presb. Præterea sancimus, quemadmodum & divinis canonibus definitum est, ne quis Episcopus aut Chorepiscopus, aut visitator sive circuitor, aut presbyter,

aut

aut alius cuiuscunq; dignitatis clericus per largitionem ordinetur, μήτε Πίσκο-
πον, μήτε Χωρεπίσκοπον, μήτε Ψευδοεπίτην, μήτε πρεσβύτερον &c.

XXVII. Quod verò de subdiaconis & inferiorum graduum clericis dixi, eos à Chorepiscopis ex sententiâ Episcopi diœcesani constitutos fuisse, id ad presbyteros & diaconos extendi non debet. Et supra jam refutavi sententiam eorum, qui ex canone Antiocheno colligunt, licuisse Chorepiscopis, si præcesserit mandatum Episcopi, ordinare presbyteros & diaconos. Et si enim, si jus divinum spectes, ordinatio presbyteri per alium Presbyterum vel Chorepiscopum facta, non sit irrita aut nulla; propter Ecclesiasticas tamen constitutiones, quæ presbyteris eam potestatem ademerunt, ordinatio presbyterorum & diaconorum omninò fieri debet ab Episcopo, nec licet ad eò presbyteris aut Chorepiscopis verorum Episcoporum partes temerè involare, & ordinationes Episcopis debitas protervâ manu sibi vindicare. Nec tamen admittimus, si quis inde defectum internæ potestatis inferre velit, cum ex solâ suspensione aut inhibitione exercitii frustra colligatur habitus exclusio.

XXVIII. Non audet sanè Nicolaus I. in epist. ad Rudolphum Bituricensem cap. 1. tales presbyterorum à Chorepiscopis factas ordinationes irritas pronuciare, sed vetat tantum, ne quid tale in posterum fiat: *A Chorepiscopis, inquit, asseris multas esse in regionibus vestris ordinationes presbyterorum & diaconorum effectas, quos quidam Episcoporum deponunt, quidam verò denuò consecrant: nos verò dicimus, nec innocentes oportere percelli, nec ullas debere fieri reordinationes, vel iteratas consecrationes: ad formam enim septuaginta Chorepiscopi facti sunt, quos quis dubitet Episcoporum habuisse officia. Sed quia sacri canones cavent, ne omnes sibi omnia vindicent, ac per hoc dignitas Episcoporum ad Chorepiscopos suos videatur transferri, fiatq; vilior honor Episcopi, decernimus nihil in hoc præter regulas ulterius fieri.* Nec deponi voluit, nec reordinari presbyteros à Chorepiscopis ordinatos, quippe quos verè, etsi non canonicè ordinatos putavit. Cohiberi tamen vix potuerunt Chorepiscopi, donec, concurrentibus etiam aliis causis, prorsus abrogatum eorum ministerium fuit, uti deinceps dicemus.

XXIX. Tanta verò Chorepiscoporum cum fuerit autoritas, mirum non est, adhibitos eos fuisse in Conciliis & admissos, ut simul cum reliquis Episcopis conderent decreta. Sic enim in Concilio Neocæsariensi subscripisse leguntur præter Episcopum Cappadociæ Leontium Cæsareæ etiam Stephanus Chorepiscopus Cappadociæ & Rhodus itidem Chorepiscopus Cappadociæ. Iidem hi duo Chorepiscopi Stephanus & Rhodus cum tribus aliis Chorepiscopis Cappadociæ, & cum duobus Chorepiscopis ex provinciâ Palæstinæ & Ciliciæ, item cum quinque ex provinciâ Isauriæ & cum duobus Bithyniæ, magno & universali Concilio Nicæno subscripserunt. Ita & in Ephesinâ Synodo Cæsarius Alces Chorepiscopus damnationi Nestorii

cum aliis Episcopis subscripsit. Utrum autem vices Episcoporum suorum tum egerint, & nomine ipsorum subscripserint, uti vult Petrus de Marca *d. l. c. 13. n. 1.* an verò proprias suas tum expleverint partes, uti putat Blondellus *d. l.* non adeò constat. Nec enim ex eo, quod eadem interdum cum Episcopis formulâ usi fuerunt, colligere licet, Episcoporum eos legatos non fuisse, aut nomine proprio eos egisse, uti facit Blondellus. In Concilio tamen Chalcedonenfi *act. 6.* subscripsisse inveniuntur Adolius Episcopus Arabis per Adelphium Chorepiscopum, Messalinus Episcopus Laodiceæ per Adilum Chorepiscopum, Florentius Episcopus Lesbi per Evelpistum Chorepiscopum. Cumque etiam alibi, qui aliorum vices gerunt, profiteri id in subscriptionibus soleant, non vana inde nascitur præsumptio, substitutos non fuisse Chorepiscopos, quando nulla talis eorum nominibus adjecta est

nota.

XXX. Superest, ut videamus, quâ ratione in desuetudinem abierit, aut abrogatus fuerit Chorepiscopatus. Et quidem antiquissimum, ut mihi videtur, eâ de re afferri solet testimonium ex epistolâ Damasi, quam de Chorepiscopis scripsit, ubi jam ante à totius Orbis Episcopis prohibitos Chorepiscopos refert. Sed falsam & apertissimè apocrypham esse totam istam Damasi epistolam, præter alia plurima, quæ cum aliis ejusdem furfuris decretalibus ab inverecundo impostore sub ipsâ seculi noni initia confectis, communia habet, arguunt etiam appositi in fine Consules, Livius & Theodosius. Hujusmodi enim Consulatum nullis in fastis occurrere jam diu notarunt eruditi. Et observat David Blondellus in *Pseudo Isidoro pag. 541.* stylum hujus epistolæ nihil habere commune cum tersâ Damasi phrasi, aliumq; longè fuisse Damasi characterem ab hoc verbosissimæ loquacitatis inculto squalore. Nec fanè probari potest, ante Damasum, uti ipse inquit, prohibitum ab omnibus totius Orbis Episcopis fuisse Chorepiscoporum ministerium. Simili *voysiæ* vitio laborant epistolæ decretales, Leonis I. octogesima octava, Felicis IV. prima, & Johannis tertii epistola unica, quæ singulæ Chorepiscoporum ministeria acriter perstringunt.

XXXI. Tempore Karoli Magni disquiri cœpit, numquid valerent ordinationes presbyterorum & diaconorum, tum & alii actus ad Episcopos aliâs pertinentes à Chorepiscopis usurpati. Cumq; Carolus eâ de re Pontificem Leonem III. consulendum putasset, Legatum ad eum destinavit Arnorem Archiepiscopum Salisburgensem. Duriter admodum & acerbè respondit Pontifex, actus illos omnes à Chorepiscopis usurpatos vitiosos non tantum esse, sed & irritos; & debere adeò, qui ita à Chorepiscopis ordinati essent, canonicam ordinationem accipere à veris Episcopis, ipsos autem Chorepiscopos deponendos esse & plectendos exilio, eorumq; ministerium atque gradum prorsus abolendum. Reverso Arnone deliberatum fuit in comitiis Ratisbonensibus, quousque Pontificis hoc decretum admitti deberet.

beret. Et approbatum quidem id fuit in plerisque omnibus, nisi quod noluerint congregati Proceres Chorepiscopos prorsus extingvere, sed satius duxerint, eos in presbyterorum gradum & ordinem revocare. Dignum est capitulum, quod totum & integrum legatur; & extat illud *lib. 7. c. 187.* Videtur tamen procedente tempore temperamentum istud sustulisse Karolus, & ipsos etiam Chorepiscopos prorsus de gradu suo deiecisse, uti apparet ex verbis ultimis capituli *310. § 328. ejusd. libr. 7.* Si autem ii aliquid ex his agere tentaverint, irrita erunt, que ab iis geruntur, & ipsi omni Ecclesiastico honore funditus priventur. Sed videtur tantum pertinere ad eos, qui legem antea promulgatam violaverint.

XXXII. Ipsum tamen etiam Chorepiscopatum à Karolo M. sublatum fuisse docet capitulum ejus *119, lib. 6.* Placuit, ne Chorepiscopi à quibusdam deinceps fiant: quoniam hæcenus à nescientibus sanctorum Patrum & maxime Apostolicorum decretis, suisque quietibus ac delectationibus inherentes, facti sunt. Idcirco & olim persepè, & nostro à sanctâ Apostolicâ sede tempore sunt prohibiti, & ne deinceps à quoquam, tam ordinante, quam ordinari cupiente, talis præsumptio assumatur, à cunctis nostri Regni Episcopis est synodo canonicè prohibitum. Nec tamen ad hoc placitum desierunt illicò Chorepiscopi, quippe quos anno adhuc *DCCCXXIX.* in Concilio Parisiensi *cap. 27.* coercere, & in ordinem redigere oportuit. Idem repetitum anno *DCCCXLVI.* in Concilio Meldensi *cap. 44.* Causa verò tam diuturnæ eorum conservationis, & repetitæ adversus tot canones pervicaciæ unicè videtur adscribi debere vitæ generi, quod Episcopi tum temporis sequebantur. Negligebant illi Ecclesiastica, & genio suo indulgebant, suoque officio defunctos se putabant, si vicariâ aliorum operâ subinde uterentur, ipsi interim delicatè ac mollite otiosam vitam trahentes, & in vino atque luxu penè diffuentes. Verecundè illos dixit Karolus Magnus suis quietibus & delectationibus inherere, *d. c. 119.* Apertè magis desidiam & secularem pervagationem vocavit Concilium Meldense *d. l.* Apud Pseudo-Damasum *epist. 5.* dicuntur esse meretricibus similes, que statim, ut pariunt, infantes suos aliis nutricibus tradunt educandos, ut suam citius libidinem explere valeant: Sic & istos infantes suos, id est populos sibi commissos aliis educandos tradere, ut suas libidines explerent, id est, pro suo lubitu secularibus curis inbient, & quod unicuique visum fuerit, liberiùs agant. Cum igitur tam prompti essent Chorepiscopi, & in se omnem curam ac sollicitudinem Episcopalis ministerii susciperent, atque tam feliciter Episcoporum desidiam patrocinaerentur, mirum non est, patronos eis vicissim extitisse Episcopos, eorumque ministerium pro virili penes se conservasse. Imò verò fuerunt tum temporis Episcopi, qui ideo tantum Chorepiscopos sibi adjunxerant, ut venationi, aucupio & cæteris seculi oblectamentis operam dare ipsi possent sine impedimento. In quos justè invehitur Hincmarus Remensis *epist. 45. cap. 16.* Quidam Episcopi,

inquit, etiam à longe præcedentibus temporibus, scandalum pro sua quiete & voluptatibus in Ecclesiam intromiserunt, ordinantes Chorepiscopos, & eis, quæ summis Pontificibus conveniunt, agere permittentes.

XXXIII. Quod verò Leo III. constituerat, ordinationes presbyterorum à Chorepiscopis factas planè irritas esse & nullas, ejus contrarium asseruit, qui eum secutus est, Nicolaus I. uti supra exposui. Sed à Nicolai sententiâ iterum divertit Concilium Metense, quod *can. 5.* hoc promulgavit decretum: *Ut basilica à Chorepiscopis consecrata ab Episcopis consecrentur, roboratum est. Quia juxta decreta Damasi Pape, Innocentii & Leonis, vacuum est atq; inane, quicquid in summi sacerdotii Chorepiscopi egerunt ministerio, & quod & ipsi iidem sint, qui & presbyteri, sufficienter invenitur.* Ab eo tempore nulla aut rarissima admodum invenietur mentio Chorepiscoporum in Ecclesiâ Occidentali, ita ut vix nomen hodiè superfit, neq; aliter de eorum statu & conditione, nisi per conjecturas, definire quid liceat. Consuli in primis de hâc materiâ potest Dionysius Petavius ad Epiphani. *heres. 69.*

CAP. XIV.

De Vicario, & Officiali.

I.

Vicarii Episcoporum, ut hodiè se habent in Ecclesiâ Latinâ, planè ignoti fuerunt apud veteres, nec de iis quicquam constitutum legitur in Conciliis antiquis. Videntur illi originem suam debere corruptelis, quæ ex beneficio non-residendi, uti vocant, natæ fuerunt. Idque beneficium contra institutum Christi & Apostolorum tam absurdè introductum est, ut maleficium potiùs dici debeat. Quomodo enim, qui jure divino curam gerere debet Ecclesiæ suæ, eamq; pascere verbo, exemplo, subsidio, quomodo officio hoc suo defungi poterit, si ipse præsens non est? Quomodo oves sibi commissas publicè privatimque docere, hortari, consolari, corripere, statum earum explorare, & propius spectare, medicinam idoneam parare, lupos arcere & oves suas defendere poterit, qui longius abest, aut adesse non cupit gregi suo? quomodo Episcopi munus & nomen sustinebit, qui nunquam *Ἡρακοπι*? Non enim creantur Episcopi, ut sint otiosi, & aliorum oculis videant, aliorum ore loquantur, aliorum auribus Ecclesiæ suæ defectus audiant, alienâ manu medicinam adplicent, alienis pedibus in rem præsentem veniant; sed necesse est, ut qui tale munus suscipit, ipse etiam curam istam sustineat, & proprios manipulos Domino mensis repræsentent. Unde severè olim per decreta sua in desertores aut muneris sui negligentes Episcopos animadverterunt Patres in Conciliis congregati.

II. Post-

II. Postquam verò officia Ecclesiastica divinum cultum, principalem suæ institutionis causam agnoscere noluerunt amplius, & quod *παρρηγορ* olim fuit, pro *ἐργον* haberi cœpit, dum nempe utile istud temporale ad *τα βιωτικὰ* pertinens, quod consecutivum olim & accessorium officii Ecclesiastici fuerat, inductâ proprietate, factum fuit præcipuum & principale, ita ut Clericos non munus aut officium amplius discerneret, sed temporalis quæstus, copia aut inopia, & reditus ad quodq; officium destinati, factum inde, ut etiam Episcopi sacrum munus, quod gerebant, negligenter, & facultatibus tantum suis augendis intenti essent. Nec vana proinde est interpretatio muneris Episcopalis, quam facit Isidorus Clarius in not. ad 1. Tim. 3. vers. 1. Cum episcopatum, inquit, cogitas, ne referas animum ad hæc tempora, quibus Episcopi nihil minus norunt, quam eas partes, quæ illis à Paulo assignantur; neq; quicquam aliud nunc intelligitur appellatione Episcopi, quam fructus & vestigalia, & immanes honores.

III. Hæc ratione verum suum, quod eis commissum erat, officium deferentes Episcopi vicarios, qui in se id susciperent, constituerunt, ab initio quidem ad tempus tantum, ne animadvertetur illicò affectata illa defidia; postea verò etiam in perpetuum, postquam substitutionibus ejusmodi assueti jam essent animi parochianorum. Et poterat sanè *ὑποκατάστασις* istiusmodi utcumq; excusari ex eo, quod etiam in Conciliis, quibus tamen interesse oportuit singulos, legatum mittere licuerit, si vel ætate, vel ægritudine, vel aliâ graviore necessitate quis impediatur, uti statutum in Concilio Carthaginensi IV. c. 21. quem adducit Gratianus c. Episcopus dist. 18. Quia igitur etiam in Conciliis, in quibus cujusque præsentia quam maximè necessaria erat, per vicarium agere licuit & oportuit, non absurdum videri poterat, etiam in reliquis muneris sui partibus vices aliquem suscipere, dum saltem ille idoneus fuerit, & gerendæ rei aptus.

IV. Nec enim putandum est, quod putavit aliquando Panormitanus, vicarios illos non habuisse jus suffragii in Conciliis; quin imò contrarium satis apparet ex epistolâ Aviti Episcopi Viennensis, quâ provinciales suos Episcopos invitavit ad synodum Epaonensem: *Duos inquit presbyteros magnæ ac probabili vitæ mandati instructione firmatos, fratribus pro se presentare procuret. Sed tales dignetur eligere, quos Episcoporum concilio non minùs scientia quàm reverentia jure faciat interesse, cum quibus delectet summos Pontifices conferre sermonem, quos ad definitiones pro Episcopo suo sancendas, subscribendasq; cum fuerit solertia eligi, sit auctoritas legi. Sed istud non extorqueat, nisi summa necessitas, &c.* Et invaluit praxis ista per substitutos in synodis agendi, deliberandi & suffragium ferendi jam seculo quinto, non tamen nisi in casu extremæ necessitatis, sub poenâ suspensionis à communione c. peruenit, c. placuit, c. si quis, c. si episcopus &c. seq. d. dist. 18.

V. Cæ-

V. Cæterum quod ita in conciliis receptum & utilitatis causâ lege firmatum fuit, id in aliis negociis Episcopalibus nullâ omnino utilitatis ratione nititur, nisi quod talis vicariatus Episcoporum desidiâ patrocinetur. Et verò valdè proficuum hoc est Episcopis, quod recentiore jure Canonico oporteat eos sibi vicarios constituere, eoquereferunt *c. cum simus 9. q. 3. c. in novâ 16. q. 7. c. quoniam 14. & de off. jud. ord. c. Romana & tot. tit. de offic. vicar. in 6.* Quæstionem hanc cum sibi ventilandam proposuisset Jacobus Sbrozzius *tr. de vicar. Episc. lib. 1. q. 46.* utrum Episcopus teneatur constituere vicarium? duas movet rationes dubitandi: primam, quia quilibet regulariter debet in personâ propriâ Ecclesiæ deservire; & alteram, quia vicarius constituendus non est, nisi urgens necessitas postulet. Sed his non obstantibus, decernit post plures alios, quos in testimonium vocat, debere in quâlibet civitate insigniore unum esse Episcopum & unum vicarium, & posse cogi Episcopum, ut sibi constituat vicarium. Ad primam autem rationem dubitandi respondet, procedere eam in Rectoribus Ecclesiarum parochialium, nec ad Episcopos extendi debere. At verò diversum & creditum olim, & in ipso jure Canonico extat *c. pervenit 7. q. 1.* Per tres hebdomadas Episcopum abesse suâ ab Ecclesiâ vetuit Concilium Eliberinum, *can. 21.* ultra quindecim dies Leo, *epist. 81. c. 10.* Et Justinianus Imperator Episcopum prohibet extra Ecclesiam suam vagari, ne quidem sub specie utilitatis Ecclesiæ suæ procurandæ, *novell. 6. c. 2.* Ad secundam dubitandi rationem respondet Sbrozzius, Episcopum semper dici posse constitutum in necessitate propter ingentes occupationes, in quibus Episcopale regimen & animarum cura versatur, & quod in amplis atque diffusis diocesis Episcopus universa expedire ipse nequeat. Sed hæc ipsa etiam responsio maximam partem confutatur in dictâ *novellâ 6.* quod liceat Episcopis talia conficere per apocrisarios, aut Clericos, aut Oeconomos suos, nec necesse sit, ut ipsi propterea ab Ecclesiâ suâ discedant.

VI. Enimverò potest aliquando diocesis aliqua tam ampla & diffusa esse, ut unus toti non sufficiat. Sed tùm in promptu remedium est, ut abdicet partem, quæ exuberat, eamque alteri cedat. Id verò quàm difficulter ab Episcopo impetrari queat, notius est, quàm ut exemplis comprobari oporteat. Sed ut maximè *πρωτοία* Episcopi tam ampla non sit, ut ab uno Episcopo gubernari nequeat, cogendum tamen eum nihilominus docent Canonistæ, ut vicarium sibi constituat; quem verò in finem, nisi ut otiosi aut alia omnia agere eiliceat impune. Atq; in hos tales meritò invehitur Marcus Antonius de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 2. c. 7. n. 23.* Potest inquit, profectò Episcopus, non dissiteor, cum liber sit, subtrahere se muneri & officio Episcopali: nollet, Ecclesiæ ulli inservire. Et hunc ego à residentiâ facile liberabo. Ipsius tamen loco non admitto mercenarios, quos ipse constituat: quia Ecclesia indiget pastore, non mercenario: & Episcopo, non substituto. Abdicet se igitur penitus

nitus ille, § alius in illâ Ecclesiâ personaliter, ut tenetur, serviturus, per eos, quâ hanc habent in Ecclesiâ potestatem, instituat. Atq; ita se abdicet, ut neq; sustentationem, neq; redditus, neq; ulla stipendia ab illa accipiat. Hæc enim stipendia non nisi pro actuali servitio præstito ministris debentur. --- Aut ergò dimittat Episcopatum plenè: aut si retinet, Episcopi munus impleat. Sicut enim navis gubernator, à domino navis conductus, tenetur vel officium susceptum deponere, vel se personaliter clavo navis regendo alligare: § Pastor ad gregem pascendum similiter conductus, debet ipse per se § non per alios pascere: ita medicus: ita janitor § claviger à Principe pro arcis vel civitatis custodiâ assumptus ipse per se debet clavium curam habere: Ita dum Christus vices suas Episcopo committit, quamdiu ille Episcopalem gradum occupat debet Episcopalia munera per se ipsum exercere §c. Simili reprehensione eos perstringit Nicolaus de Clemangiis epist. 75.

VII. Nec verò antiquis Ecclesiæ Doctoribus necessarius visus fuit iste talis vicariatus, quandoquidem Archidiaconi tum veri erant Episcoporum vicarii, quippe ad quos omnis cura in clero tam in urbe quam extra per parochias habitante pertinebat, quique etiam visitare poterant diocesi, sicubi Episcopis propter adversam valetudinem id minus liceret. Unde & Archidiaconus à Fulberto Carnotensi epist. 34. oculus Episcopi dicitur, quod velut in specula & statione positus prospicere debeat actus totius Ecclesiæ & ad Episcopum referre. Imò verò etiam Archipresbyteri vices Episcoporum suorum quandoque sustinent. Et diaconis commissa sæpè talia fuerunt olim, quæ Episcoporum partibus accenseri vulgò solent. His igitur subsidiis cum instructi fuerint Episcopi, suosque jam vicarios habuerint, quid opus fuit alium speciali nomine instituere, & entia præter necessitatem multiplicare? Si tamen credendum est, quod scribit Antonius Dadinus Alteserra ad c. 9. §. de offic. Archidiac. ex Archidiaconorum fastu & affectatâ superbiâ provenisse, ut alibi ad tempus instituerentur, alibi prorsus extingueretur eorum dignitas, videtur ex hoc eorum interitu novum hoc vicariorum genus, de quo agimus, natum fuisse.

VIII. Quandoquidem igitur de vicariis his in specie ita dictis universa filet antiquitas, nec adeo quicquam in veterum documentis reperitur, alienum planè erit ab instituto nostro de illis hîc annotare, quæ ex usu hodierno valdè prolixè recensent Canonistæ, quæque, ut supra dixi, maximam partem ad corruptelas referri debent. Videri eâ de re possunt, quos magno numero allegat Camillus Borellus de magistratuum edit. lib. 1. cap. 1. n. 99. & copiosissimus tractatus Jacobi Strozzi, qui in præfatione profiteatur, se postquam vicarius generalis in Episcopatu Fani constitutus fuisset, multamque cum præfide ejus civitatis contentionem de jurisdictione habuisset, commotum fuisse, ut librum eum conscriberet, seque adeo potestatem vicarii Episcopalis supremis vix antea labiis degustatam ac penè obrutam in unum congesisse. In tractatu ipso lib. 1. quest. 7. quærit, quo jure introducta fuerit Vicaria Episcopalis? Et breviter atque abscisè re-

spendet, quod de jure canonum. Nec addit tamen quicquam, ad quam ætatem ejus origo referenda, aut quibus canonibus ea introducta sit. Solummodo refert, quod in volumine Gregoriano paucis in locis de vicariis Episcoporum mentio fiat, sed in sexto pluries. Quo ipso haud obscure prodit, novius hoc esse officium Vicariorum, quam ut ex veterum monumentis comprobari queat.

IX. Illud verò præteriri hic non debet, vicarium aliquando dici officialem *c. ex frequentibus 3. §. de instit. c. in tantum §. de Simon. c. cum generali de offic. vicar. in 6.* & sub hoc nomine valde perfringi hoc officium, à Petro Blesensi, Archidiacono Bathoniensi, *epist. 25.* quam scripsit ad officialem Episcopi Carnotensis. Digna est epistola, quæ tota legatur. Nos aliquam ejus partem frustulatim hic recensebimus. *Quia te, inquit, affectuosissime diligo in visceribus Jesu Christi, proposui te salutaribus monitis adhortari, ut de Ur Chaldaeorum, & de medio Babylonis tempestivus ex eas, ministerium damnatissima villicationis omittas. Scio, quia munerum cupiditas subvertit cor tuum, ut fieres Officialis Episcopi. --- Credo hujusmodi Officialis non ab officio, nomine, sed ab officio, verbo, mutasse vocabulum: nam genus hoc hominum, quod dicunt officiperdi. Tota officialis intentio est, ut ad opus Episcopi suæ jurisdictionis commissas miserrimas oves quasi vice illius tondeat, emungat, excoriet. Isti enim sunt Episcoporum sanguisuga, evomentes alienum sanguinem quem biberunt. --- Quod enim aggregant per oppressionem pauperum, Episcopi quidem ad delicias cedit, Officialibus ad tormentum. --- Sic Episcopus quasi longa manu bona aliena diripit, & notam criminis à se removens, suis Officialibus culpa & infamie discrimen impingit. --- Officium Officialium, quorum te numero aggregasti, hodie est, jura confundere, suscitare lites, transactiones rescindere, innectere dilationes, suppressere veritatem, fovere mendacium, questum sequi, equitatem vendere, inbiare exactionibus, versutias concinnare. --- Et ut multa sub verborum paucitate concludam: dum omnia venaliter agunt filii avaritiae, servi mammonæ, se diabolo venales exponunt. --- Relinque maturius Officialis officium, ministerium damnationis, rotam malorum, & spiritum vertiginis, qui te ad inania circumvolvunt. Miserere anime tuæ placens DEO: cui placere non potes cum isto perditionis officio.*

CAP. XV.

De Coadjutore.

I.

PRisca tēpora coadjutores Episcopos nullos agnovisse, quippè plebes duos Episcopos pati non potuisse, & ideò ad vitanda Schismata tales Coadjutores vel etiam Successores designatos non admisisse, scribit Franciscus Boisquetus *ad Innocentii III. lib. 2. epist. 121.* Id verò ego ita accipio, duos in unâ diœcesi Episcopos æquali dignitate & potestate non fuisse

fuisse admissos, quandoquidem etiam in Concilio Nicæno *can. 8.* prohibitum fuit, ne in unâ civitate duo essent Episcopi. Nec facio cum Marco Antonio de Dominis *lib. 3. de Rep. Eccl. cap. 3. n. 64.* canonem Nicænum ita explicante, ut excludat duos Episcopos inter se divisos, cum plebis etiam divisione; non autem duos in solidum amicè copulatos. Enimverò cum vix obtineri queat, ut duo in solidum tantâ charitate conjuncti inveniantur, ut non aliquando inter eos litigium aliquod intercedat, neque ex tantâ conjunctione metuenda sit aliqua negligentiae labe, cum plerumque, quod à pluribus curatur, à singulis negligi soleat, non videntur sanè Patres Nicæni talem conjunctionem approbare voluisse. Quin & exempla prostant Episcopatum divisorum & plurium ex uno resultantium, si præfertim populus amplitudine & multitudine suâ curam unius superaverit, neque ille sufficiens esse universis potuerit. Sed uti tum una diœcesis in duas divisa fuit, ita mirum non est, duos quoque Episcopos constitutos fuisse, qui scilicet seorsim & separatim suas habebant *ἰδιοκονίας*.

II. Extant nihilominus exempla in contrarium, quibus Episcopo adhuc viventi & in munere suo permanenti adjunctus fuit alius, qui proinde coepiscopus dici poterat. De Alexandro Cappadociæ Episcopo refert Eusebius *lib. 6. hist. c. 8. § 11.* factum eum Episcopum Hierosolymorum, Narcisso, qui prius ibi fuerat Episcopus, adhuc superstite. Et ne quis dubitet de Episcopatu utriusque simultaneo, disertè meminit Eusebius *τῆς Ναρκίσσου οὐκ αὐτῶ ἀπεδείχθη*, & recenset ex quâdam Alexandri ad Antinoitas scriptâ epistolâ hæc verba: *Salutat vos Narcissus, qui ante me Episcopalem hujus Ecclesie sedem tenuit, & qui nunc mihi conjunctus est in orationibus, & οὐκ ὄντως ἑταίρηός μοι διὰ τῶν εὐχῶν*, annos natus sexdecim supra centum &c. De eodem refert Hieronymus in *scriptorum Eccles. catal.* quod Alexander adnitente ipso vel maximè Narcisso Hierosolymitanæ Ecclesie cum eo gubernaculum suscepit. Contigisse tamen eam adjunctionem per revelationem & visionem quandam idem scribit Eusebius. Et ex decrepitâ Narcissi ætate colligitur, admodum necessariam fuisse ejusmodi adjunctionem, cum superesse ille functioni suæ amplius non posset. Estque hoc primum exemplum Coadjutoris, quod in historiâ Ecclesiasticâ occurrit.

III. Simile contigit in Ecclesiâ Cæsarensi in Palæstinâ, in quâ Theotecnus Anatolium postea Laodiceæ Episcopum successorem Ecclesie suæ destinaverat, imò & Coepiscopum assumpserat. *Ambo certè, inquit Eusebius lib. 7. cap. 32. aliquantisper eandem Ecclesiam simul gubernarunt. Postea verò cum eum Synodus adversus Paulum congregata Antiochiam evocasset, per Urbem Laodiceam iter faciens à fratribus illius loci mortuo tunc Eusebio detentus est.* Quæ verba ostendunt, non mansisse in Ecclesiâ Cæsarensi Anatolium, neque successisse in eâ Theotecno, sed Laodiceam concessisse, ibique Episcopatum suscepisse, Theotecno autem, ut ipse scribit Eusebius, successisse Agapium. Nec dubito, Anatolium hunc cum ut Theotecni Coepiscopus & designatus

Successor, comparuisset in Concilio Antiocheno, occasionem dedisse decreto, quod factum fuit *can. 23. Episcopo non licere alium pro se successorem constituere, etiamsi sit in fine vite.* Si quid autem tale fiat, irritam esse hujusmodi constitutionem *Sc.* Hincq; adeo puto, Anatolium spe successioneis exclusum, Laodicensis Ecclesiae Episcopatum tum vacantem haud invitum suscepisse. Et hæc quidem verustissima sunt exempla coadjutorum, nec dubito, tempore Concilii Antiocheni extitisse adhuc plura, successioni viam sternentia, quibus proinde fibulam injicere oportuit.

IV. Nec tamen post editum istum canonem desierunt Episcopi successores sibi designare, quandoq; etiam sibi adhuc vivis adjungere. Gregorius Nazianzenus, cum à Basilio, cujus olim fuerat in scholis commilito, Sasimorum Episcopus creatus, sed ab Anthimo Tyanensi metropolitano Basilii æmulo inde ejectus fuisset, in solitudinem secedere constituerat, sed revocatus à Patre Nazianzi Episcopo coadjutor sibi esse jubebatur, quam functionem multis precibus fatigatus suscepit tandem, hæc tamen dicta lege, ut quoadusque Pater viveret, ipsi inhæreret, postea verò, quò vellet, liberum esset abire. Disputant hic Baronius Cardinalis *ad ann. CCCLXXI. n. 106.* & Marcus Antonius de Dominis *de Rep. Eccles. lib. 3. c. 3. n. 64.* utrum Gregorius hic, cum Patri adjutor esse constituisset, ipse quoq; Episcopus Nazianzi ordinatus fuerit. Negat ille, hic affirmat. Litem eam nostram facere, nunc nihil attinet. Putamus tamen, ex supra adducto Canone Antiocheno justè excusare se potuisse Gregorium erga eos, qui post Patris obitum ei exprobarunt, quod Ecclesiam Nazianzenam deseruissent. At canonis illius nullam facit mentionem; sed hoc tantum argumento utitur, quod Ecclesia ea non esset sua. Sic enim scribit ad Gregorium Nyssenum Basilii fratrem *epist. 42.* *Inter omnes enim constat, me non Nazianzi, sed Sasimorum antistitem creatum fuisse: tametsi patris reverentiâ & eorum, qui supplices hoc à me contenderunt, ad breve tempus præfecturam quasi hospites acceperimus.* Item ad Philagrium *epist. 6.* *Quod si Ecclesiam relinquere periculosum est, ut scribis: quam tandem? si nostram, rectè dicitis, idemq; ipse ajo: Si verò nihil ad nos attinentem, nec nobis assignatam atq; decretam, culpâ vacamus. Quod si idcirco tenemur, quia ipsius curam aliquantisper gessimus: multi utiq; alii eadem ratione teneantur, quotquot nimirum hospitem curam habuerunt. Quæ verba clariora sunt, quam ut Episcopum Nazianzi statuere liceat Gregorium juniorem. Totum namq; ejus ministerium temporale fuit, & in patris, quoad vixit, subsidium destinatum.*

V. Haud paulo aliter se habuit conditio Augustini, cum à Valerio Episcopo Hipponensi coadjutor constitueretur. Ille enim ab Numidiae Primate & ordinatus in Episcopum & Coepiscopus Valerio factus est. Testatur id Possidius *in vit. ejusd.* his verbis: *Unde amplius formidans idem venerabilis senex (Valerius) & sciens se corpore & ætate infirmissimum, egit secretis literis apud primatem Episcopum sedis Carthaginiensis, allegans imbecillitatem.*

tatem corporis sui, etatisq; gravitatem, & obsecrans, ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui sue cathedræ non jam succederet, sed consecrator accederet, Augustinus. Quæ igitur beatus Valerius optavit, & rogavit satagens rescripto impetravit &c: Idem testatur Paulinus, qui in agro Nolano cum Vxore Therasiâ solitariam tunc vitam agebat. Postquam enim Augustinus de suâ ordinatione certiorum eum reddidisset, sic ille scribit ad Romanianum: Non autem tantum hoc scribimus, gratulandum, quod Augustinus Episcopatum acceperit, sed quod hanc DEI curam meruerint Africanæ Ecclesiæ, ut verba cælestia Augustini ore perciperent, qui ad majorem dominici muneris gratiam novo more provectus, ita consecratus est, non ut succederet in gratiâ Episcopo, sed accederet: nam incolumi Valerio Hipponensis Ecclesiæ Episcopo, Coepiscopus Augustinus est &c: Extat apud Gratianum c. non autem 7. q. 1. Ipse de se Augustinus: Adhuc, inquit. in corpore posito beatæ memoriæ patris & Episcopo meo sene Valerio, Episcopus ordinatus sum, & sedi cum illo: quod Concilio Nicæno prohibitum esse nesciebam, nec ipse sciebat. Quod ergo reprehensum est in me, nolo reprehendi in filio meo. Error hic sive ignorantia, quam causatur, ansam dedit, ut ex suggestione Augustini in Concilio Carthaginensi III. c. 3. statueretur, ut ordinandis Episcopis vel Clericis prius ab ordinatoribus suis decreta Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilii fecisse poeniteat.

VI. De Melitio Episcopo in exilium pulso & à Gratiano Imp. revocato refert Socrates lib. 5. c. 5. iustum eum, ut unâ cum Paulino Antiochiæ Episcopo senio jam confecto in Episcopali solio refideret. Cumque diceret Paulinus, refragari Ecclesiasticis regulis, ut is, qui ab Arianis ordinatus esset, ad societatem cathedræ admitteretur, populum voluisse, ut interim ille in Ecclesiâ suburbani in sede Episcopali collocaretur, & succederet aliquando Paulino, sicubi is defunctus fuisset. Pertinet huc etiam, quod de Maximo Hierosolymitano refert Sozomenus lib. 2. c. 20. eum primum Diospolitana Ecclesiæ Episcopum à Macario Hierosolymitano constitutum fuisse, plebem verò Hierosolymitanam ægrè id tulisse, & per seditionem intentatam obtinuisse, ut Maximus maneret Hierosolymis & unâ cum Macario Episcopali munere fungeretur, & post ejus obitum plenissimè succederet. Factum autem id ideo, ne defuncto Macario Arianum aliquem labe suâ & hæresi infectum obtruderent. Tum enim maxime caveri oportebat ab eorum infidiis.

VII. Oppidò autem notetur, in enumeratis istis exemplis concurrere Cleri & populi consensum, tum & Episcoporum comprovincialium approbationem, quæ faciunt, ut excusari tales ordinationes utcumq; possint. Quod enim canonem Antiochenum 23. spectat, non videtur per eum omnis electio successoris omnino prohibita, sed ea tantum, quæ fit sine consensu Cleri & populi, id est, eorum, ad quos jus eligendi pertinet. Ipse certè Augustinus successorem sibi constituit Eradium, sed procuravit, ut accederet Cleri & populi consensus, utque is ab Notariis ad acta exciperetur, epist. 110. quo ipso nihil adversus Canonem Antiochenum committi

putavit. Sed de canone Nicæno circa suam promotionem magis sollicitus fuit Augustinus, isq; in eo violatus omnino videbatur, quod unâ cum Valerio Episcopus in unâ civitate fuisset. Si quid tamen peccatum hîc fuit, dubium non est, enixam populi voluntatem & ad seditiones concitandas pro nam excusatum id reddidisse. Nondum enim tum temporis per gratiam & ambitionem creari cœpere Coadjutores, uti postea re in consuetudinem versâ, nullâ necessitate id exigente pessima invaluit insolentia.

VIII. Cæterum Coadjutoris dandi prima & optima ratio semper fuit ista, si constituatur ad supplendum officium ejus, qui illud non potest exequi vel propter senectutem, vei propter morbum, vel propter alium aliquem defectum non affectatum. Ob senectutem plerisque illis omnibus, de quibus hactenus diximus, contigit adjunctio. Eandem concedere maluit Zacharias Papa Bonifacio Episcopo Moguntino, quam ut ei decedenti alius sufficeretur. *Petiisti*, inquit apud Gratianum *c. petiisti 7. q. 1.* *Ut cum nostro consulto pro superveniente tibi senectute atq; corporis imbecillitate, si poteris invenire alium in eâdem sede, in quâ præes, pro tuâ personâ debeas collocare: eos verò adjutore DEO consilium præbemus tuæ sanctitati, ut pro salute animalium rationabilium fautore Christo sedem, quam obtines Moguntinæ Ecclesiæ nequaquam relinquas. Sin verò Dominus dederit juxta petitionem tuam hominem perfectum, qui possit sollicitudinem habere & curam pro salute animarum, pro tuâ personâ ordinabis illum Episcopum: eritq; in Evangelio tibi credito & ministerio Christi portando in omni loco requirens & confortans Ecclesiam DEI.* Et porro: *De eo autem quem tibi successorem constituere dixisti, ut te vivente in tuo loco eligatur Episcopus, hoc nullâ ratione concedi patimur: quia contra omnem Ecclesiasticam regulam vel statuta patrum esse monstratur: sed volumus ut ministret tibi, & sit in Evangelio Christi adjutor. Nimis enim reprehensibile esse manifestum est, ut te vivente tibi alium substituamus &c.*

IX. Videtur Bonifacius prorsus renunciare voluisse Episcopatu suo, ut alius in ejus locum plenè substitui posset, & ille quidem, quem ipse sibi constituere successorem vellet. Sed non hoc tantum improbat Zacharias propter canonem Antiochenum supra adductum, qui renunciationes in favorem alicujus factas prorsus damnat, verum etiam in genere nimis reprehensibile esse dicit, ut Episcopo viventi alius substituatur. Ita & Alexander III. Pontifex dimittere noluit Londonensem Episcopum, etsi senectutem & insufficientiam suam allegasset, sed voluit ut Ecclesiam gubernare pergeret, *c. 1. X. de renunc.* Olim enim non facile admittebantur renunciationes aut resignationes. *Alia quoque res est, inquit Cyrillus Alexandrinus in epist. ad Dominum, quæ Ecclesiasticæ consuetudini non placet, offerre Sacerdotes aliquos renunciationis libellos. Si sint enim digni, qui sacra mysteria obeant in iis maneat: Sin autem indigni, nec per renunciationem exeant, sed rebus ipsis potius condemnati.* Maluit igitur Zacharias Pontifex, ut in officio per sisteret Bonifacius, & coadjutorem sibi adjungeret, quam ut Episcopatu cederet.

X. Pro-

X. Propter infirmam & adversam valetudinem aliquando coadjutores datos fuisse, exempla superius adducta docent. Adversa autem talis intelligi debet valetudo, propter quam ne suis quidem negociis interesse quis potest, qualem inter rationes excusandi à tutelâ requirit Jctus in l. 11. § 12. ff. de excus. tut. & Imperator in §. 7. Inst. de excus. Sed & diuturna ea esse debet & talis, ex qua restitutionis nulla spes apparet, & per quam quis ad exsequendum officium pastorale redditur impotens, Hæc enim etiam renunciationis justa est causa, uti patet ex c. qualiter § cap. seq. 7. q. 1. Et si verò non malè agat Episcopus ita affectus, si officio suo cefferit, incivilliter tamen cum eo agetur, si ad cessionem & resignationem compellere eum quis velit. Atq; idcirco coadjutor ei dari potest, per quem tam Episcopo quam populo utiliter consulatur uti dicitur cap. 5. X. de cler. egrot. Ita Tetrico Ecclesiæ Lingonicæ Episcopo ex vulnere periclitanti, Mondericus adjunctus fuit sub eâ specie, ut dum viveret Tetricus, Mondericus Ternodorense castrum ut Archipresbyter regeret, atq; in eo commoraretur, migrante verò decessore, iste succederet. Gregor. Turonens. lib. 5. c. 5.

XI. Petierat Ariminensis Episcopus à Gregorio Magno, ut cum diuturno capitis dolore affectus esset, neq; officio suo superesse amplius posset successor sibi daretur. Non renuit Gregorius, sed lib. 7. epist. 50. Mariniano Ravennæ Episcopo mandat, ut eum, qui electus fuerat, examinet, & ad se cum elogio remittat, quatenus, inquit, eidem à nobis Ecclesiæ Domino disponente consecratur antistes. Non consensisset Gregorius, ut superponeretur Episcopus, nisi prior ille morbo affectus licentiam petiisset recedendi à sacro ministerio. Alibi enim in simili casu Coadjutorem dari debere rescripsit, l. 11. epist. 8. qui ejus loco aliquando posset succedere. Non dubitarunt tamen sequiorum temporum Episcopi, removeri debere eum, qui muneri suo præesse amplius non posset. In historiâ enim Episcoporum Wigorniensium refertur exemplum Ulfani, cujus deponendi justa Lanfranco Archiepiscopo Cantuariensi visa fuit causa, quod idiota & adeò ignarus rerum secularium crederetur, ut neq; Gallice loqui, neq; Guilielmo Normanno Regi suo in causis emergentibus consilium dare valeret, referente Matthæo Parisio ad A. 1075.

XII. Et hæc quidem causæ pro sufficientibus habitæ fuerunt olim, propter quas coadjutores admitti poterant. Nec tamen remedium hoc adhibere semper placuit. Sæpè enim renunciationes & resignationes prævaluerunt, quale exemplum modo adduxi. Sæpè etiam per Episcopos vicinos, quæ spiritualia erant, temporalia autem per Clericos inferiores expediebantur. Sic enim statuit Concilium Arausicanum c. 19. Si quis Episcopus per infirmitatem debilitatemve aliquam aut habetudinem sensus inciderit, aut officium oris amiserit: ea quæ non nisi per Episcopos geruntur, non sub presentia suâ presbyteros agere permittat, sed Episcopum evocet, cui hoc quod in Ecclesiâ agendum fuerit imponat. Et huc pertinet, ni fallor, Rescriptum Pelagii ad Clerum Narniensem, quod extat c. quia 7. q. 1. ubi refert, Johannem Episcopum

pe-

petiisse, ut sibi liceret in nonnullis negociis Ecclesiasticis uti operâ Presbyteri alicujus certi: & monet, ut servatâ Episcopo debitâ reverentiâ, obedientiam insuper præbeant constituto presbytero competentem. Videtur enim Johannes ea, quæ Episcopo propria sunt, & non nisi ab Episcopo expediri possunt, sibi reservasse, reliquis presbytero isti commissis.

XIII. Præter causas autem jam adductas, sequiorum temporum Episcopi, adhuc plures addiderunt, quibus coadjutores admittere liceret; sed quæ tales sunt, ut nullâ cogente necessitate ad corruptelas stabiliendas locum faciant. Tales sunt pueritia Episcopi, item imperitia ejus, aut si sermonis, quo utitur populus, ei subjectus, ignarus sit, si prodigus & dilapidator sit, & sic porro. Vid. Anton. Dadin. *Alteserra dissert. jur. Can. l. 1. c. 3.* Quis vero permisit Ecclesiæ præficere pueros, & literarum & linguæ imperitos, dilapidatores? &c: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, prudentem, aptum ad docendum, qui suæ domui benè præsit* &c: *1. Tim. III, 2.* Tales non sunt pueri, non sunt indocti, non sunt dilapidatores. Et cur ergò tales constituuntur? Dicendum erit eâ de re infra commodius. Neq; probari debet, quod occupatâ Syriâ & captâ à Francis & Venetis Constantinopoli, pulsis Græcis Episcopi Latini passim in his terris locisq; impositi fuerint, quibus proinde, cum Græcè nescirent, coadjutores & Vicarios Hellenismi peritos adjungere oportuit. Cur enim nationi illi non præfecti fuerint Episcopi patrii, aut cur non adjutores illi potius, quàm linguæ prorsus ignari ad Episcopatus apicem evecti fuerunt? Quod si in unâ civitate aut diocesi fuerint populi linguis variî, ita ut Episcopus non inveniatur, qui omnium idiomatum gnarus sit, facilius tam fortè admittetur coadjutor. Sed is talis casus erit *ἐκ παλαιολόγος* & rarò contingens. Cæterùm ipsi etiam Coadjutores hodiè qui constituuntur, planè alii sunt ab illis, quos olim adjungere solita fuit Ecclesia. Eos justâ querelâ perstringit Antonius Mornacius *ad l. 6. ff. de judic.*

XIV. His ita sufficienter expositis, nihil negotium est, recentioribus Canonistarum placitis immorari, & fontibus nunc probè perspectis turbidos istos rivulos attendere. Unicum id præterire nequeo, quod nolint Episcoporum coadjutores aliter admittere, nisi constituti fuerint à Papâ Romano. Augustin. *Barbosa jur. Eccles. l. 3. c. 10. n. 21.* Sed consensum Papæ necessarium olim fuisse nulla docet pagina. Imò verò contrarium obtinuisse, ex illis, quæ à nobis dicta sunt, manifestum est. Et seculo nono ex Principum potius arbitrio coadjutores datos fuisse testis est Adamus Bremensis *lib. 1. c. 39.* ubi ex vitâ Rimberti Archiepiscopi Hamburgensis refert hæc verba: *Cum jam senio gravaretur S. Rimbertus, etiam continuus pedum dolor ei accessit. Unde apud gloriosissimos Reges Ludovicum & filios ejus hoc obtinuit, ut insignis vir Adalgarius, Monachus videlicet Corbeja, in adjutorium ei confirmaretur, quatenus ipse infirmare debens, in Adalgario haberet solatium circumveundi Episcopatum, placida adeundi, & quando exiret, vel in expeditionem, vel ad palatium cum Comitatu suo proficisci. Impetravit etiam, ut ipse illi in electione successor confirmaretur, & inter Consiliarios Regis locaretur, assentientibus fratribus, & Abbate Monasterii ejus, ac hac sanctâ Synodo hac omnia roborante &c.* Idem docet exemplū Morderici, cujus supra mentionem fecimus ex Gregorii Turanensis historiâ, quippe qui ex Regis indulgentiâ Coadjutor factus dicitur. Quod igitur datio coadjutoris pro reservato Pontificis Romani haberetur hodiè, id novum est, & ex disciplinâ recentiore.